

**RAPORT PRIVIND EVALUAREA
NAȚIONALĂ A RISCURILOR ÎN
DOMENIUL SPĂLĂRII BANILOR ȘI
FINANȚĂRII TERORISMULUI**

Serviciul Prevenirea
și Combaterea
Spălării Banilor

Cuprins

1. Introducere	5
1.1. Obiectivele evaluării naționale a riscurilor	5
1.2. Metodologia și coordonarea națională	6
2. Cadrul geografic, economic, politic și legal	8
3. Amenințările naționale de spălare de bani.....	10
3.1. Corupția.....	10
3.2. Traficul de droguri	15
3.4. Crimele informatice	19
3.5. Evaziunea fiscală.....	22
3.6. Contrabanda	24
4. Amenințarea națională de finanțare a terorismului	27
4.1 Date generale privind riscurile și amenințările teroriste	27
4.2. Utilizarea organizațiilor necomerciale în scopul finanțării terorismului	32
4.3. Cadrul normativ	46
4.4. Cadrul instituțional.....	53
4.5. Asistența juridică internațională și extrădarea	54
4.6. Cooperarea internațională	55
5. Vulnerabilitatea națională de spălare a banilor	58
5.1. Calitatea politicilor și strategiei de prevenire și combatere a spălării banilor	58
5.2. Eficacitatea reglementării noțiunii de spălare a banilor.....	60
5.3. Complexitatea și eficacitatea reglementării indisponibilizării, urmăririi și confiscării activelor	62
5.4. Calitatea colectării și procesării datelor de către SPCSB	68
5.5. Capacitatea și resursele destinate investigării, urmăririi și judecării infracțiunilor de spălare a banilor și altor infracțiuni financiare, inclusiv urmăririi și confiscării activelor.....	73
5.6. Integritatea și independența ofițerilor de urmărire penală, procurorilor și judecătorilor	76
5.7. Calitatea mijloacelor de control la frontieră asupra numerarului	81
5.8. Nivelul de integritate financiară și eficacitatea executării silite a creanțelor fiscale	83
5.9. Nivelul de formalizare economică	86

5.10. Disponibilitatea infrastructurii de identificare fiabile și surselor de informare independente	88
5.11. Riscul utilizării persoanelor juridice înregistrate în Republica Moldova în infracțiuni de spălare a banilor și/sau finanțarea terorismului	91
6. Rapoarte sectoriale	102
6.1. Sectorul bancar	102
6.1.1. Supravegherea bancară	108
6.1.2. Incluziune financiară.....	111
6.2. Sectorul valorilor mobiliare	112
6.2. Sectorul asigurări	115
6.4. Alte instituții financiare.....	120
6.4.1. Asociații de economii și împrumut.....	120
6.4.2. Casele de schimb valutar	122
6.4.3. Organizații de creditare nebanară	125
6.4.5. Prestatorii de servicii de plată nebancari	129
6.4.6. Agenții imobiliari.....	132
6.4.7. Auditori.....	134
6.4.8. Avocați.....	137
6.4.9. Persoanele fizice și juridice care practică activități cu metale prețioase și pietre prețioase	139
6.4.10. Notarii	141
6.4.11. Organizatorii jocurilor de noroc	146
6.4.11. Alte persoane fizice și juridice care comercializează bunuri în sumă de cel puțin 200000 de lei sau echivalentul acestuia numai în cazul în care plățile sînt efectuate în numerar, indiferent dacă tranzacția este efectuată printr-o operațiune sau prin mai multe operațiuni care par a avea legătură între ele.....	148
6.4.12. Active virtuale.....	150
7. Dificultăți și lacune relevate în cadrul procesului de evaluare.....	152
8. Măsuri de redresare a procesului de acumulare a datelor statistice la nivel național..	153

Lista de acronime

AEÎ – Asociație de Economii și Împrumut

ARBI – Agenția de Recuperare a Bunurilor Infracționale

BNM – Banca Națională a Moldovei

BOP – Barometrul Opiniei Publice

CNA – Centrul Național Anticorupție

CNPF – Comisia Națională a Pieței Financiare

Comitetul MONEYVAL - Comitetul de experți pentru evaluarea măsurilor de combatere a spălării banilor și finanțării terorismului

CSV – Case de schimb valutar

FATF/GAFI – Grupul de Acțiune Financiară Internațională

GRECO - Grupul de state contra corupției

MTF – Sistem multilateral de tranzacționare

OCN – Organizație de Creditare Nonbancară

PIB – Produs Intern Brut

PIGD – Program Integrat de Gestionare a Dosarelor

SPCSB – Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor

STISC – Serviciul Tehnologia informației și Securitate Cibernetică

1. Introducere

1.1. Obiectivele evaluării naționale a riscurilor

Lupta împotriva spălării banilor și finanțării terorismului reprezintă o provocare continuă pentru instituțiile și autoritățile naționale și internaționale. Evoluția constantă a tehnicilor de spălare a banilor și finanțare a terorismului, care se bazează pe exploatarea vulnerabilităților sistemelor naționale, necesită o actualizare continuă pentru a permite autorităților și subiecților responsabili să identifice schimbările în modurile de operare, tipologiile noi, modalitățile de utilizare a progreselor tehnologice sau altor evoluții în acest domeniu.

Procesul de evaluare națională a riscurilor are drept scop relevarea amenințărilor și vulnerabilităților existente în sistemul național de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului.

Rezultatele procesului de evaluare contribuie la gestionarea și alocarea eficientă a resurselor de către autoritățile responsabile și entitățile raportoare, precum și la determinarea nivelului măsurilor de control aplicate la un produs sau la un sector particular.

De menționat că, Republica Moldova a efectuat prima sa evaluare în acest domeniu în 2017¹, pentru perioada 2015 – 2017 fiind ulterior aprobat, prin Hotărîrea Guvernului nr. 791/2017², Planul de acțiuni privind reducerea riscurilor în domeniul spălării banilor și finanțării terorismului pentru anii 2017 – 2019. Astfel, prin aprobarea Planului de acțiuni menționat au fost stabilite următoarele obiective:

- 1) îmbunătățirea actelor normative în vigoare;
- 2) identificarea și reducerea riscurilor sectoriale din domeniu;
- 3) întreprinderea măsurilor de identificare a beneficiarului efectiv;
- 4) îmbunătățirea supravegherii;
- 5) reducerea tranzacțiilor cu numerar;
- 6) consolidarea cooperării interinstituționale;
- 7) consolidarea cooperării internaționale;
- 8) asigurarea tehnică a organelor de drept, procurorilor și judecătorilor în domeniul investigațiilor financiare paralele și al recuperării veniturilor provenite ilicit.

Scopul și finalitatea acestor obiective, în ansamblu, au constat în consolidarea sistemului autohton de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului.

Totodată, Republica Moldova, în calitate de stat membru al Comitetului MONEYVAL, a fost supusă celei de-a V-a runde de evaluare privind gradul de

¹ http://spcsb.gov.md/storage/NRA/NRA_RO.pdf

² https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110315&lang=ro

implementare a celor 40 Recomandări FATF/GAFI, cu adoptarea la 17.07.2019, a Raportului de evaluare în cadrul Sesiunii Plenare a Comitetului MONEYVAL.

În scopul implementării recomandărilor formulate ca urmare a celei de-a V-a runde de evaluare efectuate de Comitetul MONEYVAL al Consiliului Europei, precum și al remedierii deficiențelor atestate în domeniu, în special în partea care vizează actualizarea evaluării naționale a riscurilor, s-a impus elaborarea Strategiei naționale de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului pentru anii 2020–2025 și a Planului de acțiuni pentru implementarea ei, aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 239/2020³.

Prin urmare, necesitatea evaluării naționale a riscurilor în domeniul spălării banilor și finanțării terorismului reprezintă o acțiune prioritară a Planului de acțiuni al Strategiei naționale în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului și rezidă din Recomandarea 1 FATF/GAFI. Astfel, obiectivul de bază a procesului de evaluare națională a riscurilor reprezintă identificarea, analiza și perceperea riscurilor de spălare a banilor și finanțare a terorismului cu care se confruntă Republica Moldova.

Luînd în considerare că spălarea banilor și infracțiunile generatoare de venituri ilicite reprezintă un risc major pentru Republica Moldova, în cadrul evaluării naționale a riscurilor, urmează a fi stabilite cele mai relevante infracțiuni, generatoare de venituri ilicite la nivel național.

De asemenea, numărul și tipul organizațiilor teroriste, pe plan mondial, este într-o continuă dezvoltare, iar necesitățile de bază ale teroriștilor, de a utiliza și transfera mijloace financiare, au rămas neschimbate. Cu toate că se atestă un nivel scăzut al riscurilor pentru Republica Moldova, evaluarea națională a riscurilor de finanțare a terorismului rămîne a fi o prioritate, care a fost reflectată în Strategia națională în domeniu.

Estimarea și evaluarea situației, pe sectoare, facilitează analiza vulnerabilităților de spălare de bani, fiind posibilă identificarea materializării fenomenului în diferite sectoare. În acest mod, este posibilă localizarea produselor infracțiunii și legalizarea acestora, precum și stabilirea atractivității sectorului unde acestea au loc.

1.2. Metodologia și coordonarea națională

Pentru efectuarea prezentei evaluări a fost utilizată Metodologia Băncii Mondiale, care reprezintă module de colectare și comasare a datelor și informațiilor, bine structurate și tehnic organizate, formate din fișiere în format Excel. În vederea consolidării eforturilor autorităților naționale, prin Dispoziția Guvernului nr. 6/2020 cu privire la instituirea Grupului de lucru pentru implementarea recomandărilor Comitetului MONEYVAL, elaborarea Strategiei naționale de prevenire și

³ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125264&lang=ro

combateră a spălării banilor și finanțării terorismului pentru anii 2020-2024, evaluarea națională a riscurilor în domeniu, precum și pentru realizarea angajamentelor asumate față de partenerii externi de dezvoltare, s-a instituit Grupul de lucru format din reprezentanți ai autorităților și instituțiilor naționale pentru participare în cadrul procesului de evaluare națională a riscurilor în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului, la ședințele de lucru pentru evaluarea și implementarea recomandărilor Comitetului MONEYVAL, elaborarea proiectului Strategiei menționate, inițierea și desfășurarea procesului național de evaluare a riscurilor în domeniu, precum și pentru realizarea angajamentelor asumate față de partenerii externi de dezvoltare și înaintarea propunerilor privind reducerea riscurilor identificate.

Astfel, în vederea executării măsurilor impuse au fost instituite grupurile de lucru specializate, formate din reprezentanții următoarelor instituții naționale:

- Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene;
- Centrul Național Anticorupție;
- Procuratura Generală;
- BNM;
- CNPF;
- Ministerul Afacerilor Interne;
- Serviciul de Informații și Securitate;
- Serviciul Vamal;
- Ministerul Finanțelor;
- Agenția Servicii Publice;
- Serviciul Fiscal de Stat;
- Ministerul Justiției;
- Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației;
- Biroul Național de Statistică;
- Camera de Stat pentru Supravegherea Marcării;
- Camera Notarială;
- Uniunea Avocaților din Republica Moldova;
- Consiliul de supraveghere publică a auditului.

În calitate de coordonator al procesului de evaluare națională a riscurilor a fost desemnat SPCSB. Astfel, grupul de lucru instituit a avut sarcina de a colecta date și informații statistice, a prelucra, analiza și consolida datele și informațiile primite, precum și de a asigura colaborarea cu instituțiile implicate, fiind formate 7 grupuri naționale de lucru:

- Grupul nr. 1 „Amenințările naționale”;
- Grupul nr. 2 „Vulnerabilitățile naționale”;
- Grupul nr. 3 „Vulnerabilitățile sectorului bancar și incluziunea financiară”;
- Grupul nr. 4 „Vulnerabilitățile sectorului valorilor mobiliare”;
- Grupul nr. 5 „Vulnerabilitățile sectorului de asigurări”;

- Grupul nr. 6 „Vulnerabilitățile sectorului altor instituții financiare”;
- Grupul nr. 7 „Vulnerabilitățile sectorului altor participanți profesioniști”.

2. Cadrul geografic, economic, politic și legal

Republica Moldova este un stat localizat în Sud Estul Europei, care se învecinează cu România la Vest și Ucraina la Nord - Est și Sud, fără ieșire directă la mare, dar cu ieșire la Dunăre pe o fâșie de 430 m, la extremitatea sudică, prin intermediul căreia are potențial acces la Marea Neagră. În 1991, în procesul de dezmembrare a Uniunii Sovietice, Republica Moldova a declarat independența, dar începând cu anul 1991, teritoriul Moldovei, situat pe malul estic al râului Nistru, se află „de facto” sub controlul regimului separatist transnistrean. Legislația de prevenire și combatere a spălării banilor nu se aplică pe teritoriul din stînga Nistrului, ceea ce face vulnerabile instituțiile financiare din regiune la activități de legalizare a mijloacelor financiare provenite ilicit. Banca Națională a Moldovei a luat măsuri rapide de informare a țărilor, supraveghetorilor și instituțiilor specializate în prevenirea și combaterea spălării banilor despre riscurile instituțiilor din regiune și a solicitat întreruperea relațiilor de afaceri. Cu toate acestea, datorită situației politice, băncile transnistrene dispun de conturi corespondente, deschise în băncile din Federația Rusă, prin intermediul cărora efectuează tranzacții internaționale.

Teritoriul Republicii Moldova este organizat, sub aspect administrativ, în unități administrativ-teritoriale: raioane, orașe și sate. Astfel, teritoriul Republicii Moldova este împărțit în 32 de raioane, 13 municipii și 2 regiuni cu statut special. Populația Republicii Moldova constituie circa 2,9 milioane de oameni (conform datelor recensământului din 2014), preponderent moldoveni, dar și grupuri ale minorităților naționale: ucraineni, ruși, găgăuzi, bulgari etc.

După destrămarea Uniunii Sovietice, Republica Moldova a intrat într-un puternic declin economic. Ponderea cea mai importantă în economie o deține sectorul agricol. În anul 2020, Republica Moldova este încă considerată cea mai săracă țară din Europa.

Republica Moldova este o economie cu venituri mici-mijlocii, care deși este una din cele mai sărace țări din Europa, a înregistrat un progres semnificativ în reducerea sărăciei și promovarea creșterii incluzive de la începutul anilor 2000. În ultimii 20 de ani, economia a crescut în medie cu 4,6% anual, fiind determinată de consum și alimentată de remiteri, valoarea căror se estimează a fi circa 10% din PIB.

Cele mai mari provocări de ordin economic cu care se confruntă Republica Moldova reprezintă: sistem politic vulnerabil, societate polarizată, productivitate scăzută, probleme de ordin demografic, dezechilibru de competențe pe piața muncii și o vulnerabilitate ridicată față de șocurile climatice și cele externe.

Emigrarea pe scară largă din Republica Moldova combinată cu rata de reproductivitate în descreștere a cauzat o scădere a numărului de populație și a

majorat rata vârstnicilor în populația Moldovei. Acest fapt provoacă o presiune asupra sistemului de pensii și limitează forța disponibilă de muncă și competitivitate a țării pe termen lung.

Republica Moldova este o țară parlamentară. Parlamentul este unicameral și are 101 deputați, aleși prin vot popular, la fiecare 4 ani. Președintele statului se alege prin vot direct de către popor. Puterea judecătorească este reprezentată de Curtea Supremă de Justiție, Curtea de Apel, instanțele de fond și organul independent care asigură autoadministrarea judecătorească - Consiliul Superior al Magistraturii. Puterea judecătorească este independentă, separată de puterea legislativă și puterea executivă, are atribuții proprii, exercitate prin instanțele judecătorești, în conformitate cu principiile și dispozițiile prevăzute de Constituție și de alte legi.

Curtea Constituțională este o autoritate de jurisdicție constituțională, este independentă și se supune numai Constituției.

Procuratura este o instituție autonomă, în cadrul autorității judecătorești, care, în limitele atribuțiilor și competenței, apără interesele generale ale societății, ordinea de drept, drepturile și libertățile cetățenilor, conduce și exercită urmărirea penală, reprezintă învinuirea în instanțele de judecată, în condițiile legii. Procuratura este un sistem unic, centralizat și ierarhic, care include:

- Procuratura Generală;
- procuraturile teritoriale;
- procuraturile specializate.

Procuratura Generală este condusă de Procurorul General, numit și eliberat în funcție de Președinte, la propunerea Consiliului Procurorilor, cu aprobarea Parlamentului.

Ministerul Afacerilor Interne, Serviciul Vamal, Centrul Național Anticorupție, Serviciul Fiscal de Stat sunt organe de ocrotire a normelor de drept, învestite cu competență de urmărire penală. Urmărirea penală și activitatea specială de investigație este condusă de procuror, iar anumite măsuri de investigație și de urmărire penală sunt efectuate cu autorizarea judecătorului de instrucție.

SPCSB funcționează ca organ central de specialitate autonom și independent, a cărui funcții constau în primirea, prelucrarea, analiza și diseminarea informațiilor, primite de la entitățile raportoare. În baza informațiilor primite, SPCSB identifică scheme complexe și tipologii de spălare a banilor și finanțare a terorismului, care sunt remise organelor de drept, precum și altor instituții, după competență. În cadrul exercitării atribuțiilor, SPCSB acordă atenție sporită activității de prevenire, care se regăsește inclusiv în planurile de acțiuni privind realizarea Strategiei naționale de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului.

Sistemul a fost dezvoltat în conformitate cu standardele internaționale în domeniu - Recomandările FATF/GAFI și Directivele UE.

În acest context, Republica Moldova, în calitate de membru al Consiliului Europei, este supusă evaluării permanente privind conformitatea sistemului național de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului cu

Recomandările FATF/GAFI de către Comitetul MONEYVAL al Consiliului Europei. Raportul de evaluare al Republicii Moldova, adoptat de către Comitetul MONEYVAL în iulie 2019, a constatat deficiențele sistemului național de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului, plasând Republica Moldova în regim sporit de monitorizare, cu înaintarea recomandărilor necesare pentru redresarea situației.

3. Amenințările naționale de spălare de bani

În scopul actualizării amenințărilor și a vulnerabilităților naționale în domeniu, în baza Metodologiei Băncii Mondiale, utilizate inițial la evaluarea națională a riscurilor inițiată în conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernului nr. 697/2015, au fost sistematizate datele și informațiile aferente, la nivel național și internațional. Amenințările și vulnerabilitățile naționale reprezintă factorii principali, care determină riscul de spălare a banilor la nivel național.

Obiectivele de bază în vederea stabilirii amenințărilor referitoare la spălarea banilor constau în:

- identificarea amenințărilor sub aspectul tipului de infracțiuni principale generatoare de venituri ilicite, originii și sectorului implicat, structurii produselor infracțiunii din diferite perspective:

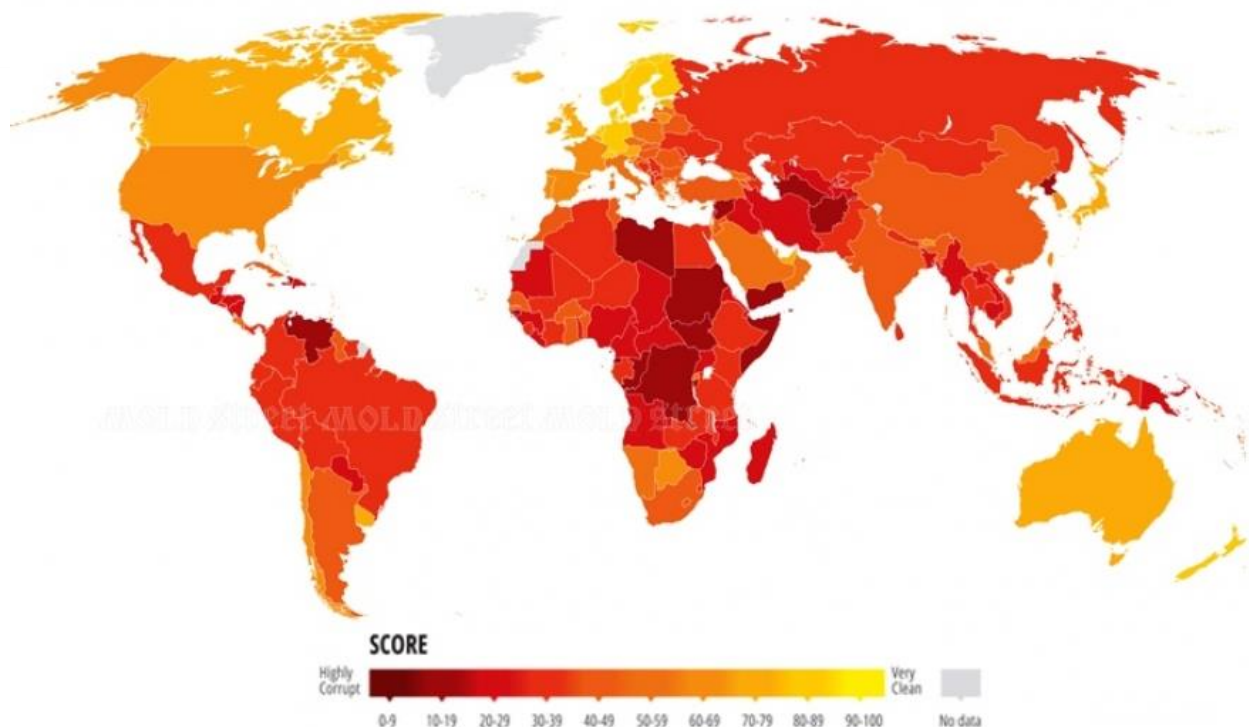
- colectarea sistemică a datelor privind cauzele instrumentate;
- analiza amenințărilor transfrontaliere, provenite din jurisdicții străine.

Astfel, ca rezultat al sistematizării datelor și a informațiilor existente, grupurile de lucru au stabilit în calitate de infracțiuni generatoare de venituri ilicite la nivel național, care reprezintă amenințareurmătoarele: corupția, traficul de droguri, evaziunea fiscală, crimele informatice și contrabanda.

3.1. Corupția

Republica Moldova a urcat 5 poziții în Indicele Percepției Corupției (IPC) pentru anul 2020, prezentat de Transparency International, dar rămîne printre cele mai corupte state din lume și din regiune. Astfel, Republica Moldova a înregistrat un scor al IPC de 34 puncte, fiind pe locul 115⁴ din 180 de state spre deosebire de 2019, când se plasa pe locul 120. În același clasament, lângă țara noastră sunt state precum Filipine (34), Egipt (33), Panama (35), Macedonia de Nord (35), Bosnia și Herțegovina (35). Harta cu indicele percepției corupției în lume, în 2020, se prezintă conform următorului grafic:

⁴ <https://www.transparency.org/en/cpi/2020>

Sursa: Transparency International

În baza evaluărilor efectuate anterior de către Consiliul Europei, conform celui de-al doilea raport de conformitate al Republicii Moldova⁵, adoptat de către GRECO în runda a IV-a de evaluare, se accentuează faptul că eforturile depuse în scopul combaterii corupției sunt insuficiente. Runda a IV-a de evaluare a GRECO a fost dedicată prevenirii corupției în rândul deputaților, judecătorilor și procurorilor, procedurii de evaluare fiind supuse principiile etice și normele deontologice, conflictele de interese, declararea activelor, veniturilor, obligațiilor și intereselor. În urma evaluării, GRECO a făcut 18 recomandări autorităților R. Moldova. Ulterior, 4 dintre acestea au fost calificate ca fiind tratate sau implementate satisfăcător, 10 - implementate parțial, alte 4 rămânând neimplementate. Problemele constatate de experți țin de etica și de imunitatea deputaților, dar și de responsabilizarea procurorilor.

De asemenea, în Raportul de evaluare a sistemului național de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului a Comitetului MONEYVAL al Consiliului Europei⁶, experții au constatat că deși, în Republica Moldova, corupția la nivel înalt este recunoscută ca una dintre cele mai mari probleme, s-au obținut rezultate modeste în urmărirea penală și condamnarea cazurilor de spălare a banilor proveniți din infracțiuni de corupție.

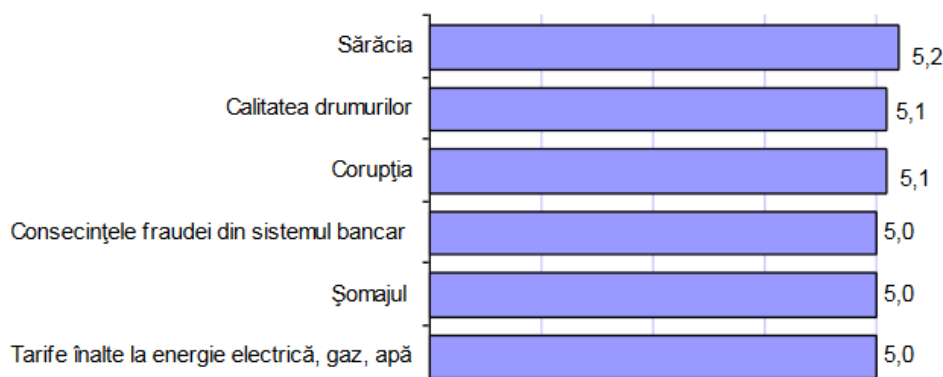
⁵ <https://rm.coe.int/fourth-evaluation-round-corruption-prevention-in-respect-of-members-of/16809fec2b>

⁶ <https://rm.coe.int/moneyval-2019-6-5th-round-mer-repmoldova/168097a396>

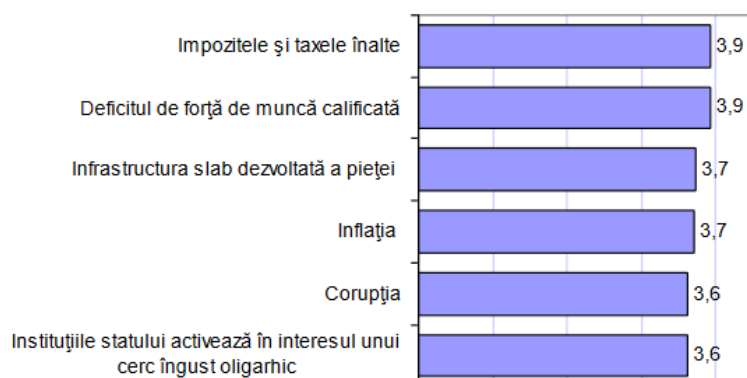
Totodată, conform Raportului menționat, se constată ca o deficiență majoră faptul că din numărul total de infracțiuni de corupție, doar un număr mic de cazuri sunt deferite justiției.

Conform Raportului Transparency International privind ”Corupția în Republica Moldova: percepțiile și experiențele proprii ale oamenilor de afaceri și gospodăriilor casnice”⁷, corupția este percepută ca o problemă foarte gravă atât de reprezentanții gospodăriilor casnice, cât și de oamenii de afaceri, aceștia plasând-o în top-ul primelor cinci probleme pe care le întâmpină, alături de impozitele și taxele înalte, sărăcie, consecințele fraudei din sectorul bancar, activitatea instituțiilor statului în interesul unui cerc îngust oligarhic, deficitul forței de muncă calificată.

Problemele cu care se confruntă gospodăriile casnice, media

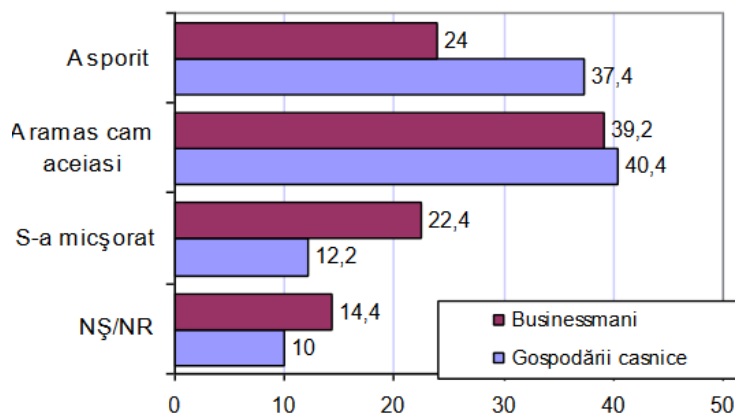
Problemele care împiedică dezvoltarea afacerilor în Moldova, media

Printre cauzele principale ale corupției, conform raportului, s-au stabilit următoarele: controlul organelor de drept de către oligarhi; neatragera la răspundere a persoanelor corupte; divizarea societății, aceasta nefiind în stare să opună rezistență reală celor care au capturat statul.

⁷ http://www.transparency.md/wp-content/uploads/2018/10/Transparency_International_Cercetare_Sociologica_August_2018- ROM.pdf

Privitor la evoluția corupției în perioada 2018 - 2019, cea mai mare parte a reprezentanților gospodăriilor casnice (40,4%) și a oamenilor de afaceri (39,2%) consideră că nivelul corupției a rămas același, respectiv 37,4% și 24% susțin că fenomenul a sporit, iar respectiv 12,2% și 22,4% - că fenomenul s-a redus. Fiecare al 10-lea reprezentant al gospodăriilor casnice și al 7-lea businessman intervievat nu a dorit/nu a putut să-și expună opinia.

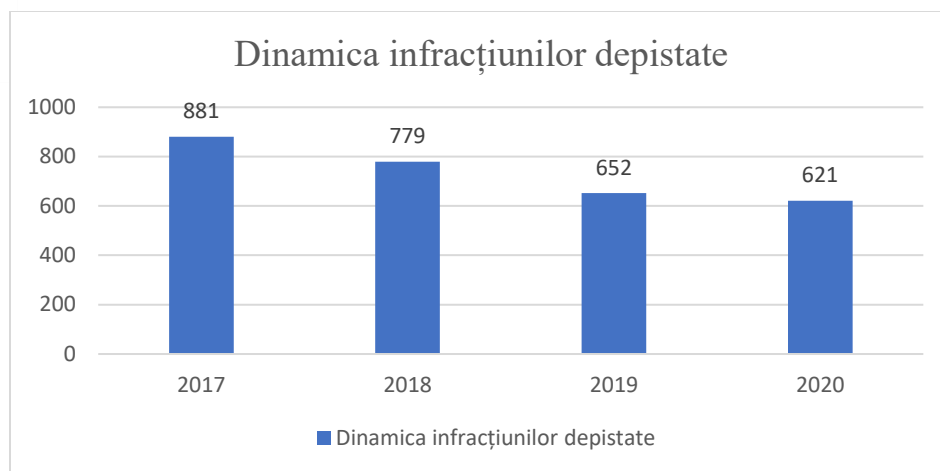

Principala sursă de informare despre corupție și eforturile statului pentru a o combate rămâne televiziunea: astfel susțin circa 80% din reprezentanții gospodăriilor casnice și 71% din oamenii de afaceri intervievați. Concentrarea majorității canalelor de televiziune în jurul grupului de interese aflat la guvernare, eventualele înțelegeri de cartel pe piața publicității pun în dificultate canalele independente, amplifică fenomenul de manipulare a opiniei publice și inducere în eroare a populației privind reformele în domeniul anti-corupție.

Fiind o prioritate fundamentală a autorităților Republicii Moldova, a fost aprobat un document de politici anticorupție - Strategia națională de integritate și anticorupție pentru anii 2017–2020 (aprobată prin Hotărîrea Parlamentului nr. 56/2017). Conform Raportului Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (UNDP) "Studiu de evaluare a impactului Strategiei naționale de integritate și anticorupție"⁸ sunt relevate probleme atât în sectorul privat cât și în sectorul public privind aspectele implementării acțiunilor stabilite.

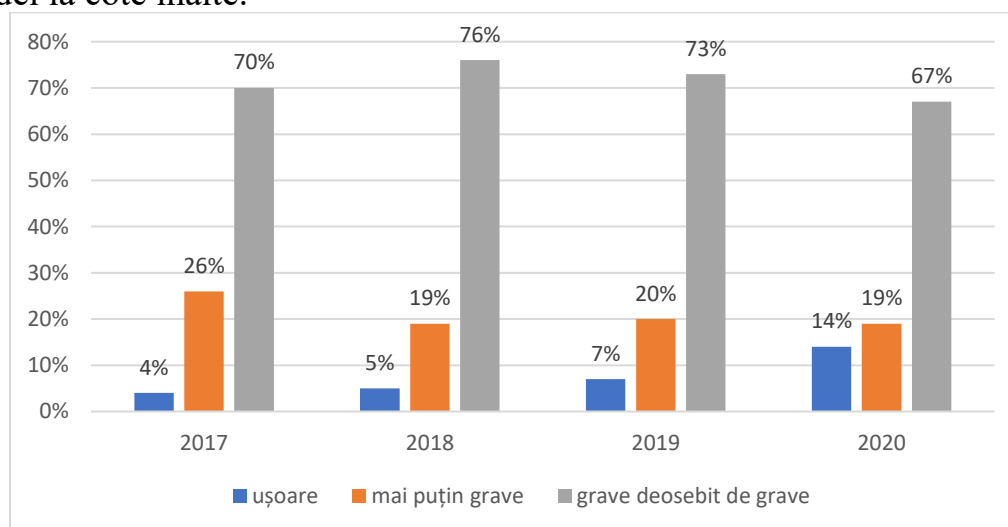
În perioada supusă evaluării, conform datelor CNA au fost depistate infracțiuni de corupție și conexe corupției după cum urmează:

⁸ https://www.md.undp.org/content/moldova/ro/home/library/effective_governance/studiu-de-evaluare-a-impactului-strategiei-naionale-de-integrita0.html

Sursa: cna.md

Potrivit criteriului de gravitate a infracțiunilor depistate, în perioada supusă evaluării se constată că rata infracțiunilor deosebit de grave se menține pe parcursul perioadei la cote înalte.

Printre domeniile cele mai afectate de corupție se regăsesc sistemul de învățământ, serviciile medicale, justiția, siguranța circulației rutiere, ordinea publică, bugetul public și proprietatea publică

Categoriile de infracțiuni de corupție examinate de către instanțele de judecată:

Tipul infracțiunii	2018	2019	2020
Corupere pasivă și luare de mită	23%	24%	17%
Corupere activă și dare de mită	19%	18%	20%
Traficul de influență	46%	43%	37%
Abuzul de serviciu	10%	15%	6%

Delapidarea averii străine cu folosirea situației de serviciu	2%	1%	1%
---	----	----	----

Cele mai frecvente cazuri, soluționate în instanțele de judecată, sunt infracțiunile de trafic de influență. Se observă cazuri puține examinate în instanțele de judecată de corupere activă și dare de mită din totalul celor soluționate (19% în 2018, 18% în 2019 și 17% în 2020).

În 88 % cazuri, în 2019, și în 90%, în 2017, instanțele au adoptat sentințe de stabilire a vinovăției inculpaților. În restul cazurilor, pentru aceeași perioadă, au fost adoptate sentințe de achitare și de încetare a procesului penal.

Soluțiile adoptate pe dosarele de corupție în perioada 2017 – 2019 se prezintă conform tabelului:

Sentințe adoptate	2017	2018	2019
Condamnări	90%	87%	88%
Achitări	10%	13%	12%

Pentru a reduce corupția, Transparency International recomandă întreprinderea următoarelor măsuri:

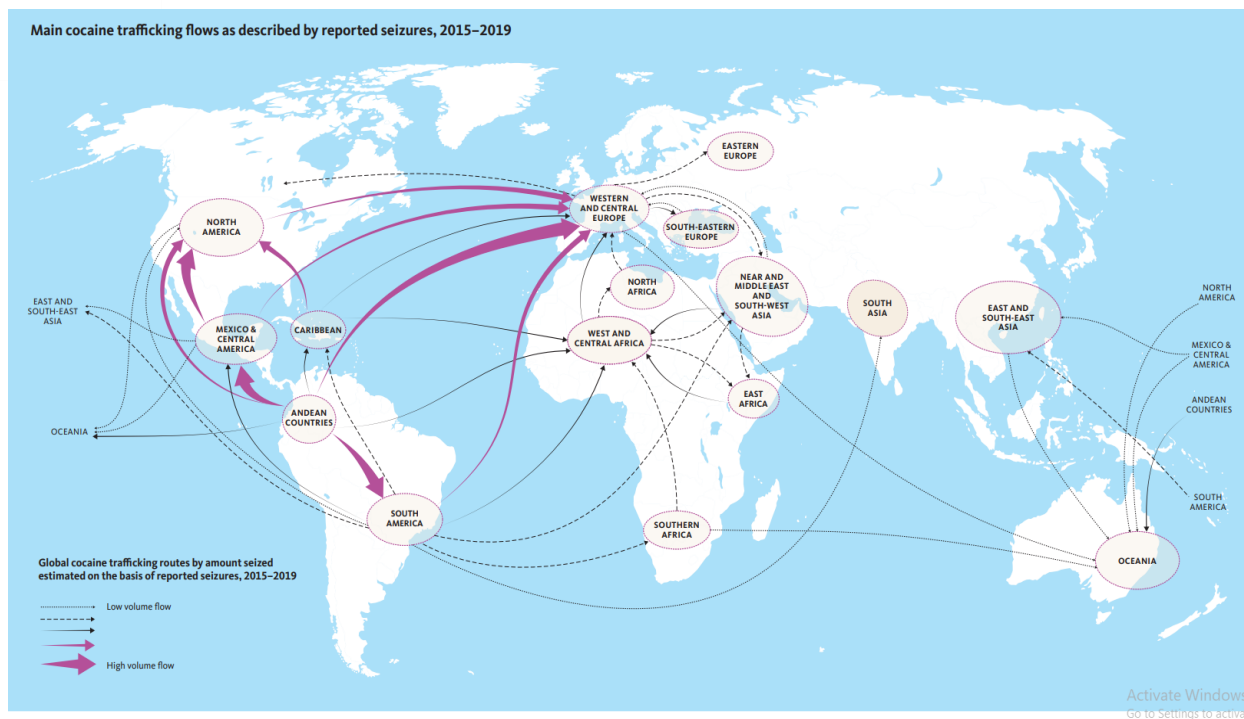
- consolidarea organelor de supraveghere pentru a se asigura că resursele ajung la cei care au cel mai mult nevoie de ele;
- autoritățile anticorupție și organele de control trebuie să dispună de fonduri și independență pentru a-și exercita funcțiile;
- transparentizarea încheierii contractelor pentru a combate delapidările, a identifica conflictele de interese și a asigura prețuri echitabile;
- apărarea democrației și promovarea spațiului civic pentru a crea condiții care ar responsabiliza guvernarea;
- asigurarea accesului la informații, astfel încât publicul să primească în timp util informații clare, relevante și ușor de înțeles.

3.2. Traficul de droguri

Conform Rapoartelor Oficiului Națiunilor Unite pentru Droguri și Crimă (UNODC) – World Drug Report 2018⁹ și 2021¹⁰, Republica Moldova, ca țară din cadrul grupei regionale - Europa de Est, rămâne a fi menționată ca o țară de tranzit a drogurilor.

⁹ <https://www.unodc.org/wdr2018/>

¹⁰ <https://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/wdr2021.html>

Ruta traficului de cocaină între America de Sud și Europa este a doua ca mărime din lume și evoluează. Producția de cocaină s-a dublat în perioada 2014 – 2019, atingând un volum de 1,7 tone în 2019, fiind cel mai mare de până acum. Analizele efectuate au stabilit o creștere semnificativă a cantităților de cocaină consumată pe cap de locuitor în Europa, fiind una dintre cele 2 mai mari piețe la nivel mondial. Totodată, menționăm că, conform datelor statistice, capturile de cocaină s-au dublat.

Aceeași situație se atestă și în cazul traficului de heroină, care a fost raportat în 99 de țări în 2019, fiind un număr mult mai mare decât cei care raportează trafic de opiu sau morfină. Cantitățile de heroină confiscate în Europa au atins un nivel record în 2019, fiind triplate din anul 2016.

Conform raportelor menționate, în ultimii ani se atestă o diversificare atât a tipurilor de droguri traficate cât și a canalelor de distribuție.

Autoritățile publice și-au asumat o serie de angajamente cu privire la combaterea traficului și consumului ilicit de droguri ca o prioritate, fiind aprobate Strategia națională antidrog pentru anii 2011 – 2018 (Hotărîrea Guvernului nr. 1208/2010) și, corespunzător pentru anii 2020-2027 (Hotărîrea Guvernului nr. 233/2020).

Conform datelor oficiale ale Procuraturii Republicii Moldova¹¹, în perioada anului 2018 a fost înregistrat un număr de 1560 infracțiuni în domeniul circulației ilegale a drogurilor, etnobotanicelor sau analogilor acestora, iar în total, inclusiv din anii precedenți, au fost investigate 1956 cauze penale, cu 358 cauze penale mai mult comparativ cu perioada anului 2017 și reprezintă o majorare de 18,3 %.

Totodată, pentru realizarea obiectivelor de aplicare corectă și sistematică a prevederilor legale și a metodologiilor, care se referă la investigații financiare, în vederea urmăririi și confiscării bunurilor provenite din activitatea infracțională, urmare a inițierii investigațiilor financiare paralele pe cauze penale care au vizat infracțiuni de circulație ilegală de droguri, au fost identificate bunuri și mijloace bănești provenite din activitatea infracțională pe care s-a aplicat sechestrul în vederea confiscării speciale în sumă totală de 3 560 750 MDL. Valoarea cumulativă a bunurilor confiscate în baza sentințelor judecătorești pentru perioada de raport constituie 3 074 717 MDL.

În 2019¹², a fost înregistrat un număr de 1188 infracțiuni în domeniul dat, iar în total, inclusiv din anii precedenți, au fost investigate 1689 cauze penale în domeniul circulației ilegale a drogurilor, etnobotanicelor sau analogilor acestora, cu 267 cauze penale mai puțin comparativ cu perioada anului 2018, și reprezintă o micșorare nesemnificativă ce se exprimă procentual de 13,6 %.

În același context, au fost identificate bunuri și mijloace bănești provenite din activitatea infracțională pe care s-a aplicat sechestrul în vederea confiscării speciale în sumă totală de 3.885.066 MDL. La fel, valoarea cumulativă a bunurilor confiscate în baza sentințelor judecătorești pentru perioada de raport constituie 351.451 MDL.

În 2020¹³, au fost înregistrate 1003 infracțiuni în domeniul dat, iar în total, inclusiv din anii precedenți, au fost cercetate 1509 cauze penale în domeniul

¹¹ http://procuratura.md/file/2019-03-05_Raportul%20Public%20activitatea%20Procuraturii%20Generale%20anul%202018.pdf

¹² <http://procuratura.md/file/Raport%20public%20Procuratura%202019%20rectificat%2004.05.2020%20.pdf>

¹³

<http://procuratura.md/file/Raport%20de%20activitate%20a%20Procuraturii%20Republicii%20Moldova%20pentru%20anul%202020.pdf>

circulației ilegale a drogurilor, etnobotanicelor sau analogilor acestora, cu 185 cauze penale mai puține comparativ cu perioada anului precedent, și reprezintă o micșorare semnificativă ce se exprimă procentual de 15,4 %.

Urmare a inițierii investigațiilor financiare paralele pe cauze penale care au vizat infracțiuni de circulație ilegală de droguri, au fost identificate bunuri și mijloace bănești provenite din activitatea infracțională pe care s-a aplicat sechestrul în vederea confiscării speciale în sumă totală de 1.921.678 MDL.

Conform Raportului Ministerului Afacerilor Interne, unul din principalele riscuri și amenințări identificate în mediul extern este consolidarea și specializarea filierelor crimei organizate, internaționalizarea acestora și atragerea în componența lor a unor elemente și grupuri autohtone, includerea teritoriului țării noastre în circuitul transnațional al traficului ilicit de droguri. Totodată, un risc intern înalt la adresa ordinii și securității publice naționale este comercializarea drogurilor prin internet.

Datorită evoluției tehnologiilor informaționale, apariției rețelelor de socializare și aplicațiilor de mesagerie, procesul de comunicare între oameni și schimbul de informații a devenit mai facil. Astfel, dezvoltarea tehnologiilor moderne a devenit un instrument util și pentru cei care practică afaceri cu droguri. În prezent, aplicațiile online le asigură proprietarilor de magazine virtuale de droguri conspirarea activităților criminale, iar consumatorilor de droguri le oferă fără dificultăți accesul la aceste substanțe.

În cadrul unor aplicații, sunt chat-uri sau grupuri cu acces limitat din care fac parte vânzătorii și consumatorii de droguri. În cadrul acestor rețele sunt afișate prețurile și tipurile de droguri comercializate. Persoana indică localitatea sa, drogul și cantitatea solicitată, după care transferă o sumă de bani pe contul administratorului, pe un cont bancar sau pe contul unui portofel electronic.

Pe parcursul anilor, unele din serviciile respective s-au confruntat cu cenzură sau interdicții în unele țări, în legătură cu acuzațiile potrivit cărora aplicațiile erau utilizate pentru facilitarea unor activități ilegale. În prezent, aplicația Telegram este blocată sau parțial blocată în Federația Rusă, China, Iran și Afganistan.

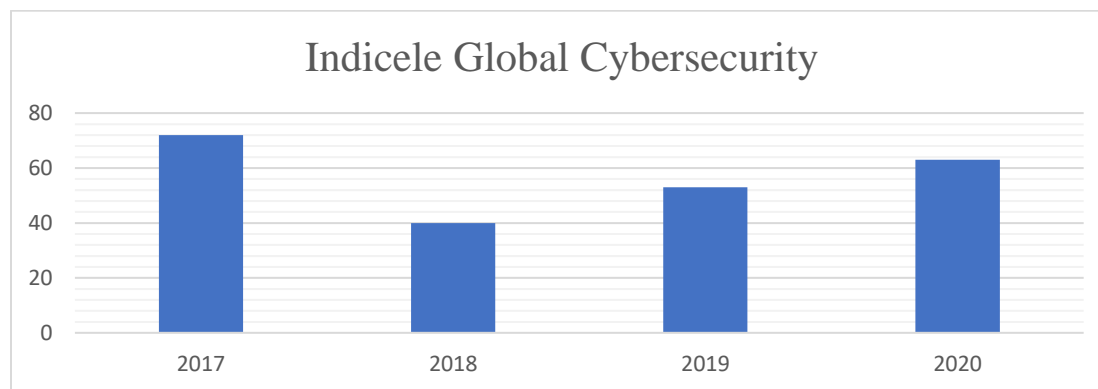
Transferurile de bani au loc prin intermediul terminalelor de plată sau a bancomatelor, iar în calitate de confirmare a plății servește poza de pe ecranul terminalului sau a bonului de plată. După transfer, persoana recepționează o adresă, cu o fotografie anexată – locul numit „ascunziș”, de unde este preluat drogul solicitat. Unii administratori de magazine online trimit coordonatele cu o geolocație exactă, cu o imagine atașată, pentru a preciza adresa amplasării drogului.

Astfel, sistemul financiar bancar și cel non – bancar autohton este utilizat de către comercianții de droguri pentru desfășurarea activităților ilicite de comercializare a drogurilor, etnobotanicelor sau analogilor acestora. Totodată, o problemă importantă la nivel național reprezintă introducerea în circuitul legal, prin diverse scheme de spălare a banilor, a mijloacelor bănești ce provin din activitatea ilegală de trafic al substanțelor narcotice.

3.4. Crimele informatice

Criminalitatea informatică reprezintă o categorie de infracțiuni, incluzând cele legate de computer și sisteme informatice (hacking), fraude și falsuri legate de computer ("phishing"), dar și forme precum diseminarea de pornografie infantilă în mediul on-line.

Potrivit raportului cu privire la Indicele Global Cybersecurity realizat și analizat de către Uniunea Internațională a Telecomunicațiilor, Republica Moldova, pentru perioada supusă evaluării a fost clasată pe locul 73 în 2017¹⁴ și 63 în 2020¹⁵.

Sursa: itu.int

Acest indice este axat pe politicile guvernamentale și structurile legislative ale UE și reprezintă o referință de încredere ce măsoară angajamentul țărilor pentru securitatea cibernetică la nivel global cu scopul de a crește gradul de conștientizare cu privire la importanța și dimensiunile diferite ale problemelor existente.

Totuși, evoluția tehnologiei informaționale și a sistemelor informatice aflată în pronunțată accesiune, și-a pus amprenta asupra tuturor domeniilor vieții sociale, economice, civile etc., influențând decisiv progresul umanității. Acest adevărat "cyberspațiu" oferă pe lângă multiplele avantaje, posibilitatea săvârșirii de infracțiuni într-o altfel de modalitate decât cea tradițională.

Reglementarea infracțiunilor informatice în legislația națională a venit ca o adaptare firească a legislației la realități ce nu puteau fi ignorate. Astfel, în Codul penal al Republicii Moldova¹⁶, adoptat prin Legea nr. 985/2002, în vigoare din 12.06.2003 în premieră a fost introdus capitolul "Infracțiuni informatice și Infracțiuni în domeniul telecomunicațiilor", care cuprindea inițial trei articole: art. 259 "Accesul ilegal la informația computerizată", art. 260 "Producerea, importul, comercializarea sau punerea ilegală la dispoziție a mijloacelor tehnice sau produselor program" și art. 261 "Încălcarea regulilor de securitate a sistemului informatic".

¹⁴ https://www.itu.int/dms_pub/itu-d/opb/str/D-STR-GCI.01-2017-PDF-E.pdf

¹⁵ https://www.itu.int/dms_pub/itu-d/opb/str/D-STR-GCI.01-2021-PDF-E.pdf

¹⁶ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=109495&lang=ro

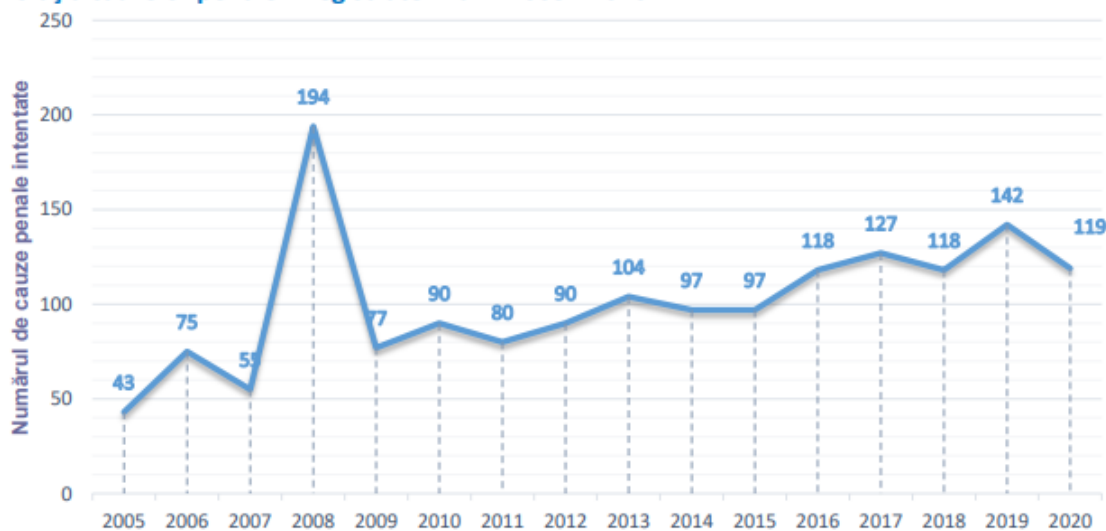
După ratificarea Convenției Consiliului Europei privind criminalitatea informatică, adoptată la Budapesta la 23.11.2001, prin Legea nr. 6/2009¹⁷, Codul penal al Republicii Moldova, fiind armonizat în conformitate cu prevederile Convenției prin Legea nr. 278/2008, a fost suplinit cu articole noi 260¹-260⁶, care prevedeau noi tipuri de infracțiuni cum ar fi interceptarea ilegală a unei transmisii de date, perturbarea funcționării sistemului informatic, falsul informatic, fraudă informatică, etc.

În sensul Legii nr. 20/2009¹⁸ privind prevenirea și combaterea criminalității informatice, prin “sistem informatic” se înțelege orice dispozitiv izolat sau ansamblu de dispozitive interconectate ori aflate în legătură care asigură, ori dintre care unul sau mai multe elemente asigură, prin executarea unui program, prelucrarea automată a datelor. Astfel, o infracțiune informatică, poate fi comisă nu numai prin intermediul computerului propriu zis, care este utilizat în activitățile zilnice, ci și prin diversitatea dispozitivelor mobile (celulare) de comunicare și sisteme de comunicații.

Un aspect de asemenea important în desfășurarea investigațiilor informatice este cooperarea ofițerului de urmărire penală, a procurorului cu furnizorii de servicii Internet, cu operatorii de telecomunicații și cu alte organe private din acest domeniu.

Conform datelor Procuraturii, pe parcursul anilor, se atestă o creștere continuă a acestui tip de infracțiuni.

Evoluția cauzelor penale înregistrate în anii 2005 - 2020

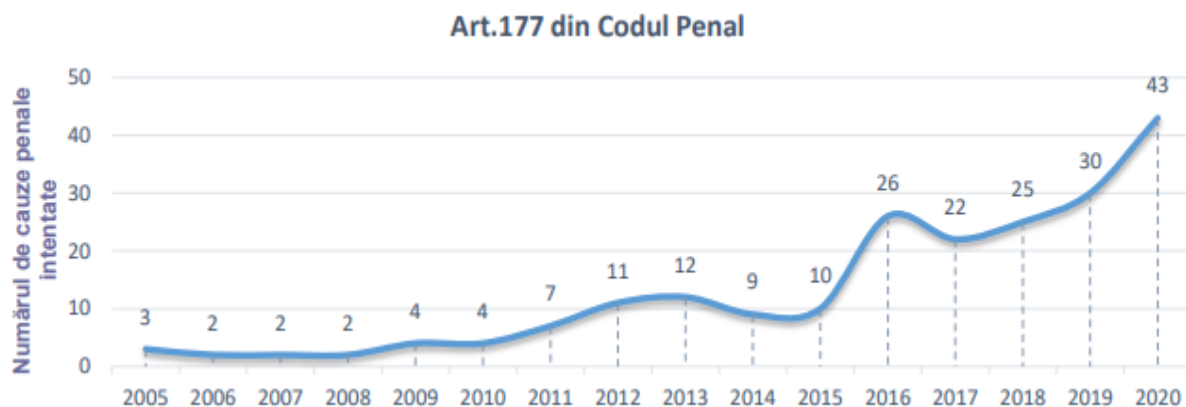
Sursa: procuratura.md

Infracțiunile de acest gen sunt dificil de depistat și investigarea unor astfel de crime impune perfecționarea continuă a cunoștințelor în acest domeniu. Încadrarea

¹⁷ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=23601&lang=ro

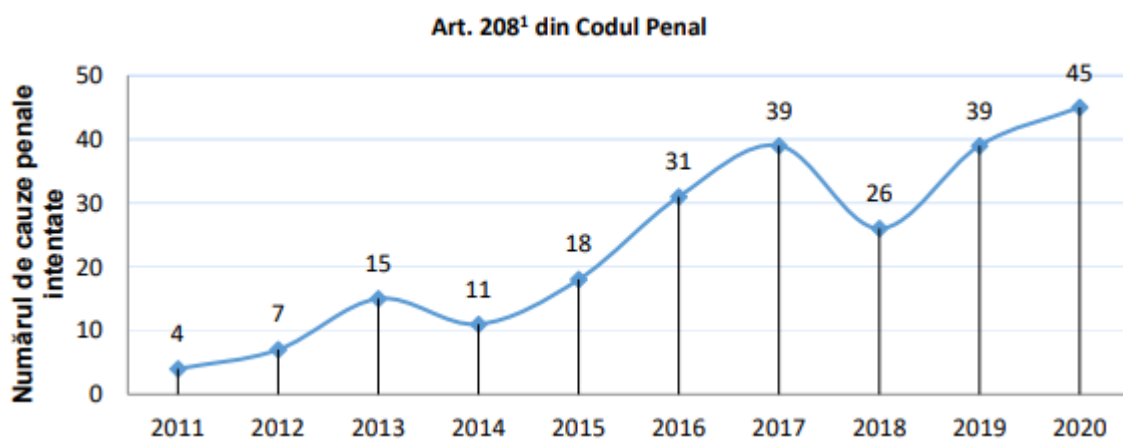
¹⁸ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=12753&lang=ro

juridică unei astfel de fapte, este de regulă mai complicată decât incriminarea altor tipuri de activități criminale.

Sursa: procuratura.md

Conform graficului se atestă o creștere semnificativă a numărului cauzelor penale pornite în baza art.177 și art.208¹ din Codul penal. Aceste cauze penale constituie circa 73,94% din totalul cauzelor penale pornite pe fapte de crimă cibernetică pentru anul 2020.

Sursa: procuratura.md

Generalizând cele menționate supra, se atestă că fenomenul criminalității informatice este unul aflat în continuă dezvoltare, se diversifică ca urmare a dezvoltării continue a tehnologiilor ce generează la rândul lor apariția de noi aplicații și dispozitive, permițând infractorilor să-și remodeleze tehnicile de operare și să creeze noi oportunități de săvârșire a infracțiunilor informatice.

Dezvoltarea și răspândirea programelor de ransomware, botnet și de interferență neautorizată în sistemele informatice se repercutează asupra securității persoanelor, a disponibilității și integrității datelor personale, precum și asupra protecției confidențialității și a libertăților fundamentale ale acestora. Un număr considerabil de atacuri informatice împotriva persoanelor fizice sau juridice rămân

deseori nedeclarate, nedetectate sau nedescoperite, astfel, făptuitorii fiind încurajați să continue activitatea infracțională, inclusiv și datorită nesancționării la timp a ilegalităților săvârșite.

Totodată, în perioada supusă evaluării s-au atestat cazuri de fraudă numit „social engineering”, bazat pe obținerea prin manipulare psihologică a informațiilor confidențiale din cadrul unor companii internaționale. Odată fiind obținute, informațiile se utilizează de infractori pentru simularea unor relații contractuale, cu dispoziția falsă a unui manager superior de a transfera în regim de urgență anumite mijloace bănești în contul unor companii necunoscute, care la rândul său sunt transferate către un lanț de intermediari din diverse țări. Banii parveniți urmau a fi transferați în adresa unor societăți din China, avînd la bază contracte fictive de procurare a utilajelor industriale.

3.5. Evaziunea fiscală

În perioada vizată, Serviciul Fiscal de Stat a întreprins măsuri ample anuale de conformare voluntară a contribuabililor, care vizează inclusiv prevenirea evaziunilor fiscale. Acest program prevede politici de asistență și sprijin pentru contribuabilii care execută la timp și în volum deplin obligațiile fiscale, precum și politici de detectare și descurajare a contribuabililor care se eschivează conștient de la plata impozitelor, taxelor și altor plăți obligatorii, cu asigurarea sancționării inevitabile a acestora.

Totodată, în vederea prioritizării prevenirii și combaterii acestui fenomen, a fost aprobată Strategia de dezvoltare a managementului finanțelor publice 2013 – 2020¹⁹ (fiind extins pînă în 2022), care include în planul de acțiuni, măsuri de elaborare de către Serviciul Fiscal de Stat a politicilor comprehensive pentru prevenirea și combaterea evaziunii și fraudei fiscale, inclusiv prin consolidarea capacităților de investigare a fraudelor și dezvoltarea sistemului de identificare a riscurilor de evaziune fiscală.

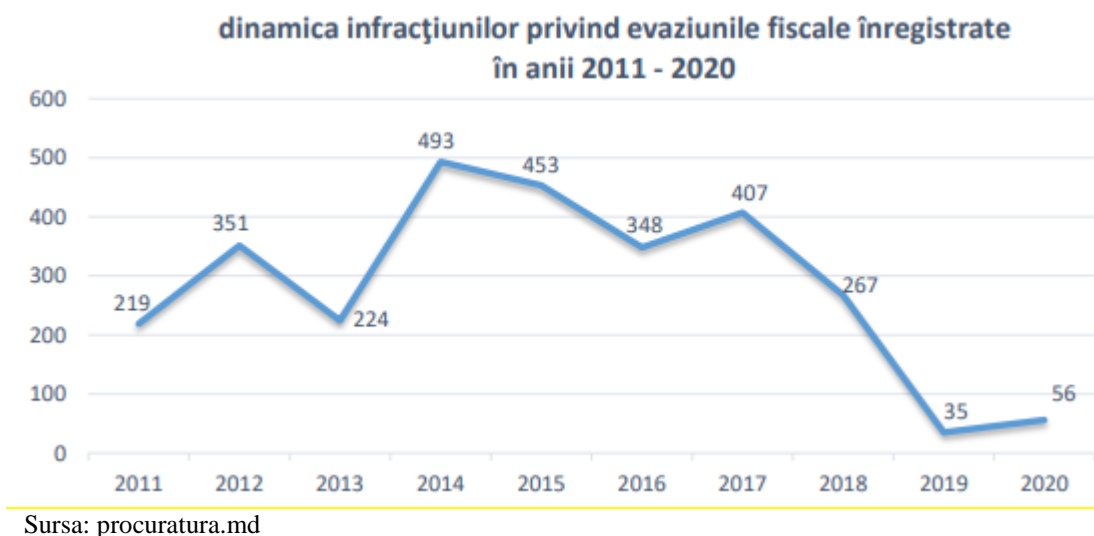
Evaziunea fiscală din Republica Moldova a ajuns la punctul în care are un impact negativ foarte puternic asupra veniturilor fiscale, dar mai ales asupra creșterii economice.

Efectele imediate ale evaziunii fiscale sunt venituri neîncasate la bugetul de stat (discrepanță fiscală). Amploarea acestui fenomen se datorează în principal disfuncțiilor instituționale, caracterizate, în special, prin abilități administrative limitate de a coordona și gestiona sistemul economic și relațiile care îl caracterizează. Suplimentar, evaziunea fiscală este explicată de percepția unei presiuni fiscale înalte, complexitatea și instabilitatea reglementărilor fiscale, ineficiența administrației fiscale, hazardul moral în contextul multiplelor facilități fiscale și contagiunea (când unele persoane observă comportamentul altor persoane

¹⁹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125171&lang=ro

și încearcă să îl reproducă pentru câștiguri financiare). De asemenea, fenomenul corupției a contribuit la intensificarea acestui proces, iar una dintre cauzele de bază poate fi opinia societății și cultura creată în jurul acesteia.

Conlucrarea organelor de drept a deconspirat mai multe scheme criminale utilizate de către persoanele gestionare ale unui șir de afaceri ilegale, care au comis evaziuni fiscale în proporții de sute de mii și milioane de lei. Au fost puse sub sechestru mijloace financiare și bunuri materiale pentru asigurarea recuperării prejudiciului cauzat statului prin aceste infracțiuni. Conform datelor Procuraturii Republicii Moldova, se atestă o descreștere a numărului de infracțiuni depistate.

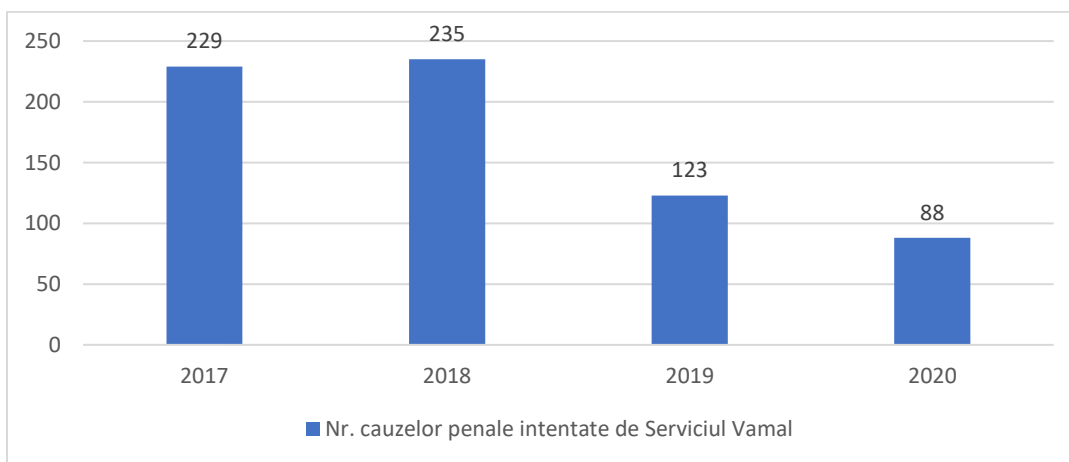
Acest fapt se explică prin amendamentele aprobate prin Legea nr. 179/2018²⁰ pentru modificarea unor acte legislative. Astfel, prin modificările operate la art. 244 ”Evaziunea fiscală a întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor”, se pedepsește evaziunea fiscală a întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor prin includerea intenționată în documentele contabile, fiscale și/sau financiare, inclusiv în cele electronice, a unor date vădit denaturate privind veniturile sau cheltuielile care nu au la bază operațiuni reale ori care au la bază operațiuni ce nu au existat, fie prin tăinuirea intenționată a unor obiecte impozabile, acte contabile, fiscale și/sau financiare, dacă suma cumulativă a impozitului, taxei prevăzute de Codul fiscal, contribuției de asigurări sociale de stat obligatorii sau primei de asigurare obligatorie de asistență medicală aferente unui an fiscal depășește 50/100 de salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin Hotărîrea de Guvern în vigoare la momentul săvîrșirii faptei. Acest amendament de majorare a sumelor care cad sub incidența prevederilor Codului penal a influențat puternic acest fenomen, dar nu l-a exclus. Corespunzător, în cadrul desfășurării procedurilor de control la contribuabili, la stabilirea încălcărilor ce depășesc sumele menționate, materialele sunt remise pentru examinare la organele de drept.

²⁰ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=105536&lang=ro

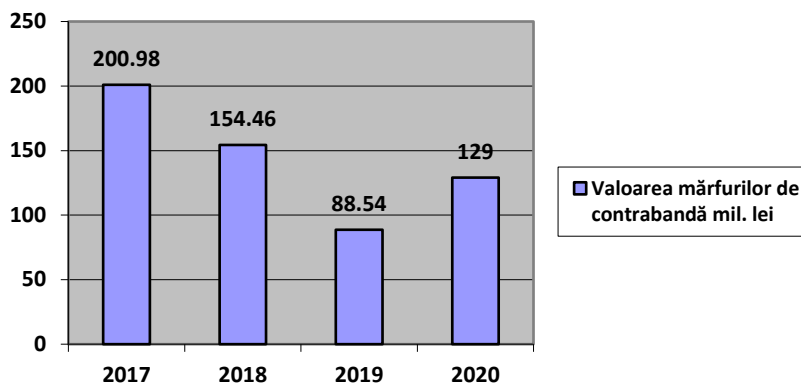
3.6. Contrabanda

Contrabanda în conformitate cu art. 248 Cod penal, reprezintă trecerea peste frontiera vamală a Republicii Moldova a mărfurilor, obiectelor, substanțelor narcotice, psihotrope, cu efecte puternice, toxice, otrăvitoare, radioactive și explozive, a armamentului, a dispozitivelor explozive, a munițiilor și a altor valori în proporții mari eludându-se controlul vamal ori tăinuindu-le de el, prin ascundere în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop, ori cu folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală, ori prin nedeclarare sau declarare neautentică în documentele vamale sau alte documente de trecere a frontierei.

Astfel, conform datelor statistice, pentru perioada 2017 - 2020, evoluția cauzelor penale intentate de Serviciul Vamal (art. 248 CP) este reprezentată în felul următor:

Caracteristic pentru perioada 2017-2020 este faptul că numărul cauzelor penale a fost în creștere continuă, însă în 2019 a înregistrat o scădere considerabilă de 47% (sau 112 cauze penale), iar în anul 2020 fiind înregistrate doar 88 de cauze penale, în scădere cu 28%. Acest fapt se datorează unui șir de modificări la legislația penală și procesual penală a Republicii Moldova, în urma cărora a fost majorat esențial cuantumul valorii bunurilor de contrabandă pentru ca fapta să constituie infracțiune, de la 20 la 100 de salarii medii lunare pe economie prognozate (sau de la 130 000 MDL la 795 300 MDL). Astfel, o parte din infracțiuni au "migrat", fiind examinate deja sub aspect contravențional. Valoarea mărfurilor de contrabandă, conform cauzelor penale pentru 2017-2020 a constituit:

Conform datelor statistice, valoarea mărfurilor de contrabandă în perioada anilor 2017-2019 a înregistrat o scădere în continuu cu 23% în 2018 față de 2017 și cu 42% în 2019 față de 2018. În 2019, valoarea mărfurilor de contrabandă a scăzut cu 55% față de anul 2017, iar în anul 2020 - valoarea totală a fost estimată în sumă de 129 051 433 MDL fapt care la fel se datorează modificărilor legislației penale și procesual penale ale Republicii Moldova, în urma cărora a fost majorat esențial cuantumul valorii bunurilor de contrabandă pentru ca fapta să constituie infracțiune, de la 20 la 100 de salarii medii lunare pe economie prognozate (sau de la 130 000 MDL la 795 300 MDL).

Fenomenul contrabandei în Republica Moldova este generat de riscuri de ordin intern și extern, și anume:

- Traficul ilicit de droguri - vulnerabilitatea statului în fața traficului ilicit de droguri depinde de eficiența măsurilor întreprinse în scopul reducerii cererii și ofertei de droguri pe piața Republicii Moldova, precum și utilizării teritoriului Republicii Moldova ca țară de tranzitare, dinspre est spre vest și viciversa. Astfel, în perioada 2017-2020, numărul cauzelor penale privind traficul ilicit cu droguri a înregistrat o creștere continuă. Dacă în 2017 au fost intentate 27 cauze penale, atunci acest indicator a crescut la 33 cauze penale în 2018 și respectiv 57 cauze penale în 2019, iar în anul 2020 au fost intentate 33 de cauze penale. Cantitatea de droguri reținute a constituit: 2017 - 13,63 kg, 2018 - 0,368 kg, 2019 - 0,907 kg și în 2020 – 13,42 kg.

- Contrabanda cu țigări și produse de tutungerie - principalul factor de risc în acest domeniu este diferența esențială de prețuri la produsele de tutungerie, fapt care generează atât intenția cât profiturile impresionante pentru grupările criminale. Totodată, regiunea transnistreană reprezintă o sursă considerabilă de produse de tutungerie ce afectează considerabil atât bugetul de stat cât și imaginea Republicii Moldova pe plan internațional. Este de menționat că, se menține fenomenul transportului ilicit de țigări de către persoanele fizice cu mașinile personale, acestea fiind ascunse/camuflate în unitatea de transport (ex: în roata de rezervă, banchete, bare de protecție, aripi, torpedo, boxe audio, instalația de gaz auto, rezervoare de combustibil etc). Pentru camioane de mare tonaj putem menționa locurile de

ascunziș: pereți dubli, spațiul între pereții cisternelor de tip ”termos”, podea dublă, lada de instrumente, precum și disimulate printre mărfurile transportate etc.

Astfel, în perioada 2017-2020, numărul cauzelor penale privind contrabanda cu țigări a înregistrat o scădere continuă, inclusiv a cantității acestora. Dacă în 2017 au fost intentate 15 cauze penale (cu 13,128 mln țigări și 13,4 tone de tutun), atunci acest indicator a scăzut la 4 cauze penale în 2018 (cu 13,17 mln țigări și 400 kg tutun), 1 cauză penală în 2019 (cu 1,5 mln țigări), iar în 2020 fiind înregistrare 2 cauze penale (cu 2730 kg de tutun pentru narghilea și 1 216 380 de țigarete). Astfel, în 2018, numărul cauzelor penale a scăzut cu 73%, însă cantitatea de țigări reținute a fost mai mare ca cea din 2017.

Conform datelor statistice (cauze penale și contravenții vamale), în 2019, se constată o scădere a traficului ilicit de țigări (atât a cazurilor cât și a cantității) cu 81% comparativ cu 2017 (2020 – 219 cazuri – 3,2 mln țigări, 2019 - 59 cazuri - 3,37 mln țigări, 2017 - 319 cazuri - 17,82 mln țigări).

- Traficul ilicit de medicamente și produse medicamentoase - conform datelor statistice contrabanda cu aceste tipuri de mărfuri este caracteristică atât la intrare în țară, cât și la ieșire. La introducerea în țară sunt caracteristice medicamentele esențiale a căror prețuri pe piața internă sunt cu mult mai mari comparativ cu prețul din țara de producere. Lipsa unui mecanism transparent de formare a prețurilor favorizează introducerea frauduloasă a medicamentelor în Republica Moldova. La ieșire din Republica Moldova sunt caracteristice fraudele cu preparatele medicamentoase din grupa steroizilor anabolizanți a căror vânzare pe teritoriul Republicii Moldova se efectuează fără careva prescripții a medicilor iar prețurile interne sunt net inferioare comparativ cu cele de peste hotare țării.

Astfel, în perioada 2017-2020, numărul cauzelor penale cu medicamente a înregistrat o scădere continuă, inclusiv a valorii acestora. Dacă în 2017 au fost intentate 5 cauze penale (cu valoarea de 9,5 mln MDL), atunci acest indicator a scăzut la 3 cauze penale în 2018 (cu valoarea de 382,7 mii MDL) și respectiv 1 cauză penală în 2019 (cu valoarea de 793,5 mii MDL), iar în anul 2020 – 3 cauze penale (valoarea fiind stabilită în sumă de 10,8 mln MDL). Conform datelor statistice (cauze penale și contravenții vamale), în 2019, se constată o scădere a cazurilor de trafic ilicit de medicamente cu 80% comparativ cu 2017 (2019 - 5 cazuri - 924 mii MDL, 2018 - 2 cazuri - 407,82 mii MDL, 2017 - 25 cazuri - 10,52 mil MDL).

- Traficul ilicit de valută sau nedeclararea valorilor valutare în proporții mai mari de 10.000 EUR este caracteristic, atât la intrarea cât și la ieșire din Republica Moldova. Astfel, din 2017 până în 2020 (cauze penale și contravenții vamale), s-a înregistrat tendința continuă de scădere a cazurilor și a sumei valutei nedeclarate. În 2020 au fost înregistrate 3 cauze penale (aproximativ 1,6 mln EUR). În 2019 au fost contracarate 3 cazuri de trafic ilicit de valută (aproximativ 141 000 EUR), cu 4 mai puține față de 2018 (7 cazuri, 100 515 EUR) și cu 9 mai puține față de 2017 (12 cazuri, 233 700 EUR).

- Teritoriul necontrolat de organele constituționale a Republicii Moldova (regiunea transnistreană) - acest fenomen generează riscuri de introducere frauduloasă în țară, prin eludarea posturilor vamale interne de control, a mărfurilor de larg consum fapt ce pune în pericol atât securitatea publică a țării, cât și cea economică. Conform datelor statistice, în regiunea transnistreană există o gamă foarte largă de mărfuri: produse petroliere, produse alimentare, aparate electrice de uz casnic, produse din tutun etc, volumul unor tipuri de mărfuri depășind capacitatea internă de consum. Din acest considerent, putem presupune că o parte din aceste mărfuri ar putea fi scoase din regiunea transnistreană și introduse fraudulos pe teritoriul Republicii Moldova.

- Declaraarea neautentică sau nedeclararea mărfurilor de către persoanele fizice și juridice de rea-credință, prin ascundere/camuflare a mărfurilor sau cu utilizarea frauduloasă a documentelor sau altor mijloace de identificare vamală.

- Diminuarea valorii în vamă a mărfurilor prin utilizarea regiunilor/zonelor off-shore, zonelor economice libere din alte state sau prin substituirea actelor vamale, în special pentru mărfurile expediate din țările cu care Serviciul Vamal nu are încheiate acorduri de colaborare/schimb de informație în domeniul vamal (ca ex: China, Argentina, Emiratele Arabe Unite, India, Brazilia etc). Acest subiect este foarte important deoarece drepturile de import, achitate la bugetul de stat, se calculează din valoarea mărfurilor declarate, iar în cazul lipsei acordurilor sus-menționate este practic imposibil de a verifica, prin intermediul asistenței administrative, corectitudinea valorii mărfurilor declarate.

4. Amenințarea națională de finanțare a terorismului

4.1 Date generale privind riscurile și amenințările teroriste

Gestionarea riscurilor de natură extremist-teroristă și evaluările pe dimensiunea situației operaționale denotă un grad redus a manifestării și impactului problematicii de securitate antiteroristă la nivel național. Faptul se datorează în primul rând conjuncturii geo-politice și strategice la nivel internațional, prin succesul de eradicare a principalelor focare de pericol terorist și teatre de operațiuni active, cât și a eforturilor întreprinse la nivel național de către autoritățile cu competențe în domeniu.

Această stare este reflectată inclusiv în evaluările internaționale, care conform datelor Institutului de Economie și Pace²¹, reflectă o scădere a indicelui terorismului pentru perioada de referință.

²¹ <https://www.economicsandpeace.org/reports/>

Anul	Indicele terorismului	Clasament Republica Moldova
2017	0,2/10	116/163
2018	0,1/10	123/163
2019	0,1/10	126/163
2020	0,16/10	99/163

În contextul acumulării, integrării și analizei datelor privind starea, dinamica și tendințele manifestărilor de factură teroristă cu impact asupra securității naționale a Republicii Moldova, Serviciul de Informații și Securitate și-a concentrat eforturile pe următoarele paliere:

- Republica Moldova - Zonă de tranzit în contextul fenomenului luptătorilor teroriști străini ("Foreign terrorist fighters")

Republica Moldova este parte integrantă a proceselor internaționale privind amenințarea pe care o reprezintă persoanele care călătoresc peste hotare în scop terorist. Autoritățile naționale conștientizează riscurile acestui fenomen, în special, din considerentul că teritoriul național este utilizat în calitate de zonă de tranzit pentru deplasarea teroriștilor/exponenților/simpatizanților grupărilor teroriste către zone de conflict (preponderent, pe ruta Moscova/Federația Rusă – Chișinău/Republica Moldova – Istanbul/Turcia – state din orientul mijlociu).

În majoritatea situațiilor, Turcia reprezintă cel mai important punct de tranzit al jihadiștilor în drumul spre Siria ori Irak. Pe teritoriul acestui stat se reunesc cele mai multe rute, trecerea efectivă a frontierei siriene realizându-se pe cale terestră.

Deși Republica Moldova nu se confruntă major cu fenomenul "Foreign Terrorist Fighters", aceasta se află pe o rută terestră izolată a luptătorilor europeni aflați în tranzit spre Siria și Irak.

În perioada de referință, au fost documentate mai multe tentative de pătrundere pe teritoriul național a cetățenilor străini suspectați a fi în conexiuni cu entități teroriste din Orientul Apropiat, inclusiv în relații cu exponenți externi aflați în zone de influență ale organizațiilor teroriste internaționale.

Conform datelor, cele mai multe persoane semnalate la intrarea în țară pentru suspiciuni de implicare în activități teroriste au fost cetățenii Federației Ruse, Republicii Uzbekistan, Republicii Tadjikistan, Republicii Pakistan.

În acest sens, în cadrul punctelor de trecere a frontierei, autoritățile de competență întreprind acțiuni de profiling, măsuri în vederea identificării și contracarării eventualelor tentative de deplasare peste hotare în scop terorist și sunt orientate la grupurile suspectate de conexiuni cu activitatea teroristă.

Indicatorii cei mai frecvenți care au stat la baza identificării acestor persoane au constituit: aspectul exterior specific susținătorilor ideologiei fundamentalist-islamice (barbă, vânătași pe frunte, hijab), manifestarea unui comportament agresiv, prezentarea actelor de călătorie false, prezența literaturii extremiste.

Totodată, au fost identificați diverși purtători de informație (USB-flash, telefon mobil) în care erau prezente materiale foto, video, audio, text cu conținut radical, precum și echipamente pentru staționarea pe timp de noapte în câmpuri deschise/regiuni forestiere, hărți, ghiduri de călătorie.

Persoanele reținute la punctele de trecere a frontierei de stat le-a fost interzisă intrarea în țară, fiind declarate indezirabile și returnate în conformitate cu prevederile acordurilor internaționale la care Republica Moldova este parte.

Totodată, lipsa controlului autorităților constituționale asupra frontierei pe segmentul transnistrean reprezintă o vulnerabilitate în acest context, dat fiind faptul că această regiune ar putea fi utilizată pentru pătrunderea cu ușurință a altor persoane afiliate grupărilor extremist-teroriste internaționale.

Astfel, măsurile de prevenire aplicate în contextul general al situației de securitate antiteroristă la nivel regional și internațional, au favorizat o scădere a cazurilor de tranzitare a persoanelor suspectate/conectate la acțiuni extremist-teroriste internaționale, după cum urmează: anul 2017 – 30 cazuri, anul 2018 – 13 cazuri și 2019 – 12 cazuri.

- Fluxul cetățenilor străini din zonele de risc

Monitorizarea fluxului de cetățeni străini din zonele de risc este realizată reieșind din abordarea bazată pe risc, și anume a riscului generat de tranzitarea și/sau staționarea clandestină pe teritoriul țării a elementelor extremist-teroriste.

Fenomenul este analizat/investigat din perspectiva prevenirii sedimentării pe teritoriul național a exponenților curenților extremist-teroriste generate de islam (în vederea sprijinirii unor rețele, organizații și grupuri teroriste), a implicațiilor acestuia și a posibilelor forme de manifestare: pătrunderea și răspândirea pe teritoriul național a literaturii jihadiste în susținerea organizațiilor teroriste internaționale; realizarea unor centre/locuri clandestine de radicalizare și/sau recrutare a unor teroriști; constituirea unor baze sau a unor elemente de infrastructură (depozite, ascunzători, locuri conspirative etc.) și altele.

Pentru camuflarea apartenenței/implicării în activități teroriste și eschivării de la răspundere penală, luptătorii teroriști străini recurg la diverse metode pentru a nu fi depistați la intrarea în țară: procurarea actelor false de călătorie, încheierea căsătoriilor fictive (pentru a dobândi dreptul de ședere/cetățenie într-un stat terț), se infiltrează printre grupurile de refugiați, apelează la suportul organizațiilor criminale transfrontaliere pentru a ajunge la punctul de destinație.

O categorie aparte în acest sens o constituie solicitanții de viză/azil, practica demonstrând că teroriștii deseori exploatează statutul de refugiat și/sau solicitant de azil pentru a obține o acoperire legală în statele terțe. În acest context, pînă la aprobarea solicitării, Serviciul de Informații și Securitate realizează măsuri practice de natură operativă și contra-informativă cu scopul de a preveni accederea și sedimentarea pe teritoriul național a elementelor teroriste. Preponderent, persoanele sunt verificate cu referire la apartenența la grupări teroriste sau implicarea în alte manifestări de extremism violent. Suplimentar, la nivel național sunt consolidate

eforturile operative și de cooperare internațională în vederea prevenirii oricărui abuz a statutului de refugiat într-un mod contrar prevederilor internaționale.

Datele din gestiune cu referire la perioada de referință denotă o descreștere a solicitanților de viză din zonele de risc precum Afganistan, Siria, Irak, Pakistan, Libia. Totodată, se constată o creștere a solicitanților de viză originari din Nigeria, Liban, Camerun, Bangladesh, state care de asemenea se confruntă cu un nivel înalt de pericol terorist.

Un alt aspect relevant în context se referă la gestionarea riscului de utilizare a teritoriului național drept zonă de instruire și sedimentare clandestină a membrilor entităților teroriste internaționale (prin constituirea celulelor teroriste inhibate), pentru remiterea ulterioară a acestora spre participare în acțiuni de luptă în Orientul Mijlociu, pentru a planifica/comite eventuale atacuri teroriste în RM sau peste hotare, pentru acumularea resurselor financiare sau obținerea altui suport în scop terorist.

În acest context, Serviciul de Informații și Securitate a continuat eforturile operative pentru identificarea și/sau prevenirea utilizării teritoriului național pentru proliferarea oricăror cauze și condiții care favorizează desfășurarea activității teroriste, inclusiv susținerea financiară și logistică.

Măsurile de prevenire și contracarare realizate în perioada de referință de autoritățile cu competențe în domeniu au permis evitarea unor situații de risc major sau consecințe prejudiciabile în contextul gestionării fluxului de cetățeni străini din statele de risc.

Serviciul de Informații și Securitate în calitate de autoritate națională în domeniul prevenirii și combaterii terorismului are o abordare preventivă, monitorizând cu atenție persoanele suspecte a fi „foreign fighters” și „returnees” pentru a evita materializarea oricăror riscuri teroriste. O componentă esențială a demersurilor preventive constă în cooperarea cu structurile naționale cu responsabilități în prevenirea și combaterea terorismului, dar și cu parteneri externi.

- Problematika cetățenilor Republicii Moldova repatriați din zonele de conflict

Începând cu anul 2018, după înfrângerea ISIS de către forțele coaliției internaționale, numeroși cetățeni străini (inclusiv cetățeni ai Republicii Moldova) au fost repartizați în taberele de refugiați Al-Roj și Al-Hawl din nord-estul Siriei, controlate de trupele militanților kurzi.

În prezent, un număr mic de state din occident au întreprins acțiunile necesare de repatriere a propriilor cetățeni și familiile acestora care se află în taberele de refugiați din Siria. Unul din motivele principale pentru care statele nu își repatriază cetățenii, este riscul pentru securitatea națională pe care îl prezintă persoanele vizate.

Cu referire la dinamica problematicei cetățenilor Republicii Moldova aflați în zonele de conflict, în proximitatea teritoriului de acțiune al grupării teroriste ISIS, au fost realizate acțiuni în vederea monitorizării situației persoanelor repatriate.

În acest sens, este de notat că persoanele revenite din mediul de activitate al grupărilor teroriste internaționale, ar putea prezenta eventuale amenințări la adresa securității naționale (promovarea ideologiilor de factură extremist-teroristă și radicalizarea cetățenilor indigeni; crearea unor celule teroriste în adormire; finanțarea terorismului sau acordarea altui suport în scop terorist).

În perioada de referință, autoritățile naționale au asigurat repatrierea unei cetățene a Republicii Moldova împreună cu doi copii minori. Actualmente, aceasta este antrenată în activități de reintegrare socială. Totodată, se constată prezența unor indicatori de radicalizare islamistă a persoanei vizate. Totodată, Serviciul de Informații și Securitate a identificat și alți cetățeni și/sau originari moldoveni aflați în taberele de refugiați din Siria, care precaută modalități de revenire în Republica Moldova.

În paralel, au fost remarcate mai multe cazuri când cetățeni moldoveni stabiliți în Siria (nu neapărat în taberele pentru refugiați) solicită autorităților naționale repatrierea acestora, de comun cu familiile. Verificările de competență realizate pe linie de parteneriat au evidențiat date relevante în contextul priorităților de prevenire și combatere a fenomenului terorist.

În context, au fost întreprinse măsuri orientate la identificarea/evaluarea eventualelor semnalmente de risc pe palier de securitate antiteroristă cu referire la persoanele repatriate, cât și a celor care precaută posibilități de revenire în țară. Serviciul de Securitate și Informații menține în atenție amenințările pe profil antiterorist și consideră judicios asigurarea unei abordări obiective și complexe a problemicii vizate, în vederea asigurării reîntoarcerii în siguranță a cetățenilor Republicii Moldova, precum și prevenirii unor eventuale riscuri de natură extremist-teroristă sau de acordare a suportului în scop terorist.

Evoluțiile de insecuritate din perioada de referință au rămas a fi cauzate de destabilizarea situației din Orientul Mijlociu (Siria, Irak, Afganistan, Pakistan), activizări ale grupărilor militare de opoziție și ale organizațiilor teroriste internaționale, de retragere a teroriștilor în alte zone și formarea unor „celule în adormire”.

În consecință, principala sursă de amenințare a constituit fragmentarea ISIS în sute de celule „în adormire”, retragerea acestora în teritorii (Afganistan, Pakistan etc.) aflate la granița statelor membre CSI, precum și reîntoarcerea membrilor grupărilor teroriste care au luptat în Siria și Irak în statele de proveniență - cu precădere în spațiul european. În acest fel, s-au menținut ca surse de amenințare la adresa securității regionale fenomenul „returnees” și așa-numiții „Foreign Terrorist Fighters – FTF, deși numărul luptătorilor teroriști străini a scăzut semnificativ în ultimii ani.

Deși au fost identificați diverși factori de risc și/sau vulnerabilități pe palier de securitate antiteroristă, datele gestionate denotă faptul că Republica Moldova nu este nemijlocit amenințată de grupările teroriste internaționale, atât ca țintă a actelor

teroriste, sau ca teritoriu utilizat pentru planificarea și desfășurarea activității teroriste.

Pe parcursul perioadei de referință, situația de securitate la nivel național a rămas neschimbată, starea de alertă teroristă fiind la un nivel scăzut.

În pofida acestor tendințe, problematica teroristă a fost menținută în atenția autorităților cu competențe în domeniu, în special a Serviciului de Informații și Securitate în calitate de autoritate națională în domeniu, accentul principal fiind pus pe realizarea măsurilor de prevenire. O prioritate în acest sens a constituit organizarea procesului de instruire antiteroristă și promovare a culturii de securitate, în context fiind desfășurate mai multe măsuri practice:

- Cursuri de instruire antiteroristă a personalului responsabil din cadrul obiectivelor de infrastructură critică (sectorul energetic, locuri de aglomerare în masă, obiective cu risc sporit, angajații și serviciile de securitate din complexele hoteliere);
- Cursuri de instruire antiteroristă a personalului din cadrul unităților cu destinație specială a organelor securității și apărării statului (“Măsuri de reacție și răspuns în situații de criză teroristă”)
- Cursuri de instruire antiteroristă cu angajații din centrele specializate private de vânzare a armelor de foc și munițiilor, precum și din cadrul obiectivelor specializate de tip tir (“Identificarea persoanelor suspecte prin prisma securității antiteroriste”)
- Cursuri de instruire antiteroristă cu agențiile de pază particulară din Republica Moldova (“Riscurile teroriste în infrastructura critică și procedee de reacție”)
- Măsuri de instruire antiteroristă și evaluare a nivelului de protecție a misiunilor diplomatice a Republicii Moldova (“Riscurile teroriste și asigurarea protecției sediilor diplomatice”)
- Măsuri aplicativ-practice pe linia de prevenire și combatere a terorismului (Exercițiului Internațional Antiterorist „Strong Border – 2017”)
- Măsuri practice de consolidare a capacităților naționale în domeniul luptei împotriva terorismului – Exercițiul internațional antiterorist „BUCOVINA – 2018” (RM+Ucraina+România)
- Ședințe/mese-rotunde de promovare a educației de securitate în instituțiile de învățământ (ședințe de lucru cu Ministerul Educației, Culturii și Cercetării pe subiectul implementării în sistemul de învățământ liceal a materialelor ce țin de promovarea culturii de securitate).

4.2. Utilizarea organizațiilor necomerciale în scopul finanțării terorismului

Compartimentul respectiv își propune reflectarea cadrului general de activitate al organizațiilor necomerciale, evaluarea stării actuale a sectorului,

dificultățile existente și direcțiile prioritare de dezvoltare. Scopul principal constă în identificarea principalelor riscuri pe care le prezintă sectorul necomercial sub aspectul finanțării terorismului, precum și vulnerabilitățile cheie care pot fi exploatate pentru a sprijini sau promova terorismul și finanțarea acestuia.

Având în vedere faptul că legislația națională nu prevede limite privind posibilitatea de implicare a organizațiilor necomerciale în colectarea sau repartizarea de fonduri în scopurile menționate supra, se constată că toate organizațiile necomerciale au dreptul să organizeze strângeri de fonduri publice. În acest sens, nu este posibil stabilirea unei liste exhaustive a categoriilor de organizații necomerciale naționale care cad sub incidența definiției FATF/GAFI. Astfel, în contextul evaluării propuse, urmează a fi stabilite criterii suplimentare și indicatori de risc care denotă vulnerabilitatea organizațiilor necomerciale sub aspectul finanțării terorismului.

Practica și expertiza internațională în domeniu a identificat multiple cazuri de utilizare și exploatare a organizațiilor necomerciale de către teroriști sau organizații teroriste, în scopul colectării și transferării de fonduri, asigurării suportului logistic, promovării recrutărilor de noi adepți, sau acordării altui suport în scop terorist. Asemenea acțiuni nu doar facilitează activitatea teroristă, dar și subminează încrederea și integritatea sectorului necomercial. În acest context, se impune necesitatea identificării categoriilor de organizații necomerciale vulnerabile a fi utilizate în scopul finanțării terorismului și aplicarea unor măsuri proporționate de redresare în corespundere cu abordarea bazată pe risc.

Pornind de la cerințele prevăzute de Recomandarea 8 FATF/GAFRI, în contextul prezentului studiu au fost formulate principalele obiective de reper, după cum urmează:

1. Identificarea tipurilor de organizații necomerciale care, în virtutea trăsăturilor caracteristice sau a activităților desfășurate, sunt predispuse riscului de a fi utilizate în finanțarea terorismului;
2. Determinarea naturii amenințării pe care entitățile teroriste le prezintă față de sectorul necomercial, precum și modalitățile concrete prin care pot fi exploatate organizațiile necomerciale în scop terorist;
3. Asigurarea cadrului necesar de revizuire, stabilire și aplicare a unor măsuri corespunzătoare riscurilor identificate.

Dinamica raporturilor în care sunt implicate organizațiile necomerciale, precum și consolidarea tendințelor de exploatare a acestora în scop terorist susține necesitatea unei abordări complexe și multilaterale a problematicii vizate, pentru asigurarea transparenței cadrului de activitate a sectorului necomercial, precum și a siguranței sistemului financiar în general.

Din perspectiva riscului de finanțare a terorismului, Legea nr. 308/2017 privind prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului conține în art. 14 reguli speciale care urmează a fi aplicate în contextul procedurii de înregistrare de stat a organizațiilor necomerciale. Astfel, autoritatea competentă, la

înregistrarea organizației necomerciale, verifică dacă fondatorul, administratorul sau beneficiarul efectiv nu este inclus în lista sancțiunilor financiare, nu există suspiciuni de apartenență la persoane, grupuri și entități implicate în terorism și, în cazul în care apare o astfel de suspiciune, autoritatea competentă sesizează SPCSB.

SPCSB, în calitate de organ de specialitate principal responsabil de prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, a aprobat prin Ordinul nr. 16/2018, ghidul privind identificarea activităților și tranzacțiilor suspecte de finanțare a terorismului. Scopul acestui ghid este de a identifica activitățile și tranzacțiile suspecte de finanțare a terorismului în vederea protejării sistemului financiar bancar, non-bancar și a altor participanți profesioniști de a fi utilizați de teroriști și/sau grupuri teroriste. Obiectivul acestui ghid este de a călăuzi entitățile raportoare în activitatea acestora de identificare a tranzacțiilor și activităților suspecte de finanțare a terorismului, prin oferirea unor criterii și tipologii care au menirea de a îmbunătăți procesul de analiză.

În perioada anilor 2017-2020, majoritatea organizațiilor necomerciale active în Republica Moldova au fost finanțate de donatori internaționali, prin intermediul proiectelor și/sau granturilor. Principalii finanțatori activi rămân a fi Uniunea Europeană, USAID, Guvernul Suediei/Agencia Suedeză pentru Dezvoltare și Cooperare Internațională, Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare, Agențiile ONU, Ambasadere SUA, Austriei, Marii Britanii, Germaniei, Slovaciei. Alte organizații importante de finanțare, prezente în Republica Moldova, sunt Fundația Soros – Moldova, Fundația Est-Europeana, Fundația „Konrad Adenauer”, SOIR, HEKS.

În funcție de sursa de finanțare, este de menționat faptul că 75% din organizațiile necomerciale au beneficiat de finanțare externă, cota de finanțare externă constituind anual peste 80% din toate sursele finanțare. Totodată, de surse locale private (persoane fizice și juridice) au beneficiat 52%, iar din partea statului – 20%. Tot 20% au avut venituri din activități economice.

Spre deosebire de anii 2017-2018, în primul trimestru al anului 2020, a crescut cu aproximativ 15% numărul organizațiilor necomerciale care au raportat profitul și/sau pierderile înregistrate, practicile de nedeclarare fiind diminuate cu 5%-10% (pe fonul înregistrării noilor organizații).

Fiecare a doua organizație necomercială este total dependentă de granturi/fonduri alocate de donatorii externi, acestea constituind între 80-100% din totalul venitului organizației.

Organizațiile necomerciale active obțin venituri și din prestări de servicii (7,2% din totalul veniturilor), cotizațiile membrilor (10,5%), contribuția agenților economici (3,2%), contribuția populației (2,1%).

Un aspect asupra căruia este orientată atenția în raport cu organizațiile necomerciale îl constituie și mecanismul legal prin care persoanele fizice plătitoare de impozite din Republica Moldova pot redirectiona 2% din impozitul lor pe venit

către o organizație necomercială, fapt care dezvoltă/promovează transparența donațiilor și cotizațiilor către organizațiile necomerciale.

Cele mai multe organizații necomerciale care au beneficiat de aceste 2% din venit sunt din mun. Chișinău, ceea ce reprezintă aproximativ 65% din numărul total de organizații care au recepționat asemenea transferuri (sau 329 din 504 de beneficiari).

În 2019, prin acest mecanism de finanțare (bugetară), cea mai mare sumă a fost primită de Asociația Obștească a Veteranilor și Pensionarilor Ministerului Afacerilor Interne din Republica Moldova, 1 776 704,38 MDL ceea ce reprezintă 23% din suma totală.

Potrivit datelor furnizate de Serviciul Fiscal de Stat, pentru anul 2019, din numărul total de 13 518 organizații necomerciale, doar 5592 au prezentat rapoarte ce reflectă activitatea financiară, cu prezentarea profiturilor/pierderilor, după cum urmează:

Suma	1 – 99.999 MDL	100.000 - 499.999 MDL	500.000 – 1 mln MDL	1 – 4 mln MDL	5 – 9 mln MDL	10 – 29 mil. MDL	30 – 49 mil. MDL	Total ON
Profit	381	74	15	11	-	-	-	481
Profit „0”	-	-	-	-	-	-	-	4770
Pierderi	290	36	6	3	4	1	1	341
Total	671	110	21	14	4	1	1	5592

O bună parte din organizațiile necomerciale nu s-au conformat în principiu legislației fiscale. Un număr considerabil de organizații necomerciale nu au avut activități financiare, dar au prezentat rapoarte fiscale fără a indica date de activitate financiar-fiscală. O altă categorie de organizații necomerciale sunt inactive sau nu au trecut procedura de reînregistrare. De menționat, că în fiecare an de referință, aproximativ 5 000 de organizații necomerciale care au prezentat rapoartele fiscale, au înregistrat de fapt o activitate financiară nesemnificativă.

Organizațiile necomerciale care nu prezintă rapoarte sunt inactive. Serviciul Fiscal de Stat evaluează și stabilește anual organizații necomerciale inactive și ulterior remite lista către Agenția Servicii Publice pentru radiere, conform prevederilor Titlului V Capitolul 4 (Evidența contribuabililor) din Codul fiscal al Republicii Moldova. În anul 2019 au fost radiate 100 de organizații necomerciale. Prin urmare, altele urmează să fie radiate sau supuse controlului în funcție de rezultatului evaluării riscului.

Potrivit datelor deținute de Serviciul Fiscal de Stat, până în luna mai 2020 au prezentat rapoarte financiare pentru anul 2019 (forma ONG-17) 5592 de organizații necomerciale, dintre care 4770 au raportat balanța „0” (intrările în cont sunt egale cu ieșirile din cont ceea ce și reprezintă valoarea „0”), alte 341 de organizații necomerciale au raportat pierderi, iar 481 de organizații necomerciale au raportat

profit din activitățile desfășurate. Situația financiară a organizațiilor necomerciale după categorii este prezentată conform tabelului:

Tipul	Pierderi		Profit		Balanța ”0”	Total
	Număr	Suma	Număr	Suma		
Asociații Obștești	280	-81 062 724,74	371	40 868 360,80	3796	4447
Fundații	9	-1 113 437,95	13	1 445 154,58	113	135
Organizații filantropice	2	-845,00	-	-	13	15
Culte religioase, organizații social-culturale	9	-314 262,44	28	4 798 869,19	504	541
Partidele Politice	2	-54 964,90	5	881 976,07	13	20
Publicațiile periodice, Agenții de presă	6	-468 149,58	7	396 428,20	23	36
Alte organizații (uniuni, asociații, Organizații Sindicale și profesionale etc.)	33	-19 282 317,29	57	10 339 381,06	308	398
Total	341	-102 296 701,90	481	58 730 169,90	4770	5592

Se anticipează că sursele de finanțare din Republica Moldova vor fi în continuare la un nivel scăzut. Totodată, în ultimii ani, dar și în prezent, sunt depuse eforturi pentru a spori sprijinul sectorului asociativ, din partea statului, în pofida limitelor de resurse, la realizarea intereselor reciproc avantajoase (pentru stat, sectorul asociativ și societate), prin dezvoltarea programelor și proiectelor la nivel central și local.

Monitorizarea sectorului organizațiilor necomerciale

În cadrul Evaluării naționale a riscurilor efectuată în 2017, nu a fost abordat în mod expres riscul utilizării sectorului organizațiilor necomerciale în scopul finanțării terorismului. Totuși, domeniul vizat a fost supus unui proces de monitorizare din partea instituțiilor guvernamentale, în corespundere cu domeniul de activitate. Instituțiile guvernamentale conștientizează amenințările și riscurile pe care eventual le pot prezenta organizațiile necomerciale pe palierul finanțării terorismului, planificându-și activitățile de supraveghere și control în corespundere cu riscurile și amenințările identificate.

În contextul Evaluării naționale a riscurilor din 2017, riscul de terorism în Republica Moldova a fost evaluat ca fiind la nivel scăzut. Riscul de finanțare a terorismului este evaluat în contextul și în corespundere cu riscul de terorism, la fel la nivel scăzut. În perioada de referință 2017-2020, riscurile în sectorul organizațiilor necomerciale au rămas neschimbate, comparativ cu perioadele

precedente. Totodată, nu au fost înregistrate cazuri de utilizare a organizațiilor necomerciale în scopul finanțării terorismului.

În contextul numărului general de organizații necomerciale înregistrate la 01.01.2020 – de 13850, doar 5592 sunt active financiar. Cu toate acestea, conform evaluărilor efectuate, numărul de organizații care potențial ar putea fi utilizate în scopul finanțării terorismului este foarte mic. Aspectul dat este confirmat și de lipsa totală a cazurilor de terorism și finanțare a terorismului în perioada supusă evaluării.

Monitorizarea organizațiilor necomerciale reprezintă o activitate complexă realizată pe mai multe paliere de către diferite autorități și instituții publice, fiecare în propriile domenii de competență.

1. Ministerul Justiției – în contextul reformei administrației publice centrale demarate în anul 2017, a pierdut majoritatea competențelor în domeniul înregistrării organizațiilor necomerciale, cu excepția competenței de elaborare și promovare a politicilor în acest sector.

Totodată, au fost păstrate atribuțiile ministerului de a avertiza în scris conducerea asociației în caz de încălcare a legislației, iar în caz de neconformare, de a solicita în instanța de judecată suspendarea activității. Astfel, Ministerul Justiției monitorizează activitatea organizațiilor necomerciale în ceea ce privește respectarea legislației în vigoare.

2. Agenția Servicii Publice – deține atribuțiile în domeniul înregistrării/radierii organizațiilor necomerciale.

3. Serviciul Fiscal de Stat – monitorizează activitatea economico-financiară a organizațiilor necomerciale. Verifică sursele de finanțare și modul în care acestea sunt cheltuite pentru scopurile prevăzute în statut, sub aspect fiscal/de fraudă fiscală. Sarcina de bază a organului fiscal constă în exercitarea controlului asupra respectării legislației fiscale, asupra calculării corecte, achitării depline și la timp la buget a sumelor obligațiilor fiscale.

4. Procuratura - monitorizează activitatea organizațiilor necomerciale sub aspectul încadrării în limitele legislației în vigoare și după caz, determinarea caracterului lor ilegal, inclusiv de tip extremist și/sau terorist.

5. Serviciul Vamal – asigură perceperea și executarea plăților fiscale obligatorii la trecerea frontierei, precum și la depozitarea mărfurilor în regim vamal în conformitate cu Codul vamal, Codul fiscal și alte acte normative.

6. SPCSB – primește, înregistrează, analizează, prelucrează și transmite organelor competente informații privind activitățile și tranzacțiile suspecte de finanțare a terorismului prezentate de entitățile raportoare, precum și altă informație relevantă. În contextul prevederilor art. 14 din Legea nr. 308/2017, în cazul parvenirii sesizării de la Agenția Servicii Publice privind identificarea unor suspiciuni pertinente privind afilierea fondatorului, administratorului sau beneficiarului efectiv al organizației necomerciale la entități teroriste, SPCSB este responsabil de realizarea măsurilor conform competenței stabilite în art. 34 din legea menționată.

7. Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova – în contextul general al identificării activității teroriste, realizează acțiuni în vederea depistării și prevenirii factorilor și elementelor care pot duce la terorism și/sau la finanțarea terorismului.

În cadrul Serviciului de Informații și Securitate activează o subdiviziune specializată (Centrul Antiterorist), care are statut de autoritate națională în domeniul prevenirii și combaterii terorismului. În acest context, acțiunile generale de investigație în cazuri de terorism sunt completate în mod indisolubil de investigarea aspectelor de finanțare a terorismului. Astfel, a fost stabilită ca prioritate monitorizarea mediilor vulnerabile în scopul depistării și prevenirii elementelor care sub orice formă pot emerge în activități de terorism sau activități de asigurare logistica și finanțare a terorismului, inclusiv sub aspectul implicării organizațiilor necomerciale.

În acest context, Serviciul de Informații și Securitate efectuează în mod constant evaluări ale amenințărilor și riscurilor care pot duce la finanțarea terorismului, iar în partea ce vizează sectorul organizațiilor necomerciale în particular, se efectuează o analiză punctată sub aspectul riscurilor de a fi expuse și utilizate abuziv în finanțarea terorismului.

Tipurile de organizații necomerciale, care în virtutea activității desfășurate sau a caracteristicilor specifice, sunt mai predispuse de a fi utilizate abuziv în finanțarea terorismului

Astfel, activitățile desfășurate de către Serviciul de Informații și Securitate, în contextul prevenirii și combaterii manifestărilor de terorism și finanțare a terorismului, au determinat necesitatea elaborării unui set de instrumente ce va permite identificarea organizațiilor necomerciale ce prezintă riscuri de a fi utilizate în scopul finanțării terorismului. În acest context, a fost elaborat un set de indicatori, aplicarea cărora permite identificarea organizațiilor necomerciale cu potențial de a fi utilizate în finanțarea terorismului și care reprezintă astfel un punct de referință în realizarea analizei punctate. Totodată, acești indicatori susțin o abordare bazată pe risc atât din partea Serviciului de Informații și Securitate, cât și din partea alor autorități naționale, având ca scop final identificarea și/sau diminuarea activităților suspicioase care potențial pot fi conexe cu finanțarea terorismului.

Stabilirea și aplicarea criteriilor menționate permit identificarea subcategoriilor de organizații necomerciale care, datorită anumitor caracteristici, sunt mai vulnerabile a fi utilizate în finanțarea terorismului. Având în vedere numărul considerabil de organizații înregistrate la momentul actual, acest fapt permite focusarea anume pe activitățile suspicioase derulate de organizațiile necomerciale considerate vulnerabile.

Studiile și bunele practici în domeniu elaborate la nivel internațional, corelate cu Metodologia FATF/GAFI, identifică unele caracteristici și activități specifice prezența cărora denota o probabilitate sporită de expunere la riscuri de finanțare a

terorismului în privința unor categorii de organizații necomerciale. În acest sens, au fost stabilite următoarele criterii de risc:

- activitățile organizațiilor necomerciale de profil religios sunt bazate pe prestări de servicii (cum ar fi servicii sociale, educație, sănătate, educația religioasă și alte servicii sociale afiliate activităților religioase);
- activitățile financiare sunt desfășurate în general în numerar;
- donațiile publice sunt principala sursă de venituri, precum și taxele de membru;
- acordă suport în mod particular unei etnii sau religii;
- fluxurile financiare provin din țări cu risc sporit de terorism și/sau finanțare a terorismului;
- organizațiile necomerciale sunt subdiviziuni locale a organizațiilor localizate în țări cu risc sporit de terorism și/sau finanțare a terorismului.

Aceste caracteristici de risc sunt utile în procesul de monitorizare a activităților desfășurate de către organizații necomerciale, constituind un prim filtru de depistare a fenomenelor de risc sporit.

În scopul stabilirii tipurilor de organizații necomerciale pasibile de a fi utilizate în finanțarea terorismului (sub definiția FATF/GAFI), în procesul de evaluare sunt analizate și integrate următoarele date:

- profilurile organizațiilor necomerciale (genul de activitate, politicile/mesajele/programele promovate, grupurile-țintă, zona de acțiune), tipurile de bază fiind de profil religios/dezvoltare spirituală, etnic și de caritate;
- caracteristicile gestionarilor, fondatorilor, membrilor;
- tranzacții financiare cu persoane fizice/juridice incluse în listele de sancțiuni menținute de ONU;
- sursele de finanțare, inclusiv zona geografică, statele, regiunile și statutul lor, organizațiile de proveniență, persoanele, profilurile acestora;
- destinația cheltuielilor/plăților, profilul/interesele beneficiarilor;
- conturile bancare, multitudinea lor și instrumentele de transfer practicate;
- depozitele bancare, investiții și achiziții (dubioase) ale organizațiilor necomerciale;
- frecvența și/sau sumele tranzacțiilor în numerar;
- tranzacții dubioase în monedă electronică;
- dinamica și „discrepanța” tranzacțiilor financiare, în raport cu activitatea efectivă declarată, sau, lipsa de informații privind proiectele desfășurate;
- asocierile incerte și/sau tranzacții cu parteneri externi, cu entități de profil;
- figurarea organizațiilor necomerciale în circuite financiare complexe, cu transferuri ciclice/repetate, participări de companii off-shore, în special din jurisdicții necooperante cu organele de urmărire penală;

- ocuparea concomitentă a funcțiilor, de către unele persoane, în organizații necomerciale și în entități cu activitate financiară suspectă;
- controlul intern ineficient în cadrul organizațiilor necomerciale;
- lipsa suspectă a donatorilor mici;
- creditarea nejustificabilă prin prisma statutului și a surselor declarate de acoperire.

În baza acestor aspecte au fost identificați un șir de indicatori ce urmează a fi utilizați în procesul de monitorizare. Prezența mai multor indicatori denotă o mai mare probabilitate de implicare în activități suspicioase cu potențial de finanțare a terorismului, activități de spălare a banilor sau alte activități criminale conexe.

Astfel, în contextul studiului efectuat au fost identificați o serie de indicatori de risc de finanțare a terorismului specifici organizațiilor necomerciale, care urmează a fi aplicați și analizați în cazurile când există suspiciuni de finanțare a terorismului, după cum urmează:

- Persoanele implicate în transferuri (persoana ce a efectuat transferul, persoana ce a primit transferul, beneficiarii conturilor) sunt din țări cu risc sporit de terorism sau țări care acordă suport organizațiilor teroriste internaționale;
- Organizația necomercială transferă fonduri, cu utilizarea tuturor mijloacelor posibile, către numeroase entități (persoane juridice sau fizice) din țări cu risc sporit de terorism;
- Recepționarea sau transmiterea de fonduri de la/către o organizație necomercială internațională amplasată într-o țară cu risc sporit de terorism;
- Justificarea vagă sau lipsa actelor necesare la efectuarea unor transferuri către locații cu risc sporit sau către entități dubioase;
- Tranzacții naționale sau internaționale, cu organizații necomerciale ce conțin în denumire termeni asociați cu extremismul violent sau alte ideologii radicale, precum „jihad” sau „mujaheed/mujahideen”, etc;
- Solicitarea de donații prin utilizarea platformelor online și a rețelelor de socializare în scopuri declarate care nu corespund domeniului de activitate indicat în statutul organizației,
- Număr limitat de personal al organizației necomerciale sau lipsa totală a acestuia, ceea ce nu este în corespundere cu activitățile financiare desfășurate de către aceasta;
- Scheme bancare complexe utilizate de organizații necomerciale pentru efectuarea tranzacțiilor și primirea fondurilor, în special de peste hotare;
- Creșterea semnificativă a activelor și conturile organizației necomerciale sau ale fondatorilor;
- Prezența informațiilor primare în cadrul serviciilor de informații referitor la activitățile dubioase efectuate de către organizații necomerciale;

Pentru identificarea tipurilor de organizații necomerciale, vulnerabile de utilizare în finanțarea terorismului, au fost utilizate sursele deschise de informații, precum și linia de cooperare și schimb de informații la nivel național între autorități cu competențe în domeniu, instituțiile financiare, precum și internațional, în special cu organizațiile specializate în domeniu.

În funcție de volumul veniturilor obținute pentru ultima perioadă de gestiune, au fost identificate 100 de organizații necomerciale cu cele mai mari venituri, context în care a fost perfectată o analiză a sectorului respectiv privind riscurile de finanțare a terorismului. De menționat, că activitățile organizațiilor necomerciale selectate sunt foarte diversificate, după cum urmează:

- Cult religios – 19
- Apărarea drepturilor, consultanță - 14
- Educație - 12
- Partide politice – 5
- Sportive – 4
- Alte domenii - 46

Astfel, SPCSB a efectuat analiza informației recepționate în baza art. 11 din Legea nr. 308/2017, transmise de către entitățile raportoare privind tranzacțiile efectuate de către organizațiile necomerciale selectate. Astfel, din totalul de 18430 tranzacții raportate către SPCSB au fost stabilite:

- Tranzacții în numerar – 9400
- Tranzacții limitate/cumulative (500 000 MDL) – 6858
- Tranzacții suspecte – 2171

De menționat, că din totalul de 2171 tranzacții suspecte raportate efectuate de către organizații necomerciale, 1045 tranzacții au fost raportate către SPCSB cu suspiciunea de tranzacții cu regiunea transnitreană. Scopul acestor transferuri fiind pentru diverse servicii prestate, acte de binefacere, înregistrarea jucătorilor (în cazul sportivilor). Restul tranzacțiilor au fost calificate drept suspecte după alte criterii de suspiciune:

- cumpărarea / vânzarea unor cantități mari de valută
- tranzacții cu țări cu risc sporit
- tranzacții neordinare

În perioada de referință, entitățile raportoare au depistat tranzacții cu indici de suspiciune în activitatea organizațiilor necomerciale, care au fost raportate pentru verificare prin prisma finanțării terorismului. Ca urmare a investigațiilor financiare efectuate, privind natura provenienței și destinația banilor, nu au fost identificate careva tranzacții cu indici de suspiciune de finanțare a terorismului, iar spețele examinate nu aveau atribuție la finanțarea terorismului. Caracterul firesc al lipsei tranzacțiilor susceptibile de finanțare a terorismului în evidențele entităților raportoare reconfirmă nivelul scăzut al riscului finanțare a terorismului la nivel național.

Natura amenințărilor pe care organizațiile teroriste le prezintă față de organizațiile necomerciale vulnerabile de a fi utilizate în finanțarea terorismului

La stabilirea naturii amenințărilor pe care organizațiile teroriste le prezintă față de organizațiile necomerciale, Serviciul de Informații și Securitate realizează evaluarea bazată pe risc a cazurilor investigate, prin prisma transferurilor cu țările de risc sporit, conexiunilor cu criminalitatea organizată, promovării de către organizațiile necomerciale a mesajelor cu caracter extremist, cu tentă fundamentalist-religioasă, de ură, intoleranță, discriminare și alte forme cu tentă destabilizatoare.

Studiul efectuat și aplicarea criteriile de risc menționate au permis identificarea unui sub-set de organizații cu potențial risc de utilizare în scopul finanțării terorismului. Astfel, s-a stabilit că organizațiile necomerciale religioase prezintă un potențial sporit de utilizare în scop de finanțare a terorismului. Din această categorie se evidențiază cu precădere organizațiile ce au conexiune cu religia și cultura musulmană. Trebuie de menționat că un număr de organizații neguvernamentale și asociații obștești realizează activități de promovare a culturii și religiei islamice în Republica Moldova, inclusiv în cadrul lăcașurilor de cult improvizate.

În conformitate cu datele prezentate de Agenția Servicii Publice și coroborate cu informația deținută de Serviciul de Informații și Securitate, numărul organizațiilor necomerciale religioase islamice active este foarte mic și nu depășește cifra de 10 organizații. Raportat la numărul total de organizații necomerciale, cifra dată este infimă iar activitățile financiare înregistrate în perioada evaluată este relativ scăzută. Cu toate acestea, activitățile financiare desfășurate de către această categorie de organizații necomerciale sunt monitorizate în mod permanent de către instituțiile guvernamentale abilitate.

În acest context, a fost instituit un mecanism de verificare prin canalele oficiale a organizațiilor necomerciale islamice prin intermediul instituțiilor de stat competente. În scopul verificării respectării de către organizațiile necomerciale a prevederilor legale și statutare, au fost semnate Acorduri de colaborare interinstituționale. Măsura vizează necesitatea stabilirii unor relații de colaborare în vederea sporirii eficienței acțiunilor bilaterale, corelate obiectivelor de interes reciproc în realizarea schimbului de informații.

În cadrul grupurilor comune de lucru și a formatelor de cooperare cu Agenția Servicii Publice, Serviciul Fiscal de Stat și Ministerul Justiției sunt verificate informațiile cu privire la fondatorul, administratorul sau beneficiarul efectiv al organizației necomerciale în procesul de înregistrare și activitate nemijlocită a organizației necomerciale. Până în prezent, istoricul tranzacțiilor bancare ale organizațiilor necomerciale vizate nu a confirmat suspiciuni de legături cu finanțarea terorismului. Însă, evaluările efectuate au scos în evidență faptul că organizațiile necomerciale islamice din Republica Moldova își desfășoară

activitățile financiare preponderent în bază de numerar, tranzacțiile bancare fiind utilizate rar. Această tendință generează anumite îngrijorări, dat fiind faptul că se încadrează în factorii de risc specifici organizațiilor necomerciale.

Totodată, au fost identificate unele modalități care pot fi utilizate de către organizațiile necomerciale pentru finanțarea lor:

a) finanțare publică directă și indirectă – beneficii/scutiri fiscale, subvenții, subvenții bugetare, subvenții pentru diverse scopuri de beneficii publice, contracte de servicii sociale, precum și taxele de membru a asociațiilor necomerciale;

b) filantropie privată – beneficii fiscale pentru donatori, inclusiv prin deducerea donațiilor, desemnarea sau direcționarea unui procent din veniturile fiscale ale contribuabililor;

c) generare de venituri – crearea unui climat favorabil desfășurării de activități economice, beneficiere fiscală din activități de antreprenorial social.

În perioada de referință, asigurând monitorizarea pe toate dimensiunile aferente asigurării securității naționale, dar cu focusare paralelă pe criterii și tipuri de organizații comerciale pasibile de utilizare în finanțarea terorismului, au nimerit în vizor 78 de organizații necomerciale. Detaliat, în cadrul investigațiilor financiare aprofundate a fost studiată activitatea a 64 de organizații necomerciale, pe toate dimensiunile de competență, inclusiv la prevenirea finanțării terorismului, prin prisma indicilor direcți și indirecti.

Ca urmare a investigațiilor, nu au fost identificate indicii de finanțare a terorismului asociată organizațiilor necomerciale. De menționat că, în toate cazurile investigate, banii gestionați de organizațiile necomerciale s-au dovedit a fi utilizate conform destinației stabilite în statut (educaționale, de caritate, apărare a drepturilor omului, promovare a libertății de exprimare și protecție a mass-media, inclusiv ale centrelor de investigații jurnalistice).

În pofida riscului scăzut de finanțare a terorismului care se evidențiază, analiza situației curente cu privire la sectorul necomercial efectuată prin prisma factorilor și indicatorilor de risc, scot în evidență existența unor vulnerabilități, exploatarea cărora sporește probabilitatea utilizării organizațiilor necomerciale în finanțarea terorismului.

- Utilizarea numerarului

Sectorul organizațiilor necomerciale se caracterizează în mod inerent, printr-o concentrație de numerar. În multe cazuri, numerarul este principala sau unica resursă disponibilă la etapele de colectare și repartizare a fondurilor. Utilizarea numerarului este considerată a avea un nivel ridicat de vulnerabilitate din perspectiva finanțării terorismului. Pentru multe organizații necomerciale, transparența și responsabilitatea tranzacțiilor cu numerar poate fi dificilă datorită specificului activităților desfășurate.

- Colectarea de fonduri

Una dintre sursele de finanțare din țară sunt donațiile publice (adesea în numerar), urmate de taxele de membru și subvențiile guvernamentale sau internaționale. Acestea din urmă pot oferi autorităților competente o anumită vizibilitate asupra fondurilor organizațiilor necomerciale. În schimb, vizibilitatea scăzută și anonimatul considerabil al donațiilor publice alimentează riscul de abuz în finanțare a terorismului.

- Conștientizarea riscului de finanțare a terorismului

Se constată o necesitate privind sporirea conștientizării din partea organizațiilor necomerciale a riscului de utilizare a lor în finanțarea terorismului. Organizațiile necomerciale mari sunt mai stabile și în general au o mai bună înțelegere a riscurilor, având capacitatea de a utiliza mecanisme mai eficiente de atenuare a riscurilor. Utilizarea mecanismelor de contracarare a riscului de finanțare a terorismului depinde în mare măsură de conștientizarea riscului de către organizația necomercială și respectiv, de capacitatea de implementare a măsurilor de control și verificare corespunzătoare.

- Obligația de diligență și probitatea

Majoritatea organizațiilor necomerciale din Republica Moldova demonstrează un anumit nivel de diligență cuvenită angajaților și voluntarilor implicați. Cu toate acestea, puține organizații necomerciale efectuează verificări sau controale care ar identifica conduita infracțională sau legătura unui individ cu activitatea teroristă sau extremistă violentă. Verificările corespunzătoare de diligență pot fi costisitoare și consumatoare de resurse. Nivelul de diligență corespunzătoare efectuat în privința angajaților și voluntarilor poate depinde de natura rolului individului în cadrul organizației necomerciale. Personalul superior și cei cu mai multe responsabilități financiare sunt în general supuși unor verificări sau controale mai mari de diligență. Puține organizații necomerciale aplică același nivel de diligență față de contractanți, parteneri și beneficiari.

- Supraveghere și conformitate

Respectarea de către organizațiile necomerciale a reglementărilor legislației în vigoare este obligatorie. Organizațiile necomerciale care nu se încadrează sau încearcă să eludeze supravegherea activității prezintă riscuri din perspectiva finanțării terorismului. Autoritățile naționale trebuie să ia în considerare măsuri pentru identificarea organizațiilor necomerciale ce prezintă abateri de la reglementările în vigoare (de exemplu, prin intermediul informațiilor și activităților financiare) și să evalueze riscul pe care îl prezintă aceste organizații necomerciale. De asemenea, autoritățile trebuie să ia în considerare măsuri care să încurajeze transparența și conformitatea legală în cadrul organizațiilor, promovând anumite beneficii pe care le oferă (concesiunile fiscale, accesul la subvenții și legitimitatea publică).

Analiza efectuată a avut la bază fluxul de informații parvenit de la instituțiile guvernamentale cu tangență în domeniu organizațiilor necomerciale. Astfel, s-a constatat că sectorul organizațiilor necomerciale în Republica Moldova este unul

variat atât după specificul activităților desfășurate de către organizațiile necomerciale, cât și după repartizarea geografică a acestora.

Analizând specificul activității desfășurate, în coroborare cu criteriile și indicatorii de risc de finanțare a terorismului, s-a stabilit că organizațiile necomerciale religioase prezintă un potențial sporit de utilizare în scop de finanțare a terorismului. Din această categorie se evidențiază cu precădere organizațiile ce au conexiune cu religia și cultura musulmană. Cu toate că numărul general de organizații necomerciale înregistrate în Republica Moldova în perioada evaluată este unul mare, cazuri identificate de utilizare a sectorului organizațiilor necomerciale în scopul finanțării terorismului nu au fost înregistrate, ceea ce este în conformitate cu profilul de risc terorist pe țară, adică scăzut. Activitățile desfășurate de către instituțiile guvernamentale responsabile de sectorul dat, de asemenea corespund cu riscul de finanțare a terorismului pe țară.

Totodată, luând în considerație statisticile și datele cantitative prezentate, nu poate fi stabilit cu exactitate numărul real de organizații necomerciale active din punct de vedere financiar. Conform estimărilor, numărul organizațiilor necomerciale active este semnificativ mai mic decât numărul organizațiilor necomerciale înregistrate oficial. Astfel, în pofida faptului că numărul de organizații necomerciale înregistrate oficial la moment în Republica Moldova este unul destul de mare (13 850), se creează falsa impresie că toate acestea sunt active și derulează activități financiare. În acest context, există riscul unei supra-aprecieri a riscului și a sarcinilor ce revin autorităților responsabile pe palierul de prevenire și combatere a finanțării terorismului.

Cu toate că riscurile și vulnerabilitățile identificate nu reprezintă pericole semnificative pentru a fi exploatate în scopul finanțării terorismului sau a altor activități conexe terorismului, sunt necesare efectuarea unor activități de armonizare în corespundere cu solicitările și necesitățile perioadei actuale.

Printre deficiențele identificate, vulnerabilități la moment reprezintă următoarele:

- utilizarea semnificativă a numerarului în efectuarea activităților financiare de către organizațiile necomerciale;
- lipsa unei evidențe financiare și/sau contabile corespunzătoare;
- contabilizarea vagă a cheltuielilor în conformitate cu prevederile legale;
- contabilizarea necorespunzătoare a donațiilor și a cotizațiilor de membru ca surse considerabile de venit pentru organizații necomerciale etc;
- lipsa unui control riguros din partea autorităților responsabile asupra activității financiare a organizațiilor necomerciale;
- inexistența datelor reale privind numărul organizațiilor necomerciale active și activitatea lor financiară.

În contextul studiului realizat, se consideră oportune și necesare unele recomandări, după cum urmează:

- Promovarea abordării bazate pe risc și perfecționarea cadrului legal aferent sectorului organizațiilor necomerciale în vederea prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului;
- Limitarea utilizării tranzacțiilor în numerar în activitatea organizațiilor necomerciale;
- Sporirea evidenței datelor privind activitățile financiare realizate de către organizațiilor necomerciale;
- Sporirea transparenței financiare a organizațiilor necomerciale și consolidarea supravegherii de stat în acest sens;
- Sporirea transparenței datelor privind beneficiarii efectivi ai organizațiilor necomerciale;
- Promovarea culturii de securitate și sporirea implicării sectorului organizațiilor necomerciale în politicile de prevenire pe segmentul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului.

4.3. Cadrul normativ

Republica Moldova condamnă terorismul sub toate formele lui de manifestare și susține poziția comunității internaționale privind determinarea terorismului ca una din cele mai mari amenințări la adresa securității statelor.

În perioada de referință, principala tendință negativă înregistrată în majoritatea statelor lumii a constituit-o fenomenul așa-numitor combatanți teroriști străini (“foreign terrorist fighters”). Combatanții teroriști străini comportă un pericol deosebit deoarece prezența acestora amplifică intensitatea și durata conflictelor, dar în special, datorită amenințării pe care o reprezintă pentru securitatea statelor de origine sau de tranzit.

Reglementările în privința acestei categorii de persoane sunt generate din Rezoluția 2178 (2014) a Consiliului de Securitate al Organizației Națiunilor Unite, care definește conceptul de combatanți teroriști străini. Mai mult decât atât, Rezoluția 2178 prevede că statele membre trebuie să asigure în legile și reglementările lor interne, urmărirea penală și sancționarea, proporțional cu gravitatea infracțiunii, a faptelor cetățenilor sau rezidenților acestor state, care părăsesc teritoriul național și se îndreaptă spre alte state, în scopuri teroriste. Reglementări similare în privința fenomenului combatanților străini se regăsesc și în Protocolul adițional la Convenția Consiliului Europei privind prevenirea terorismului, întocmit la Riga la 22 octombrie 2015 și ratificat de Republica Moldova prin Legea nr. 274/2016²².

În vederea realizării angajamentelor asumate și standardelor internaționale în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului, precum și întru armonizarea cadrului normativ național, în perioada de referință au fost

²² https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=96995&lang=ro

aprobate mai multe proiecte de acte normative printre care – modificările și completările la Codul Penal al Republicii Moldova prin care se incriminează faptele de călătorie peste hotare în scop terorist, organizarea sau facilitarea călătoriei peste hotare în scop terorist, beneficierea de antrenament în scop terorist, Legea nr. 120/2017²³ cu privire la prevenirea și combaterea terorismului și Legea nr. 308/2017. Prevederile vizate vin să îmbunătățească mecanismul de reacționare și de conlucrare a autorităților competente în lupta contra terorismului și finanțării terorismului.

Aspecte de procedură

În conformitate cu legislația în vigoare, în vederea asigurării securității persoanei, a societății și a statului, Republica Moldova urmărește pe teritoriul său persoanele implicate în activități teroriste, inclusiv în cazurile în care aceste activități au fost planificate ori săvârșite în afara teritoriului său, însă i-au adus prejudicii, de asemenea în alte cazuri prevăzute de tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte.

Investigarea, urmărirea penală și judecarea cauzelor penale privind infracțiuni cu caracter terorist și/sau finanțarea terorismului este realizată conform procedurii generale, fără a exista careva prevederi speciale. În acest sens, legislația în vigoare, în special – Codul de procedură penală²⁴ și Legea nr. 59/2012²⁵ privind activitatea specială de investigații, nu face distincție între normele de procedură aplicabile în cazul săvârșirii infracțiunilor cu caracter terorist și alte infracțiuni grave, deosebit de grave și excepțional de grave.

În perioada de referință, în Republica Moldova nu au fost înregistrate cazuri de acte teroriste. Cu toate acestea, în anul 2017 a fost pornit procesul penal pe faptul săvârșirii infracțiunii prevăzute la art. 279¹ alin. (1) Cod penal al Republicii Moldova – Instruirea în scop terorist. Acțiunile procesuale și măsurile de competență în cadrul cauzei penale sunt realizate de către Serviciul de Informații și Securitate în comun cu Procuratura Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale.

Acte normative speciale

La 21 septembrie 2017 Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea nr. 120 cu privire la prevenirea și combaterea terorismului. Această lege stabilește cadrul normativ și organizațional în domeniul prevenirii și combaterii terorismului, determină modul de coordonare a măsurilor întreprinse de autoritățile cu competențe în domeniul prevenirii și combaterii terorismului, drepturile,

²³ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110295&lang=ro

²⁴ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113967&lang=ro

²⁵ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110235&lang=ro

responsabilitățile și garanțiile persoanelor care participă nemijlocit la acte antiteroriste sau au avut de suferit în urma unui act terorist.

Rezoluția 2178 (2014) a Consiliului de Securitate al ONU a constituit punctul de plecare pentru transpunerea în legislația națională a unor recomandări dezvoltate în cadrul ONU. Astfel, în scopul implementării prevederilor Rezoluției 2178, a fost introdus un concept nou privind verificarea pasagerilor companiilor aeriene. Respectivul acțiuni de verificare a pasagerilor sunt desfășurate întru realizarea măsurilor de asigurare a securității antiteroriste, în scopul detectării tentativelor de părăsire, de intrare sau de tranzit pe teritoriului țării noastre de către persoanele afiliate organizației Al-Qaeda, Mișcării Taliban, „ISIL” (Da’esh). În aceeași ordine de idei, sunt implementate prevederile Directivei (UE) 2016/681²⁶ a Parlamentului European și a Consiliului din 27 aprilie 2016 privind utilizarea datelor din registrul cu numele pasagerilor (PNR) pentru prevenirea, depistarea, investigarea și urmărirea penală a infracțiunilor de terorism și a infracțiunilor grave.

Totodată, Legea nr. 120/2017 prevede și posibilitatea răspunderii persoanelor juridice pentru desfășurarea activității teroriste. Astfel, în contextul luptei cu terorismul și finanțarea terorismului, legea conține reglementări speciale privind: răspunderea asociației obștești sau religioase ori a unei alte organizații pentru desfășurarea activității teroriste; răspunderea mijlocului de informare în masă pentru difuzarea materialelor care cheamă la desfășurarea activității teroriste sau îndreptătesc desfășurarea unei astfel de activități; inadmisibilitatea utilizării rețelelor de comunicații electronice pentru desfășurarea activității teroriste, prevederi generale privind implementarea sancțiunilor financiare aferente activității teroriste.

Măsuri speciale de investigații

Gestionarea riscurilor de factură extremist-teroristă în general, și a finanțării terorismului în special, în calitate de cauză și condiție care favorizează desfășurarea activității teroriste se fundamentează pe principiul abordării bazate pe risc coroborat cu forțele, mijloacele și metodele de care dispun autoritățile cu competențe în domeniu.

Contracararea activității teroriste se realizează pe două paliere principale:

1. Prevenirea și identificarea activității teroriste – se asigură printr-un complex de măsuri de ordin informativ, contrainformativ, social-economic, legislativ, de pază și protecție, educativ și altele, realizate de către autoritățile ce desfășoară activități de prevenire și combatere a terorismului.

2. Depistarea și combaterea activității teroriste - se asigură printr-un complex de acțiuni informative și contrainformative, de colectare, analiza,

²⁶ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2016.119.01.0132.01.ROM

prelucrare și valorificare a datelor cu privire la factorii ce ar periclita securitatea antiteroristă.

În context, se evidențiază cu claritate rolul central al măsurilor speciale de investigații, acestea avînd o influență directă asupra activității de prevenire și combatere a terorismului și finanțării terorismului. Legislația națională nu conține careva prevederi speciale privind tipul și procedura de realizare a unor măsuri speciale de investigații specifice, pasibile de aplicare în cazul infracțiunilor cu caracter terorist sau de finanțare a terorismului. Astfel, măsurile speciale de investigații necesare în cazul existenței suspiciunilor privind pregătirea sau comiterea unei infracțiuni cu caracter terorist se realizează în ordinea și în modul reglementat de Codul de procedură penală și Legea nr. 59/2012 privind activitatea specială de investigații.

Pornind de la faptul că activitatea specială de investigații reprezintă unul din instrumentele de bază prin care se realizează activitatea de prevenire și combatere a terorismului și a finanțării terorismului, aceasta este percepută în întreaga sa complexitate. În acest sens, activitatea operativă presupune, pe lîngă măsuri speciale de investigații, un complex de măsuri de ordin social-economic, legislativ, de planificare, de pază și protecție, de profilaxie, orientate spre o finalitate unică. Astfel, abordarea complexă a activității operative în calitate de piesă centrală a tacticii contrainformative, pornește de la specificul însuși a activității teroriste, precum și a complexității procedeeleor de finanțare a terorismului.

În contextul activității de prevenire și combatere a terorismului din perioada de referință, activitatea operativă a încetat să mai fie exclusiv o activitate de investigații speciale, fiind mai degrabă un sistem de măsuri complexe integrate într-un mecanism unic de acțiune. Deși accentul principal a fost plasat pe acumularea și culegerea informațiilor de interes, valorificarea eficientă a acestora a fost posibilă prin asigurarea unei abordări complexe, luând în considerare necesitatea de evaluare a informațiilor și finalitatea utilizării practice a acestora.

Culegerea și analiza informațiilor sensibile din mediile de interes, asigurarea protecției antiteroriste în infrastructura critică, planificarea și organizarea măsurilor speciale și aplicațiilor tactice, acoperirea juridică și legalizarea măsurilor întreprinse, cooperarea interinstituțională și internațională, reprezintă în complex întregul spectru de obiective ale activității operative desfășurate în perioada de referință.

Prevenirea și combaterea finanțării terorismului

Reglementarea activității de prevenire și combatere a finanțării terorismului este realizată în cadrul Legii nr. 308/2017. Un aspect important în acest context îl constituie implementarea sancțiunilor financiare internaționale aferente activității teroriste și de proliferare a armelor de distrugere în masă.

În acest context, pentru restricționarea accesului teroriștilor la bunuri și active utilizate pentru finanțarea terorismului, legea prevede că entitățile raportoare aplică imediat măsuri restrictive în privința bunurilor, inclusiv a celor obținute din sau generate de bunuri care aparțin sau sunt deținute ori controlate, direct sau indirect, de persoanele, grupurile și entitățile incluse în lista persoanelor, grupurilor și entităților implicate în activități teroriste, precum și de persoanele juridice care aparțin sau sunt controlate, direct sau indirect, de aceste persoane, grupuri și entități. Totodată, entitățile raportoare se abțin de la executarea de activități și tranzacții în favoarea sau beneficiul, direct sau indirect, al persoanelor, grupurilor și entităților incluse în lista menționată precum și al persoanelor juridice care aparțin sau sunt controlate, direct sau indirect, de aceste persoane, grupuri și entități.

Entitățile raportoare nu stabilesc relații de afaceri cu persoanele, grupurile sau entitățile implicate în activități teroriste și de proliferare a armelor de distrugere în masă incluse în lista menționată. Despre refuzul de a stabili relații de afaceri cu acestea, entitățile raportoare informează neîntârziat SPCSB, în termen de cel mult 24 de ore, prezentând toate datele deținute cu privire la acest caz. Măsurile restrictive prevăzute se aplică imediat și se mențin pe un termen nedeterminat. Acestea se ridică doar la data indicată în decizia privind ridicarea măsurii restrictive. Entitățile raportoare transmit neîntârziat informația privind aplicarea măsurii restrictive către SPCSB, în termen de cel mult 24 de ore din momentul aplicării măsurii restrictive, care, la rândul său, informează neîntârziat, în termen de cel mult 24 de ore, Serviciul de Informații și Securitate și Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene pentru transmiterea informației organelor și autorităților competente ale Organizației Națiunilor Unite și Uniunii Europene.

În context, este de notat că în perioada de referință nu au fost înregistrate cazuri de aplicare a măsurilor restrictive, precum și cazuri/tentative de efectuare a tranzacțiilor cu implicarea persoanelor, grupurilor și entităților implicate în activități teroriste sau de proliferare a armelor de distrugere în masă.

Finanțarea terorismului în contextul riscului general de terorism la nivel național

În perioada de referință (2017 - 2020), Serviciul de Informații și Securitate a recepționat în procesul operațional, precum și de la instituțiile de cooperare, pe plan național și extern, informații cu referire la tranzacții și activități economice care relevau suspiciuni de implicații în finanțarea terorismului. Rezultatele verificărilor și investigațiilor financiare au confirmat că situațiile examinate au vizat transferuri destinate întreținerii/cheltuielilor/achizițiilor planificate ale persoanelor, investiții în dezvoltarea afacerilor și alte destinații de bune intenții, sau cazuri de infracționalitate financiară neasociată finanțării terorismului. Potențialele suspiciuni de afiliere a persoanelor verificate la organizații teroriste, în cazurile investigate nu și-au găsit confirmarea.

Verificările din perioada raportată au confirmat faptul că Republica Moldova nu constituie un areal predilect pentru utilizare la generarea și/sau direcționarea mijloacelor financiare sau a resurselor economice/financiare, pentru finanțarea organizațiilor teroriste. În condițiile riscului scăzut de terorism pe plan național, finanțarea terorismului constituie oricum domeniu de vigilență sporită.

În accepțiunea de bază, însăși prevenirea terorismului este exercitată de Serviciul de Informații și Securitate prin contracararea finanțării acestuia. Serviciul de Informații și Securitate și-a asumat participația în combaterea terorismului internațional, prin contracararea finanțării terorismului și a finanțării proliferării armelor de distrugere în masă, devenite provocări în contextul globalizării, vulnerabilităților frontierelor, sporirii migrației, dezvoltării și diversificării tehnologiilor informaționale, a sistemelor de plăți și a transporturilor.

Ca urmare a activităților Serviciului de Informații și Securitate în domeniile vulnerabile, punctate în acest sens în baza analizei de risc, în perioada anilor 2017 – 2020 nu au fost constatate tranzacții financiare și/sau operațiuni economice asociate finanțării sau asigurării materiale a terorismului.

Culegerea de informații, investigațiile/analizele derulate în scopul identificării finanțării terorismului s-au axat pe patru tipuri de resurse utilizabile direct sau prin schimb de către potențiali exponenți ai activității teroriste, în raport cu alte entități sau persoane, la generarea profiturilor pentru potențiala finanțare a terorismului: mijloacele financiare, bunurile materiale, serviciile, informațiile.

Respectiv, obiectivele primordiale au rezidat și rezidă în limitarea resurselor financiare și materiale ale teroriștilor, obstrucționarea accesului la substanțe și dispozitive explozive, chimice, biologice, radiologice și nucleare, la informații, expertiză în utilizarea acestora, identificarea altor servicii asociate asigurării logisticii, transportului și prestațiilor achitabile prin mijloace financiare și materiale sau bunuri materiale destinate asigurării financiare și materiale indirecte a terorismului.

Date privind tranzacțiile suspecte din perspectiva finanțării terorismului înregistrate în perioada anilor 2017 – 2020

În perioada de referință, în cadrul examinării tranzacțiilor suspecte identificate de către Serviciul de Informații și Securitate, dar și a celor recepționate de la entități raportoare și SPCSB, prin prisma finanțării terorismului, în urma investigațiilor financiare și a verificării provenienței și destinației banilor, s-a elucidat că spețele nu aveau atribuție la finanțarea terorismului, reconfirmând nivelul scăzut al riscului.

I. La începutul anului 2017 și anterior în 2013-2016, au fost verificate și monitorizate transferurile financiare, catalogate ca suspecte, ale unui cetățean al Siriei, în vederea depistării eventualelor conexiuni în finanțarea terorismului.

La sfârșitul anului 2016, cetățeanul vizat a primit în contul de depozit deschis personal la o bancă comercială o sumă considerabilă (2 590 000 MDL), de la o companie fondată și administrată de același cetățean, ca rambursare parțială a împrumutului, banii fiind extrași în numerar.

Anterior, împrumutul a fost transferat companiei de către persoana de referință, după ce mijloacele împrumutate (480 000 dolari SUA) au fost inițial (în 2013) depuse în cont de depozit, cu dobândă, la o bancă moldovenească, iar ulterior (2016), au fost scoase și depuse în altă bancă.

În context, s-au configurat indicii de proveniență dubioasă a banilor, reieșind din documentele aferente (la depunerea inițială a banilor, în 2013, în acte nu a fost indicată proveniența banilor).

În rezultatul verificărilor pe evidențe, baze de date și listele ONU, monitorizării, dar și chestionării cetățeanului străin, s-a stabilit, că acesta deține cote de participatie la patru uzine (de producere a medicamentelor), de bună credință, din Siria, iar banii provin din dividende, o parte din care a fost integrată legal în economia Republicii Moldova.

II. În perioada de referință a fost verificată proveniența și destinația unui transfer din Federația Rusă în Republica Moldova, în sumă de 2400 euro, de la un cetățean străin, numele căruia a fost identificat preliminar în „Lista persoanelor, entităților și a altor grupuri asociate cu Taliban”.

În rezultatul măsurilor întreprinse, inclusiv al chestionării beneficiarului transferului, s-a elucidat că ultimul exportase producție agricolă (mere) în Federația Rusă, suma transferată constituind achitarea pentru livrarea mărfii. Totodată, expeditorul mijloacelor financiare s-a dovedit a fi un comerciant de piață din Rusia, iar datele lui de identificare au constituit o coincidență de nume și prenume, alte date de identitate (data nașterii) fiind diferite de cele ale persoanei incluse în lista ONU ca asociată organizației teroriste Taliban.

În privința persoanelor menționate nu au fost constatate elemente de apartenență la grupări extremist-teroriste sau conexiuni cu mișcări radicale.

Totodată, în baza informațiilor obținute în procesul operațional, Serviciul de Informații și Securitate a identificat unele cazuri suspecte prin prisma eventualei finanțări a terorismului și care au fost supuse verificării suplimentare.

În 2018, în procesul operațional au fost obținute date ce relevau suspiciuni în privința tranzacțiilor financiare (transferuri în/din Republica Moldova cu banca „Qatar Islamic Bank”) și a activităților economice ale unui cetățean de origine irakiană, deținător al cetățeniei Regatului Unit al Marii Britanii și al Islandei de Nord.

Suspiciunile s-au relevat în contextul riscului utilizării Republicii Moldova în tranzacții asociate terorismului, derivând din faptul că încă la nivelul anului 2003, ca urmare a conflictului militar din Irak, unele grupuri de persoane, inclusiv angajați

ai serviciilor secrete irakiene s-ar fi implicat în activități conexe terorismului împotriva unor ținte americane, britanice și israeliene, inclusiv din state care sprijineau aliații din războiul din Irak.

Ca urmare a investigațiilor Serviciului de Informații și Securitate, derulate pe plan național și cu suportul serviciilor speciale ale altor state, s-a elucidat că tranzacțiile de referință aveau exclusiv scopuri antreprenoriale. S-a constatat că persoana verificată desfășoară activități economice și comerciale în mai multe state, inclusiv în parteneriat cu o instituție guvernamentală a unui stat european, nu face parte din grupări teroriste și nu a fost/nu este exponent al fostului regim din Irak (Partidul Baath).

Ca motivație relevantă de neimplicare în susținerea acțiunilor cu caracter terorist ale fostului regim irakian, menționăm că unii membrii ai familiei irakianului vizat au fost asasinați din motive politice de către fostul regim irakian, majoritatea membrilor familiei determinându-se să se refugieze cu traiul în state europene.

4.4. Cadrul instituțional

Având în vedere recrudescența riscurilor și amenințărilor teroriste la nivel regional, precum și caracterul asimetric al tacticii organizațiilor teroriste, s-a impus necesitatea revizuirii managementului forțelor și mijloacelor implicate în activitatea de prevenire și combatere a terorismului, integrate într-un sistem unic și coerent de luptă.

În acest sens, prin Legea nr. 120/2017 a fost revizuit sistemul autorităților cu competențe în domeniul prevenirii și combaterii terorismului, atribuțiile ce le revin și mecanismul de interacțiune interinstituțional în contextul activității de contracarare a riscurilor de natură extremist-teroristă.

La nivel central de conducere și management, cadrul instituțional în domeniul prevenirii și combaterii terorismului este asigurat de către:

- Președintele Parlamentului Republicii Moldova - coordonează întreaga activitate de prevenire și combatere a terorismului.
- Guvern - este principala autoritate responsabilă de organizarea activității de prevenire și combatere a terorismului, precum și de asigurarea acesteia cu forțele, mijloacele și resursele necesare.
- Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova - desfășoară nemijlocit activitatea de prevenire și combatere a terorismului.

În conformitate cu art. 7 din Legea nr. 120/2017, alte autorități cu competențe în domeniul prevenirii și combaterii terorismului sunt:

1. Procuratura Generală
2. Ministerul Afacerilor Interne
3. Ministerul Apărării
4. Agenția Servicii Publice
5. Ministerul Economiei

6. Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene
7. Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale
8. Serviciul de Protecție și Pază de Stat
9. Serviciul Vamal
10. Agenția Națională de Reglementare a Activităților Nucleare și Radiologice
11. Administrația Națională a Penitenciarelor
12. SPCSB

Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova combate terorismul prin acțiunile de prevenire, depistare și curmare a activităților teroriste, inclusiv a celor internaționale, prin desfășurarea operațiilor antiteroriste. Serviciul de Informații și Securitate contribuie la asigurarea securității instituțiilor Republicii Moldova amplasate pe teritoriul altor state, a cetățenilor ei angajați în aceste instituții și a membrilor familiilor lor, culege date referitoare la organizațiile teroriste internaționale, întreprinde alte măsuri specifice de prevenire și combatere a terorismului atribuite prin lege în competența sa.

În cadrul Serviciului de Informații și Securitate, ca autoritate națională în domeniu, funcționează Centrul Antiterorist, care înglobează toate dimensiunile de prevenire și combatere a terorismului, inclusiv a finanțării terorismului.

Totodată, în cadrul instituției funcționează complementar și ca suport în cooperare alte trei subunități, specializate în prevenirea și contracararea amenințărilor asociate infracțiunilor predicat asociate spălării banilor și finanțării terorismului:

1. pe profil de prevenire și combatere a criminalității organizate transfrontaliere;
2. pe dimensiunea asigurării securității economice;
3. în asigurarea regimului constituțional, implicit în prevenirea extremismului.

De asemenea, în cadrul instituției funcționează subdiviziunea centrală de analiză, care interacționează și coordonează domeniul de analiză a riscurilor, la nivel tactic și strategic. Procesul de prevenire și combatere a terorismului poate fi realizat eficient și cu succes doar avînd forțe și mijloace profesionale, activitatea autorităților responsabile fiind asigurată calitativ din punct de vedere al sarcinilor și atribuțiilor conferite, cît și a posibilităților de acțiune și mobilizare. În acest context, Serviciul de Informații și Securitate a încheiat acorduri de colaborare cu instituțiile cu atribuții în prevenirea și combaterea terorismului și finanțării terorismului.

4.5. Asistența juridică internațională și extrădarea

Asistența juridică internațională în cazurile săvîrșirii unei infracțiuni cu caracter terorist are loc în conformitate cu legislația internă și cu tratatele

internaționale la care Republica Moldova este parte sau cu alte obligații internaționale ale Republicii Moldova.

Convenția Consiliului Europei privind prevenirea terorismului, adoptată la Varșovia la 16.05.2005, Convenția Europeană pentru reprimarea terorismului și Protocolul de amendare a acestei convenții, ratificate de Republica Moldova în anul 2008, 1999 și respectiv 2004, și alte instrumente internaționale în domeniu facilitează procesul de extrădare a persoanelor ce au săvârșit infracțiuni cu caracter terorist.

În partea ce vizează asistența juridică internațională în materie penală în general, și extrădarea în special, în cazul infracțiunilor cu caracter terorist sau finanțare a terorismului se realizează conform procedurii generale. Prevederile relevante în acest sens sunt reglementate de Codul de procedură penală al Republicii Moldova (Asistența juridică internațională în materie penală, care este divizat în următoarele secțiuni: cererea de comisie rogatorie, echipele comune de investigații, extrădarea, transferul persoanelor condamnate și recunoașterea hotărârilor penale ale instanțelor străine), precum și de Legea nr. 371/2006²⁷ cu privire la asistența juridică internațională în materie penală.

În perioada 2018-2020, Procuratura Generală a Republicii Moldova a primit trei solicitări de asistență juridică internațională în materie penală în legătură cu săvârșirea actului terorist, participarea într-o organizație teroristă și activitate de mercenariat.

Totodată, în perioada de referință a fost primită o solicitare de extrădare a unei persoane condamnate pentru participare într-o organizație, religioasă, fundamentalistă sau altă categorie de organizații interzise.

4.6. Cooperarea internațională

Republica Moldova consideră că menținerea stării de conflict în diverse regiuni ale lumii, conflicte înghețate, regiuni aflate sub control parțial sau total al forțelor separatist-extremiste, catalizează fenomenele de spălare a banilor, migrare ilegală, trafic de persoane, armament și droguri, care la rîndul lor creează un mediu favorabil pentru terorismul internațional. Astfel de amenințări la adresa securității țării noastre, altor state din regiunea bazinului Mării Negre, inclusiv la adresa țărilor învecinate ale Uniunii Europene, sub aspectul activizării și extinderii ariei de influență a entităților teroriste internaționale, reprezintă, pentru Republica Moldova, un factor de importanță sporită în procesul de stabilire a politicilor și strategiilor de ordin intern și extern.

În domeniul prevenirii și combaterii terorismului, Republica Moldova, conform tratatelor internaționale la care este parte, cooperează cu organele de ocrotire a normelor de drept și cu serviciile speciale ale altor state, precum și cu

²⁷ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110647&lang=ro

organizațiile internaționale care activează în acest domeniu. În caz de necesitate, Republica Moldova poate solicita, conform tratatelor internaționale la care este parte, în modul stabilit, asistența necesară din partea altor state la desfășurarea acțiunilor de eliberare a ostaticilor, de asemenea poate participa la astfel de acțiuni pe teritoriul altor state.

Cooperarea în cadrul organizațiilor internaționale, regionale și subregionale a continuat să reprezinte o modalitate relevantă de conjugare a eforturilor comune în lupta cu terorismul și schimbul de bune practici privind consolidarea capacităților instituționale în acest sens. Având în vedere necesitatea de contracarare a cauzelor și condițiilor care duc la proliferarea terorismului, precum și cele care favorizează finanțarea acestuia, Republica Moldova și-a reafirmat deschiderea către măsurile adoptate de către comunitatea internațională. Organizația Națiunilor Unite (în special, Consiliul de Securitate și Comitetul Antiterorist din cadrul acestuia), Consiliul Europei, Organizația pentru Cooperare și Securitate în Europa, Comunitatea Statelor Independente (Centrul Antiterorist al CSI), reprezintă principalele platforme de cooperare pentru RM, în special cu referire la cadrul normativ și bune practici în domeniu, schimb de informații, documente de politici și planificare strategică, măsuri practice pentru consolidarea capacităților instituționale, supremația legii și protecția drepturilor omului în activitatea de prevenire și combatere a terorismului.

Pe lângă tratatele multilaterale, există un șir de acorduri bilaterale, încheiate cu guvernele României, Ucrainei, Turciei, Ungariei, Italiei, Letoniei, Israelului, Cehiei, Poloniei, Bulgariei și ale altor state.

În acest context, Serviciul de Informații și Securitate își coordonează activitatea în corespundere cu dreptul internațional, susținând schimbul de bune practici în domeniu și realizarea cooperării internaționale, în calitate de instrument vital în activitatea de prevenire și combatere a terorismului.

Serviciul de Informații și Securitate cooperează cu serviciile partenere din Europa și din lume, în vederea prevenirii, identificării și combaterii activităților teroriste de natură internațională, precum și a celor de natură să afecteze securitatea națională și regională.

Schimbul de informații este preponderent, de natură operațional-analitică și a vizat persoanele suspectate de implicare în activități teroriste și finanțarea terorismului, precum și călătoria peste hotare în scop terorist. Un rol deosebit de important îl constituie schimbul de informații în contextul examinării solicitărilor de acordare a vizei sau a azilului. Totodată, Serviciul de Informații și Securitate cooperează în mod constant cu partenerii străini, în scopul realizării acțiunilor procesuale corespunzătoare și aducerii în fața justiției a persoanelor implicate în săvârșirea infracțiunilor cu caracter terorist, implicate în activități teroriste sau în alte activități ilegale tangențiale terorismului.

Deplasarea teroriștilor, traficul ilicit de arme și materiale cu dublă destinație, precum și utilizarea frauduloasă a documentelor de călătorie, reprezintă o altă

categorie prioritară care face obiectul schimbului de informații atât la nivel național (Inspectoratul General al Poliției de Frontieră, Serviciul Vamal, Biroul Migrație și Azil, etc.), cât și pe linie de parteneriat extern.

Gestionarea riscurilor de securitate conectate la dimensiunea extremist-teroristă, denotă faptul că Republica Moldova nu este nemijlocit amenințată de grupările teroriste internaționale, atât ca țintă, cât și ca teritoriu utilizat pentru planificarea și desfășurarea activității teroriste.

Principalele vulnerabilități și premise de insecuritate au rămas a fi generate de fluxul de cetățeni străini din zonele de risc (zonă de tranzit), eventuale intenții de sedimentare pe teritoriul național a exponenților curenților extremist-teroriste generate de islam, repatrierea cetățenilor Republicii Moldova aflați în taberele de refugiați din zonele de conflict, în proximitatea teritoriului de acțiune al grupărilor teroriste internaționale.

Măsurile de competență desfășurate și evaluările realizate în perioada de referință nu indică asupra unei ascensiuni a nivelului de pericol terorist în general la nivel național. Prevenirea terorismului este planificată și realizată pornind de la accepțiunea de bază de a contracara cauzele și condițiile care favorizează proliferarea acestuia, implicit finanțarea terorismului.

În pofida riscului scăzut de terorism la nivel național, se menține necesitatea consolidării culturii de securitate, în special – sporirea conștientizării riscurilor de natură teroristă în cadrul obiectivelor din infrastructura critică națională. Totodată, rezultatele testelor antiteroriste desfășurate de Serviciul de Informații și Securitate indică asupra necesității unor investiții corespunzătoare, în vederea redresării situației economice precare și sporirii protecției antiteroriste a obiectivelor strategice.

În perioada de referință nu au fost constatate tranzacții suspecte de finanțare a terorismului. Informațiile cu referire la tranzacții și activități economice care relevau suspiciuni cu posibile implicații în finanțarea terorismului recepționate în procesul operațional, precum și de la instituțiile de cooperare, pe plan național și extern, nu și-au găsit confirmare.

Verificările din perioada raportată au confirmat faptul că Republica Moldova nu constituie un areal predilect de utilizare la generarea și/sau direcționarea mijloacelor financiare sau a resurselor economice/financiare pentru finanțarea organizațiilor teroriste.

În perioada de referință, au fost operate mai multe modificări și completări în Codul penal al Republicii Moldova prin care se asigură incriminarea faptelor de călătorie peste hotare în scop terorist, organizarea sau facilitarea călătoriei peste hotare în scop teroriste, precum și beneficierea de antrenamente pentru terorism.

Totodată, este de notat faptul că începând cu anul 2017, autoritățile naționale au elaborat și promovat mai multe proiecte de acte normative, menite să asigure revizuirea legislației naționale în domeniul prevenirii și combaterii terorismului și finanțării terorismului în conformitate cu noile evoluții și priorități generate de

climatul de securitate, armonizarea și racordarea cadrului normativ existent la standardele internaționale și bunele practici în domeniu.

În condițiile riscului scăzut de terorism pe plan național, finanțarea terorismului rămâne a constitui o prioritate de activitate și un domeniu de vigilență sporită. În acest context, un accent principal este plasat pe dezvoltarea și consolidarea mecanismelor de interacțiune și schimb de informații la nivel interinstituțional (în special, Serviciul de Informații și Securitate – SPCSB – entități raportoare și autorități cu competențe în domeniu).

5. Vulnerabilitatea națională de spălare a banilor

5.1. Calitatea politicilor și strategiei de prevenire și combatere a spălării banilor

Strategia națională de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului pentru anii 2013-2017 și Planul de acțiuni au fost adoptate de către Parlamentul Republicii Moldova prin Legea nr. 130/2013²⁸. Scopul de bază al acestei Strategii, care a avut o perioadă de 5 ani, a constat în identificarea și reducerea vulnerabilității sectoarelor financiar-bancare și non-bancare față de riscul spălării banilor și finanțării terorismului prin prisma respectării standardelor internaționale în domeniu. Instrumentul de aplicare al Strategiei a reprezentat Planul de acțiuni, care a fost implementat de toți participanții sistemului național de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului.

Strategia menționată a stabilit patru obiective strategice care au fost elaborate în urma evaluării efectuate de către Comitetul MONEYVAL, realizată în perioada anilor 2011–2012²⁹.

Pentru realizarea obiectivelor propuse, Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei pentru anii 2013–2017 a cuprins măsuri de ordin legislativ, instituțional și de implementare.

Una dintre realizările majore reprezintă adoptarea Legii nr. 308/2017, prin care s-a asigurat conformarea legislației naționale la prevederile Directivei UE 2015/849³⁰ privind prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor sau finanțării terorismului, de modificare a Regulamentului (UE) nr. 648/2012 al Parlamentului European și al Consiliului și de abrogare a Directivei 2005/60/CE a Parlamentului European și a Consiliului și a Directivei 2006/70/CE a Comisiei și la Recomandările FATF/GAFI.

Ca urmare a adoptării Legii nr. 308/2017 au fost modificate instrucțiunile și ghidurile pe care entitățile raportoare și organele cu funcții de supraveghere în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului le

²⁸ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=22270&lang=ro

²⁹ <https://rm.coe.int/report-on-fourth-assessment-visit-anti-money-laundering-and-combating-/1680716bd1>

³⁰ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex%3A32015L0849>

utilizează în procesul de lucru. În același timp, prin noua lege au fost fortificate mecanismele de prevenire și de combatere a spălării banilor și a finanțării terorismului pentru asigurarea securității statului, protejarea sistemului național financiar bancar, financiar non-bancar și a liber-profesioniștilor, apărarea drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor fizice și juridice, iar neacordarea unei perioade de grație de punere în aplicare a acestei legi a făcut instituțiile responsabile să devină vulnerabile în fața acțiunii de executare.

Adițional, în vederea executării obiectivelor Strategiei pentru anii 2013–2017 au fost adoptate următoarele legi:

- Legea comunicațiilor poștale nr. 36/2016³¹;
- Legea nr. 69/2016 cu privire la organizarea activității notarilor³²;
- Legea nr. 1/2018 cu privire la organizațiile de creditare nebancaară³³.

Pe parcursul implementării Strategiei pentru anii 2013–2017, organele cu funcții de supraveghere și cele de drept au elaborat și au aprobat cadrul legal normativ secundar în vederea punerii în aplicare a prevederilor Legii nr. 308/2017.

Organizarea instruirilor și a seminarelor pentru entitățile raportoare a constituit un aspect important în consolidarea capacităților în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului.

Totodată, este de menționat faptul că a fost aprobată Hotărârea Guvernului nr. 697/2015 privind efectuarea evaluării naționale a riscurilor în domeniul spălării banilor și finanțării terorismului. Procesul de evaluare a fost finalizat la 14 martie 2017 prin aprobarea ordinului directorului Centrului Național Anticorupție nr. 40-R privind rezultatele evaluării naționale a riscurilor.

Astfel, în baza rezultatelor evaluării, prin Hotărârea nr. 791/2017, Guvernul a aprobat Planul de acțiuni privind reducerea riscurilor în domeniul spălării banilor și finanțării terorismului pentru anii 2017–2019, în care au fost stabilite următoarele obiective:

- 1) îmbunătățirea actelor normative în vigoare;
- 2) identificarea și reducerea riscurilor sectoriale din domeniu;
- 3) întreprinderea măsurilor de identificare a beneficiarului efectiv;
- 4) îmbunătățirea supravegherii;
- 5) reducerea tranzacțiilor cu numerar;
- 6) consolidarea cooperării interinstituționale;
- 7) consolidarea cooperării internaționale;
- 8) asigurarea tehnică a organelor de drept, procurorilor și judecătorilor în domeniul investigațiilor financiare paralele și al recuperării veniturilor provenite ilicit.

³¹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121211&lang=ro

³² https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113127&lang=ro

³³ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=105391&lang=ro

Scopul și finalitatea acestor obiective, în ansamblu, au constat în consolidarea sistemului autohton de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului constituind politica strategică națională în acest domeniu.

Deși pînă în prezent au fost întreprinse o serie de progrese pozitive de ordin legislativ și instituțional în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului, în continuare este la fel de necesar de a consolida eforturile pentru a asigura o bună implementare a acțiunilor în domeniu și cooperare între toate instituțiile responsabile.

În perioada 1–12 octombrie 2018, Republica Moldova, în calitate de stat membru al Comitetului MONEYVAL, a fost supusă celei de-a V-a runde de evaluare privind gradul de implementare a celor 40 Recomandări FATF/GAFI. Raportul de evaluare cu recomandările evaluatorilor a fost adoptat în Sesiunea Plenară a Comitetului MONEYVAL, care s-a desfășurat în luna iulie a anului 2019.

În scopul implementării recomandărilor formulate ca urmare a celei de-a V-a runde de evaluare efectuate de Comitetul MONEYVAL, precum și al remedierii deficiențelor atestate în domeniu, în special în partea care vizează implementarea adecvată a cadrului normativ, a fost elaborat un nou document de politici, care ar stabili prioritățile pentru următoarea perioadă.

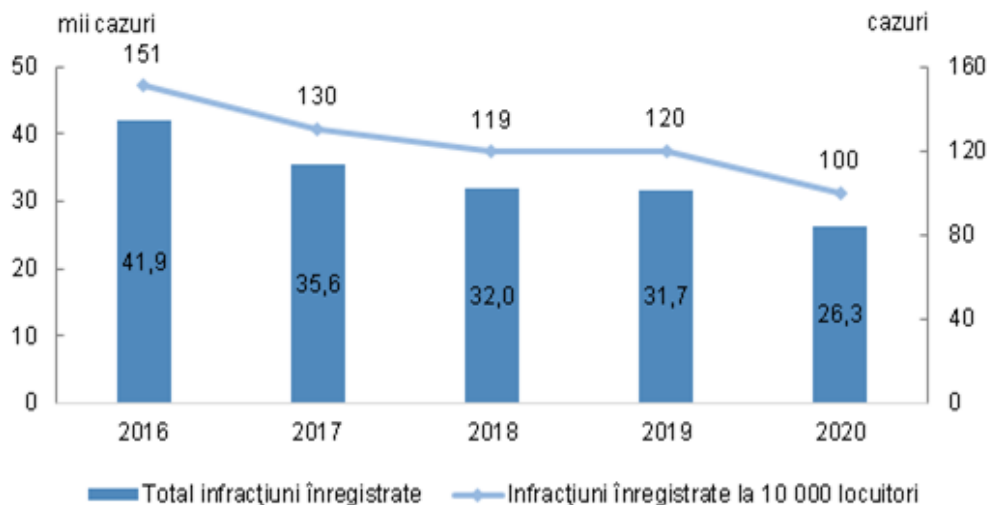
Astfel, Parlamentul Republicii Moldova, prin Hotărîrea nr. 239/2020, luînd în considerare necesitatea de dezvoltare și consolidare în continuare a sectorului vizat, a aprobat Strategia națională de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului și a Planului de acțiuni pentru implementarea ei. Acest document de politici a fost elaborat în baza constatărilor evaluării și a recomandărilor expuse de către Comitetul Moneyval, precum și în baza altor propuneri de redresare a sectoarelor care necesită o atenție sporită din partea autorităților naționale.

5.2. Eficacitatea reglementării noțiunii de spălare a banilor

Spălarea banilor, ca și componentă de infracțiune, a fost criminalizată în Codul penal al Republicii Moldova din 24.03.1961 prin Legea nr. 1326/2002, care a introdus art.164/9. În aceeași redacție, componenta de infracțiune s-a regăsit în art. 243 din Codul penal al Republicii Moldova din 18.04.2002, care a intrat în vigoare la 12.06.2003. Ulterior, redacția articolului a suportat amendamente substanțiale prin Legile nr. 243/2007 (în vigoare din 14.12.2007) și nr. 277/2008 (în vigoare din 24.05.2009), transpunînd standardele Convenției ONU împotriva criminalității transfrontaliere organizate (Convenția de la Palermo din 2000) și Convenției ONU contra traficului ilicit de stupefiante și substanțe psihotrope (Convenția de la Viena din 1988). Fiind evaluată reglementarea noțiunii de spălare a banilor de către legea penală au fost făcute mai multe constatări.

Legislația Republicii Moldova aplică principiul universalității infracțiunii predicat și acoperă toate categoriile de infracțiuni desemnate de către FATF/GAFI.

Datele statistice arată că rata infracționalității în anul 2020 a constituit 100 infracțiuni la 10 mii locuitori, comparativ cu 120 infracțiuni în anul 2019 și 130 infracțiuni în anul 2017.

Sursa: statistica.gov.md

Veniturile infracționale spălate provin din activitățile infracționale desfășurate atât în țară, cât și peste hotarele ei. Reieșind din faptul că majoritatea infracțiunilor înregistrate au drept scop obținerea de profit, riscurile de spălare a banilor sunt apreciate ca fiind înalte. În cadrul exercițiului de evaluare a riscurilor la nivel național drept amenințări au fost identificate următoarele domenii infracționale: corupția, traficul de droguri, crimele informatice, evaziunea fiscal și contrabanda.

Prin Legea nr. 165/2020 pentru modificarea Codului penal al Republicii Moldova nr. 985/2002, au fost operate modificări ale sancțiunii prevăzute la alin. (1) al art.243 Cod penal și anume: La art. 243, în sancțiunea alin. (1), textul "cu închisoare de până la 5 ani" se substituie cu textul "cu închisoare de până la 6 ani".

Drept efect, fapta sancționată de acel alineat al Codului penal, prin prisma clasificării infracțiunilor, reglementată de art. 16 Cod penal, a trecut în categoria infracțiunilor grave, pentru care legea penală prevede pedeapsa maximă cu închisoare pe un termen de până la 12 ani inclusiv. Pe cale de consecință, forma neagravată a spălării de bani, s-a aliniat categoriilor de infracțiuni, care fac posibilă întrunirea cumulativă a condițiilor pentru efectuarea măsurilor speciale de investigație, reglementate la art. 132¹ Cod de procedură penală: "...1) pe altă cale este imposibilă realizarea scopului procesului penal și/sau poate fi prejudiciată considerabil activitatea de administrare a probelor; 2) există o bănuială rezonabilă cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave, cu excepțiile stabilite de lege..."

Statistica și evidența cauzelor penale de spălare a banilor este ținută, potrivit sistemului unic de evidență a infracțiunilor, cauzelor penale și persoanelor care au

comis infracțiuni, de către Ministerul Afacerilor Interne. Acest sistem însă ține evidența potrivit unor indicatori unici pentru toate infracțiunile și nu corespunde necesităților pentru ținerea evidenței unor categorii de infracțiuni aparte. La fel, baza de date poate să nu conțină informația actualizată la zi pentru toate cauzele penale, existând inclusiv problema colectării datelor. Respectiv, datele statistice privind unele categorii de infracțiuni sunt ținute individual, în mod manual, de către subdiviziunile specializate în investigarea acestora.

Cazurile de spălare de bani semnificative cu care s-a confruntat Moldova în perioada 2013 – 2014 au avut un impact major asupra atitudinii organelor de drept și a altor autorități față de investigațiile, urmărirea penală și sentințe pronunțate. Astfel, după 2017, Procuratura Generală a elaborat și aprobat o serie de ghiduri, instrucțiuni și planuri de acțiune în vederea eficientizării, prioritizării și a infracțiunilor generatoare de mijloace financiare ilicite.

5.3. Complexitatea și eficacitatea reglementării indisponibilizării, urmăririi și confiscării activelor

Acest domeniu a fost supus unor procese ample de modificare a cadrului legal. Prin aprobarea Legii nr. 308/2017, SPCSB, în baza art. 33, poate emite decizii de sistare a executării activităților sau tranzacțiilor suspecte, precum și decizii de sistare a bunurilor suspecte, pe un termen de până la 30 de zile lucrătoare, fapt despre care se notifică persoana fizică sau juridică subiect al sistării.

Dacă acest termen este insuficient, SPCSB, până la expirarea termenului din decizia emisă inițial, prin demers motivat, solicită instanței de judecată din raza teritorială în care își are sediu prelungirea termenului, care nu poate depăși 60 de zile lucrătoare pe fiecare caz în parte.

În perioada supusă evaluării, legislația Republica Moldova în domeniul aplicării măsurilor provizorii și confiscării veniturilor a prezentat reforme majore, prin atribuirea Centrului Național Anticorupție a unei noi atribuții – recuperarea bunurilor infracționale. Astfel, la 13.07.2017, prin aprobarea Legii nr. 48/2017³⁴, Parlamentul Republicii Moldova a aprobat instituirea unei noi subdiviziuni în cadrul Centrului Național Anticorupție – ARBI.

Concomitent, au fost introduse modificări și completări de rigoare în legislația națională, prin introducerea unor noțiuni noi în Codul de Procedură Penală precum: bun infracțional și investigații financiare paralele. De asemenea, a fost introdus în Codul de Procedură Penală un nou capitol denumit ”Recuperarea bunurilor infracționale”, menit să reglementeze întreg procesul de recuperare a bunurilor infracționale.

Totuși sintagma „beneficiar efectiv” tinde să inducă în eroare, în condițiile în care, Codul de procedură penală nu are o definiție proprie, iar noțiunea de beneficiar efectiv este prevăzută în mai multe acte normative cum ar fi: Legea nr. 308/2017;

³⁴ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=105676&lang=ro

Legea nr. 202/2017³⁵ privind activitatea băncilor; Legea nr. 133/2016³⁶ privind declararea averii și a intereselor personale; Legea nr. 407/2006³⁷ cu privire la asigurări; Legea nr. 1/2018³⁸ cu privire la organizațiile de creditare nebanară; Hotărîrea Guvernului nr. 484/2019³⁹ pentru aprobarea unor acte normative privind punerea în aplicare a Legii nr. 246/2017 cu privire la întreprinderea de stat și întreprinderea municipală; Ordinul Serviciului Fiscal de Stat nr. 352/2017⁴⁰ cu privire la aprobarea Instrucțiunii privind evidența contribuabililor; Hotărîrea CNPF nr. 59/6 din 02.12.2016 cu privire la aprobarea Instrucțiunii privind deținerile directe și indirecte.

În scopul oferirii unei clarități sintagmei „beneficiar efectiv” din legea procesual-penală, Ministerul Justiției, cu suportul ARBI, a inițiat un proiect de lege de modificare a Codului de procedură penală, prin care a propus completarea art. 6 pct. 20¹.

La nivel național, s-au întreprins măsuri în vederea unei coordonări eficiente a acțiunilor ce vizează acest domeniu. Astfel, la nivel de politici strategice, în această perioadă au fost elaborate și implementate următoarele documente:

- Strategia națională de prevenire și combatere a crimei organizate pentru anii 2017 – 2019 care prevede acțiuni ce țin de perfecționarea capacităților analitice, investigațiilor financiare și a urmăririi penale în domeniul spălării banilor și finanțării terorismului. Progresele înregistrate urmau a fi reflectate în indicatori privind valoarea totală a bunurilor identificate, sechestrate și confiscate.

- Strategia națională de integritate și anticorupție pentru anii 2017 – 2020 care stabilește ca obiectiv de bază recuperarea bunurilor infracționale.

În vederea unificării practicii privind confiscarea, Procuratura Generală a elaborat și a aprobat, la 29.09.2018, Ghidul general privind aplicarea prevederilor legale cu privire la sechestrarea și confiscarea bunurilor ilicite.

Punerea sub sechestrul este reglementată de art. 202 – 210 din Codul de procedură penală, în calitate de măsură asiguratorie pentru repararea prejudiciului cauzat de infracțiune, pentru eventuala confiscare specială sau confiscare extinsă a bunurilor și pentru garantarea executării pedepsei amenzii.

Identificarea tuturor bunurilor infracționale constituie o premisă pentru o confiscare eficientă. Astfel, nu în toate cazurile pînă la finalizarea investigațiilor financiare paralele se reușește identificarea bunurilor care pot face obiectul confiscării sau poate contribui la recuperarea prejudiciului. Sunt situații cînd ulterior efectuării investigațiilor financiare paralele, bănuitul/învinuitul procură bunuri (ex. imobile, mijloace de transport, etc.) sau își deschide alte conturi bancare prin care se efectuează tranzacții.

³⁵ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=105712&lang=ro

³⁶ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=105905&lang=ro

³⁷ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=28035&lang=ro

³⁸ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=105391&lang=ro

³⁹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=118535&lang=ro

⁴⁰ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121882&lang=ro

Pe de altă parte, normele de procedură penală actualmente nu prevăd dispoziții prin care entitățile care gestionează anumite registre de evidență a bunurilor (ex. Registrul bunurilor imobile, Registrul transportului, Registrul centralizat al conturilor bancare etc.) să fie obligate să raporteze o anumită înscriere/înregistrare în registru care poate avea loc către autoritatea care desfășoară investigații financiare paralele. Prevederea unor dispoziții legale care ar obliga entitățile care gestionează Registre de evidență centralizată a bunurilor să raporteze anumite înscrieri/înregistrări ar contribui la o recuperare mai eficientă a bunurilor infracționale.

În conformitate cu dispozițiile art. 229³ Cod de procedură penală, bunurile infracționale identificate se indisponibilizează, după caz, prin încheierea instanței de judecată de punere sub sechestru sau prin ordinul de înghețare emis în condițiile Legii nr. 48/2017.

Instrumentul de înghețare a bunurilor este nou pentru legislația noastră și constă în interzicerea de a participa, sub orice formă, în operațiuni și tranzacții cu bunuri infracționale, de a facilita mutarea, transportul sau tranzitarea bunurilor respective (art.10 alin. (3) lit. e) din Legea nr. 48/2017). Înghețarea se dispune prin ordinul de înghețare emis de șeful Agenției de Recuperare a Bunurilor Infracționale pe un termen de 15 zile.

Emiterea ordinului de înghețare nu solicită un statut procesual al persoanei, acesta fiind aplicabil proprietarului, posesorului sau beneficiarului efectiv al bunurilor.

Cu toate acestea, la moment, potrivit dispozițiilor art. 10 alin. (2) din Legea nr. 48/2017, emiterea ordinului de înghețare se face doar în baza solicitării în scris a autorităților competente străine.

Punerea sub sechestru a bunurilor infracționale este o măsură asiguratorie, dispusă în scopul de a evita tănuirea, deteriorarea, cheltuirea (înstrăinarea), sustragerea de la urmărire a bunurilor care pot face obiectul confiscării speciale sau al confiscării extinse ori care pot servi la garantarea executării pedepsei amenzii ori a reparării prejudiciului cauzat prin infracțiune.

Astfel, Codul de procedură penală stabilește patru situații când bunurile pot fi puse sub sechestru:

- pentru repararea prejudiciului cauzat prin infracțiune;
- pentru a garanta executarea pedepsei amenzii;
- pentru a asigura o eventuală confiscare specială;
- pentru a asigura o eventuală confiscare extinsă.

De asemenea, în cazul când bunurile care fac obiectul confiscării speciale sau confiscării extinse nu mai există, se iau măsuri pentru a sechestra contravaloarea acestora.

Dacă sechestrul este aplicat pentru garantarea executării pedepsei amenzii, vor fi indisponibilizate bunuri în funcție de suma maximă a amenzii care poate fi stabilită pentru infracțiunea comisă.

În cazul în care sechestrul este dispus pentru a asigura o eventuală confiscare specială, măsura va avea ca întindere toate produsele directe, indirecte ale infracțiunii, sau contravaloarea acestora, confiscarea urmând să fie decisă de către instanța de judecată.

Dacă sechestrul este dispus în vederea confiscării speciale, nu se va dispune pînă la concurența unei anume sume, greșită fiind practica organelor însărcinate cu aducerea la îndeplinire a măsurilor asigurătorii de a trece în procesele-verbale de aducere la îndeplinire a măsurii de indisponibilizare că măsura sechestrului a fost dispusă în vederea acoperirii sumei menționate cu titlu de prejudiciu.

Proportionalitatea ingerinței în acest caz va fi analizată de judecătorul de instrucție sau instanța de judecată, în baza materialelor puse la dispoziție, inclusiv analizele și identificările de bunuri rezultate din investigațiile financiare paralele.

Sechestrul dispus în vederea asigurării eventualei confiscări extinse trebuie să acopere diferența dintre veniturile licite și ilicite ale unei persoane în perioada de referință, precizată în cuprinsul art. 106¹ din Codul penal. În vederea confiscării extinse se va realiza profilul financiar, cu activ și pasiv, atât al persoanelor fizice, cât și al persoanelor juridice urmărite și al terților aflați în legătură cu acestea.

Un aspect care trebuie scos în evidență privind problematica aplicării sechestrelor îl constituie termenul relativ îndelungat de examinare de către instanța de judecată a demersurilor procurorului cu privire la punerea sub sechestr, care poate dura și pînă la 2-3 săptămâni.

Codul de procedură penală nu stabilește un termen pentru examinarea demersurilor de punere sub sechestr, așa cum este în cazul unor măsuri speciale de investigație (art. 305 alin. (3) Cod Procedură Penală - nu mai tîrziu de 4 ore de la primirea demersului).

Practica organelor de urmărire penală a demonstrat că, în majoritatea cazurilor, din momentul cînd făptuitorului i se atribuie o calitate procesuală (bănuț/învinuit), acesta întreprinde acțiuni de a înstrăina bunurile sau a le transfera către terți, astfel încît să nu poată fi urmărite.

Tergiversarea procesului de aplicare a sechestrului ar putea avea repercusiuni ireversibile pentru procesul de recuperare a bunurilor infracționale. Astfel, stabilirea în Codul de procedură penală a unui termen restrîns în care judecătorul de instrucție poate să se expună asupra demersului procurorului ar contribui la eficacitatea procesului de recuperare.

Codul penal prevede două măsuri de siguranță care sunt aplicabile bunurilor:

- confiscarea specială
- confiscarea extinsă.

Confiscarea specială ca măsură de siguranță se dispune, de regulă, prin hotărîrea judecătorească de condamnare a făptuitorului pentru săvîrșirea unei infracțiuni. Dar măsura se poate aplica chiar dacă făptuitorului nu i se stabilește o pedeapsă penală. Aceasta se dispune și în cazul cînd instanța pronunță încetarea procesului penal pe motive de nereabilitare, constatînd intervenția vreunei cauze

motivate (aici ar fi lipsa sau retragerea plîngerii prealabile, amnistia, decesul făptuitorului, împăcarea, intervenirea termenului de prescripție etc.).

Confiscarea specială poate fi aplicată de către instanță și în cazul când persoanei îi este înlocuită răspunderea penală cu răspunderea care atrage o sancțiune cu caracter contravențional, deoarece și în acest caz există infracțiune, fiind înlocuită doar pedeapsa pentru ea (din una penală în una contravențională, art. 55 din Codul penal). Confiscarea este o măsură aplicată in rem, respectiv asupra bunurilor care au legătură cu infracțiunea. Din acest motiv, aceasta este imprescriptibilă și nu este afectată de cauze care conduc la încetarea procesului penal ori care înlătură răspunderea penală.

În timp ce confiscarea specială constă în trecerea, forțată și gratuită, în proprietatea statului a bunurilor (inclusiv a valorilor valutare) utilizate la săvârșirea infracțiunilor sau rezultate din infracțiuni, atunci confiscării extinse sunt supuse și alte bunuri, care, deși nu au fost utilizate la săvârșirea infracțiunilor, însă proveniența acestora rezultă din anumite activități infracționale.

Această măsură constă în trecerea silită și gratuită în proprietatea statului a anumitor bunuri, care aparțin persoanei ce a săvârșit o infracțiune, datorită provenienței acestora din activități cu caracter infracțional de aceeași natură, desfășurate de respectiva persoană, în mod constant, pe o anumită perioadă de timp, anterior infracțiunii pentru care este condamnată.

Această măsură are o gamă mai vastă de aplicare, care permite confiscarea și altor bunuri decît cele menționate la art. 106 din Codul penal, cum ar fi: bani și bunuri care acoperă valoarea bunurilor supuse confiscării care nu se găsesc sau au fost comasate cu bunurile dobîndite legal, precum și acei bani sau bunuri obținute din exploatarea sau folosirea bunurilor supuse confiscării, inclusiv acele bunuri în care au fost transformate sau convertite bunurile provenite din activități infracționale, precum și veniturile sau foloasele obținute din aceste bunuri.

Instanța de judecată dispune de soarta bunurilor infracționale indisponibilizate, acestea restituindu-se proprietarului de drept sau trecîndu-se în proprietatea victimei, a părții civile sau a părții vătămate, iar în lipsa acestora, trecerea gratuită în proprietatea statului. Totodată, Codul de procedură penală (art. 2295 alin. (2)) prevede norme generale cu privire la repatrierea bunurilor infracționale aflate peste hotare, actualmente, neexistînd un mecanism adoptat la nivel legislativ sau guvernamental care să reglementeze procedura de repatriere a bunurilor.

În conformitate cu art. 12 Legea nr. 48/2017, ARBI asigură ținerea evidenței unice a informației cu privire la bunurile infracționale indisponibilizate pe care le administrează, precum și cu privire la bunurile în privința cărora a fost dispus sechestrul, confiscarea specială sau confiscarea extinsă, inclusiv în crearea unei baze de date specializate în acest sens. În acest scop la 22.01.2020 prin Hotărîrea

Guvernului nr. 34⁴¹ a fost aprobat regulamentul sistemului informațional automatizat “Registrul bunurilor infracționale indisponibilizate”. Baza unică fiind un sistem automatizat “Registrul bunurilor infracționale indisponibilizate” (SIA RBII) la moment nu există, iar Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ), s-a oferit să identifice dezvoltatorul și să achite crearea acestui sistem. În vederea reglementării prelucrării datelor cu caracter personal în cadrul SIA RBII a fost elaborat un regulament în acest sens și aprobat ordinul directorului Centrului Național Anticorupție nr. 109/2020. La moment, ARBI asigură ținerea evidenței unice a informației cu privire la bunurile infracționale indisponibilizate doar pe care le administrează.

ARBI a încercat la moment să acumuleze de sinistător informațiile privind sechestrările aplicate de la organele de anchetă din țară, însă tentativa a eșuat, fiind invocat faptul că este secretul anchetei și organul de anchetă singur trebuie să introducă această informație. Considerăm totuși că, dacă această normă ar fi prevăzută în Cod de Procedură Penală, s-ar simplifica lucrul în vederea ținerii informației unice pe bunuri sechestrate.

Suplimentar, ARBI, la 25 iunie 2021, a încheiat un Acord de Colaborare cu Agenția de Administrare a Instanțelor Judecătorești în vederea conectării la sistemul judecătoresc PIGD pentru a obține informația privind bunurile sechestrate și confiscate. Conectarea la acest sistem este posibilă după elaborarea unui clasificator de către STISC pentru a putea accesa informația conform competențelor deținute pe articolele penale prevăzute la art. 2 a Legii 48/2017. Astfel, săptămânal, Agenția de Administrare a Instanțelor Judecătorești prezintă date statistice, dar ele nu redau informația completă și nu se poate spune că obiectivul este atins pe acest segment.

Conform art. 11 a Legii nr. 48/2017, ARBI administrează bunurile infracționale indisponibilizate. La 11.07.2018 a fost aprobată Hotărârea Guvernului nr. 684⁴² pentru aprobarea Regulamentului cu privire la evaluarea, administrarea și valorificarea bunurilor infracționale (sechestrate).

Pentru administrarea numerarului sechestrat cât și a mijloacelor bănești de pe conturi bancare, ARBI are deschise conturi trezoriale. Astfel, tot numerarul sechestrat se depune la conturile trezoriale ale ARBI. În ceea ce privește mijloacele bănești sechestrate în conturile bancare, atât în legislație, cât și în regulamentele Băncii Naționale a Moldovei nu este reglementată clar procedura de transfer a acestora la conturile trezoriale, în partea ce ține de cine trebuie să efectueze transferul, astfel lăsând loc de interpretare pentru fiecare bancă, fapt ce duce la neexecutarea deciziilor instanțelor de judecată în acest sens.

De asemenea, este o problemă aplicarea sechestrului pe criptomonedă, însă în legislația națională termenul de „criptomonedă” nu este definit și nici reglementat. ARBI a elaborat un regulament intern propriu de administrare a criptomonedelor sechestrate, fiind deschis un portmoneu cu utilizarea produsului Software „Exodus”

⁴¹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120391&lang=ro

⁴² https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=108816&lang=ro

de investigații financiare și a spălării banilor prin intermediul criptomendelor ce facilitează posibilitatea de urmărire a tranzacțiilor de criptomonede și posibila identificare a beneficiarilor efectivi finali. ARBI nu dispune de o platformă de investigare a tranzacțiilor în blockchain-urilor criptomonedei, precum este necesară și instruirea în acest domeniu. De asemenea, sunt anumite probleme ce țin de autorizarea pe anumite sisteme de plăți electronice internaționale (paypal.com), în partea ce ține de recunoașterea instituției de către acestea, în scopul furnizării informațiilor despre înregistrarea subiecților investigați pe aceste platforme și a altor informații relevante (rulaje, solduri, carduri etc).

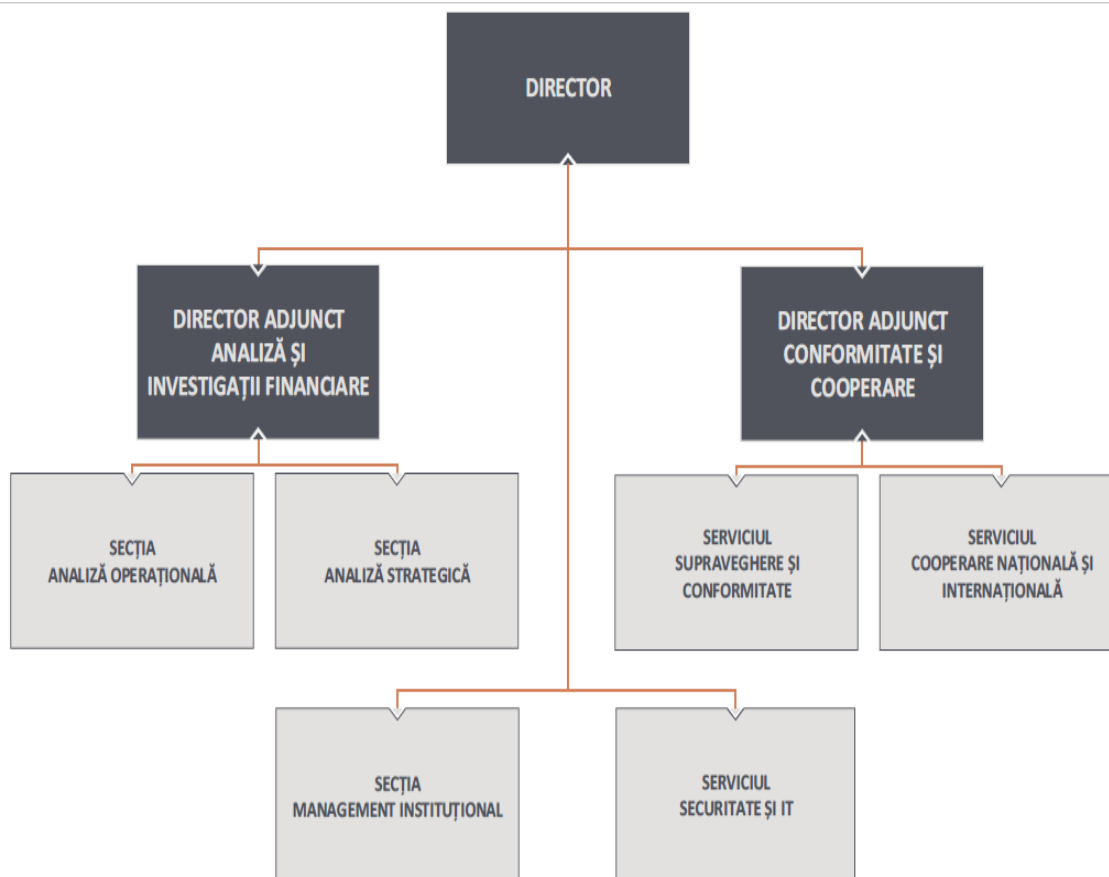
5.4. Calitatea colectării și procesării datelor de către SPCSB

În perioada supusă evaluării, SPCSB a schimbat statutul din organ de specialitate, cu statut de subdiviziune independentă în cadrul CNA, în autoritate publică independentă în raport cu celelalte persoane juridice și fizice, indiferent de tipul de proprietate și de forma juridică de organizare, și funcționează ca organ central de specialitate autonom și independent.

În conformitate cu Legea nr. 308/2017, SPCSB îi sunt atribuite următoarele funcții de bază:

- primește, înregistrează, analizează, prelucrează și transmite organelor competente informațiile privind activitățile și tranzacțiile suspecte de spălare a banilor, de infracțiuni asociate acestora și de finanțare a terorismului, prezentate de entitățile raportoare, precum și altă informație relevantă obținută în temeiul prevederilor prezentei legi;
- sesizează organele de drept competente imediat ce stabilește suspiciuni pertinente cu privire la spălarea banilor, finanțarea terorismului sau la alte infracțiuni ce s-au soldat cu obținerea bunurilor ilicite, precum și Serviciul de Informații și Securitate în partea ce ține de finanțarea terorismului;
- sesizează entitățile raportoare, organele cu funcții de supraveghere a entităților raportoare și alte autorități competente cu privire la riscurile aferente spălării banilor și finanțării terorismului, noile tendințe și tipologii în domeniul spălării banilor și finanțării terorismului, încălcările stabilite în domeniile de competență și lacunele în actele normative în partea ce ține de prevenirea riscurilor de spălare a banilor și de finanțare a terorismului;
- efectuează investigații financiare în scopul identificării sursei bunurilor suspecte de spălare a banilor și de finanțare a terorismului;
- înaintează, în conformitate cu prevederile legislației, propuneri privind perfecționarea cadrului normativ în vigoare și ajustarea acestuia la reglementările și standardele internaționale în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului;
- emite, în scopul executării prezentei legi, ordine, regulamente, recomandări, instrucțiuni și ghiduri.

Prin Hotărârea Guvernului nr. 299/2018, s-a stabilit efectivul-limită al SPCSB în număr de 30 de unități și s-a aprobat structura după cum urmează:

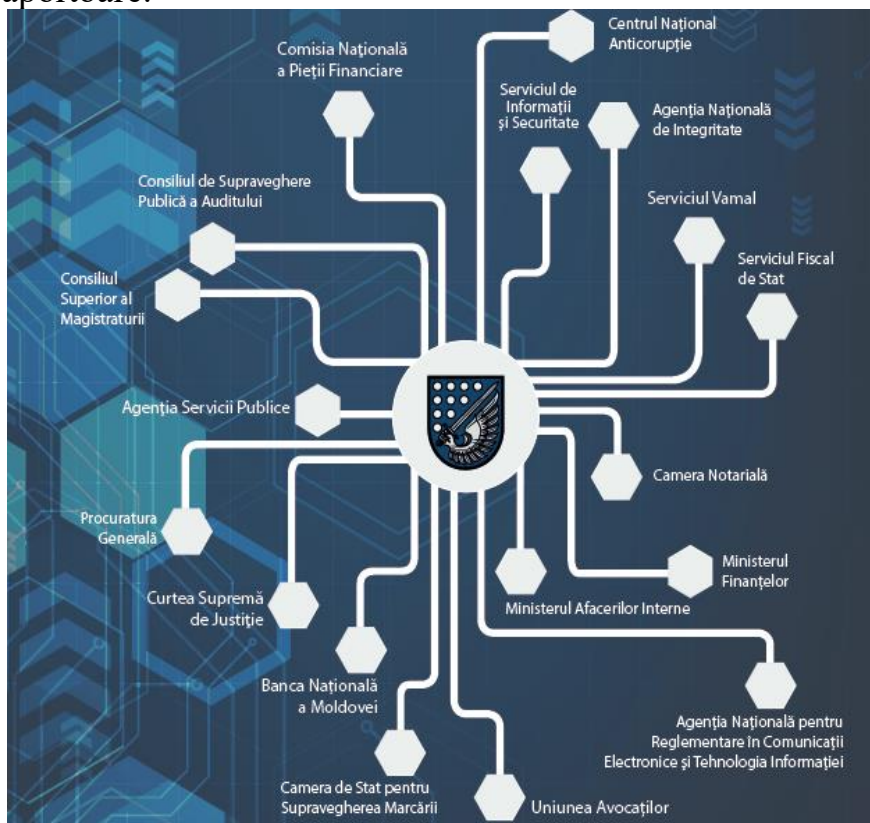

Angajații SPCSB posedă studii universitare juridice, financiare și/sau economice, experiență în domeniul financiar - bancar și non-bancar, inclusiv cu grad științific de magistru. Personalul angajat în cadrul SPCSB nu pot desfășura alte activități remunerate, cu excepția activităților științifice, didactice, sportive și de creație. Totodată, conform prevederilor legale, angajații SPCSB poartă răspundere, în conformitate cu legislația în vigoare, pentru divulgarea, contrar cerințelor Legii nr. 308/2017, a secretului comercial, bancar, fiscal, profesional sau a datelor cu caracter personal, pentru prejudiciul cauzat prin divulgarea nelegitimă a datelor obținute în exercițiul funcției.

În conformitate cu prevederile art. 11 alin. (1) din Legea nr. 308/2017, entitățile raportoare sînt obligate să informeze imediat SPCSB despre bunurile suspecte, activitățile sau tranzacțiile suspecte de spălare a banilor, de infracțiuni asociate acestora și de finanțare a terorismului, care sînt în curs de pregătire, de tentativă, de realizare sau sînt deja realizate. Datele privind activitățile, tranzacțiile suspecte și bunurile suspecte se indică în formulare speciale, care se remit SPCSB în cel mult 24 de ore de la identificarea actului sau circumstanțelor care generează suspiciuni. De asemenea, entitățile raportoare completează formulare privind tranzacțiile limitate și cu numerar.

În prezent, SPCSB dispune de acces direct la toate sistemele informaționale ale altor autorități naționale, dintre care majoritatea sunt conectate on-line.

În scopul exercitării atribuțiilor sale, SPCSB menține relații de cooperare, la nivel intern, cu toate autoritățile cu competențe în domeniu, cum ar fi: BNM, CNPF, CNA, Ministerul Afacerilor Interne, Serviciul de Informații și Securitate, Procuratura Generală, Serviciul Fiscal de Stat, alte organe de supraveghere, entitățile raportoare.

Totodată, SPCSB participă la ședințele Comitetului MONEYVAL al Consiliului European, care este specializat în evaluarea țărilor privind gradul de implementare a standardelor internaționale de prevenire și combatere a spălării

banilor și finanțării terorismului. Astfel, asupra rezultatelor rapoartelor de evaluare al acestui Comitet sunt focusate toate organizațiile internaționale de profil, FATF/GAFI, instituțiile UE, asociații de business și investitori, iar riscul obținerii unui scor negativ afectează direct integrarea sistemului financiar-bancar național în cel internațional cu riscurile aferente.

Astfel, în perioada 1–12 octombrie 2018, Republica Moldova, în calitate de stat membru al Comitetului MONEYVAL, a fost supusă celei de-a V-a runde de evaluare privind gradul de implementare a celor 40 Recomandări FATF/GAFI. Raportul de evaluare și recomandările evaluatorilor au fost aprobate în Sesiunea Plenară a Comitetului MONEYVAL, care s-a desfășurat în luna iulie a anului 2019.

Conform Raportului menționat, în baza constatărilor echipei de evaluare au fost formulate concluzii privind situația în fiecare sector și recomandări privind acțiunile care urmează a fi întreprinse de către autoritățile naționale în vederea redresării anumitor aspecte ce necesită îmbunătățire, inclusiv care se referă la activitatea SPCSB.

De menționat că, la etapa evaluării, SPCSB deja demarase un amplu proces de reconfigurare a sistemului național de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului, fiind obținute rezultate notabile în acest sens.

Totodată, în vederea creșterii eficienței rezultatelor obținute de către SPCSB, este necesară promovarea continuă a intereselor statului prin participarea la cele mai importante foruri internaționale specializate în acest domeniu. Astfel, în scopul realizării atribuțiilor sale, SPCSB realizează schimb de informații cu serviciile similare străine.

De menționat că, Republica Moldova (reprezentată de SPCSB) devenind membru cu drepturi depline al Grupului Egmont, care cuprinde Unitățile de Informații Financiară din 166 de state membre, efectuează schimb de informații, prin intermediul canalului securizat Egmont Secure Web, fapt care facilitează obținerea și furnizarea informațiilor în timp relativ scurt.

Cooperarea internațională în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor la nivelul SPCSB se desfășoară destul de intens, însă obținerea informațiilor din anumite state poate să dureze perioade mai îndelungate sau chiar să fie tergiversată. Din aceste motive, uneori este nevoie de solicitarea informațiilor prin intermediul comisiilor rogatorii. Totodată, procesul de obținere a informațiilor, prin intermediul tratatelor de asistență juridică mutuală, în cadrul cauzelor penale, durează o perioadă îndelungată, fapt ce împiedică desfășurarea acțiunilor preconizate și conduce la amânarea examinării acestora.

În ceea ce privește eficacitatea cooperării interne, trebuie de accentuat că SPCSB menține relații de colaborare cu toate autoritățile naționale, fiind semnate acorduri de colaborare cu următoarele autorități: Procuratura Generală, Serviciul Fiscal de Stat, Serviciul Vamal, Camera Notarială, Uniunea Avocaților, Serviciul de Informații și Securitate, BNM, Agenția Servicii Publice, Agenția Națională în

Comunicații Electronice și Tehnologia Informației, Camera de Stat pentru Supravegherea Marcării, CNPF, Ministerul Finanțelor.

Procesul de cooperare, între organele implicate în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului, la nivel național, întâmpină anumite dificultăți care urmează a fi soluționate prin crearea unei rețele de ofițeri de legătură, în conformitate cu art. 17 alin. (3) din Legea nr. 308/2017. Astfel, prin stabilirea unor norme aprobate prin act interdepartamental, schimbul de informații are loc coordonat, cu posibilitate de a discuta inițiativele și propunerile privind eficientizarea sistemului.

Conform constatărilor experților Comitetului MONEYVAL reflectate în Raportul de evaluare, se remarcă un nivel bun de cooperare pe aspectele de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului dintre SPCSB și autoritățile competente. Astfel, nu s-a stabilit existența cărorva impedimente, legale sau de altă natură, care să împiedice schimbul de informații. Colaborarea dintre SPCSB și organele de drept în cadrul urmăririi penale se prezintă conform tabelului:

Organ de drept	Solicitări organe de drept		Răspunsuri SPCSB	
	2019	06.2020	2020	06.2020
Procuratura Generală	5	8	8	13
Procuratura Anticorupție	74	25	74	29
Procuratura pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale	16	10	16	25
Centrul Național Anticorupție	82	42	89	50
Ministerul Afacerilor Interne	26	17	26	17

Cazuri în care informațiile financiare diseminate de către SPCSB au fost utilizate în urmărirea penală a spălării banilor, finanțarea terorismului și a infracțiunilor principale sau în identificarea și urmărirea penală a bunurilor infracționale se prezintă conform tabelului:

Indicator	2019	2020
Total informații diseminate	79	105
Cauze penale inițiate	37	12
Investigații diseminate	14	5
- utilizate în cadrul altor cauze penale	8	33
- utilizate de către ARBI	20	22
- Investigații în desfășurare	8	33
Rapoarte analitice a SPCSB utilizate în cadrul cauzelor penale pe spălare de bani	13	26

Corespunzător, SPCSB, remite, în baza diseminărilor și/sau la solicitare, informația necesară autorităților naționale, în vederea exercitării competențelor legale în domeniu. Astfel, cooperarea pe plan național dintre reprezentanții autorităților/entităților implicate în procesul de prevenire și combatere a spălării banilor înregistrează un nivel înalt, fiind eficient și operativ.

5.5. Capacitatea și resursele destinate investigării, urmăririi și judecării infracțiunilor de spălare a banilor și altor infracțiuni financiare, inclusiv urmăririi și confiscării activelor

În conformitate cu prevederile legislației Republicii Moldova, competența de urmărire penală a infracțiunilor de spălare de bani și a altor infracțiuni financiare este delimitată conform competențelor, după cum urmează:

- CNA – pentru infracțiunile prevăzute de art. 239–240, 243, 279 și 324–335 din Codul penal, precum și a celor săvârșite în conexiune cu acestea;
- Serviciul Vamal - pentru infracțiunile prevăzute în art. 248, 248¹, 248² și 249 din Codul penal.
- Serviciul Fiscal de Stat – pentru infracțiunile prevăzute de art. 241–242, 244, 244¹, 250–253 și 335¹ din Codul penal, cu excepția infracțiunilor care sunt atribuite prin lege în competența procurorului.
- Ministerul Afacerilor Interne - efectuează urmărirea penală pentru orice infracțiune care nu este dată prin lege în competența altor organe de urmărire penală sau este dată în competența lui prin ordonanța procurorului.

Deși competența de investigare a infracțiunii de spălare a banilor este atribuită organului de urmărire penală al CNA, totuși Procurorul General și adjuncții lui pot dispune, printr-o ordonanță motivată, efectuarea urmăririi penale de către orice organ de urmărire penală (art. 271 alin. (7) al Codului de Procedură Penală), astfel încât nu există un impediment în investigarea, de către celelalte organe de urmărire penală, a infracțiunii de spălare a banilor, împreună cu infracțiunea predicat, ce intră în competența lor sau separat de aceasta. Totuși, în lipsa unei competențe materiale prevăzute de lege, organele de urmărire penale ale Inspectoratului General de Poliție și Serviciului Vamal nu manifestă un rol activ, din oficiu, în investigarea spălării banilor proveniți din infracțiunile date în competența lor. Această situație se explică prin numărul foarte redus al cauzelor de spălare de bani, inițiate și investigate de poliție, comparativ cu ponderea infracțiunilor generatoare de profituri infracționale. Partea cea mai mare a cauzelor privind infracțiunile de spălare de bani inițiate și investigate revine organului de urmărire penală al CNA, sub conducerea Procuraturii Anticorupție.

Ce ține de capacitățile investigării și urmăririi infracțiunilor de spălare de bani și a altor infracțiuni financiare, inclusiv urmăririi și confiscării activelor, organul de

urmărire penală al CNA, constată o oarecare diminuare a capacităților de investigare a categoriei date de infracțiuni, fiind justificată de factori obiectivi și subiectivi.

Conform evidențelor CNA, în perioada anului 2018 au fost pornite sau primite în gestiune 8 cauze penale, fiind finalizată urmărirea penală cu transmiterea în instanța de judecată în 2 cazuri, cu clasarea procesului penal în 3 cazuri, iar pe un caz urmărirea penală fiind suspendată.

În perioada anului 2019 au fost pornite sau primite în gestiune 24 cauze penale, fiind finalizată urmărirea penală cu transmiterea în instanța de judecată pe un caz, cu clasarea procesului penal în 9 cazuri, iar pe un caz urmărirea penală fiind suspendată.

În perioada anului 2020 au fost pornite sau primite în gestiune 18 cauze penale, nefiind finalizată urmărirea penală cu transmiterea în instanța de judecată, cu clasarea procesului penal în 16 cazuri, pe 4 cazuri urmărirea penală fiind suspendată, iar 8 cauze fiind expediate altor organe.

Concomitent, instruirile personalului, din cauza situației pandemice, au trecut în mediul on-line sau în regim de autoinstruire, ceea ce prezintă dificultăți în procesul de asigurare a unui personal bine instruit.

În altă ordine de idei, atragerea specialiștilor în domeniu a devenit problematică, inclusiv din cauza salariului modest în raport cu volumul și calitatea muncii efectuate, precum și cunoștințele, capacitățile și aptitudinile solicitate angajaților, pentru îndeplinirea sarcinilor delegate.

ARBI fiind o subdiviziune autonomă specializată în cadrul CNA, are drept atribuții de bază efectuarea investigațiilor financiare paralele, indisponibilizarea bunurilor infracționale, cooperarea internațională, evaluarea și administrarea bunurilor indisponibilizate, negocierea repatrierii bunurilor infracționale. Domeniul de competență al ARBI îl constituie lista exhaustivă de infracțiuni prevăzute la art. 2 alin. (2) din Legea nr. 48/2017 și anume: art.141, 144, 158, 164, 165, 165¹, 166¹, 167, 168, 181², 206, 217¹, 217³, 218, 220, 239–240, 242¹–244, 248, 249, 259, 260, 260²–260⁴, 260⁶, 279, 283, 284, 324–329, 330¹, 330², 332–335¹, 352¹ și 362¹ din Codul penal și în cazul infracțiunilor comise cu folosirea situației de serviciu prevăzute la art. 190 și 191 din Codul penal. Inițial, în perioada 2017 - 2018, ARBI a avut doar 7 angajați. Ulterior, în perioada 2018 – 2019, statul de personal al ARBI a fost majorat la 18 angajați. În rezultatul recomandărilor experților externi efectuate în urma unei evaluări, la începutul anului 2020 s-a reușit aprobarea măririi statelor de personal a ARBI la 35 de persoane, până la finele anului 2020, fiind încadrați în câmpul muncii 27 de persoane. Angajările durează din cauza mai multor factori precum: nivelul scăzut de pregătire al candidaților, pandemia de COVID-19, controlul la încadrare timp de 3 luni, salariu necompetitiv.

În anul 2018, ARBI a aplicat sechestru pe 1138 bunuri infracționale în valoare totală de 182 813 908,29 MDL, dintre care din infracțiuni de spălare de bani și alte

infrapecțiuni conexe s-a aplicat sechestru pe 49 bunuri infracționale în valoare totală de 36 691 626,86 MDL;

În anul 2019 s-a aplicat sechestru pe 900 bunuri infracționale în valoare totală de 2 648 694 116,24 MDL, dintre care din infracțiuni de spălare de bani și alte infracțiuni conexe s-a aplicat sechestru pe 455 bunuri infracționale în valoare totală de 2 458 841 007,82 MDL.

În anul 2020, ARBI a aplicat sechestru pe 1973 bunuri infracționale în valoare totală de 1 862 396 479 MDL, dintre care s-a aplicat sechestru pe bunuri infracționale din infracțiuni de spălarea banilor (inclusiv art. 190, 335, 284 Cod Penal) în valoare de 1 750 070 040,07 MDL, pe 1360 bunuri.

În anul 2018 nu se ținea evidența separată pe bunurile infracționale sechestrate pe proprietari și pe beneficiari efectivi, iar în anii 2019-2020 se prezintă informația conform tabelului:

Anii/forma de proprietate	Cantitatea	Suma sechestrului
2018	1138	182 813 908,3
Proprietar	1138	182 813 908,3
2019	900	2 648 694 116
Beneficiar efectiv	50	180 579 378,9
Posesor	3	22 178 279
Proprietar	847	2 445 936 458
2020	1973	1 862 396 479
Beneficiar efectiv	1073	1 535 303 973
Proprietar	900	327 092 505,7

Astfel, prin analiza informației din bazele de date închise și deschise, precum și prin întreprinderea măsurilor speciale de investigații, în perioada 2019-2020, s-au identificat bunuri ale beneficiarilor efectivi care sunt subiecții investigațiilor, în mărime de 1123 bunuri, în valoare totală de 1 715 883 351,9 MDL, ceea ce constituie 39,0% din totalul bunurilor infracționale sechestrate.

În perioada 2018 - 2020, ARBI a ținut evidența pe bunurile infracționale indisponibilizate pe delegații executate de ARBI, dar au fost întâmpinate dificultăți în ceea ce privește încheierile pe sechestre, care au fost atacate în instanțele judecătorești, necunoscând dacă au fost menținute sau nu sechestrele. De asemenea, au fost întâmpinate dificultăți în ținerea datelor statistice privind deciziile definitive de confiscare, neavând acces la informație.

Totodată, au fost depistate bunuri infracționale peste hotarele țării fiind aplicat sechestru după cum urmează:

Anii/Țara	Cantitatea	Suma sechestrului
-----------	------------	-------------------

2019		
Franța	2	8 094 804,25
România	2	8 179 401,5
Rusia	5	79 304 043,42
2020		
Elveția	7	18 241 356
Franța	1	66 844 000
Georgia	2	617 485,6
Total	19	181 281 090,77

Pe parcursul anilor 2019-2020, au fost preluate în administrare și depuse pe conturile trezoreriale gestionate de ARBI, numerar în monedă națională și valută străină liber convertibilă, după cum urmează:

- 2019 - 14 545 227,23 MDL echivalentul la 739 327 EUR;
- 2020 - 41 295 313,37 MDL, echivalentul la 2 091 813 EUR.

Totodată, în legătură cu ridicarea sechestrului, au fost returnate/restituite mijloace bănești sechestrate anterior, în sumă totală de:

- 2019 - 144 093,41 MDL echivalentul la 7324 EUR;
- 2020 - 12 176 141,69 MDL echivalentul la 616825,82 EUR.

5.6. Integritatea și independența ofițerilor de urmărire penală, procurorilor și judecătorilor

Sistemul Național de Integritate este o evaluare a capacităților statului de a se opune corupției. Republica Moldova dispune de o infrastructură instituțională și de un cadru legal avansat de prevenire și combatere a corupției. Instituțiile principale din domeniu prevenirii și combaterii corupției fiind CNA, Autoritatea Națională de Integritate, Procuratura Anticorupție, Curtea de Conturi și Serviciul de Informații și Securitate.

La nivel național, documentul de politici de bază care reglementează necesitatea realizării unor reforme interne importante, asigurarea eficacității în lupta împotriva corupției, îndeosebi în vederea îmbunătățirii cooperării internaționale privind combaterea corupției și a asigurării unei puneri în aplicare eficace a instrumentelor juridice internaționale relevante este Strategia națională de integritate și anticorupție pentru anii 2017-2020, aprobată prin Hotărârea Parlamentului nr. 56/2017⁴³.

În ultimii ani, cadrul legal național a fost consolidat, fiind adoptate mai multe legi importante din așa numitul pachet de legi cu privire la integritate, care au pus

⁴³ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=99502&lang=ro

bazele reformării întregului sistem de integritate, precum și au fost introduse modificări în cele existente, după cum urmează:

- a fost modificată Legea nr. 325/2013⁴⁴ privind testarea integrității agenților publici. Astfel, prin Legea nr. 102/2016, titlul legii enunțate a fost modificat în „Legea privind evaluarea integrității instituționale”. Tot prin aceeași lege, a fost completat și cadrul normativ conex, ce prevede evaluarea integrității instituționale a entităților publice și posibilitatea aplicării testelor de integritate profesională agenților publici.

- a fost adoptată Legea nr. 132/2016⁴⁵ cu privire la Autoritatea Națională de Integritate;

- a fost adoptată Legea nr. 133/2016⁴⁶ privind declararea averilor și a intereselor personale;

- a fost adoptată Legea integrității nr. 82/2017⁴⁷;

- a fost adoptată Legea nr. 122/2018⁴⁸ privind avertizorii de integritate;

Subiectul combaterii corupției s-a regăsit constant în discursurile guvernanților. O dată ce Republica Moldova a pășit pe calea apropierei de Uniunea Europeană, lupta contra corupției a devenit una dintre prioritățile cheie ale programelor de guvernare și ale planurilor de acțiuni UE-RM.

Schimbările la nivel guvernamental, multiplele carențe în realizarea Strategiei Naționale Anticorupție, Strategiei de reformare a sectorului justiției și Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană au diminuat încrederea populației în capacitatea guvernanților de a face față corupției. Deși aceasta a devenit mai puțin tolerantă față de fenomenul corupției și mai activă în monitorizarea guvernării și participarea la procesul decizional, totuși ea rămâne destul de pasivă și reticentă când trebuie să ceară tragerea la răspundere a persoanelor concrete pentru fapte de corupție.

Rămânând una din cele mai sărace țări din Europa, Republica Moldova a făcut reforme instituționale importante în mai multe domenii pentru a asigura o economie de piață competitivă, avansând modest în clasamentele internaționale ce țin de simplitatea afacerilor și competitivitate. Totuși, pentru reprezentanții multor autorități publice veniturile joase rămân adesea o justificare a comportamentului corupt.

Într-un Studiu sociologic de evaluare a impactului Strategiei Naționale de Integritate și Anticorupție, realizat în 2019 de Centrul de Studii Sociale și Marketing „CBS-Research” la comanda PNUD⁴⁹, percepțiile și experiențele proprii ale

⁴⁴ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=106168&lang=ro

⁴⁵ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120704&lang=ro

⁴⁶ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=105905&lang=ro

⁴⁷ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120706&lang=ro

⁴⁸ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=105486&lang=ro

⁴⁹ https://www.md.undp.org/content/moldova/ro/home/library/effective_governance/studiu-de-evaluare-a-impactului-strategiei-naionale-de-integrita0.html

oamenilor de afaceri, populați și media generală, înregistrează următoarele rezultate:

- Ponderea respondenților care au ”destulă” sau ”foarte multă încredere în Procuratură”, pe o scară de 0%-100%, pentru anul 2017, populația – 10%, business – 11% și media generală – 10%. Pentru anul 2019, ponderea încrederii în Procuratură este următoarea: populația – 7%, business - 7% și media generală – 7%.

- Independența și eficiența justiției, procuraturii asigurate. Ponderea respondenților care apreciază activitatea Procuraturii Anticorupție ”Bine/ Foarte bine”, pe o scară de 0% - 100%, pentru anul 2017, populația – 15%, business – 18% și media generală–16%. Pentru anul 2019: populația – 8%, business - 9% și media generală – 8 %;

- Ponderea respondenților care consideră Procuratura drept ”instituție total independentă” pe o scară de 0%-100%, pentru anul 2017, este următoarea: populația – 7%, business – 6%, iar media generală – 7%. Pentru anul 2019: populația – 6%, business – 4% și media generală – 5%.

- Ponderea respondenților care s-au confruntat cu acte de corupție și au raportat aceste acte la agențiile anticorupție (Centrul Național Anticorupție, Autoritatea Națională de Integritate, Procuratura Anticorupție) pe o scară de 0%-100%, pentru anul 2017, este următoarea: populația – 44%, business – 64%, iar media generală – 50%. Pentru anul 2019: populația – 55%, business – 67% și media generală – 59%.

- La capitolul încredere în instituțiile publice, rezultatele studiului reflectă un nivel general redus de încredere a populației și mediului de afaceri în instituțiile publice din Republica Moldova. Cea mai mare neîncredere populația a oferit partidelor politice, 75% răspunsuri deloc nu am încredere/ puțină încredere, acestea fiind urmate de parlament și procuratură cu câte 67%, Comisia Electorală Centrală 65%, Președinția, Guvernul/ Ministerele cu câte 64%, Procuratura Anticorupție cu 60%.

- Business-ul și-a exprimat cea mai mare neîncredere față de partidele politice cu 69% răspunsuri deloc nu am încredere/ puțină încredere, urmate de Procuratură cu 62% și Instanțele de judecată cu 60% răspunsuri cu conotație negativă.

- Conform indicatorilor integrați se observă o diminuare privind încrederea în instituțiile de drept. Astfel, gradul de încredere față de justiție s-a diminuat cu 5 p.p. (7% în 2019 versus 12% în 2017), Procuratură cu 3 p.p. (7% în 2019 versus 10% în 2017), ANI – cu 5 p.p. (6% în 2019 versus 11% în 2017).

- Percepția nivelului de corupție în instituțiile publice rămâne a fi una negativă. Datele studiilor realizate arată că fiecare al doilea respondent consideră că în Moldova nu există nici o instituție publică care să nu fie coruptă. Peste jumătate din populația chestionată declară că următoarele instituții sunt destul/ foarte corupte: Partidele politice – 53% (63% în 2017), Instituțiile medicale - 53% (56% în 2017), Instanțele de judecată 52% (55% în 2017), Poliția - 51% (52% în

2017), Procuratura generală și teritorială - 51% (52% în 2017), Serviciul vamal - 50% (56% în 2017).

- Aproximativ aceleași instituții sunt considerate ca fiind foarte corupte și de către respondenții din sectorul business, dar cu ponderi mai mici în răspunsuri: Instanțele de judecată - 52% (41% - în 2017), Instituții medicale - 51% (44% în 2017), Poliția - 49% (44% în 2017), Procuratura Generală și teritorială - 49% (41% în 2017), Partide politice - 48% (51% în 2017), Serviciul Vamal - 48% (39% în 2017), Procuratura Anticorupție - 45% (35% în 2017), Poliția de frontieră - 42% (30% în 2017).

- Potrivit BOP⁵⁰, elaborat bianual de către Institutul de Politici Publice, încrederea în Procuratură, de rînd cu alte instituții din sectorul justiției, este deficitară. Analiza evoluției încrederii în Procuratură captată de BOP arată un trend fluctuant: în aprilie 2017 (atunci când a fost inclusă întrebarea în sondaj pentru prima dată) 31% respondenți ai BOP aveau încredere în Procuratură, dar în noiembrie 2017 ponderea acestora practic se înjumătățește și ajunge la un grad de încredere de doar 15%. Datele BOP din decembrie 2019, arată că încrederea în Procuratură a crescut până la 26%, dar, oricum, nu a atins cota de încredere din aprilie 2017.

Analizînd evoluția încrederii în justiție potrivit datelor BOP din decembrie 2019, remarcăm că la fel ca și în cazul Procuraturii, dacă în aprilie 2017, 24 % dintre respondenți aveau încredere în justiție, atunci în noiembrie 2017, ponderea acestora practic se reduce substanțial, ajungînd la doar 14%. Datele BOP din decembrie 2019, arată că încrederea în justiție a crescut de la 16 % în ianuarie 2019 la 26 % în decembrie 2019.

Cu referire la activitatea poliției, potrivit datelor BOP din decembrie 2019, la întrebarea cîtă încredere au respondenții în activitatea poliției, s-a stabilit că în aprilie 2017 ponderea de încredere era de 46%, iar în noiembrie 2017 s-a redus substanțial, ajungînd la o pondere de doar 29%. Datele BOP din decembrie 2019, arată că încrederea în activitatea poliției în ianuarie 2019 era de 34%, iar în decembrie 2019 a crescut până la 40%.

- Independența sistemului judiciar este asigurată, într-o anumită măsură, prin modul de numire a judecătorilor și procurorilor. Independența judiciarului ar trebui să fie asigurată de către organele de autoadministrare, în mod special – Consiliul Superior al Magistraturii și Consiliul Superior al Procurorilor. Prevederile legale existente, după adoptarea Legii nr. 3/2016⁵¹ cu privire la Procuratură și demararea reformei instituționale, asigură independența reală a Procuraturii față de politic. În acest sens, a fost modificată procedura de numire a Procurorului General, de către Președintele Republicii Moldova la propunerea Consiliului Superior al Procurorilor.

⁵⁰ <http://ipp.md/wp-content/uploads/2019/12/BOP-FINAL-decembrie-2019.pdf>

⁵¹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=117461&lang=ro

- Percepția generală a societății este că sistemul judecătoresc și a Procuraturii nu sunt independente. Această percepție este determinată de modul în care sunt puse în aplicare prevederile legale. Ne referim la modul în care Parlamentul efectuează numirea membrilor în Consiliul Superior al Magistraturii și Consiliul Superior al Procurorilor. Legislativul, în procesul de numire a membrilor Consiliului Superior al Magistraturii și Consiliului Superior al Procurorilor, nu este întotdeauna echilibrat, transparent și responsabil. În practică, independența judiciarului ar spori, dacă s-ar consolida capacitățile organelor de autoadministrare.

- Cadrul legal național conține prevederi menite să asigure integritatea judecătorilor și procurorilor. În acest sens, judecătorii și procurorii sunt obligați să depună declarații cu privire la avere și interesele personale. Controlul informațiilor conținute în declarații se efectuează de către Autoritatea Națională de Integritate, toate declarațiile fiind publicate pe site-ul acesteia. Judecătorii au obligația de a respecta Codul de etică al judecătorului, iar procurorii – Codul de etică al procurorului. În practică, în pofida reglementărilor, există numeroase cazuri de eșec de integritate a reprezentanților judiciarului, acestea fiind semnalate în mod constant și de mass-media. Există cazuri semnalate de implicare a reprezentanților sistemului judiciar în scheme de preluare forțată a proprietății. Clauzele legale privind responsabilitatea nu se aplică plenar, cele mai grave probleme țin de responsabilizarea individuală a judecătorilor și procurorilor.

În perioada anilor 2016-2020, au fost cercetați penal, fiind deferiți justiției pentru acte de corupție și cele conexe actelor de corupție, 30 judecători și 17 procurori.

În cadrul organelor de poliție, o problemă aparte este lipsa de independență a organului de urmărire penală care este parte a subdiviziunilor Inspectoratului General de Poliție. În fapt, actuala organizare a deviat de la obiectivele Concepției de reformare a Ministerului Afacerilor Interne, potrivit căreia Departamentul urmărire penală urma să fie separat de restul subdiviziunilor, cu atribuții exclusiv de urmărire penală. Nu sunt delimitate clar competențele diferitor organe de urmărire penală și ale unor subdiviziuni ale Poliției. Organul de urmărire penală nu este suficient de independent. Deși există norme legale menite să asigure independența individuală a polițiștilor, inclusiv proceduri de contestare a ordinelor ilegale ale superiorilor, aceste norme nu întotdeauna se aplică în practică. O altă problemă sunt practicile numirilor în funcție, în special a conducătorilor de subdiviziuni, prin transfer. În asemenea cazuri, concursul nu este obligatoriu. Cât privește responsabilitatea, o problemă o reprezintă lipsa unor criterii relevante de apreciere a activității de urmărire penală.

În perioada anilor 2017-2020 au fost cercetați penal, fiind deferiți justiției pentru acte de corupție și cele conexe actelor de corupție, 18 ofițeri de urmărire penală ai Ministerului Afacerilor Interne și 1 ofițer de urmărire penală din cadrul Serviciului Vamal.

În pofida recunoașterii generale a profesionalismului ofițerilor CNA, unii colaboratori au fost percepuți ca fiind sub presiune în perioada crizei politice.

Potrivit datelor deținute de BOP din decembrie 2019, încrederea societății în activitatea Centrului Național Anticorupție în aprilie 2017 constituia 31%, iar în noiembrie 2017 s-a redus practic în jumătate atingând cota de 16%. Datele BOP din decembrie 2019 arată că încrederea în activitatea Centrului Național Anticorupție din ianuarie 2019 constituia 17% pe când în decembrie 2019 a crescut până la 26%. În perioada 2017-2020 au fost cercetați penal, fiind deferiți justiției pentru acte de corupție și cele conexe actelor de corupție, 2 ofițeri de urmărire penală din cadrul Centrului Național Anticorupție.

5.7. Calitatea mijloacelor de control la frontieră asupra numerarului

Menționăm că, cadrul legal de reglementare a importului/exportului de numerar în/din Republica Moldova se conțin în normele juridice din: Codul Vamal⁵² al Republicii Moldova, Legea nr. 1569/2002⁵³ cu privire la modul de introducere și scoatere a bunurilor de pe teritoriul Republicii Moldova de către persoane fizice, Hotărîrea Guvernului nr. 1140/2005⁵⁴ cu privire la aprobarea regulamentului de aplicare a destinațiilor vamale și Legea nr. 62/2008⁵⁵ cu privire la reglementarea valutară.

Conform Legii nr. 62/2008 cu privire la reglementarea valutară persoanele fizice rezidente și nerezidente au dreptul:

1. la intrarea în Republica Moldova, de a introduce nelimitat numerar în monedă națională, precum și numerar și cecuri de călătorie în valută străină;
2. la ieșirea din Republica Moldova, de a scoate numerar în monedă națională, precum și numerar și cecuri de călătorie în valută străină în sumă totală ce nu depășește 10 000 EUR (sau echivalentul lor) de persoană/călătorie, fără a prezenta organelor vamale documentele confirmative menționate la pct.3);
3. la ieșirea din Republica Moldova, de a scoate numerar în monedă națională, precum și numerar și cecuri de călătorie în valută străină în sumă totală de peste 10 000 EUR (sau echivalentul lor), însă care nu depășește 50 000 EUR (sau echivalentul lor) de persoană/călătorie, cu condiția prezentării organelor vamale a documentelor confirmative pentru suma ce depășește 10 000 EUR (sau echivalentul lor).

Totodată, conform prevederilor Legii nr. 1569/2002 cu privire la modul de introducere și scoatere a bunurilor de pe teritoriul Republicii Moldova de către persoane fizice, acestea sînt obligate să declare în scris numerarul și cecurile în

⁵² https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120483&lang=ro

⁵³ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=108665&lang=ro

⁵⁴ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113877&lang=ro

⁵⁵ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121168&lang=ro

moneda națională a Republicii Moldova, precum și numerarul și cecurile de călătorie în valută străină, în următoarele cazuri:

- a) la introducerea acestora pe teritoriul Republicii Moldova, dacă suma lor depășește 10 000 EUR (sau echivalentul lor) de persoană;
- b) la scoaterea acestora de pe teritoriul Republicii Moldova, dacă suma lor depășește 10 000 EUR (sau echivalentul lor) de persoană;
- c) la solicitarea colaboratorului vamal.

În conformitate cu Legea nr. 308/2017, Serviciul Vamal:

- cel târziu la data de 15 a lunii imediat următoare lunii de gestiune, comunică SPCSB toate informațiile privind valorile valutare declarate de către persoanele fizice și juridice în conformitate cu prevederile art. 33 și 34 din Legea nr. 62/2008 privind reglementarea valutară, cu excepția valorilor valutare declarate de BNM și băncile licențiate.

- comunică imediat, dar nu mai târziu de 24 de ore, SPCSB informațiile referitoare la cazurile identificate suspecte de import și/sau export în/din țară al valorilor valutare. Astfel, SPCSB examinează informațiile conform competenței sub aspectul legalizării activelor, obținute ca rezultat al activităților ilicite.

Este de remarcat faptul că, în septembrie 2018 au fost operate modificările (prin suplinire) la declarația vamală DV-6 și formularul tipizat TV-28 cu colonițele privind proveniența numerarului/instrumentelor monetare, numele și adresa beneficiarului efectiv în cazul în care este vorba despre altă persoană precum și utilizarea prevăzută pentru acest numerar (Ordinul Serviciului Vamal nr. 420-O⁵⁶ din 28.09.2018).

Pe parcursul anului 2017, a fost verificată legalitatea declarării valutei, introduse în țară, în sumă de 29,8 mln EUR, 14,6 mln USD și alte valute, echivalent în valută națională, în sumă de 17,1 mln MDL de către 2044 de cetățeni.

În 2018 a fost verificată legalitatea declarării valutei, introduse în țară, în sumă de 38,5 mln EUR, 13 mln USD și alte valute, echivalent în valuta națională în sumă de 40,4 mln MDL de către 2193 de cetățeni.

Pentru perioada anului 2019 este caracteristică că a fost verificată legalitatea declarării valutei, în sumă de 29,1 mln EUR, 12 mln USD și alte valute, echivalent în valuta națională, în sumă de 47,7 mln MDL de către 2596 de cetățeni.

În anul 2020, au fost introduse în țară suma de 13,7 mln EUR, 4,4 mln USD și alte valute, echivalent în valuta națională în sumă de 43,4 mln MDL de către 906 cetățeni.

Ca urmare a examinării traficului ilicit de valută peste frontiera vamală în baza dosarelor penale și contravențiilor vamale s-a constatat că majoritatea cazurilor de contrabandă au fost înregistrate la ieșirea din țară, inclusiv datorită restricțiilor impuse de legislația în vigoare.

⁵⁶ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110711&lang=ro

5.8. Nivelul de integritate financiară și eficacitatea executării silite a creanțelor fiscal

Serviciul Fiscal de Stat are misiunea de a exercita multitudinea sarcinilor și aspirațiilor orientate spre deservirea eficientă a contribuabililor și prevenirea evaziunilor fiscale. Obiectivul major rămîne în continuare asigurarea colectării și onorării demne de către contribuabili a părții de venituri la plățile administrate de către Serviciul Fiscal de Stat.

Începînd cu 1 aprilie 2017, autoritatea fiscală din Republica Moldova a fost reorganizată și a devenit o entitate de administrare fiscală națională unitară. Noua structură a fost organizată pe principii de funcționalități: deservirea contribuabililor, control și arierate.

Totodată, o prioritate în activitatea Serviciului Fiscal de Stat este conformarea benevolă continuă a contribuabililor. Astfel, anual este aprobat Programul de conformare voluntară care stabilește genurile de activitate din economia națională ce vor fi în atenția sporită a organului fiscal și măsurile de conformare voluntare care se propun a fi întreprinse.

Executarea acțiunilor de conformare benevolă sau forțată se efectuează în baza analizei criteriilor de risc cu care gestionează Serviciul Fiscal de Stat. În acest sens, în vederea consolidării managementului riscurilor de conformare, anual se actualizează registrul riscurilor de conformare fiscală, divizate pe următoarele compartimente:

- Riscuri generale;
- Riscuri specifice;
- Riscuri aferente TVA;
- Riscuri aferente persoanelor fizice cetățeni;
- Riscuri aferente agenților economici contribuabili mari;
- Riscuri aferente persoanelor fizice cu venituri mari.

Ulterior identificării riscurilor, urmează etapa de evaluare, care are drept scop final – stabilirea ierarhiei riscurilor, prin prioritizarea acestora. Obiectivul evaluării și prioritizării riscurilor de conformare este de a evalua semnificația riscurilor identificate în activitatea contribuabililor și de a acorda prioritate rezultatului conformării și a resurselor disponibile. Evaluarea riscurilor se efectuează într-un mod care să faciliteze monitorizarea și identificarea ordinii de priorități conform riscurilor. Probabilitatea de producere a riscurilor, se exprimă prin posibilitatea de determinare a unor obligații fiscale, care au fost diminuate intenționat sau neintenționat de către contribuabil.

În funcție de consecința producerii riscului asupra nivelului de colectare la buget a obligațiilor fiscale, riscul poate fi:

- scăzut – riscul va avea un efect neînsemnat, sumele obligațiilor fiscale posibil a fi diminuate de către contribuabil nu influențează semnificativ nivelul de executare a bugetului;

- mediu – riscul se poate materializa în calculări suplimentare la buget, dar care au o influență medie asupra nivelului de executare a bugetului;
- ridicat – riscul semnifică un nivel înalt al neconformării fiscal, care poate genera în obligații fiscale diminuate/tănuite semnificative.

Serviciul Fiscal de Stat asigură examinarea periodică a tuturor surselor de informații, fiind evaluate criteriile de risc întrunite de fiecare contribuabil și stabilite tratamente de conformare în funcție de nivelul riscurilor.

În dependență de aceasta se va stabili:

- Lista contribuabililor (contribuabilii care desfășoară activitate de întreprinzător mai mult de 2 perioade fiscale) din segmentele economiei naționale, care sunt stabilite ca prioritare pentru anul respectiv, care se vor supune monitorizării continue pe parcursul a cel puțin 12 luni, prin aplicarea măsurilor de conformare voluntară;
- Lista contribuabililor pentru a fi incluși în planurile de control aprobate lunar/trimestrial/anual;
- Lista contribuabililor pasibili a fi monitorizați prin prisma posturilor fiscale (inclusiv în temeiul informațiilor parvenite de la terți sau subdiviziunile Serviciului Fiscal de Stat);
- Lista contribuabililor față de care urmează a fi aplicate măsuri de control operativ;
- Lista contribuabililor pentru a fi supuși controalelor fiscale conform proiectelor (salariul în plic, combaterea fraudei TVA, alte proiecte desfășurate de către Serviciul Fiscal de Stat).

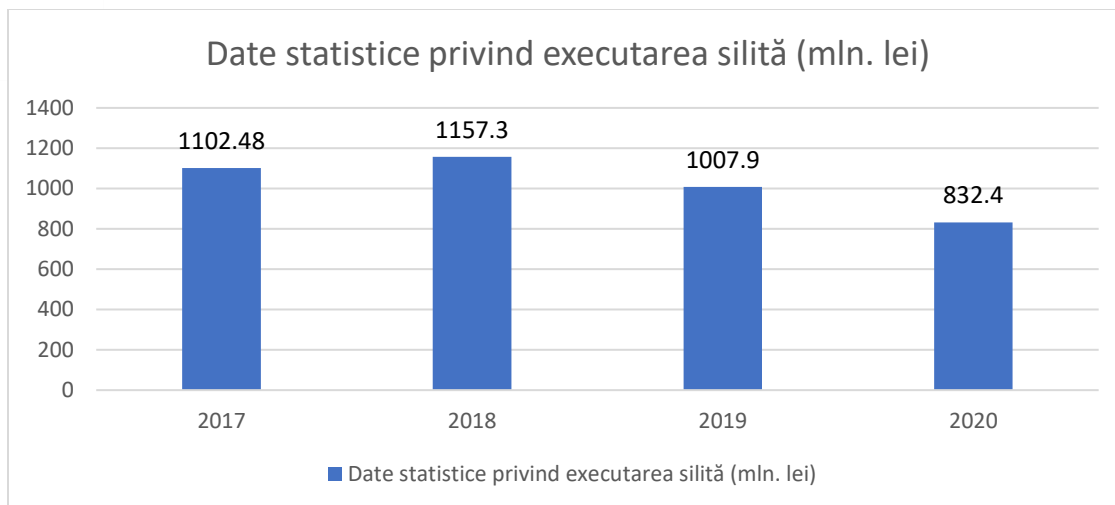
De menționat că, conform scrisorii Guvernului Republicii Moldova nr. 1414-100 din 05.02.2004, din lista contribuabililor, selectați în baza analizei riscurilor, se exclud contribuabilii rezidenți ai zonelor economice libere, la care efectuarea controalelor asupra activității se efectuează doar cu acceptul prim-ministrului.

Potrivit Regulamentului cu privire la stimularea morală (non-financiară) a contribuabililor onești, aprobat prin Ordinul Inspectoratului Fiscal Principal de Stat nr. 396/2015⁵⁷, din lista contribuabililor, selectați în baza analizei riscurilor, se exclud contribuabilii acceptați pentru stimularea morală (non-financiară) deținători ai certificatelor de credibilitate, care sunt scutiți, pe o perioadă de 2 ani de la înmînare, de controale fiscale prin metoda de verificare totală și tematică.

Luînd în considerare multitudinea măsurilor întreprinse de către Serviciul Fiscal de Stat, oricum se înregistrează restanțe la plățile de bază. Astfel, Serviciul Fiscal de Stat, în baza art. 194 din Codul fiscal⁵⁸, în scopul stingerii obligațiilor fiscale ale contribuabililor restanțieri, aplică modalitățile de executare silită, prin intermediul cărora au fost încasate plăți la Bugetul Public Național conform tabelului.

⁵⁷ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=99239&lang=ro

⁵⁸ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=79111&lang=ro

sursa: sfs.md

Asigurarea colectării depline și în termen a veniturilor la Bugetul public național de către Serviciul Fiscal de Stat, este o condiție importantă și indispensabilă pentru bunul mers al dezvoltării societății. În scopul asigurării bunei administrări fiscale și a unei colectări mai bune, administrația fiscală nu trebuie să se limiteze doar la încasarea dinamică a veniturilor la buget, dar și recuperarea pe deplin și în termen restrâns a restanțelor la buget.

În acest sens, este necesar întreprinderea promptă, diversificată și rezonabilă a metodelor și măsurilor de asigurare și executare silită, precum și a consecutivității acțiunilor în vederea asigurării unei colectări eficiente a restanțelor cu riscuri și cheltuieli minime. Obiectivul strategic prioritar rămâne a fi asigurarea recuperării restanțelor, precum și a diminuării cuantumului acestora prin consecvența măsurilor întreprinse bazate pe cadrul legislativ existent. În cadrul analizei restanței pe fiecare contribuabil, Serviciul Fiscal de Stat va constata următoarele:

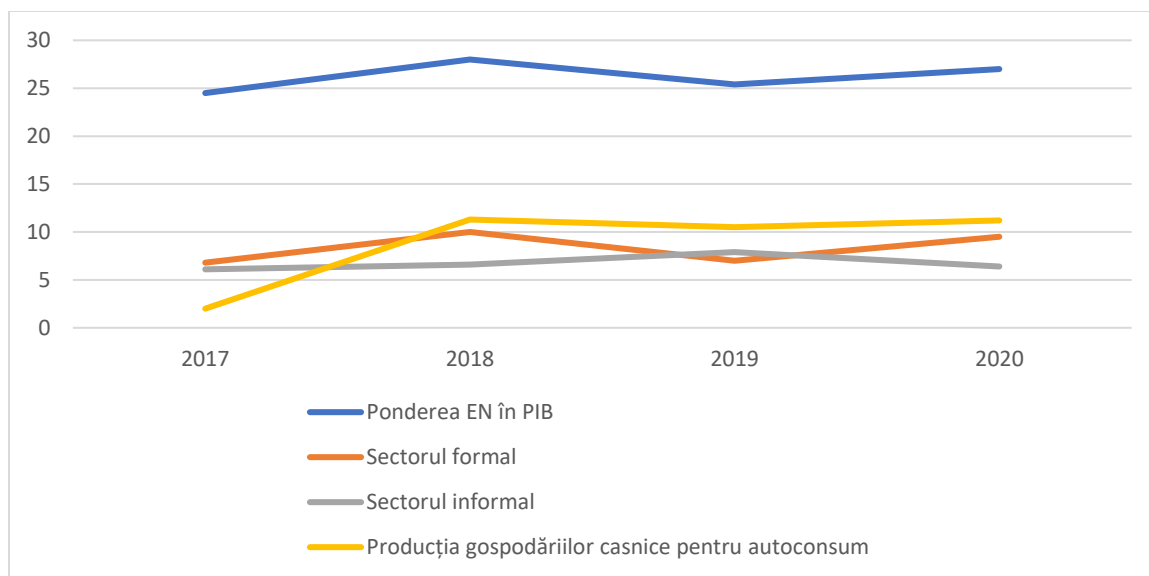
Dacă mărimea obligației fiscale neachitate în termen este considerabilă, funcționarul fiscal prin prisma art. 196 alin. (5) din Codul fiscal, este în drept să aplice concomitent mai multe acțiuni de executare silită.

5.9. Nivelul de formalizare economică

Economia neobservată cuprinde totalitatea activităților economice, care nu cad în vizorul autorităților statului, aceasta fiind compusă din producția sau serviciile ascunse ale sectorului formal, producția gospodăriilor casnice pentru autoconsum și producția și serviciile sectorului informal (ilegal). Faptul că unele activități economice sunt ascunse și nu cad în vizorul autorităților statului are un impact negativ asupra perspectivelor de dezvoltare ale țării.

Ponderea activităților economice neobservate în economia Republicii Moldova este sporită. Conform datelor oficiale ale Biroului Național de Statistică, pentru perioada 2017-2020 ponderea economiei neobservate a variat fiind înregistrate următoarele variabile: 24,5% în 2017, 28% în 2018, 25,4% în 2019 și respectiv 27% în 2020.

Este de menționat că, pe parcursul perioadei vizate a crescut ponderea în sectorul informal, deci a activităților ilegale. Ponderea acestei componente a economiei neobservate a crescut de la 6.1% din PIB în 2017 la 6,4% în 2020.

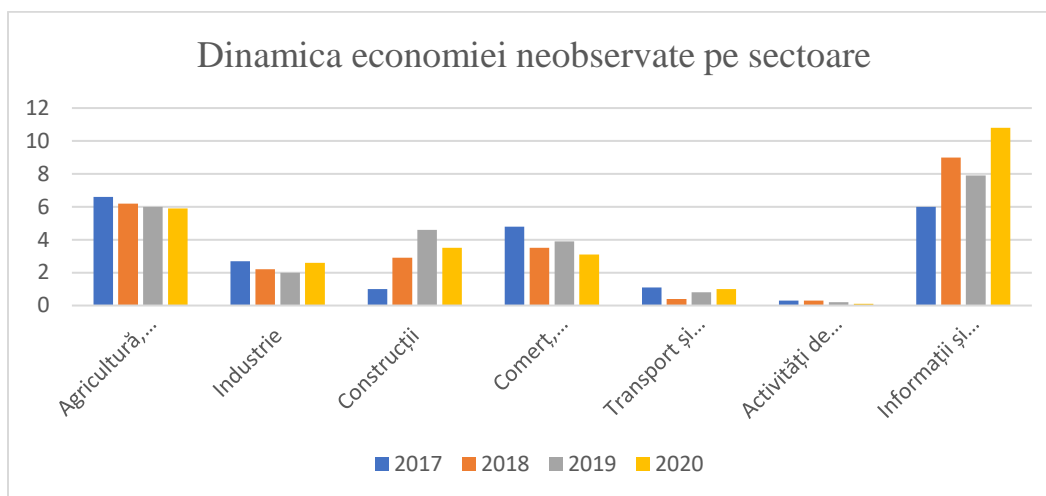

Sursa: statistica.gov.md

Din punct de vedere al activității economice cele mai mari ponderi în economia neobservată le-au înregistrat sectorul informațiilor și comunicațiilor și ale activităților financiare cu o pondere de 9% din PIB în 2017, 9% în 2018, 7,9% în 2019 și 10,8 în 2020, urmat de sectorul agricol cu 6,2% din PIB în 2017, 6,4% în 2018, 6% în 2019 și 5,9% în 2020.

Totodată, conform estimărilor efectuate, sectorul comerțului și de reparare a autovehiculelor a înregistrat în 2018 o pondere record de 6,2%, comparativ cu 3,5% în 2017, 3,9% în 2019 și 3,1% în 2020. Sectorul industrie a înregistrat în perioada de referință o pondere care a variat între 2,2-2,8%, iar sectorul construcțiilor a oscilat între 2,4-4,6% din PIB. Sectorul de transport și depozitare alături de

activitățile de cazare și alimentație publică au înregistrat cele mai joase referințe în raport cu economia neobservată.

Sursa: statistica.gov.md

În 2020, munca nedeclarată în rândul salariaților a constituit 6,5%, fiind în descreștere cu 0,7% față de anul precedent (7,2% în 2019). Practica de angajare fără perfectarea contractelor individuale de muncă (în baza unor înțelegeri verbale) este mai frecventă printre salariații bărbați (8,9%), decât salariații femei (4,3%). Cele mai mari ponderi ale salariaților, care lucrează doar în baza unor înțelegeri verbale, sunt estimate în agricultură (48,3%), comerț (16,0%), construcții (15,3%) și industrie (6,4%).

În sectorul informal, în anul 2020, au lucrat 16,7% din totalul persoanelor ocupate în economie, iar 22,4% au avut un loc de muncă informal. Din numărul persoanelor ocupate informal salariații au alcătuit 23,8%. În sectorul non-agricol, ponderea ocupării informale a constituit 10,8%

Din totalul salariaților 6,8% aveau un loc de muncă informal. Salariu „în plic” primeau 6,7% din salariați, iar cele mai mari ponderi ale acestora se estimează pentru activitățile din agricultură (60,8%), construcții (13,4%), comerț (9,9%) și industrie (6,3%).

În concluzie, un factor determinant pentru creșterea nivelului economiei neobservate este povara fiscală în general și povara fiscală pe muncă în particular (în special cea a contribuțiilor la asigurările sociale, medicale și fondul de pensii) alimentată de răspîndirea corupției în instituțiile publice care permite agenților economici să se eschiveze de la plata impozitelor și ulterior să scape de pedeapsă. În același timp, corupția este o barieră adițională pentru micii antreprenori din economia neobservată pentru a intra în câmpul legal. Suplimentar un rol aparte în stimularea economiei neobservate în Republica Moldova îl are instabilitatea politică, fenomen care reduce capacitatea organelor de drept de a lupta cu încălcările legislației.

5.10. Disponibilitatea infrastructurii de identificare fiabile și surselor de informare independente

În conformitate cu prevederile Legii nr. 305/2012⁵⁹ cu privire la reutilizarea informațiilor din sectorul public pentru asigurarea accesului publicului la documentele destinate reutilizării, precum și potrivit Metodologiei publicării datelor guvernamentale deschise, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 701/2014⁶⁰, Agenția Servicii Publice asigură publicarea/actualizarea săptămînală pe portalul guvernamental al datelor deschise <https://date.gov.md> a seturilor de date privind persoanele juridice și întreprinzătorii individuali înregistrați în Republica Moldova, în baza extraselor din Registrul de stat al unităților de drept.

Potrivit art. 34¹ din Legea nr. 220/2007⁶¹ privind înregistrarea de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali, organul înregistrării de stat asigură vizualizarea publică a informației din Registrul de stat pe pagina sa web oficială. Informația publică conține date privind denumirea persoanei juridice, forma juridică de organizare, numărul de identificare de stat (IDNO), data înregistrării, sediul, numele și prenumele administratorului, numele și prenumele sau denumirea fondatorilor (asociaților) și mărimea cotelor de participare ale acestora în capitalul social, starea persoanei juridice (pasivă, inactivă, în proces de reorganizare sau radiere, suspendare a activității), precum și numele, prenumele, data înregistrării, numărul de identificare de stat (IDNO) al întreprinzătorului individual și date privind radierea acestuia.

Conform art. 34¹ din Legea nr. 220/2007 și art. 10 din Legea nr. 305/2012, informația respectivă este pusă la dispoziție cu titlu gratuit. Totodată, menționăm că, informația nu poate fi căutată în mod automat, fiind dificil accesul la informația respectivă.

Potrivit art. 34 din Legea nr. 220/2007, termenul eliberării informației din Registrul de stat și din actele de constituire este de 3 zile lucrătoare de la data adresării solicitantului. La cererea solicitantului furnizarea informației din Registrul de stat se efectuează și în regim de urgență, în 24 de ore, 4 ore sau 1 oră.

Menționăm că taxele pentru furnizarea informației din Registrul de stat sunt expres prevăzute în anexă la Legea nr. 220/2007.

Este de menționat faptul că începînd cu 23.08.2018, în vederea respectării prevederilor art. 14 al Legii nr. 308/2017 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, pînă la finele anului 2020 aproximativ 22 000 de persoane juridice și întreprinzători individuali au declarat datele privind beneficiarii efectivi.

Totodată, Agenția Servicii Publice asigură accesul, în baza unui contract, autorităților competente, prin intermediul sistemului de căutare SIC „Acces Web”,

⁵⁹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=22449&lang=ro

⁶⁰ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=118577&lang=ro

⁶¹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=17339&lang=ro

la informațiile privind beneficiarii efectivi ai persoanelor juridice și ai întreprinzătorilor individuali, în conformitate cu prevederile contractuale.

Nr. d/o	Date disponibile public	Metoda obținerii	gratis/ contra plată	Termen de prezentare/ actualizare
Date din Registrul de stat al unităților de drept (Registrul de stat al persoanelor juridice și Registrul de stat al întreprinzătorilor individuali)				
1.	Date conținute în RSUD (cu excepția datelor cu caracter personal)	Conectarea la SIA „ACCES-Web” în baza de contract	contra plată/ gratis	în regim on-line
2.	Date privind întreprinderile înregistrate în Republica Moldova	Accesarea portalului https://date.gov.md sau paginii oficiale asp.gov.md , compartimentul „Informații utile” rubrica ”Date statistice”	gratis	săptămânal
3.	Date statistice privind întreprinderile înregistrate în Republica Moldova, la comandă individuală	în format electronic	contra plată/ gratis	conform condițiilor contractuale
4.	Date statistice despre persoane juridice și întreprinzători individuali clasificate pe diferite criterii	Accesarea portalului https://date.gov.md sau accesarea paginii oficiale asp.gov.md , compartimentul „Informații utile” rubrica ”Date statistice”	gratis	lunar
5.	Buletin electronic privind înregistrarea de stat și/sau radierea persoanelor juridice și întreprinzătorilor individuali	Accesarea paginii oficiale asp.gov.md , compartimentul „Informații utile” rubrica Date statistice”	gratis	lunar
6.	Date privind organizațiile necomerciale înregistrate în Republica Moldova	Accesarea portalului https://date.gov.md sau paginii oficiale asp.gov.md , compartimentul „Informații utile” rubrica ”Date statistice”	gratis	săptămânal
Date din SIA ”Gestionarea și eliberarea actelor permissive”				
7.	Date statistice privind: - numărul licențelor eliberate, prelungite și reperfectate, taxe achitate; numărul declarațiilor și cererilor pentru eliberarea/prelungirea și reperfectarea licențelor în regim online, în raport cu genurile de activitate; - numărul licențelor suspendate, retrase și declarate nevalabile în raport cu genurile de	Accesarea portalului https://date.gov.md sau accesarea paginii oficiale asp.gov.md , compartimentul „Informații utile” rubrica ”Date statistice”	gratis	lunar

	activitate; - numărul licențelor valabile, raportat la genurile de activitate			
8.	Informația privind titularii de licență pentru genul „Activitatea legată de plasarea în câmpul muncii a cetățenilor Republicii Moldova în țară și în străinătate”	Accesarea paginii oficiale asp.gov.md , compartimentul „informații utile” rubrica ”Date statistice”	gratis	săptămânal
Date din Cadastrul bunurilor imobile				
9.	Date conținute în cadastrul bunurilor imobile, cu excepția datelor cu caracter personal	Conectarea la banca centrală de date a bunurilor imobile în baza de contract	contra plată/ gratis	în regim online
10.	Date statistice cu privire la înregistrarea bunurilor imobile, la comanda individuală	în format electronic	contra plată/ gratis	conform condițiilor contractuale
11.	Date statistice cu privire la înregistrarea bunurilor imobile	Accesarea portalului https://date.gov.md sau accesarea paginii oficiale asp.gov.md , compartimentul „Informații utile” rubrica ”Date statistice”	gratis	trimestrial
Date din Registrul de stat al unităților administrativ-teritoriale și al adreselor				
12.	Date cu privire la unitățile administrativ teritoriale și adresele, la comanda individuală	în format electronic	contra plată/ gratis	conform condițiilor contractuale
Date din Registrul de stat al transporturilor				
13.	Date statistice cu privire la vehiculele înregistrate, la comanda individuală	în format electronic	contra plată/ gratis	conform condițiilor contractuale
14.	Date statistice cu privire la vehiculele înregistrate: în profil administrativ-teritorial; în profil de tipul mijlocului de transport; în profil de tipul mijlocului de transport și administrativ-teritorial	Accesarea portalului https://date.gov.md sau accesarea paginii oficiale asp.gov.md , compartimentul „Informații utile” rubrica ”Date statistice”	gratis	lunar
Datele din Registrul de stat al conducătorilor de vehicule				
15.	Date statistice cu privire la conducătorii de vehicule, la comanda individuală	în format electronic	contra plată/ gratis	conform condițiilor contractuale

16.	Date statistice referitor la conducătorii de vehicule în profil de categoriile	Accesarea portalului https://date.gov.md sau accesarea paginii oficiale asp.gov.md	gratis	lunar
Date din Registrul de stat al populației				
17.	Date statistice cu privire la persoanele fizice, la comanda individuală	în format electronic	contra plată/ gratis	conform condițiilor contractuale
18.	Date statistice referitoare la: persoanele fizice cu domiciliu sau reședință temporară în Republica Moldova în profil administrativ teritorial; persoanele fizice cu domiciliu sau reședință temporară în Republica Moldova în profil de vârstă; persoanele fizice cu domiciliu sau reședință temporară în Republica Moldova în profil de cetățenie; cetățenii RM care au obținut autorizație de emigrare	Accesarea portalului https://date.gov.md sau accesarea paginii oficiale asp.gov.md , compartimentul „Informații utile” rubrica ”Date statistice”	gratis	lunar
19.	Date statistice referitoare la: cel mai frecvent nume al copiilor nou-născuți cel mai frecvent prenume masculin al copiilor nou născuți cel mai frecvent prenume feminin al copiilor nou născuți cea mai frecventă vârstă a persoanelor decedate numărul copiilor nou-născuți înregistrați de structurile teritoriale ale organelor de stare civilă	Accesarea portalului https://date.gov.md	gratis	anual
20.	Date statistice referitoare la: Numărul de acte întocmite de către structurile teritoriale ale organelor de stare civilă	Accesarea portalului https://date.gov.md	gratis	semestrial
21.	Date statistice referitoare la: înregistrarea căsătoriilor cu cetățeni străini înregistrarea divorțurilor cu cetățeni străini înregistrarea deceselor cetățenilor străini	Accesarea portalului https://date.gov.md	gratis	trimestrial

5.11. Riscul utilizării persoanelor juridice înregistrate în Republica Moldova în infracțiuni de spălare a banilor și/sau finanțarea terorismului

Conform art. 171 alin. (1) din Codul civil⁶², persoana juridică este subiectul de drept constituit în condițiile legii, avînd o organizare de sine stătătoare și un patrimoniu propriu și distinct, afectat realizării unui anumit scop conform cu legea, ordinea publică și bunele moravuri. Persoanele juridice sînt de drept public sau de

⁶² https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=112573&lang=ro

drept privat. În cadrul analizei utilizării persoanelor juridice pentru spălare de bani și finanțare a terorismului, se vor lua în considerare doar entitățile legale de drept privat.

Cadrul legal de bază care reglementează activitatea și înregistrarea de stat a persoanelor juridice în Republica Moldova îl constituie:

- Codul civil al Republicii Moldova;
- Legea nr. 845/1992⁶³ cu privire la antreprenoriat și întreprinderi;
- Legea nr. 135/2007⁶⁴ privind societățile cu răspundere limitată;
- Legea nr. 1134/1997⁶⁵ privind societățile pe acțiuni;
- Legea nr. 160/2011⁶⁶ privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător;

Sunt de drept privat persoanele juridice, constituite de către persoane private, care urmăresc un scop particular al fondatorilor (membrilor, asociaților) sau al altor persoane determinate sau determinabile prin actul de constituire

Sunt de drept privat persoane juridice cu scop lucrativ și persoane juridice fără scop lucrativ. Această divizare, în doctrina juridică, este cunoscută și ca o divizare în societăți comerciale și societăți necomerciale. Principala deosebire dintre aceste două categorii constă în scopul urmărit de fondatorii (asociații) acestor persoane juridice. La constituirea societății comerciale, fondatorii urmăresc obținerea și împărțirea de beneficii, iar la constituirea societăților necomerciale asociații urmăresc satisfacerea necesităților lor spirituale, culturale, sociale și chiar a necesităților unor persoane străine de societate. În societatea comercială, fondatorii și asociații au drepturi patrimoniale transmisibile față de ea, pe când în cele necomerciale asociații, de regulă, nu au drepturi patrimoniale transmisibile.

În legislația Republicii Moldova sunt reglementate 4 forme de societăți comerciale:

- societate în nume colectiv;
- societate în comandită;
- societate cu răspundere limitată;
- societate pe acțiuni.

Societatea comercială poate fi definită ca persoană juridică fondată pe baza actului de constituire prin care asociații convin să pună în comun anumite bunuri pentru exercitarea activității de întreprinzător în scopul obținerii și împărțirii de beneficii.

Societatea în nume colectiv este o persoană juridică, fondată prin voința a cel puțin două sau mai multe persoane, exprimată în actul de constituire, în care acestea convin să pună în comun anumite bunuri pentru a desfășura activitatea de întreprinzător, a realiza și a împărți beneficii și în care asociații răspund pentru

⁶³ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=17094&lang=ro

⁶⁴ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=12242&lang=ro

⁶⁵ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=118686&lang=ro

⁶⁶ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=117045&lang=ro

obligățiile ei nelimitat și solidar. Clauza prin care se limitează răspunderea nu este opozabilă terților. Administrarea și reprezentarea societății se face de către asociați, iar deciziile ce țin de modificarea actului constitutiv și de conducerea societății se adoptă prin vot unanim.

Societatea în comandită societatea comercială în care, de rînd cu asociații care practică în numele societății activitate de întreprinzător și poartă răspundere solidară nelimitată pentru obligațiile acesteia (comanditați), există unul sau mai mulți asociați-finanțatori (comanditari) care nu participă la activitatea de întreprinzător a societății și suportă în limita aportului depus riscul pierderilor ce rezultă din activitatea societății. Administrarea și reprezentarea societății se face de către comanditați. Modul de conducere, de administrare și de reprezentare a societății de către comanditați este stabilit de aceștia în conformitate cu prevederile Codului civil referitoare la societatea în nume colectiv.

Societatea cu răspundere limitată este o persoană juridică, formată prin voința uneia sau mai multor persoane, exprimată în actul de constituire, al cărei capital social este divizat în părți sociale conform actului de constituire și ale cărei obligații sînt garantate cu patrimoniul societății.

Societatea pe acțiuni este o persoană juridică, fondată prin voința uneia sau mai multor persoane, exprimată în actul de constituire, al cărei capital social este divizat în acțiuni și ale cărei obligații sînt garantate cu patrimoniul societății. De menționat că, conform legislației Republicii Moldova, societatea pe acțiuni este în drept să plaseze doar valori mobiliare nominative.

Forma organizatorico-juridică a persoanei juridice nu are o influență directă asupra tipului de activitate desfășurat. Totuși, în cazul unor activități, este expres prevăzută forma de organizare și necesitatea obținerii unei licențe (de ex. în cazul desfășurării activității de asigurare sau bancare).

Societățile cu răspundere limitată și societățile pe acțiuni sunt cele mai răspîndite forme organizatorice juridice în Republica Moldova. Persoanele fizice și juridice străine sunt în drept să fondeze o societate comercială, ca și fondator unic sau în parteneriat cu persoanele fizice/juridice naționale.

Înregistrarea de stat a persoanelor juridice, sucursalelor acestora, precum și a întreprinzătorilor individuali, se efectuează de către Agenția Servicii Publice în zi lucrătoare în termen de 24 de ore, care se calculează din ziua lucrătoare imediat următoare celei în care au fost prezentate documentele necesare înregistrării. Înregistrarea de urgență se efectuează în 4 ore.

Pentru înregistrarea de stat a persoanelor juridice se prezintă următoarele documente:

a) cererea de înregistrare, semnată de fondatorul desemnat prin hotărîrea de constituire sau, după caz, semnată de o altă persoană împuternicită prin hotărîrea de constituire. Modelul cererii de înregistrare, împreună cu instrucțiunile de completare a cererii, se aprobă de organul înregistrării de stat și se publică pe pagina web oficială a acestuia. În cazul în care persoana juridică intenționează să

desfășoare activitate într-un domeniu reglementat, în cererea de înregistrare se declară pe proprie răspundere deținerea avizului/aprobării prealabile a autorității competente privind constituirea acesteia;

b) hotărîrea de constituire și actele de constituire ale persoanei juridice, în funcție de forma juridică de organizare, aprobate de către toți asociații fondatori;

c) avizul CNPF – pentru societățile de asigurare, fondurile nestatale de pensii, asociațiile de economii și împrumut și, în cazurile stabilite de legislație, pentru organizațiile de creditare nebancară;

d) documentul ce confirmă achitarea taxei de înregistrare;

f) informația despre beneficiarul efectiv/beneficiarii efectivi, în conformitate cu Legea nr. 308/2017.

Pentru înregistrarea de stat a persoanelor juridice cu investiții străine, la cererea de înregistrare, suplimentar, se anexează:

a) extrasul din registrul în care este înregistrată persoana juridică cu investiții străine, tradus și legalizat notarial;

b) actele de constituire ale persoanei juridice străine.

La înscrierea în Registrul de stat al persoanelor juridice a datelor despre persoana juridică, Agenția Servicii Publice va verifica:

1. Denumirea persoanei juridice

Potrivit Legii nr. 220/2007 privind înregistrarea persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali, orice denumire nouă se va deosebi de cele existente, astfel încât să fie o distincție evidentă și clară între ele.

2. Pentru fondatori

Pentru persoanele fizice se vor verifica actele de identitate și faptul dacă pe numele persoanei fizice au fost înregistrate anterior persoane juridice care au datorii la bugetul public național sau care nu funcționează și nu au fost lichidate în modul stabilit de lege.

Pentru persoanele juridice se va verifica decizia fondatorilor și dacă pe numele persoanei juridice au fost înregistrate anterior întreprinderi care au datorii la bugetul public național sau care nu funcționează și nu au fost lichidate în modul stabilit de lege.

3. Pentru obiectul de activitate – se va utiliza ”Nomenclatorul Activităților din Economia Moldovei” (CAEM) și Legea nr. 160/2011 privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător.

4. Se va verifica sediul persoanei juridice – să fie real, ceea ce impune existența unui imobil sau spațiu din imobil clar determinat pe care persoana juridică îl deține legal sau acceptul proprietarului privind folosirea sediului respectiv.

De menționat că, în conformitate cu art. 14 din Legea nr. 308/2017, Agenția Servicii Publice, conform procedurilor stabilite, verifică, înregistrează, ține evidența și actualizează datele cu privire la beneficiarii efectivi ai persoanelor juridice și ai întreprinzătorilor individuali la înregistrarea lor, la înregistrarea modificărilor în actele de constituire ale persoanelor juridice, la înregistrarea de stat

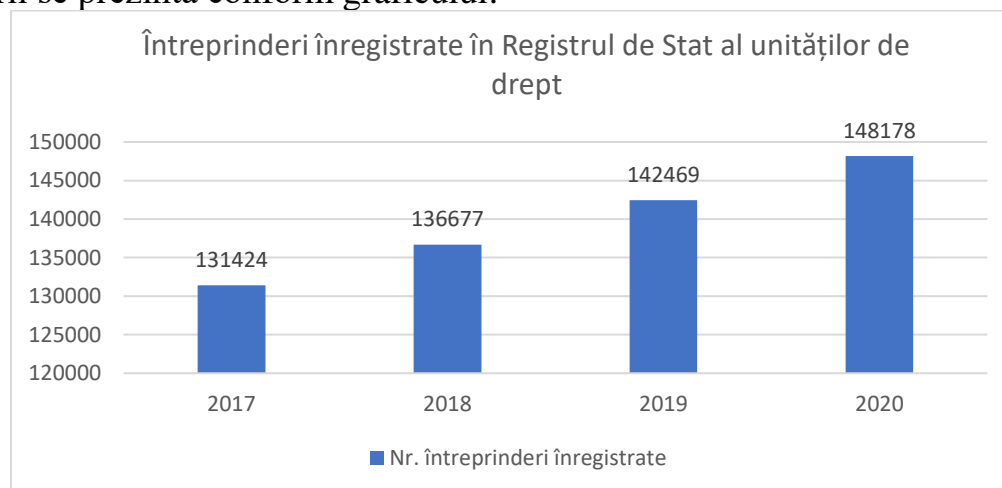
a persoanelor supuse reorganizării și la radierea acestora din Registrul de stat. Persoanele juridice și întreprinzătorii individuali sînt obligați să obțină și să dețină informații adecvate, corecte și actualizate cu privire la beneficiarul lor efectiv, inclusiv detalii privind interesele generatoare de beneficii pentru acesta, să prezinte organului de înregistrare de stat informația solicitată cu privire la beneficiarul efectiv și să informeze imediat despre schimbarea datelor acestora.

Este interzisă înregistrarea de stat a persoanelor juridice și întreprinzătorilor individuali în lipsa datelor despre beneficiarul efectiv și/sau dacă informația prezentată este neveridică sau incompletă.

În scopul executării prevederii legale menționate, Agenția Servicii Publice a aprobat Instrucțiunea privind colectarea, verificarea și înregistrarea datelor privind beneficiarii efectivi în Registrul de stat al persoanelor juridice și al întreprinzătorilor individuali, care stabilește obligațiile registratorilor din cadrul Serviciilor de înregistrare a unităților de drept și specialiștilor de colectare, verificare și înregistrare a datelor respective, precum și formularul Declarației privind beneficiarul efectiv. Pînă la data de 31.12.2020, au fost introduse datele cu privire la beneficiarii efective la aproximativ 22 000 persoane juridice.

Conform datelor din surse deschise, informația din Registrul de stat al persoanelor juridice este actualizată în permanență.

Datele cu privire la societățile comerciale înregistrate în perioada supusă evaluării se prezintă conform graficului:

Potrivit datelor din Registrul de stat al unităților de drept, pentru perioada 2017 – 2020, se atestă o creștere a numărului de întreprinderi înregistrate, în 2017 fiind de 131 424 și în 2020 – de 148 178, cu o creștere de 16 754 unități.

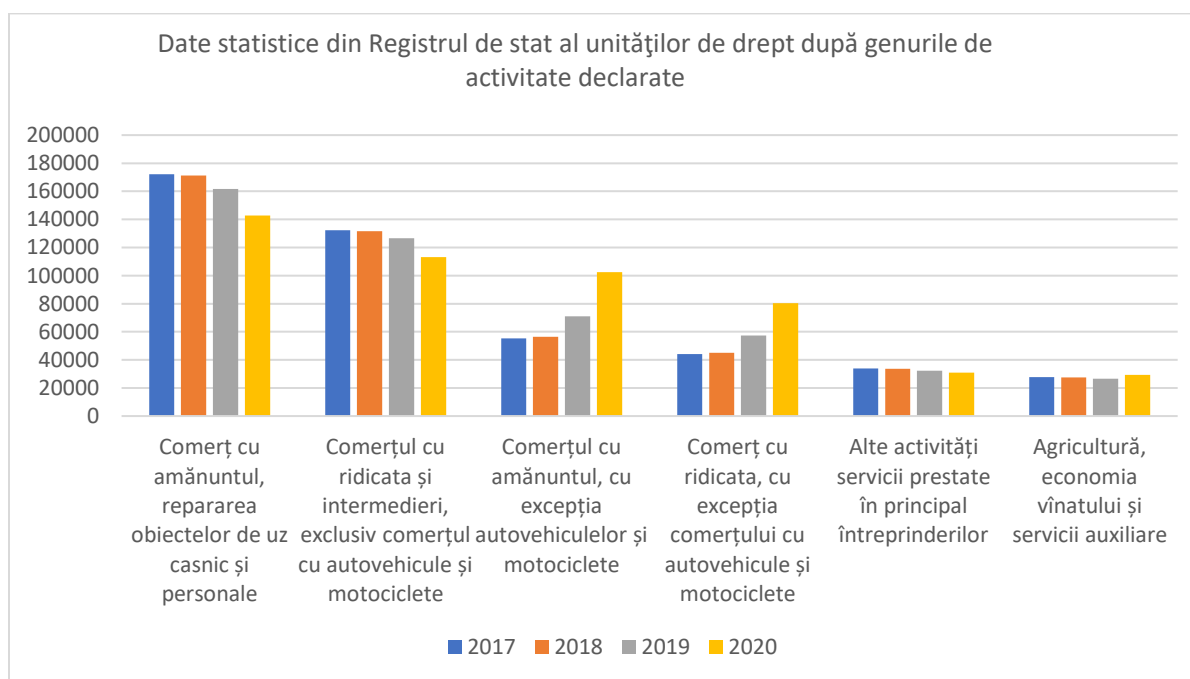
Totodată, cu referire la tipul societății înregistrate, preponderent sunt înregistrate societăți cu răspundere limitată.

Tip societate	2017	2018	2019	2020
Societate cu răspundere limitată	82 612	85 979	88 649	89 264
Întreprindere individuală	32 669	30 454	28 197	24 156

Cooperativă de consum (inclusive prestarea serviciilor)	1 476	1 464	1 451	1 399
Societate pe acțiuni	1 901	1 905	1 868	1 695

Societățile pe acțiuni constituie aproximativ 1% din numărul total de întreprinderi înregistrate la situația din 31.12.2020. Sunt careva tipuri de activități, de exemplu activitatea bancară, de asigurări etc., pentru desfășurarea cărora legislația impune obligativitatea forma de organizare ca societate pe acțiuni. Conform datelor statistice, se atestă o descreștere a numărului de societăți pe acțiuni înregistrate, majoritatea dintre ele fiind constituite încă în perioada privatizării în masă. De menționat că, în Republica Moldova, legislația nu prevede posibilitatea de emiteră a acțiunilor la purtător.

După tipul activității, se relevă un număr major de întreprinderi înregistrate cu genul de activitate de comerț cu amănuntul, repararea obiectelor de uz casnic și personale.

Cadrul de activitate al sectorului organizațiilor necomerciale în Republica Moldova

Cadrul legal pentru reglementarea activității și înregistrarea de stat a organizațiilor necomerciale în Republica Moldova îl constituie :

- Codul Civil al Republicii Moldova;
- Legea nr. 294/2007⁶⁷ privind partidele politice;

⁶⁷ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=25035&lang=ro

- Legea nr. 837/1996⁶⁸ cu privire la asociațiile obștești (abrogată la 27.08.2020);
 - Legea nr. 86/2020⁶⁹ cu privire la organizațiile necomerciale (în vigoare din 27.08.2020);
 - Legea nr. 581/1999⁷⁰ cu privire la fundații (abrogată din 27.08.2020);
 - Legea patronatelor nr. 976/2000⁷¹;
 - Legea sindicatelor nr. 1129/2000⁷²;
 - Legea nr. 71/2007⁷³ cu privire la registre;
 - Legea nr. 125/2007⁷⁴ privind libertatea de conștiință, de gândire și de religie;
 - Legea nr. 171/2010⁷⁵ cu privire la asociațiile utilizatorilor de apă pentru irigații;
 - Legea presei nr. 243/1994⁷⁶;
 - Legea nr. 221/2010⁷⁷ privind deetimizarea publicațiilor periodice publice;
 - Legea nr. 137/2015⁷⁸ cu privire la mediere;
 - Legea nr. 1420/2002⁷⁹ cu privire la filantropie și sponsorizare;
 - Legea nr. 244/2017⁸⁰ cu privire la comitetele sectoriale pentru formare profesională;
 - Legea nr. 220/2007 privind înregistrarea de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali;
 - Legea contabilității și raportării financiare nr. 287/2017⁸¹;
- Legislația Republicii Moldova (în vigoare în perioada de evaluare 2017 - 2019) a permis înregistrarea organizațiilor neguvernamentale sub trei forme juridice de organizare:
1. asociație (asociație obștească, cult religios/parte componentă a acestuia, partid, sindicat, patronat);
 2. fundație;
 3. instituție privată.

Autoritatea responsabilă pentru înregistrarea oricărui tip de organizație necomercială este Agenția pentru Servicii Publicii.

⁶⁸ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122717&lang=ro#

⁶⁹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122391&lang=ro

⁷⁰ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122718&lang=ro#

⁷¹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=108557&lang=ro#

⁷² https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=97457&lang=ro

⁷³ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=104973&lang=ro

⁷⁴ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=107318&lang=ro

⁷⁵ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121478&lang=ro#

⁷⁶ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=109428&lang=ro

⁷⁷ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=106615&lang=ro

⁷⁸ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110536&lang=ro

⁷⁹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=108161&lang=ro

⁸⁰ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=105720&lang=ro

⁸¹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125231&lang=ro#

Activitatea organizației necomerciale, atât filantropică, cât și de sponsorizare, sub aspect financiar, este reglementată de legea fiscală, și anume de Codul fiscal al Republicii Moldova. Codul fiscal stabilește principiile de taxare, statutul legal al contribuabililor (conceptul cuprinde și organizațiile necomerciale), principiile de control al veniturilor și cheltuielilor, modalitatea de răspundere pentru încălcarea legislației fiscale.

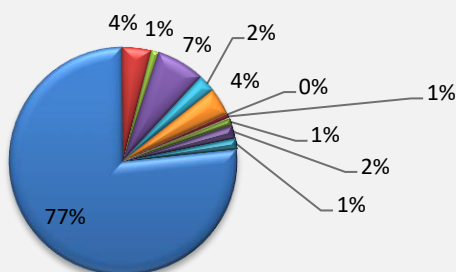
În conformitate cu prevederile art. 52 din Codul fiscal, la categoria organizațiilor necomerciale sunt atribuite organizațiile înregistrate în conformitate cu legislația în vigoare, după cum urmează:

- a. asociațiile obștești (conform Legii nr. 837/1996);
- b. fundațiile (conform Legii nr. 581/1999);
- c. organizațiile filantropice (conform Legii nr. 1420/2002);
- d. organizațiile religioase (conform Legii nr. 125/2007);
- e. partidele politice și organizațiile social-politice (conform Legii nr. 294/2007);
- f. publicațiile periodice și agențiile de presă (conform Legii nr. 243/1994 și Legii nr. 221/2010).

Prin Ordinul Ministerului de Finanțe nr. 188/2014 au fost aprobate Indicațiile metodice privind particularitățile contabilității în organizațiile necomerciale și completarea Planului general de conturi contabile, aprobat prin Ordinul ministrului finanțelor nr. 119/2013. Indicațiile menționate stabilesc unele excepții sau prevederi specifice cu privire la contabilitatea în organizațiile necomerciale.

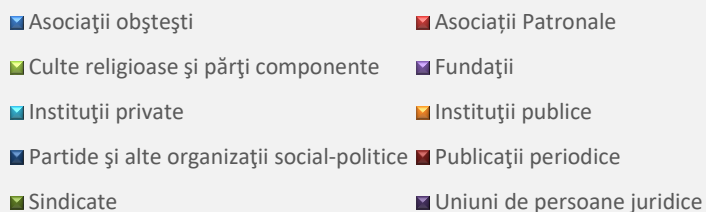
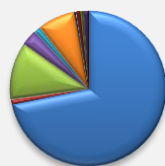
Potrivit datelor oferite de Agenția Servicii Publice, numărul total de organizații necomerciale a crescut începând cu 2013. Astfel, în perioada 2013-2017 anual erau înregistrate peste 400 de organizații necomerciale în Republica Moldova. O problemă majoră este verificarea, înregistrarea, ținerea evidenței și actualizarea datelor cu privire la beneficiarii efectivi ai organizațiilor necomerciale. În perioada evaluată, Agenția Servicii Publice doar colecta, pe format de hârtie, informația cu referire la beneficiarii efectivi ai organizațiilor necomerciale.

Conform datelor statistice privind numărul de organizații necomerciale înregistrate în perioada 2017-2019, au fost înregistrate 1442 organizații necomerciale (asociații obștești – 1104; fundații – 57; asociații patronale – 17; entități religioase – 99; instituții private – 36; instituții publice – 56; partide politice – 1; publicații periodice – 8; sindicate – 15; uniuni de persoane juridice – 27; alte organizații (organizații de mediere, asociații utilizatorilor de apă pentru irigații, comitete sectoriale pentru formarea profesională) – 22).

2017 - 2019

Conform situației la data de 01.01.2020, în Registrul de stat al persoanelor juridice erau înregistrate 13850 organizații necomerciale:

- Asociații obștești – 9899;
- Asociații Patronale – 134;
- Culte religioase și părți componente – 1638;
- Fundații – 446;
- Instituții private – 183;
- Instituții publice – 1080;
- Partide și alte organizații social-politice – 47;
- Publicații periodice – 119;
- Sindicate – 81;
- Uniuni de persoane juridice – 140.

TOTAL ONC

Trebuie de menționat faptul că reprezentanții organizațiilor străine sunt înregistrați în Republica Moldova în strictă conformitate cu legislația națională și obligatoriu în una din următoarele forme juridice de organizații cum ar fi asociație obștească, fundație sau instituție privată.

Domeniile de activitate ale organizațiilor necomerciale

Organizațiile necomerciale din Republica Moldova existente astăzi sunt implicate practic în toate domeniile posibile, însă, analizând situația în termeni cantitativi, constatăm că aproape jumătate dintre organizații lucrează fie în domeniul social, fie în cel al educației.

Ponderea importantă a organizațiilor neguvernamentale din sectorul educației se datorează în mare parte asociațiilor de părinți și pedagogi din cadrul școlilor. 20% din totalul organizațiilor cuprinse în studiu sunt organizații necomerciale care contribuie la dezvoltarea comunitară, realizând proiecte de reabilitare și extindere a infrastructurii locale.

Fiecare a zecea organizație necomercială lucrează în domeniul drepturilor omului, iar alte 7,4% - în sectorul de tineret. Preocupările față de mediul ambiant constituie domeniul de activitate pentru 6,5% din organizații necomerciale, iar 4,3% sunt interesate de dezvoltarea economică. Mass-media constituie o preocupare pentru 3,4% din organizații.

Există domenii în care prezența organizațiilor necomerciale este în curs de dezvoltare și printre acestea se numără integrarea europeană, cultura și arta, știința, sportul, sănătatea, drepturile consumatorului.

În același timp, organizațiile necomerciale deseori nu-și concentrează eforturile pe domenii de activitate singulare și bine conturate. Majoritatea organizațiilor necomerciale adoptă o serie de orientări de conjunctură, creându-și un câmp larg de manevrare pentru a se adapta la mediul de finanțare. Astfel, este dificil de a stabili o tipologie strictă pe domenii a organizațiilor necomerciale.

Fiduciile

Modificările la Codul civil al Republicii Moldova, operate prin Legea privind modernizarea Codului civil și modificarea unor acte legislative nr. 133/2018⁸², intrate în vigoare la 1 martie 2019, au realizat prin alinierea legislației naționale la tendințele internaționale. În rînd cu numeroase modificări și completări, introducerea fiduciei în dreptul civil național reprezintă o evoluție importantă.

Astfel, potrivit art. 2055 din Codul civil, fiducia este un raport juridic în care o parte (fiduciar) este obligată să devină titularul unei mase patrimoniale (masă patrimonială fiduciară), să o administreze și să dispună de ea, în conformitate cu

⁸² https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=34327&lang=ro

condițiile care guvernează raportul (condiții ale fiduciei), în folosul unui beneficiar sau pentru a promova un scop de utilitate publică.

Introducerea instituției fiduciei în Codul civil a avut scopul de a moderniza dreptul privat al Republicii Moldova, de a răspunde la necesitățile practice apărute în circuitul civil și comercial tot mai complex, dar și de a asigura implementarea unor noutăți introduse prin alte modificări și completări operate prin Legea nr. 133/2018.

Definiția oferită de Codul civil permite evidențierea următoarelor particularități ale fiduciei:

- fiducia este un raport juridic;
- părțile acestui raport sunt: constituitorul, fiduciarul, beneficiarul și (opțional) asistentul fiduciei;
- masa patrimonială fiduciară nu constituie un patrimoniu, ci reprezintă o masă patrimonială (formată din drepturi și obligații patrimoniale) care face parte din patrimoniul fiduciarului – această abordare a legiuitorului, inspirată din dreptul francez și cel românesc, menține teoria unicității patrimoniului persoanei;
- masa patrimonială fiduciară are un regim special de protecție (această particularitate rezultă nu doar din definiție, ci mai cu seamă din alte norme privind fiducia, dar o menționăm în această listă considerând-o deosebit de importantă – specifică fiduciei), și anume: masa patrimonială fiduciară reprezintă o masă patrimonială distinctă de patrimoniul propriu al fiduciarului (masă patrimonială personală a fiduciarului) și de oricare alte mase patrimoniale fiduciare al căror titular este fiduciarul. Astfel, în măsura în care fiducia le este opozabilă:
 - a) creditorii personali ai fiduciarului nu pot urmări masa patrimonială fiduciară, nici în cadrul procesului de insolabilitate a fiduciarului, nici în afara lui;
 - b) soțul fiduciarului nu dobândește vreun titlu asupra masei patrimoniale fiduciare;
 - c) succesorii fiduciarului nu au dreptul la niciun beneficiu din masa patrimonială fiduciară;
- fiduciarul este titularul masei patrimoniale, proprietarul bunurilor, creditorul creanțelor și debitorul datoriilor din masa patrimonială fiduciară;
- fiduciarul are obligația de a administra și de a dispune de masa patrimonială fiduciară în scopurile și în condițiile fiduciei;
- fiducia se constituie în folosul unui beneficiar sau pentru a promova un scop de utilitate publică.

De menționat că, raportul juridic de fiducie nu se confundă cu raportul juridic de administrare fiduciară, acestea două având natură și conținut diferit. Astfel, următoarele precizări pot fi menționate: administratorul fiduciar nu dobândește titlul de proprietate al bunurilor transmise în administrare fiduciară, ci doar le posedă și le administrează, încheie acte juridice în privința lor din numele fondatorului administrării. În fond, administratorul fiduciar este un mandatar al fondatorului administrării. Spre deosebire, fiduciarul devine proprietar al bunurilor transmise lui

și încheie acte juridice din nume propriu, dar pe contul masei patrimoniale fiduciare al cărei titular este.

Luînd în considerare că, fiduciarul a fost introdusă relativ recent în legislația Republicii Moldova, acest aspect nu se supune evaluării din perspectiva riscurilor de spălare de bani și finanțare a terorismului.

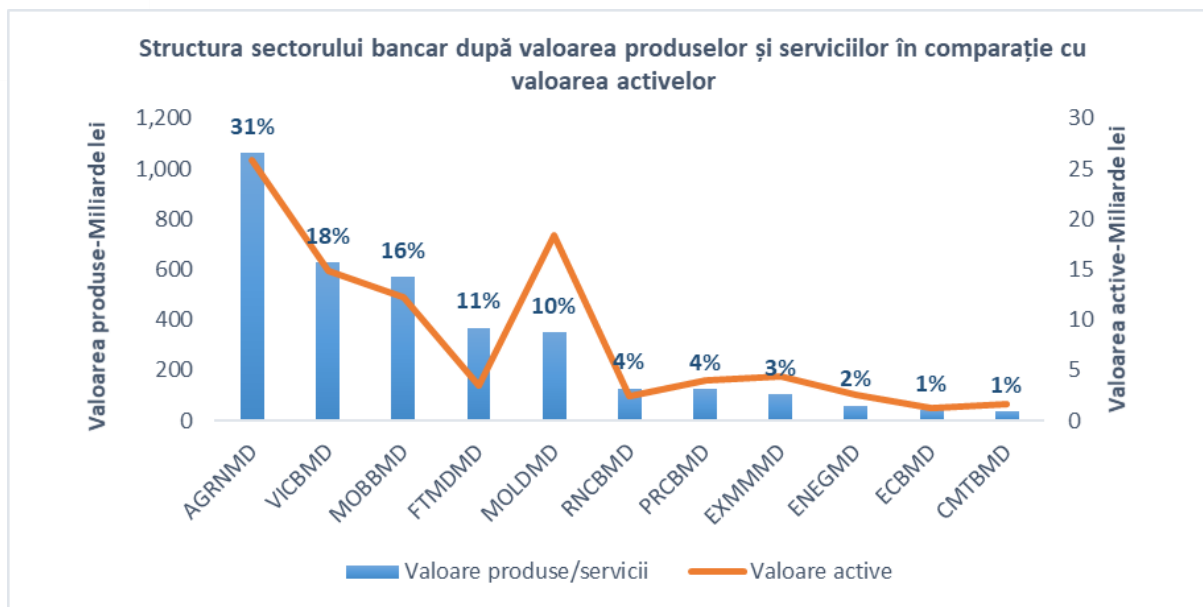
6. Rapoarte sectoriale

6.1. Sectorul bancar

În perioada analizată, 2017 - 2020 în Republica Moldova erau licențiate și își desfășurau activitatea 11 bănci comerciale. În anul 2020, activele acestora au fost în creștere cu 14,6 % și au atins un volum de circa 103,7 mlrd MDL. Această valoare a constituit în 2020 o pondere medie în PIB-ul anual, de circa 58,98%, redînd sectorului bancar o influență importantă asupra factorilor identificați și luați în considerare în procesul de evaluare a riscurilor de spălare a banilor și finanțare a terorismului.

De asemenea, sectorul bancar se caracterizează printr-un număr relativ mare de clienți, în mediu circa 1,9 mln clienți, fiind astfel beneficiari ai produselor și serviciilor băncilor comerciale atât persoane fizice și juridice rezidente, cât și nerezidente. Profilul de risc al acestora, caracterizîndu-se printr-un nivel mediu de risc, dat fiind faptul că marea majoritatea sunt clienți persoane fizice rezidente, fiind beneficiari de o gamă largă de produse și servicii.

Sectorul bancar, în același timp, este caracterizat prin existența a 7 bănci comerciale, cu o pondere majoritară a produselor și serviciilor oferite, a căror fondatori sunt grupuri bancare cu renume internațional din țările membre ale Uniunii Europene. Toate băncile comerciale din Republica Moldova pot desfășura întreagă gamă de activități financiare permise conform cerințelor legale de atragere a depozitelor, eliberarea creditelor, efectuarea transferurilor și plăților, emiterea cardurilor și altor instrumente de plată, efectuarea operațiunilor de schimb valutar, desfășurarea activităților de gestionare a portofoliilor de investiții și acordare de consultanță, acordarea serviciilor fiduciare, tranzacționarea cu instrumente ale pieței financiare, inclusiv futures și opțiuni, tranzacționarea cu valori mobiliare, etc. Astfel, în reprezentarea grafică de mai jos, conform datelor prezentate de către bănci, poate fi observată structura sectorului bancar în dependență de serviciile oferite de către entități și valoarea activelor acestora:

Avînd în vedere evenimentele negative din perioada anterioară în care a fost implicate unele bănci, în special, fraudă în proporții deosebit de mari și operațiunile de tip tranzit, care au prejudiciat imaginea sectorului financiar-bancar, pe parcursul anilor 2017-2020, au fost întreprinse un șir de măsuri pentru redresarea băncilor și îmbunătățirea supravegherii acestora.

Astfel, în cadrul proiectului TWINNING, finanțat de către Uniunea Europeană, a fost consolidat cadrul de supraveghere prudentială prin armonizarea cu standardele internaționale (BASEL III). Cele mai importante rezultate ale proiectului sunt: elaborarea proiectului unei noi legi bancare, elaborarea regulilor interne ale Băncii Naționale a Moldovei privind exercitarea eficientă a funcției de supraveghere și optimizarea structurii organizatorice a Băncii Naționale a Moldovei, și creșterea nivelului de expertiză a Băncii Naționale a Moldovei și reprezentanților băncilor cu privire la cadrul Basel III prin instruirii interne, studii de caz, exerciții practice, ș.a.

De asemenea, în această perioadă a fost îmbunătățit substanțial cadrul normativ și procesul de supraveghere a sectorului bancar în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului. Astfel, a fost aprobată Legea nr. 308/2017, cadrul normativ secundar și recomandări/ghiduri, Raportul de evaluare națională a riscurilor de spălare a banilor și finanțare a terorismului, o nouă Strategie și Plan de acțiuni pentru minimizarea riscurilor și vulnerabilităților identificate etc. La fel, a fost fortificată capacitatea Băncii Naționale a Moldovei de supraveghere în acest domeniu, prin crearea unui subdiviziuni specializate, alocarea resurselor suplimentare, organizarea instruirilor regulate a angajaților, inițierea unui proiect, cu suportul partenerilor, pentru procurarea unei soluții informatice specializate, care va acorda suport angajaților în procesul de analiză la distanță a datelor și informațiilor pentru identificarea timpurie a riscurilor de spălare a banilor și finanțare a terorismului.

În aceeași perioadă, în scop de a fortifica sistemul intern al băncilor în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor, Banca Națională a Moldovei a solicitat acestora efectuarea auditului extern, prin contractarea unei companii de audit cu renume internațional, fiindu-le furnizate corespunzător ariile importante de auditare (politicile interne, aplicarea măsurilor de cunoaștere a clienților, monitorizarea tranzacțiilor, aplicarea măsurilor de precauție sporită, raportarea tranzacțiilor, etc). Ca rezultat al evaluărilor auditului extern, în cadrul băncilor au fost constatate diferite neajunsuri ale sistemului de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului, iar ca rezultat, acestea și-au dezvoltat noi politici și proceduri interne și și-au îmbunătățit substanțial mecanismele și procesele interne de identificare și evaluare a riscurilor de spălare a banilor și finanțare, de cunoaștere a clienților și aplicarea corespunzătoare a cerințelor actelor normative în vigoare aferente domeniului dat.

Totuși, este de menționat, că o parte din teritoriul Republicii Moldova se află sub controlul unor autorități nerecunoscute și nelegitime, regiunea transnistreană. Respectiv, sectorul financiar-bancar se confruntă cu un risc expus continuu, relativ ridicat, de spălare a banilor și finanțare a terorismului, asociat acestei regiuni, inclusiv față de persoanele și activitățile acestora în această zonă. Astfel, așa numitele „bănci” care activează în localitățile din zona din est a Republicii Moldova nu dețin licența Băncii Naționale a Moldovei privind efectuarea activităților financiare, nu sunt supravegheate de nici o instituție abilitată, nu sunt recunoscute și acceptate pe plan internațional, și prin urmare nu au obligația de a respecta cerințele legale privind cunoașterea clienților și activității acestora ținând cont de standardele internaționale aferente domeniului prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului.

Totuși, în scopul asigurării continuității și funcționalității raporturilor economice existente între agenții economici din regiunea transnistreană și agenții economici ce își desfășoară activitatea pe teritoriul Republicii Moldova, Centrului de casă și decontări din or. Tiraspol i-a fost deschis un cont corespondent temporar în lei moldovenești la BNM (Hotărârea Parlamentului nr. 885/1996 privind deschiderea la Banca Națională a Moldovei a unui cont corespondent temporar Centrului de casă și decontări din Tiraspol). Conform datelor statistice, în mediu anual prin intermediul acestui Centru se efectuează plăți în sumă de circa 3 mlrd MDL.

Cadrul normativ în vigoare aferent domeniului prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului asigură sectorul bancar cu norme și proceduri pentru îndeplinirea obligațiilor legale. Astfel, actele de bază în vigoare sunt Legea nr. 202/2017 cu privire la activitatea băncilor, Legea nr. 548/1995⁸³ cu privire la Banca Națională a Moldovei, Legea nr. 308/2017 și Regulamentul nr.

⁸³ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121233&lang=ro

200/2018⁸⁴ cu privire la cerințele de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului în activitatea băncilor, și alte acte normative emise pentru implementarea Legii nr. 308/2017.

Legea nr. 308/2017 instituie cerințe pentru băncile comerciale de:

- evaluare a riscurilor;
- aplicare a măsurilor de precauție față de clienți, inclusiv identificarea și verificarea beneficiarului efectiv a clienților, obținerea informației privind scopul și natura tranzacțiilor, monitorizarea tranzacțiilor;
- aplicarea măsurilor de precauție sporită, inclusiv în cadrul relațiilor transfrontaliere, relațiilor cu persoane expuse politic și în alte situații de risc;
- păstrarea datelor;
- raportarea tranzacțiilor suspecte către SPCSB;
- aplicarea cerințelor aferente operațiunilor de transfer de fonduri;
- aplicarea măsurilor restrictive internaționale;
- aplicarea măsurilor de control intern etc.

Identificarea și evaluarea cuprinzătoare a riscurilor de spălare a banilor și finanțare a terorismului aferente sectorului bancar presupune analiza tuturor variabilelor de risc asociate sectorului, entităților raportoare din cadrul sectorului, produselor și serviciilor oferite de către acestea, dar și a canalului de distribuție utilizat pentru furnizarea produselor și serviciilor. De asemenea, analiza tuturor datelor și informațiilor relevante, inclusiv acumulate de la autoritățile de supraveghere, facilitează identificarea amenințărilor și vulnerabilităților de spălare de bani și finanțare a terorismului proprii sectorului bancar. Astfel, urmare a datelor acumulate și evaluate s-a stabilit că sectorul bancar constituie o pondere în PIB-ul național, de circa 58%, fiind într-o măsură de atractivitate relativ medie. Totuși, băncile, prin felul în care interacționează cu mediul economic în societate și prin produsele și serviciile furnizate clienților săi, pot fi în anumite circumstanțe utilizate direct sau indirect în mod abuziv de către infractori, respectiv au un impact înalt asupra sistemului de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului. De menționat că analizele financiare, urmărirea penală și sentințele cele mai numerice și cu valoare esențială au fost efectuate cu implicarea sectorului bancar, astfel categorizând sectorul cu o amenințare relativ mediu - înaltă.

În același context, este de evidențiat faptul că un impact asupra gradului de vulnerabilitate a sectorului bancar îl are, de asemenea, vulnerabilitățile și amenințările stabilite la nivel național, cum ar fi:

- Corupția în cadrul organelor de drept și a justiției,
- Lipsa independenței în activitatea organelor de ocrotire a normelor de drept și a justiției,
- Existența multor nivele de control al procesului de urmărire penală,

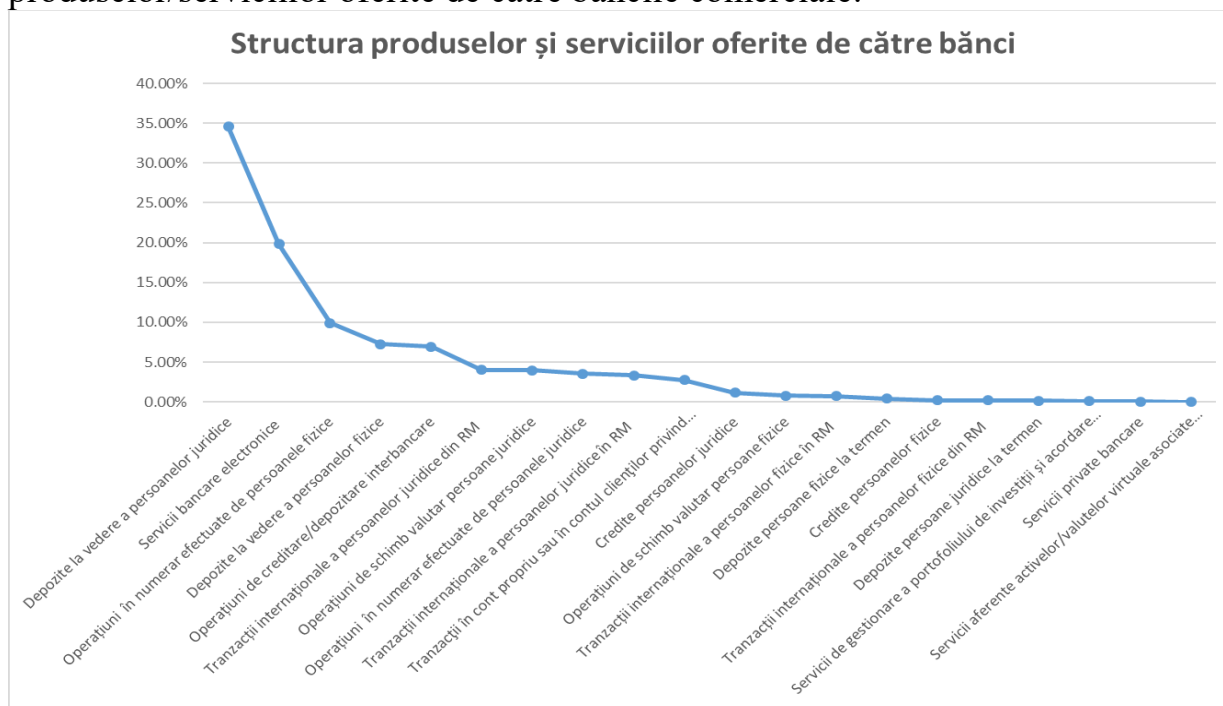
⁸⁴ <https://www.bnm.md/ro/content/regulamentul-cu-privire-la-cerintele-privind-prevenirea-si-combaterea-spalariei-banilor-si>

- Penalități pecuniare insuficiente pentru spălarea banilor și crimelor financiare

Menționăm, că acestea au un impact major în abuzurile care pot fi materializate în sectorul bancar și pot crea premise de dezvoltare a climatului infracțional asociat, prin folosirea fraudei cu carduri bancare, acordarea creditelor neperformante, însușiri de proporții de către unii angajații ai băncilor, etc.

Conform datelor statistice analizate se observă diferite modele (patern-uri) ale influenței produselor și serviciilor furnizate de către băncile comerciale asupra riscului de spălare a banilor și finanțare a terorismului.

Astfel, conform reprezentării grafice de mai jos, poate fi observată structura produselor/serviciilor oferite de către băncile comerciale:

Vulnerabilitățile asociate produselor/serviciilor reprezentate în grafic au fost identificate avînd în vedere elementele individuale de risc asociate, cum sunt: existența caracteristicii de investire/depozitare, nivelul de utilizare a numerarului asociat, frecvența tranzacțiilor internaționale asociate, utilizarea anonimă, existența tipologiilor și abuzurilor asociate, utilizarea acestora în scop de evaziune fiscală și fraudă, dificultate la asigurarea trasabilității păstrării datelor, utilizarea produselor și serviciilor bancare la distanță, distribuirea produselor și serviciilor bancare prin intermediul agenților, etc.

Suplimentar, au fost luate în considerare deficiențele și neajunsurile cadrului normativ, dar și a procedurilor și instrumentelor aplicate de către autoritățile competente pentru prevenirea utilizării abuzive a sectorului, precum: eficacitatea cadrului normativ; eficacitatea procedurilor și practicilor de supraveghere; cunoștințele angajaților din bănci; disponibilitatea și aplicabilitatea sancțiunilor administrative și penale; eficacitatea sistemului de conformitate (control intern);

eficacitatea monitorizării și identificării tranzacțiilor suspecte și disponibilitatea; eficacitatea măsurilor de control la intrare, etc.

Cu referire la cadrul normativ în vigoare, s-au identificat, fără a se limita, următoarele lacune:

- Lipsa unor elemente aferente măsurilor de precauție față de clienți (vis-a-vis de trusturi, legalitatea împuternicirilor, identitate persoanelor care dețin funcție de management superior, verificarea informației despre clienți și beneficiarul efectiv din surse sigure și independente, identificarea beneficiarului efectiv, etc.);
- Insuficiența procedurilor și practicilor eficiente de evaluarea a riscurilor de spălare a banilor și finanțare a terorismului;
- Insuficiența mecanismului aplicării măsurilor restrictive internaționale;
- Lacune în sistemul de identificare a tranzacțiilor și activităților suspecte;
- Lipsa cerințelor de aplicare a măsurilor de precauție sporite în situația relațiilor cu jurisdicții netransparente la solicitarea FATF/GAFI;
- Insuficiența mecanismului de aplicare a sancțiunilor pentru neconformitate cu cerințele în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului;
- Lipsa tipologiilor de spălare a banilor și finanțare a terorismului;
- Lipsa cadrului secundar detaliat privind mecanismul de aplicare a măsurilor de precauție față de clienți în situația relațiilor efectuate la distanță.

Astfel, produsele/serviciile care majorează riscul de spălare a banilor și finanțare a terorismului identificate în cadrul analizei riscurilor sunt: tranzacțiile asociate conturilor curente ale persoanelor juridice și fizice; serviciile aferente valutelor/activelor virtuale asociate persoanelor fizice și juridice; tranzacțiile internaționale în/din Republica Moldova asociate persoanelor juridice; operațiunile efectuate în numerar asociate persoanelor fizice și juridice; tranzacțiile prin intermediul serviciilor de electronic banking și tranzacțiile efectuate în/din „băncile” din regiunea transnistreană.

Suplimentar, clienții identificați ce expun într-o măsură ridicată sectorul bancar la riscul de spălare a banilor și finanțare a terorismului sunt: clienții și sau/beneficiarii efectivi ai acestora nerezidenți; clienții care au o structură de proprietate complexă; clienții rezidenți ai regiunii transnistrene, clienții persoane expuse politic și asociații acestora. Clienții care efectuează operațiuni în numerar s-au caracterizat prin alte elemente de risc și cei care efectuează tranzacții prin intermediul serviciilor bancare electronice, în lipsa scopului economic demonstrat; și clienții rezidenți ai regiunilor netransparente identificate de către FATF/GAFI.

În aceste circumstanțe se obține o vulnerabilitate a sectorului bancar caracterizată printr-un nivel mediu-înalt, fiind datorată pe de o parte produselor/serviciilor oferite de bănci ce comportă un risc ridicat de spălare a banilor și finanțare a terorismului, dar și anumitor lacune identificate cu referire la aplicabilitatea cadrului normativ în vigoare.

6.1.1. Supravegherea bancară

BNM este unica instituție împuternicită cu dreptul de a licenția băncile comerciale, subdiviziunile lor, a acorda permisiuni de deținere a cotelor în capitalul băncilor, precum și a autoriza administratorii organelor de conducere ale acestora. În vederea îndeplinirii atribuțiilor menționate, BNM dispune de prevederi legale în vigoare, a elaborat și aprobat acte normative privind respectarea criteriului „potrivit și adecvat”, licențierea băncilor și subdiviziunilor acestora, acordarea permisiunilor de deținere a cotei în capitalul băncilor, aprobarea administratorilor, ș.a.

Având în vedere Raportul de Evaluare din anul 2014, efectuat de Fondul Monetar Internațional și Banca Mondială privind corespunderea cu principiile BASEL, menționăm că pentru perioada analizată (anii 2017-2019) transparența structurii de acționariat în bănci este în mare parte asigurată.

Astfel, în cadrul realizării funcției de licențiere a activității băncilor, BNM evaluează dacă calitatea achizitorilor potențiali ai cotelor substanțiale de participare în capitalul social al băncilor este potrivită și adecvată prin examinarea cumulativă a criteriilor ce se referă la reputația și soliditatea financiară a achizitorilor potențiali; calificarea, reputația și experiența oricărei persoane care va activa în calitate de administrator al băncii, ca rezultat al achiziției propuse; capacitatea băncii de a respecta cerințele prudențiale înaintate față de bancă; existența motivelor rezonabile de a suspecta că, în ceea ce privește achiziția propusă, este sau a fost săvârșită o infracțiune ori o tentativă a infracțiunii de spălare a banilor sau de finanțare a actelor de terorism; precum și de a suspecta că beneficiarul efectiv al achiziției propuse este o altă persoană decât cea declarată BNM.

Totodată, la examinarea cererilor de eliberare a licențelor, aprobare a administratorilor, eliberare a permisiunilor, se solicită informație de la organele de drept, precum și de la autoritățile de supraveghere din străinătate, pe parcursul perioadei 2017-2019, fiind expediate 126 solicitări de informație de la autoritățile naționale și recepționate 119 scrisori de răspuns, precum și 72 solicitări de informație de la autoritățile de supraveghere din alte țări și recepționate 66 scrisori de răspuns de la acestea. BNM are acorduri de cooperare încheiate cu scopul schimbului de informații cu autorități de supraveghere din România, Ungaria, Lituania, Federația Rusă, Georgia, Republica Kazahstan, Republica Belarus și Grupul supraveghetorilor bancari din țările Europei centrale și de est (BSCEE) și Banca Centrală Europeană.

Raportul de Evaluare a Comitetului MONEYVAL a evidențiat faptul că în cadrul BNM este constituit un sistem robust de a preveni instituirea de către infractori și asociații acestora a controlului asupra băncilor și numirea acestora în calitate de management al băncilor. Ca și recomandare, a fost evidențiată necesitatea continuării monitorizării schimbărilor care au loc la nivel de acționari și management al instituțiilor.

La fel, în calitate de autoritate de supraveghere, BNM dispune de un cadru legal care o împuternicește să reglementeze și să supravegheze domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului, precum și să aplice sancțiuni, atât băncilor, cât și managementului acestora, persoanelor responsabile de domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului.

În scopul îndeplinirii atribuțiilor de supraveghere sunt întreprinse un șir de măsuri precum dezvoltarea cadrului normativ secundar și a recomandărilor relevante, aplicarea abordării bazate pe risc; dezvoltarea mecanismelor și instrumentelor utilizate la supravegherea entităților raportoare; efectuarea controalelor la distanță și pe teren; aplicarea sancțiunilor; cooperarea cu autoritățile naționale și internaționale responsabile de domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului, etc.

Prin urmare, BNM efectuează controale pe teren și la distanță pentru analiza modului de implementare a actelor normative aferente domeniului și, în special, deținerea de către bănci a politicilor și procedurilor scrise, identificarea și evaluarea riscurilor de spălare a banilor și finanțare a terorismului, aplicarea măsurilor de precauție față de clienți și monitorizarea tranzacțiilor acestora, inclusiv aplicarea măsurilor de precauție sporită, identificarea și raportarea către SPCSB, implementarea măsurilor de control intern, etc.

De asemenea, BNM realizează și supravegherea off-site a datelor din rapoartele transmise de către bănci, datele obținute din Sistemul Automatizat de Plăți Interbancare, precum și cele obținute din sistemul SWIFT-FinInform. Informația și datele acumulate sunt analizate cu regularitate lunară și/sau trimestrială în dependență de riscurile identificate.

La evidențierea tranzacțiilor dubioase sau suspecte, BNM solicită informație suplimentară de la bănci privind măsurile de cunoaștere a clienților aplicate de către bancă, inclusiv față de tranzacțiile efectuate, și în special, măsurile aplicate pentru identificarea clientului și beneficiarului efectiv, verificarea corespunzătoare a informației privind identitatea clientului și beneficiarului efectiv, monitorizarea tranzacțiilor, aplicarea măsurilor de precauție sporită, acumularea de documente confirmative la efectuarea tranzacțiilor, determinarea provenienței sursei mijloacelor bănești, raportarea tranzacțiilor suspecte către SPCSB etc.

Ca rezultat al controalelor, BNM a constatat încălcări ce țin de: neidentificarea și neverificarea clienților și beneficiarilor efectivi ai acestora; monitorizarea inadecvată a tranzacțiilor, lipsa documentelor confirmative la efectuarea tranzacțiilor și lipsa informației privind proveniența sursei mijloacelor bănești în conturi; neaplicarea neatribuirea corespunzătoare a gradului de risc al clientului clienților și, respectiv, neaplicarea măsurilor de precauție sporită față de aceștia, inclusiv în relații cu persoanele expuse politic; neidentificarea adecvată a tranzacțiilor suspecte și, respectiv, neraportarea în termen a acestora către SPCSB.

Totuși, nu a fost constatată existența unei evaluări a riscurilor de spălare a banilor și finanțare a terorismului efectuată de către BNM pentru sectorul bancar

sau existența procedurii interne în acest sens pentru perioada 2017-2019. De asemenea, lipsesc instrumentele de analiză automatizate, fapt ce se reflectă în timp și resurse suplimentare cheltuite pentru determinarea operațiunilor potențial dubioase în care sunt implicate băncile comerciale și clienții acestora.

Totuși, analiza riscurilor în acest domeniu a evidențiat lacune și neajunsuri referitoare la procedurile și practicile de supraveghere aplicate de către BNM, și în special: lipsa evaluării riscurilor de spălare a banilor și finanțarea terorismului în sector, lipsa aplicării cuprinzătoare a abordării bazate pe risc în cadrul supravegherii, efectuarea insuficientă a controalelor în anumite arii cu risc sporit și luarea deciziilor pe marginea acestora cu întârziere, alocarea insuficientă a resurselor, insuficiența instrumentelor și mecanismelor adecvate pentru supravegherea pe teren și la distanță, etc.

Unele neajunsuri și lacune descrise au fost inclusiv identificate în cel de al 5-lea Raport de Evaluare a Comitetului MONEYVAL, precum și Rapoartele de evaluare întocmite de către Fondul Monetar Internațional și Banca Mondială la diferite etape de parteneriat comun. Astfel, au fost evidențiate următoarele neajunsuri – lacune ce țin de cadrul normativ; implementarea inefficientă a abordării bazate pe risc, lipsa resurselor suficiente, lipsa supravegherii băncilor înregistrate în regiunea transnistreană și tranzacțiilor efectuate de acestea, precum și neajunsuri privind mecanismul de aplicare a sancțiunilor, numărul și valoarea mică a amenzilor și inefficienta acestora etc.

Cu referire la sancțiunile aplicate, menționăm că pe parcursul anilor 2017-2019, Banca Națională a aplicat sancțiuni de tip atenționare (9 atenționări ale băncii și 3 atenționări ale persoanelor responsabile), prescripții de înlăturare a încălcărilor și întocmirea planurilor de înlăturare a acestora, amenzi la bancă (4) și administratorii săi (6), interdicția de a deține funcții de conducere în cadrul băncii (2). Majoritatea deciziilor de aplicare a sancțiunilor sub formă de amendă băncilor comerciale și administratorilor, precum și altele de o severitate mai dură, au fost atacate în instanțele de judecată corespunzătoare.

Ținând cont de numărul băncilor licențiate, controalele efectuate, tipul încălcărilor și neajunsurilor constatate, se constată un număr mai mare de sancțiuni aplicate în comparație cu perioadele anterioare, practica de sancționare a băncilor licențiate ca urmare a constatării încălcărilor și neajunsurilor în activitatea acestora în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului fiind îmbunătățită – fapt ce vine să răspundă atât recomandărilor Comitetului MONEYVAL, cât și recomandărilor din Raportul Fondului Monetar Internațional și Băncii Mondiale.

Ca urmare a evaluărilor efectuate, au fost expuse un șir de recomandări, care pînă la moment unele din ele au fost deja implementate, iar altele urmează a fi implementate de către BNM și alte autoritățile responsabile de domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului.

6.1.2. Incluziune financiară

Ca rezultat al dezvoltării piețelor financiare și schimbărilor economice care au loc în societate modernă, tot mai mult a apărut necesitatea creșterii incluziunii financiare a populației, în special prin promovarea educării financiare. Astfel, au fost dezvoltate un șir de produse, servicii și activități care au scopul informării populației asupra modificărilor și dezvoltărilor apărute în sistemul financiar.

BNM, pe parcursul anilor 2017-2020, a desfășurat mai multe campanii de informare și sensibilizare a societății cu diferite tematici, în special, pentru promovarea educării financiare a populației. Astfel, banca centrală a oferit publicului o serie de videografice, podcasturi și videoghiduri realizate cu suportul partenerilor străini. Acestea au prezentat, în mod succint și accesibil, concepte financiare și sfaturi utile pentru viața de fiecare zi, conexă tot mai frecvent cu dezvoltarea rapidă a produselor și serviciilor financiare.

Planificarea financiară inteligentă - cum ar fi planificarea bugetului, economisirea pentru situații de urgență și pregătirea pentru pensionare - poate ajuta populația să se bucure de o viață mai bună și să treacă mai ușor peste anumite crize. Educația financiară presupune informarea corectă cu referire la diverse concepte și instrumente financiare, economii și investiții, asigurând, în așa fel, raportul optim dintre venituri și cheltuieli.

Educarea corectă conduce la dezvoltarea abilităților și cunoștințelor financiare potrivite pentru a lua decizii financiare de orice natură, înțelepte și adecvate, care în cele din urmă vor contribui la sporirea incluziunii financiare a populației și creșterea protecției consumatorului și dezvoltării pieței financiare în sensul unei guvernări solide și eficiente și oferirea produselor și serviciilor calitative cu riscuri minime. Un impact pozitiv o au campaniile promovate în scopul informării asupra scăderii dobânzilor, instrumentelor de plată în dezvoltare, protecției consumatorului, limitarea numerarului în economie, etc.

Incluziunea financiară are impact pozitiv atât asupra percepției dreptului la servicii financiare, cât și protecția statului de drept prin prevenirea utilizării frecvente a serviciilor financiar-bancare sau a rețelelor de transfer de bani neoficiale și tenebre în scopuri ilegale. Grupuri-țintă pentru incluziune ar include persoanele cu dizabilități, migranții și beneficiarii de remiteri de peste hotare, femei și studenți. Aceștia din urmă constituie și un potențial apreciabil de formatori, care în timp vor transmite cunoștințele acumulate spre diferite segmente ale publicului.

Băncile comerciale, la rândul lor, informează continuu populația privind produselor oferite cu referire la rezolvarea anumitor probleme sociale, de exemplu, au fost emise carduri pentru utilizarea de către persoanele ce primesc pensii și acelea care primesc indemnizații de creștere a copiilor.

Ținând cont de datele statistice ale băncilor, volumul produselor oferite sunt totuși, relativ modeste. Astfel, în perioada 2017-2019, volumul produselor în contextul incluziunii financiare acordate de către bănci a crescut de la circa 7,2 mldr

MDL la 10,5 mld MDL, avînd o pondere în PIB-ul anual nesemnificativ de circa 5%.

În contextul evaluării riscurilor de spălare a banilor și finanțare a terorismului pe care produsele oferite în contextul incluziunii financiare ar putea să-l impună, menționăm că, la moment, nu au fost stabiliți indici ce ar conduce la existența unui astfel de risc.

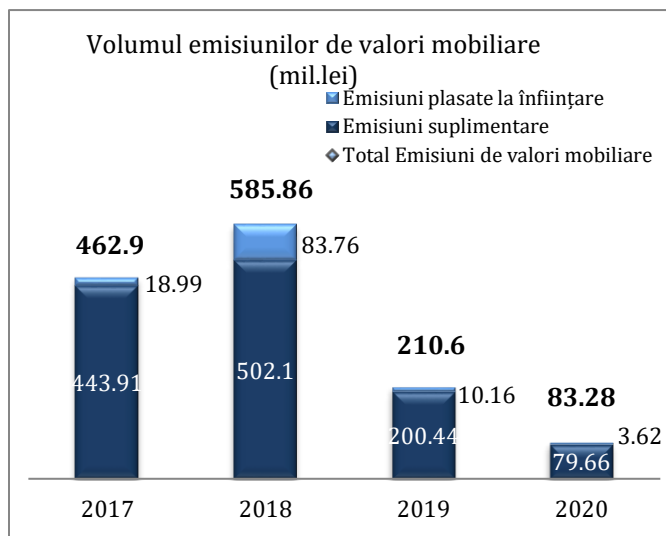
6.2. Sectorul valorilor mobiliare

În structura ansamblului de elemente ce constituie piața de capital autohtonă distingem procesul continuu desfășurat în cadrul a două segmente de bază – primar și secundar, menit să reglementeze și să supravegheze emiterea și circulația titlurilor de capital, precum și toate activitățile aferente acestora.

Obstacolele în calea dezvoltării segmentelor distincte ale pieței de capital, printre care, lipsa lichidităților și a diversității de instrumente financiare disponibile, implicit a obligațiunilor corporative emise de autoritățile publice locale reprezintă provocările regăsite în analizele ce vizează dimensiunea și evoluțiile pe piața primară și secundară de capital.

Plasamente de valori mobiliare

Din punct de vedere al volumului capitalului acționar, înregistrat sumar în Registrul emitenților de valori mobiliare ținut de CNPF din momentul constituirii pieței de capital (anii 1992-2019), dimensiunea pieței primare relevă o capitalizare, evaluată la valoarea nominală sau fixată a acțiunilor emise, în mărime de 28,7 mld. MDL, dintre care - 13,2 mld. MDL reprezintă capitalul sumar plasat la înființarea societăților pe acțiuni, iar 15,5 mld. MDL - capitalul plasat suplimentar, pe parcursul desfășurării activităților lor.

Urmează de remarcat că, deși în ultimii 3 ani anteriori anului 2020, volumul emisiunilor de acțiuni a fost net superior celui înregistrat în anul 2020, aceasta se explică prin dominarea, în perioada indicată, a unor plasamente unitare de acțiuni, efectuate de către bănci și companiile de asigurare, avînd la bază obligația executării prevederilor legislației privind calitatea acționariatului acestor entități (anularea acțiunilor dobîndite ilicit de unii acționari și emiterea de noi acțiuni în contul

societății). În această ordine de idei, dacă, în cadrul respectivului indicator, înregistrat în anii 2015-2020, s-ar atenua influența acestui factor derogatoriu, atunci, deducem că infuziile efective de resurse financiare pe piața acțiunilor reprezintă o medie anuală de cca 260 mil. MDL, valoare relativ comparabilă cu nivelul atins în 2019.

Privit din perspectiva valorificării de către emitenți a instrumentelor pieței de capital, se constată că anii 2017 - 2020 nu au fost de excepție, or acțiunile au fost singurele valori mobiliare în circulație pe piața de capital corporativă, plasamentele efectuându-se exclusiv într-un cerc limitat de persoane, prin emisiuni închise.

Evaluat din perspectiva provenienței capitalului plasat prin emisie de acțiuni, se relevă că, nici în acest context, piața primară nu a consemnat modificări esențiale de structură, or, plasamentele de mijloace în capitalul social al societăților pe acțiuni au fost, preponderent, de origine locală.

Piața secundară

Pe fundalul evoluției sectorului primar, dinamica indicatorului de bază al segmentului secundar (volumul tranzacțiilor) a păstrat trendul ascendent. Mai cu seamă, ascensiunea marcată s-a datorat creșterii volumului tranzacțiilor cu valori mobiliare derulate pe piața reglementată, concomitent cu reducerea acestui indicator în cadrul MTF și în afara segmentului bursier. Spre deosebire de valoarea tranzacțiilor înregistrate, numărul acestora, în cadrul fiecărui sector, consemnează valori în scădere.

Indicatori	2017		2018		2019		2020	
	număr (unit.)	volum (mil.lei)	număr (unit.)	volum (mil.lei)	număr (unit.)	volum (mil.lei)	număr (unit.)	volum (mil.lei)
Total tranzacții	20793		563,91		7395		4693,07	
pieța reglementată	300		97,96		287		1930,3	
MTF	107		4,76		92		47,22	
în afara pieței reglementate și MTF	20386		461,19		7016		2715,55	

Creșterea volumului tranzacțiilor, concomitent cu reducerea numărului acestora, accentuează poziția dominantă a tranzacțiilor cu pachetele mari de acțiuni, ceea ce conturează conjunctura pieței de capital, caracterizată de un factor vulnerabil: concentrația pachetelor majoritare de acțiuni în proprietatea unei singure sau a unui grup de persoane ce activează în comun.

În context, este imperios a puncta că, nivelul înalt de concentrare a valorilor mobiliare, lipsa diversității instrumentelor disponibile, inclusiv a obligațiunilor emise de autoritățile publice locale și corporative, în corelare cu specificul național și ideologia gestionării individuale a afacerilor demonstrează nivelul cererii actuale a pieței.

Ținând cont de faptul, că infrastructura pieței de capital a suferit unele modificări în 2019, prin debutul (02.05.2019) unei entități noi pe piață – Depozitarul central unic al valorilor mobiliare, în calitate de prestator de servicii de evidență centralizată și decontare a valorilor mobiliare, CNPF și-a amplificat activitatea sa de supraveghere și monitorizare a tranzacțiilor efectuate în afara pieței reglementate și MTF, aceasta fiind extinsă și asupra operațiunilor înregistrate în Sistemul de evidență al Depozitarului central unic. În Sistemul Depozitarului central unic sunt înregistrate valorile mobiliare ale 197 emitenți. Totodată, sarcina Depozitarului central unic se rezumă primordial la consolidarea funcțiilor de evidență centralizată a registrelor acționarilor de la prestatorii de servicii actuali (societățile de registru), având ca termen final - decembrie 2022. Pornind de la calendarele trasate prin Legea nr. 234/2016⁸⁵ care guvernează activitatea Depozitarului central unic, precum și acordurile încheiate cu partenerii de dezvoltare, la finele anului 2019, a fost încheiată cu succes prima fază de transmitere către DCU a registrelor acționarilor băncilor, companiilor de asigurări și acelor emitenți care sunt cotați pe piață de tranzacționare organizată. Desigur, această remodelare a infrastructurii pieței a impactat și numărul actorilor profesioniști de pe piață, accentuând un trend constant, în scădere în ultimii 2 ani.

Un alt element important îl reprezintă, de asemenea, procesul de evaluare a calității acționariatului participanților profesioniști. În 2019, ca parte a acestui proces complex, ce implică examinarea riguroasă a actelor depuse în acest scop, CNPF a adoptat decizia prin care s-a autorizat achiziționarea acțiunilor SA „Bursa de Valori a Moldovei”, în mărime ce depășește 20% din capitalul social al acesteia, de către una dintre Societățile de investiții.

Din perspectiva protejării sistemului național financiar-nebancar, precum și a investitorilor împotriva practicilor neloiale, abuzive și frauduloase pe piața de capital, activitatea de monitorizare și control a participanților pe piața de capital, iar, în acest context, și al tranzacțiilor/operațiunilor derulate, nemijlocit, de către acești participanți pe piața secundară, reprezintă pilonul principal în realizarea obiectivului de bază al CNPF - asigurarea stabilității, siguranței, transparenței și prevenirii riscurilor sistemice pe acest segment al pieței, precum și cele aferente spălării banilor și finanțării terorismului.

Astfel, în scopul asigurării realizării obiectivului de reglementare și control a modului de aplicare și executare de către participanții pieței a măsurilor legale de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului, activitatea de monitorizare și control a CNPF este direcționată spre:

- asigurarea respectării obligațiilor de transparență a persoanelor licențiate sau autorizate pe piața de capital (raportare trimestrială), pe care acestea le au în conformitate cu prevederile legale în vigoare, inclusiv prezentarea în termen a informației SPCSB despre activitățile sau tranzacțiile suspecte, activitățile sau

⁸⁵ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=98790&lang=ro

tranzacțiile realizate în numerar/virement care depășesc valoarea minimă stabilită de actele normative;

- asigurarea respectării normelor legale la desfășurarea activităților profesionale, implicit la înregistrarea tranzacțiilor/operațiunilor cu valori mobiliare pe piața reglementată și MTF, precum și în afara acestor piețe, fapt ce se realizează prin efectuarea controlului complex al activității desfășurate de participantul pieței, în cadrul căruia se examinează toate cerințele stabilite de actele normative și pentru toate operațiunile/tranzacțiile înregistrate în perioada supusă verificării, precum și prin analiză amplă din oficiu a documentelor care au stat la baza înregistrării tranzacțiilor supuse verificării de către CNPF.

Având în vedere particularitățile pieței de capital autohtone, identificăm o serie de criterii și factori de risc, care urmează a fi luate în considerare în vederea prevenirii acțiunilor de spălare a banilor, și anume:

- particularitățile bazei de clienți a entităților care activează pe piața de capital, și anume, dacă aceasta include persoane expuse politic, nerezidenți, persoane juridice cu structuri de proprietate complexe etc.;

- aplicarea neconformă a regulilor de cunoaștere a clienților, precum și lipsa unei clasificări a acestora potrivit riscurilor asociate,

- lipsa unei evaluări interne a riscurilor per entitate, ajustată naturii și complexității activității companiei.

În contextul celor relatate, se desprinde concluzia evaluării unui risc mediu, având în vedere că pe piața de capital nu au fost identificate riscuri, care să afecteze în mod semnificativ activitatea pe termen scurt a participanților pieței și implicit sistemul pieței de capital per ansamblu, fapt ce se datorează dialogului intens cu piața, ca rezultat fiind clarificate, în limita competenței legale, o serie de aspecte și create premisele remedierii unor situații neconforme și/sau identificării unor soluții corespunzătoare.

6.2. Sectorul asigurări

Asigurările – domeniu de intermediere financiară – ocupă un rol distinct în cadrul pieței financiare, implicit în economia națională, cu impact de ordin economic și social.

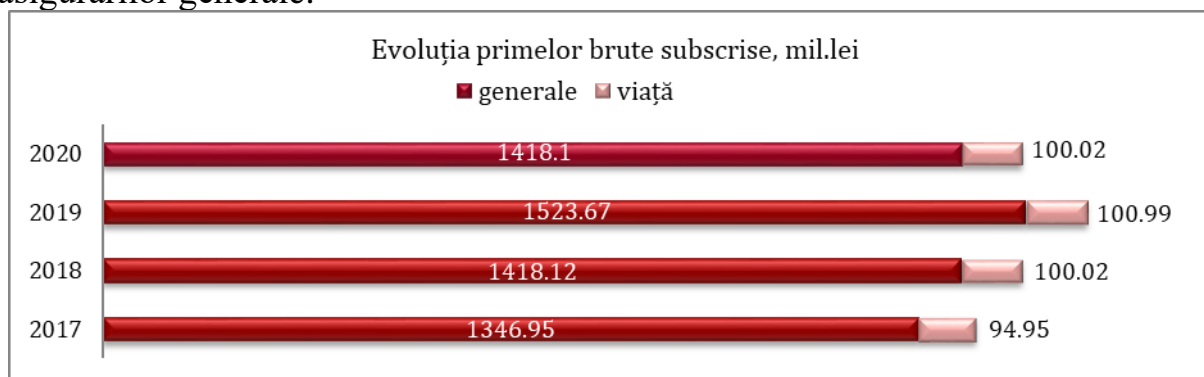
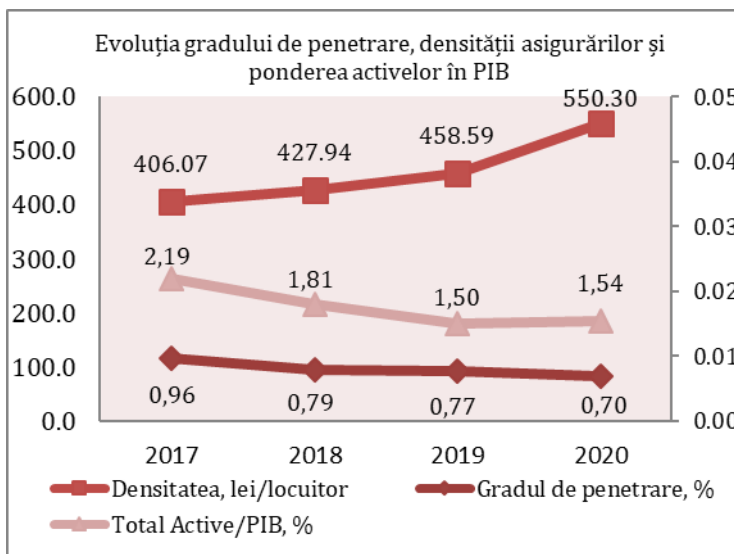
Astfel, sectorul în cauză este unul extrem de complex, de cuprinzător și atinge fiecare moment al existenței umane/sociale. Iar evoluția (re)asigurărilor reprezintă un tablou a dezvoltării economice, sociale și culturale.

Densitatea primei de asigurare pe cap de locuitor este un indicator care exprimă scara de utilizare a produselor de asigurare de către populație. În 2020 prima per capita era de aproximativ 550,3 lei/locuitor - o creștere de 144,23 lei

comparativ cu anul 2017. Gradul de penetrare a asigurărilor, exprimat ca raport între primele brute subscrise și PIB, a înregistrat nivelul de 0,7 la sută, fapt ce atestă o contracție a acestui indicator comparativ cu 2017 cu 0,26 p.p. (în țările din regiune acest indicator constituie 1- 1,5 la sută). Acesta denotă că ritmul de creștere al PIB-ului a fost

superior celui de extindere a activităților de (re)asigurare, respectiv se rezumă că sectorul nu evoluează „în ritm” cu economia.

Din perspectiva expunerii pe categorii de asigurări, în perioada 2017-2020 piața s-a caracterizat, printr-un grad pronunțat de concentrare pe segmentul asigurărilor generale.

În context, în 2020 asigurările generale dețineau o pondere de 93,41 la sută din totalul primelor brute subscrise de societățile de asigurare, iar asigurările de viață consemnau - 6,5 la sută. În aceeași perioadă, asigurările obligatorii au reprezentat 42,05 la sută (683,10 mln MDL) din totalul primelor subscrise, iar asigurările facultative au acoperit 57,95 la sută (941,56 mln MDL) din volumul primelor brute subscrise pe piața de asigurări.

Primele brute subscrise, care pe parcursul ultimilor ani înregistrau o creștere relativ constantă, în 2020 au consemnat un declin, în special, cele provenite din vânzările de certificate "Carte Verde". Astfel, 13 societăți de asigurări (care au deținut licență pe parcursul lui 2020) au subscris prime brute în valoare totală de 1 452,9 mln MDL, în scădere cu 171,8 mln MDL (10,57 la sută) față de valoarea înregistrată în 2019 (1 624,7 mln MDL).

În 2020, au beneficiat de produsele de asigurare 1 276 332 consumatori în baza contractelor/polițelor de asigurare încheiate cu persoane fizice și juridice, fiind

în descreștere cu 543 881 polițe comparativ cu 2019. Din numărul total de polițe, pentru asigurări generale au fost eliberate 1 273 984 polițe, iar pentru asigurări de viață – 2 348 polițe. În 2019 au fost emise 1 820 209 polițe de asigurare în baza contractelor încheiate cu persoane fizice și juridice, fiind în creștere cu 84 172 polițe comparativ cu 2018. Din numărul total de polițe, pentru asigurări generale au fost eliberate 1 817 507 polițe, iar pentru asigurări de viață – 2 702 polițe.

Piața asigurărilor generale rămîne dominată de asigurările auto (asigurările de răspundere civilă auto - RCA internă și Carte Verde și asigurările de vehicule terestre (CASCO)) care au deținut supremația în portofoliul consolidat al pieței (2020) – 72,37 la sută din totalul primelor brute subscrise din asigurările generale (978,4 mln MDL), fiind în scădere cu 5,0 puncte procentuale față de 2019. În 2019 – 67,36 la sută (1026,37 mln MDL) din totalul primelor brute subscrise din asigurările generale (1523,67 mln MDL), fiind în scădere cu 2,93 p.p. față de 2018.

Modificările și completările cadrului normativ au consolidat piața de asigurări și au îmbunătățit soliditatea financiară.

În perioada 2017-2020, CNPF a întreprins acțiuni punctate de natură regulatorie și de supraveghere, cum ar fi evaluarea asigurătorilor, îmbunătățirea cadrului de guvernare corporativă, asigurarea unui management mai prudent al riscurilor.

În scopul sporirii transparenței, dar și a încrederii asiguraților în companiile de asigurări, autoritatea de supraveghere impune aplicarea principiilor de guvernare corporativă consacrate prin cele mai bune practici. În acest sens, au avut loc schimbări esențiale care s-au produs și pe segmentul guvernării corporative.

Prin amendamentele normative și măsurile dispuse, autoritatea de supraveghere a urmărit identificarea timpurie a principalelor arii de risc în activitatea companiilor de asigurări prin utilizarea unui instrument de evaluare corectă atât a calității sistemului de guvernare corporativă în ansamblul său, cât și în ceea ce privește activitatea individuală a persoanelor cu funcții de răspundere, prin păstrarea unui istoric al actelor și faptelor acestora (conduită și comportament) și asigurarea cu privire la faptul că pentru fapte similare se dispun măsuri similare, iar acestea sunt stabilite în funcție de impact, risc, circumstanțe și repetabilitatea faptelor.

Astfel, prin Hotărîrea CNPF nr.17/3/2019⁸⁶, a fost actualizat Regulamentul cu privire la cerințele față de persoanele cu funcții de răspundere ale asigurătorilor/reasigurătorilor și intermediarilor în asigurări, fiind stabilite criterii de evaluare a persoanelor înaintate în funcția de răspundere ce vizează calificarea, experiența, integritatea profesională și buna reputație, precum și norme privind incompatibilitățile și restricțiile persoanelor cu funcție de răspundere în activitatea desfășurată, obligativitatea notificării și raportării către autoritatea de supraveghere

⁸⁶ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=114310&lang=ro

a oricăror schimbări în activitatea persoanelor cu funcție de răspundere, și sancționarea pentru nerespectarea prevederilor Regulamentului.

În context, este important de menționat aprobarea, în anul 2019, a Regulamentului cu privire la auditul asigurătorilor⁸⁷ (reasigurătorilor). Acesta a fost elaborat în vederea creării unui cadru normativ eficient de reglementare a activității aferente efectuării auditului asigurătorilor/reasigurătorilor, întru stabilirea atribuțiilor, funcțiilor și responsabilităților comitetului de audit, exigențelor față de entitățile de audit și membrii echipei de audit, inclusiv prin stabilirea exigențelor la efectuarea auditului situațiilor financiare și auditului în scop de supraveghere. Prin Regulament a fost reglementată efectuarea anuală de către o entitate de audit aprobată de autoritatea de supraveghere a auditului privind adecvarea și implementarea politicilor și procedurilor interne ale asigurătorului în domeniul de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului, precum și analiza efectuării tranzacțiilor.

Regulamentul cu privire la Registrul agenților de asigurare și agenților bancassurance (Hotărârea CNPF nr. 21/3/2019⁸⁸), atestă reglementarea procesului de înregistrare a intermediarilor de către autoritatea de supraveghere și stabilirea condițiilor, termenelor, modului și procedurii de înregistrare în Registrul agenților de asigurare și agenților bancassurance, care este un sistem informațional cu totalitatea datelor oficiale despre agenții de asigurare și agenții bancassurance, care practică activitate profesionistă pe piața asigurărilor.

Avînd în vedere riscurile care implică activitatea de reasigurare (în special - cedarea primelor în reasigurare nerezidenților), prin Hotărârea CNPF nr.17/6/2017⁸⁹ s-a aprobat Regulamentul privind cerințele față de programul de reasigurare al asigurătorului și regulile de contractare a reasigurărilor (bazîndu-se pe Principiul IAIS nr.13 "Reasigurarea și alte forme de transfer a riscurilor"). Regulamentul stabilește atribuțiile autorității de supraveghere pentru evaluarea politicilor de reasigurare și obligă asigurătorul să adopte și să implementeze un program eficient de reasigurare pentru fiecare an financiar, cu respectarea cerințelor de natură prudentială, adecvarea la profilul de risc, evitarea concentrării riscurilor. Suplimentar, urmare a desfășurării de către CNPF a unei proceduri ample de identificare a beneficiarilor efectivi ai acționarilor care dețin participații calificate în companiile de asigurări, actorii pieței au asigurat plasarea informațiilor/datelor aferente persoanelor identificate pe propriile pagini web.

Ca rezultat al vulnerabilităților identificate anterior în cadrul evaluării naționale a riscurilor privind netransparența acționarilor companiilor de asigurări, pe parcursul perioadei 2017-2020 au fost aprobate modificări și completări legislative care stabilesc reglementări detaliate a procedurii de anulare, emitere și vînzare a participațiilor calificate procurate și deținute cu nerespectarea cerințelor

⁸⁷ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=114529&lang=ro

⁸⁸ https://www.cnpf.md/storage/files/files/21_3%20din%2027_05_2019.pdf

⁸⁹ https://www.cnpf.md/storage/files/files/hot_17_6.pdf

privind calitatea acționariatului în capitalul asigurătorilor, procedura privind aplicarea restricțiilor asupra drepturilor acționarilor asigurătorilor, inclusiv și dispoziții conform cărora persoanele față de care s-au dispus măsurile restrictive nu mai pot deține, direct sau indirect, noi acțiuni ale asigurătorilor (reasiguratorilor) (amendamente la art. 29 din Legea nr. 407/2006 cu privire la asigurări).

Totodată, în anul 2018, în vederea îmbunătățirii cadrului legal privind activitatea profesională în domeniul asigurărilor, au fost introduse norme (prin amendarea cadrului normativ – Legea nr. 273/2018⁹⁰ și Hotărârea CNPF nr.47/6/2018) ce reglementează procedura de licențiere a activității de asigurare/reasigurare și de intermediere în asigurări, precum și controlul asupra respectării de către titularii de licență a condițiilor de licențiere și aplicării măsurilor de sancționare. Au fost aprobate prevederi aferente instituirii procedurii de supraveghere specială și reglementare a acțiunilor autorității de supraveghere și asigurătorului, inclusiv în cazul depunerii benevole a licenței.

Avînd în vedere faptul că pe piața Republicii Moldova activează o singură companie de asigurări care subscrie riscuri în asigurări de viață, riscul de spălare a banilor din cauza fluxurilor masive de fonduri asociate produselor de asigurări de viață este scăzut, compania oferă polițe care nu sunt foarte flexibile, iar rezilierea anticipată prezumă diluări a valorii sumelor transferate, respectiv, riscul de retragere a unor sume impunătoare este unul minor. Alte produse de investiții care ar oferi clienților posibilitatea de a depune și de a retrage ulterior sume mari de numerar cu o reducere relativ minoră a valorii nu sunt disponibile.

Criteriile și factorii de risc identificați în domeniul descris sunt:

- Conducerea companiei de asigurări este responsabilă pentru executarea adecvată și eficientă a programelor în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului. În consecință, aceasta este responsabilă de aprobarea programului de conformitate și de angajarea/desemnarea unei persoane responsabile în domeniul vizat al companiei. Un factor care poate genera riscuri de spălare a banilor este alocarea insuficientă de resurse în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului, precum și lipsa unei supravegheri adecvate de către conducere a executării obligațiilor de către angajații companiei. În plus, conducerea trebuie să se asigure că gestionarea riscurilor, monitorizarea și alte activități aferente se desfășoară într-un mod coordonat și eficient.

- Aplicarea adecvată a regulilor de cunoaștere a clientului. Companiile de asigurări sunt obligate să implementeze proceduri de identificare a clienților cu care vor stabili relații de afaceri. În acest proces, colectarea informațiilor adecvate de identificare a clienților, precum și verificarea exactității acestor date se face șablonat, fără a exista o categorizare clară a clienților după riscul pe care aceștia îl prezintă.

⁹⁰ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113267&lang=ro

- La baza măsurilor de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului este evaluarea riscurilor. Astfel, identificarea riscurilor interne per companie, precum și clasificarea adecvată a clienților în bază de risc – determină ulterior aplicarea măsurilor de precauție privind clienții. În timp ce se determină nivelul de risc al clientului, linia de activitate în care operează clientul este un factor important care nu este luat în considerare de către companiile de asigurări. În plus, un factor vulnerabil îl reprezintă verificarea listelor de sancțiuni, calității de persoană expusă politic, precum și datele media negative, care se face limitat sau nu se face deloc. În acest context, evaluarea riscurilor interne este foarte importantă și urmează a fi făcută/revizuită adecvat și ajustată naturii și complexității activității companiei.

- Identificarea adecvată a persoanelor juridice, asociațiilor și fundațiilor. Verificările proprietarilor și ale beneficiarilor efectivi sunt, de asemenea, printre responsabilitățile companiilor de asigurări care urmează a fi eficientizate.

Avînd în vedere cele expuse supra, precum și urmare evaluării efectuate atît în partea ce ține de dezvoltarea sectorială (ponderea relativ mică a primelor de asigurare subscrise raportată la PIB), gama limitată de produse oferite de către companiile de asigurări – majoritatea reprezentînd asigurări obligatorii prevăzute de legislația în vigoare, cît și măsurile întreprinse de către autoritatea de supraveghere pe parcursul ultimilor 3 ani, se constată că sectorul asigurărilor prezintă un risc mediu-scăzut de spălare a banilor și finanțare a terorismului.

6.4. Alte instituții financiare

6.4.1. Asociații de economii și împrumut

La sfîrșitul anului 2020, dețineau licențe pentru desfășurarea activității profesionale 228 AEÎ.

În rezultatul analizei datelor prezentate, se relevă faptul că ponderea împrumuturilor acordate de către AEÎ în PIB nu s-a modificat esențial pe parcursul anilor 2017-2020 și constituie 0,46 la sută la finele anului 2020. Totuși, valoarea totală a activelor pe sector a crescut cu circa 5 la sută față de anul 2019 și a atins valoarea de 1115,33 mln MDL. Majorarea activelor se datorează majorării împrumuturilor acordate cu 2 la sută. Din totalul activelor înregistrate per sistem, circa 88 la sută aparțin AEÎ de categoria B care numeric se cifrează la doar 64 de entități, generînd un capital propriu de 283,3 mln MDL care reprezintă 77 la sută din capitalul sistemului.

Potrivit clasificării împrumuturilor acordate de către AEÎ pe direcții de utilizare, cea mai semnificativă parte a împrumuturilor s-a acordat pentru consum – 332,7 mln MDL (34,7 la sută), urmată de împrumuturile acordate pentru

procurarea sau construcția imobilelor – 289,55 mln MDL (30,2 la sută) și împrumuturile acordate în domeniul agriculturii – 244,3 mln MDL (25,5 la sută).

În 2020, în premieră, grație suportului partenerilor de dezvoltare, un șir de AEÎ au fost conectate (legal și tehnic) la serviciile internaționale de transfer de remitențe, astfel încât persoanele din zonele rurale (membrii AEÎ) pot obține transferuri într-un mod simplificat și eficient. Acest instrument permite direcționarea remitențelor emigranților către zonele rurale ale țării prin intermediul AEÎ ca mijloc de oficializare a fluxurilor de remitențe și de încurajare a incluziunii financiare rurale a beneficiarilor de remitențe.

O realizare care a eficientizat și optimizat procesul de consolidare și analiză a rapoartelor aferente sectorului de creditare nebanară a fost crearea și implementarea unui sistem informatic electronic cu bază de date privind stocarea, consolidarea, analiza și monitorizarea datelor financiare. Rapoartele de ieșire în ce privește consolidarea datelor, rapoarte specifice de analiză sau rapoarte ad-hoc la cerere se obțin instant, lucru care eficientizează procesul de supraveghere din oficiu a entităților raportoare. Adicional, a fost dezvoltat și este la etapa de testare modulul analitic informațional de supraveghere bazată pe risc cu indicatori de alertă timpurie pentru sectorul AEÎ, fapt care va permite monitorizarea în timp real a potențialelor riscuri determinate de indicatorii de performanță înregistrați. Pe parcursul anului 2020 au fost recepționate și analizate 1441 rapoarte ale AEÎ.

Un element important în activitatea de autorizare a autorității de supraveghere l-a constituit procesul de evaluare și confirmare a membrilor structurii de conducere a AEÎ și anume a persoanelor care dețin funcțiile de membri ai consiliului și a comisiei de cenzori, directori executivi, contabili-șef, dar și conducător al filialei/reprezentanței. Urmare a examinării unui număr vast de documente ce atestă corespunderea persoanelor exigențelor stabilite de cadrul regulator în cursul anului 2019 au fost confirmați în funcție 40 de administratori (pe parcursul anului 2020 atestăm confirmarea a 21 de administratori) din structura de conducere a sistemului AEÎ.

În context, ca rezultat al controalelor efectuate, se evidențiază un șir de carențe în activitatea AEÎ în scopul implementării eficiente a măsurilor de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului, și anume: alocarea resurselor limitate aferente domeniului dat; eficiență scăzută aferentă aplicării cerințelor de identificare și raportare a tranzacțiilor suspecte și limitate; lipsa identificării PEP și altor persoane cu grad de risc sporit, etc.

Cu toate acestea, modul de desfășurare a activității AEÎ, serviciile și produsele oferite, mediul de activitate (zona rurală în special), clientela, cadrul normativ aplicabil și alți factori implicați, au condus la determinarea unui risc scăzut de spălare a banilor și finanțare a terorismului asociate sectorului dat.

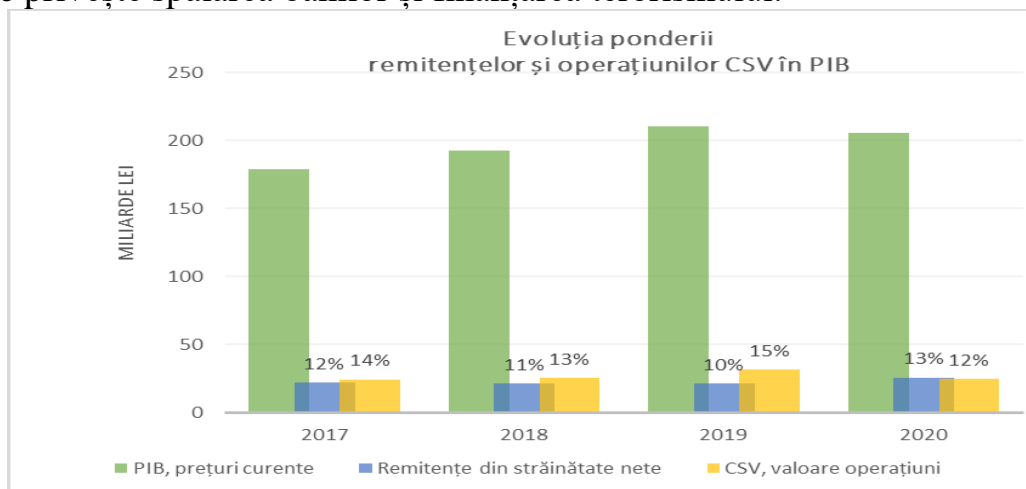
6.4.2. Casele de schimb valutar

Serviciul de schimb valutar în numerar pentru persoanele fizice este un produs oferit de către casele de schimb valutar din Republica Moldova conform cadrului normativ în vigoare și presupune operațiuni de cumpărare și vânzare a valutei străine contra monedei naționale sau contra altei valute străine, precum și, după caz, operațiuni de cumpărare și vânzare a cecurilor în valută străină.

Având în vedere, datele statistice reflectate în tabelul prezentat, se observă o susținere externă masivă a operațiunilor de cumpărare/vânzare a valutei străine efectuate de către casele de schimb valutar din remitențele din străinătate.

Astfel, volumul mare a remitențelor care implică, consecvent, necesitatea efectuării schimbului valutar, de rînd cu menținerea unui grad ridicat al utilizării frecvente a numerarului în activitatea economică a Republicii Moldova, au rezultat în înregistrarea unui număr semnificativ de case de schimb valutar. Astfel, la situația din 01.01.2020 pe teritoriul țării activau 382 CSV licențiate de către BNM, conform legislației în vigoare. Numărul mare de case de schimb valutar prezente pe piață a contribuit la o concurență sănătoasă între ele în lupta pentru clienți, fapt ce a rezultat în diferența foarte mică între cursul de cumpărare și cel de vânzare a valutelor.

Rulajul total al operațiunilor de cumpărare/vânzare a valutei străine efectuate pe parcursul anului 2019 prin intermediul CSV era de cca. 31,6 mlrd MDL, ceea ce constituia aproximativ 15 la sută din volumul PIB pentru 2019, iar pentru anul 2020 rulajul total al operațiunilor de cumpărare/vânzare a valutei străine a scăzut până la 24,7 mlrd MDL, ceea ce a constituit aproximativ 12 la sută din volumul PIB. Ponderea dată reflectă un volum relativ mediu al acestor tranzacții în sectorul real al economiei și, prin urmare, denotă un impact mediu al acestui produs/serviciu în ceea ce privește spălarea banilor și finanțarea terorismului.

În același timp, impactul serviciului de schimb valutar prestat de CSV asupra gradului de risc de spălare a banilor și finanțare a terorismului, este determinat și de profilul de risc al clienților, care este reprezentat doar de persoane fizice. Totodată,

din punct de vedere al impactului serviciului de schimb valutar în numerar este important a se nota, că în perioada supusă evaluării disponibilitatea produsului prin intermediul aparatelor de schimb valutar, deci în mod anonim, s-a aflat doar la etapa de inițiere. Astfel, în perioada anilor 2017 - 2019, din numărul total al tranzacțiilor de schimb valutar de peste 8,5 mln, mai puțin mult de 8 mii au fost efectuate prin intermediul aparatelor de schimb valutar, iar pentru anul 2020 din numărul total al tranzacțiilor de schimb valutar de peste 5,4 mln, cca. 2,2 mii au fost efectuate prin intermediul aparatelor de schimb valutar.

Activitatea CSV din Republica Moldova, precum și modalitatea de desfășurare a operațiunilor de schimb valutar în numerar, este reglementată prin intermediul mai multor acte normative, și anume: Legea privind reglementarea valutară nr. 62/2008, Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei nr. 548/1995, Regulamentul privind activitatea unităților de schimb valutar, aprobat prin Hotărârea Comitetului executiv al BNM nr. 335/2016⁹¹, Regulamentul privind licențierea, controlul și sancționarea unităților de schimb valutar, aprobat prin Hotărârea Comitetului executiv al BNM nr. 304/2016⁹², Regulamentul privind condițiile și modul de efectuare a operațiunilor valutare, aprobat prin Hotărârea Comitetului Executiv al BNM nr. 29/2018⁹³.

Totodată, cadrul normativ de reglementare al activităților CSV în ceea ce ține de prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului este format de Legea nr. 308/2017 și Regulamentul cu privire la cerințele privind prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului în activitatea caselor de schimb valutar și hotelurilor, aprobat prin Hotărârea Comitetului executiv al BNM nr. 201/2018⁹⁴.

În acest mod, CSV din Republica Moldova funcționează pe baza unui cadru legal solid care oferă un spectru larg de măsuri adecvate pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului.

Cu toate acestea, există unele deficiențe care impun consolidarea cadrului normativ pe următoarele segmente:

- recomandări aferente elaborării programelor proprii pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, inclusiv în ceea ce ține de modalitatea de organizare, frecvența și complexitatea instruirilor aferente riscurilor de finanțare a terorismului specifice serviciului de schimb valutar;

- prevederi exprese și ghiduri aferente implementării mecanismelor/instrumentelor, inclusiv sistemelor informatice automatizate, pentru

⁹¹ <https://www.bnm.md/ro/content/regulamentul-privind-activitatea-unitatilor-de-schimb-valutar-aprobat-prin-hotarirea>

⁹² <https://www.bnm.md/ro/content/hce-al-bnm-cu-privire-la-aprobarea-regulamentului-privind-licentierea-controlul-si>

⁹³ <https://www.bnm.md/ro/content/regulamentul-privind-conditiile-si-modul-de-efectuare-operatiunilor-valutare-aprobat-prin-0>

⁹⁴ <https://www.bnm.md/ro/content/regulamentul-cu-privire-la-cerintele-privind-prevenirea-si-combaterea-spalarii-banilor-si-0>

verificarea desemnării clienților în lista sancțiunilor, restricțiilor și/sau interdicțiilor aplicate anumitor persoane;

- recomandări speciale pentru CSV în domeniul implementării corecte a cerințelor privind identificarea tranzacțiilor complexe și neobișnuite sau verificarea sferei tranzacțiilor etc.

- îndrumări/ghiduri clare și complexe care să includă tipologiile de spălare a banilor și finanțare a terorismului specifice activității CSV;

- dispoziții cu referire la aplicarea măsurilor relevante de atenuare a riscurilor atunci când acest lucru este solicitat de autorități/instituții relevante și raportarea măsurilor în cauză către SPCSB.

Deficiențele aferente cadrului normativ cu privire la obligațiile specifice de conformitate a activității CSV cu cerințele din domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului, se reflectă într-un șir de lacune identificate, inclusiv, în rezultatul desfășurării inspecțiilor pe teren de către inspectorii BNM, și anume: formalitatea programele interne în domeniu, neactualizarea acestora în conformitate cu legislația în vigoare; lipsa Registrelor persoanelor fizice identificate; lipsa identificării persoanelor expuse politic și altor persoane cu grad de risc sporit, precum și a persoanelor asupra cărora fost stabilite sancțiuni și alte restricții; lipsa sistemelor informatice pentru monitorizarea tranzacțiilor și lipsa mecanismelor și indicilor de identificare adecvată a tranzacțiilor suspecte; lipsa registrelor rapoartelor transmise în adresa SPCSB; sisteme deficiente de colectare, procesare și păstrarea a datelor; insuficiența instruirilor sau calitatea inferioară a acestora, pentru angajații cu responsabilități în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului etc.

Concomitent, în rezultatul desfășurării evaluării Republicii Moldova de către experții MONEYVAL, în Raportul de Evaluare au fost semnalate și consemnate unele neajunsuri aferente conformității sectorului produsului de schimb valutar în numerar, care se referă la: lipsa identificării persoanelor expuse politic sau persoanelor cu risc sporit sau persoanele asupra cărora au fost aplicate sancțiuni și restricții, lipsa prevederilor exprese cu privire la obligația caselor de schimb valutar de a întreprinde măsuri rezonabile pentru a stabili sursa averii clienților/beneficiarilor reali identificați ca persoane expuse politic, lipsa identificării și raportării tranzacțiilor suspecte și calitatea rapoartelor remise către SPCSB, lipsa diversificării măsurilor de gestionare a riscurilor de spălare a banilor și finanțare a terorismului, specifice serviciului de schimb valutar, lipsa unor tipologii detaliate de spălare a banilor și finanțare a terorismului și insuficiența acțiunilor de supraveghere asupra sistemelor și proceselor interne pentru identificarea și justificarea suspiciunilor, sisteme deficiente de colectare și procesare a datelor și insuficiența prevederilor detaliate aferente obligațiilor cu privire la păstrarea informațiilor despre clienți etc.

În concluzie, specificăm că activitățile desfășurate în scopul identificării și evaluării vulnerabilităților produsului de schimb valutar în numerar au avut la bază,

atît informații caracteristice întregului sector evaluat, cît și informații limitate cantitativ, care au fost acumulate de pe un eșantion de entități, care la sfîrșitul perioadei evaluate înregistrau un rulaj al operațiunilor de cca 45% din rulajul total al operațiunilor de schimb valutar executate pe acest sector. Astfel, deși calitatea informațiilor analizate a fost uneori insuficientă, cadrul normativ aplicabil, modul de desfășurare a activității instituțiilor financiare respective, serviciile și produsele oferite, mediul de activitate, baza de clienți și alți factori implicați, precum și practicile de supraveghere utilizate, au condus la determinarea, în general, a unui risc mediu-înalt de spălare a banilor și finanțare a terorismului asociate activității entităților date.

6.4.3. Organizații de creditare nebancară

Ascensiunea sectorului de creditare nebancară, unul anterior supravegheat în mod non-prudențial, a cuantificat slăbiciunile și vulnerabilitățile acestuia, în consecință într-o manieră de necontestat regulatorul – în conlucrare cu partenerii de dezvoltare – a reușit să identifice soluțiile pe potrivea riscurilor derivate. Reușita, materializată prin noile rigori legislative pentru a fi cuantificat cu rezultat palpabil, urmează să fie însoțită de o implementare cuprinzătoare, astfel încît participanții pieței să fie orientați spre respectarea cerințelor de supraveghere, iar consumatorii să beneficieze de servicii de calitate.

Sectorul de creditare nebancară a continuat să se afirme - atît prin prisma evoluției ascendente în susținerea unor domenii din economie, cît și ca o verigă indispensabilă cu rol de intermediere financiară în cadrul sistemului financiar propriu-zis (per ansamblu). Astfel, în anul 2020, stocul de credite acordate de către sector în PIB a înregistrat o valoare de 4,66 la sută. Ritmul semnificativ de creștere al creditelor oferite de către OCN se datorează de asemenea și înglobării activității de leasing financiar (2019) în statistica raportărilor (per totale) pe segmentul OCN (astfel leasingul financiar constituind 16,0 la sută din cumulul activităților de creditare nebancară prestate).

Valoarea activelor deținute de organizațiile de creditare nebancară a menținut trendul pozitiv pe parcursul ultimilor ani. La finele anului 2019, activele sectorului au constituit 10 737 mil. MDL, înregistrând un ritm anual de creștere de circa 35,0 la sută. Eficiența utilizării activelor și capitalului propriu a rezultat cu o rată de rentabilitate de circa 27,85 la sută.

Capitalul propriu al OCN a menținut o tendință crescătoare, majorându-se cu 11,78 la sută în 2020, fiind totodată afectat de o diminuare esențială a profitului net cu circa 47,7 la sută față de 2019 (condiționată de constituirea regulamentară a provizioanelor pentru pierderi la active), schimbări negative, care de altfel, au fost asimilate de majorarea capitalului social minim cu circa 35,0 la sută față de anul precedent (cerințe prevăzute de noul cadru legal).

Activitatea de licențiere/avizare exercitată pe parcursul 2019 - 2020 în raport cu sectorul de creditare nebancară a reprezentat o primă verigă a unui proces complex de supraveghere exprimat prin identificarea și determinarea nivelului de acces atribuit prin cadrul legal participanților la această piață. Activitatea pe această dimensiune a constatat în analiza cererilor transmise de către entitățile din domeniul vizat și a documentelor însoțitoare, verificarea condițiilor, a criteriilor și a conformității cu prevederile legale în vigoare.

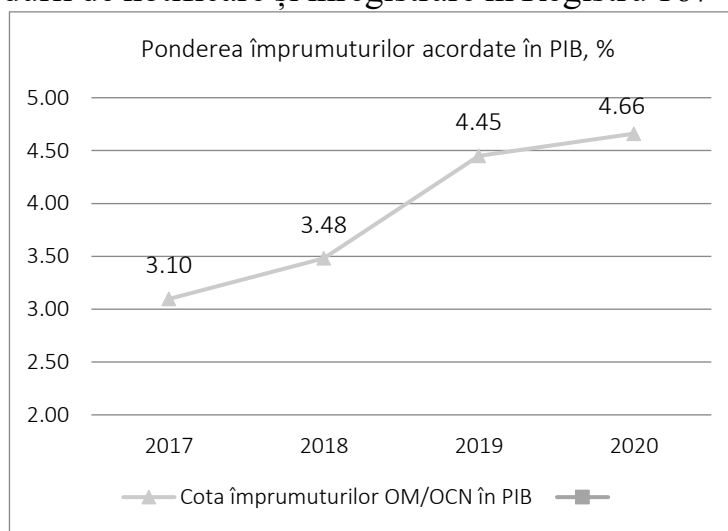
În context, pe parcursul 2019 - 2020, a avut loc continuarea procesului de aliniere a organizațiilor de creditare nebancară la prevederile Legii nr. 1/2018⁹⁵, dar și a cadrului normativ secundar (Regulamentul cu privire la modul de avizare și înregistrare a organizațiilor de creditare nebancară în Registrul organizațiilor de creditare nebancară autorizate și Regulamentul cu privire la transparența structurii de proprietate a organizației de creditare nebancară, aprobate prin Hotărârea CNPF nr. 41/4/2018⁹⁶), proces cuantificat prin:

- avizarea înregistrării de stat a OCN ca rezultat al depunerii cererilor privind constituirea, reorganizarea, lichidarea sau suspendarea activității;
- înregistrarea în Registrul OCN autorizate, ca urmare a procesului de notificare.

Astfel, în 2020, CNPF a eliberat 10 avize pentru înregistrarea de stat în vederea constituirii OCN; 3 avize pentru înregistrarea de stat privind lichidarea OCN; 2 avize pentru înregistrarea de stat a reorganizării prin fuziune (absorbție) a OCN. De asemenea, au fost supuse procedurii de notificare și înregistrare în Registrul organizațiilor de creditare nebancară autorizate 13 OCN, la 1 OCN a fost reluată activitatea, la 14 OCN a fost suspendată activitatea, cu efectuarea mențiunilor respective în Registru, iar 13 OCN au fost radiate din Registrul organizațiilor de creditare nebancară autorizate.

În 2019, au fost supuse procedurii de notificare și înregistrare în Registru 167 organizații de creditare nebancară. Totodată, din cele 167 OCN înregistrate, 1 organizație de creditare nebancară a fost radiată din Registru la cererea acesteia și 1 organizație de creditare nebancară a inițiat procedura de lichidare.

O activitate consistentă a CNPF o constituie și actualizarea permanentă a informației conținute în Registru. Acesta este constituit și structurat pe mai

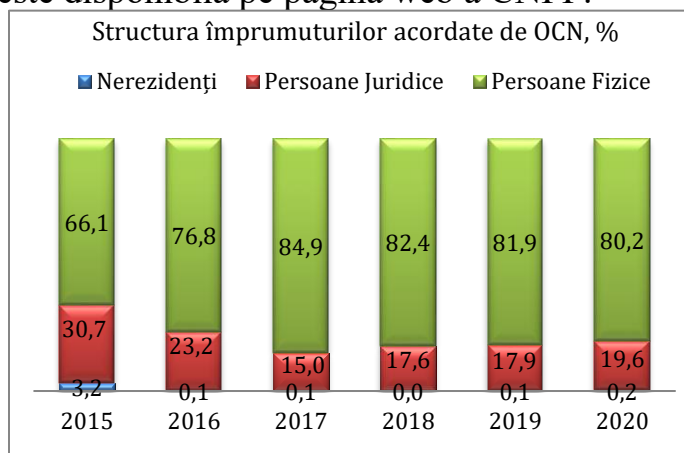
⁹⁵ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=105391&lang=ro

⁹⁶ http://old.cnpf.md/file/BazaNormativa/acte_legis_normat/2018/AEI/hot_41_4.pdf

multe compartimente, incluzând datele de identificare a OCN, administratorii, deținătorii, inclusiv beneficiarii efectivi, etc. În 2019, de către CNPF au fost examinate 83 cereri privind actualizarea datelor din Registru. În 2020, Regulatorul a gestionat 218 cereri privind actualizarea datelor din Registru.

Partea publică a Registrului este disponibilă pe pagina web a CNPF.

Stocul de credite sunt acordate de către OCN preponderent persoanelor fizice (peste 80 la sută), în defavoarea persoanelor juridice (circa 20 la sută). Acest trend devine tot mai evident, fiind în creștere cu peste 20 la sută în ultimii cinci ani, implicând o monitorizare atentă, avînd în vedere riscul de credit mai ridicat asociat împrumuturilor de consum.

Destinatarul determină segregarea pe direcții de utilizare a creditelor acordate. Astfel, peste 40 la sută sunt îndreptate spre consum, împrumuturile imobiliare – aproximativ 10 la sută, iar în agricultură – aproximativ 10 la sută.

Potrivit primei evaluări naționale a riscurilor de spălare a banilor și finanțare a terorismului, în speță aferentă organizațiilor de microfinanțare, lipsa unei autorități de supraveghere a avut efect de cascadă în sens negativ și pentru factorii analizați, cum ar fi, identificarea clienților și a beneficiarilor efectivi, determinarea clienților cu grad de risc sporit, aplicarea măsurilor de precauție sporită etc.

Subsecvent, au fost identificate un șir de neajunsuri aferente, în special fiind remarcate alocarea resurselor insuficiente în vederea supravegherii activității instituțiilor menționate, necesitatea antrenării specialiștilor calificați în scop de efectuare a supravegherii eficiente, precum și determinarea riscurilor aferente domeniului vizat.

Aprobarea și ulterioara implementare a Legii nr. 1/2018 cu privire la organizațiile de creditare nebancară, în premieră a oferit autorității de supraveghere non-bancare un cadru incipient (minim) de reglementare și supraveghere asupra activităților de microfinanțare și leasing-ului financiar. Astfel, în vederea asigurării dezvoltării domeniului de creditare nebancară, drept obiect al acestei legi (art. 1) îl constituie reglementarea condițiilor de acces la activitatea corespunzătoare (creditare nebancară), stabilirea statutului juridic și a particularităților de constituire și de activitate a organizațiilor de creditare nebancară, asigurarea condițiilor de apărare a drepturilor și a intereselor legitime ale creditorilor, ale donatorilor, ale clienților, precum și ale fondatorilor, ale acționarilor și ale asociaților organizațiilor de creditare nebancară.

Aplicarea din 01.04.2019 a instrumentelor aferente supravegherii propriu-zise a demarat cu procesul de identificare a tuturor entităților care practică activitate de creditare nebancară (acordare de credite și servicii de leasing), potrivit activităților stipulate în actele sale de constituire/statutele acestora și corespunderea acestora prevederilor art. 8 din Legea nr. 1/2018. Astfel, OCN este în drept să desfășoare cu titlu profesional doar activități de creditare nebancară, cazurile fiind considerate acelea în care veniturile obținute reprezintă cel puțin 15% din veniturile totale înregistrate de o entitate într-o perioadă de gestiune. În acest sens, Agenția Servicii Publice a prezentat datele aferente a circa 1000 de entități în vederea identificării organizațiilor susceptibile conformării noului cadru legal.

Este necesar a se cuantifica, că în procesul de notificare și înregistrare (în Registru) au fost identificate un șir de organizații de microfinanțare/OCN care nu au întreprins măsurile corespunzătoare în vederea înregistrării (termenul limită fiind până la data de 31 martie 2019), astfel nefiind în drept să desfășoare activitățile nominalizate. Ulterior pe parcurs, CNPF a întreprins măsurile necesare conform procedurilor și instrumentelor aplicabile potrivit Legii nr. 1/2018, precum și a informat alte autorități de resort în sensul dispunerii măsurilor de rigoare.

De asemenea, menționăm că procesul de înregistrare (în Registru) a presupus, inclusiv examinarea documentară a unui set extins de documente care urmau să confirme corespunderea OCN cerințelor legale prevăzute, mai cu seamă: exigențelor stabilite față de administratori și fondatori (art. 12 din Legea nr. 1/2018), deținerii mărimii minime a capitalului social inițial (art. 17 din Legea nr. 1/2018), elaborării și aprobării regulamentelor interne privind prestarea serviciilor, privind cadrul de administrare a activității și privind mecanismele de soluționare a pretențiilor clienților (art. 5 din Legea nr. 1/2018), transparenței structurii de proprietate a organizației de creditare nebancară și actualizarea informațiilor cu privire la fondatori (beneficiarii efectivi) etc.

Drept rezultat, au fost identificați toți beneficiarii efectivi ai acestor OCN, care dețin cel puțin 1% din capitalul social sau din drepturile de vot ale organizației de creditare nebancară. Acest proces a fost efectuat, după caz, cu concursul SPCSB, datele relevante depline acumulate fiind transmise acestei autorități.

Rezumăm, că cadrul juridic aferent reglementării și supravegherii OCN, la moment, oferă autorității de supraveghere un spectru relevant de instrumente în materie de supraveghere și de protecție a consumatorilor de servicii financiare prestate.

Astfel, în procesul demarat începând cu 01.04.2019 pentru conformarea noilor entități - OCN, normelor cadrului juridic statuat în Legea nr. 308/2017, autoritatea de supraveghere a constatat următoarele criterii și factori aferenți riscurilor de spălare a banilor și finanțare a terorismului, specificând următoarele:

- lipsa unor informații și date exhaustive privind conformarea cu prevederile în domeniul vizat, avînd în vedere prioritățile OCN aferente (re)înregistrării și

conformării cu cerințele de ”intrare” pe piață (de ex. capitalul social, cerințe față de administratori, etc.);

- cunoștințe limitate ale angajaților OCN ce vizează domeniul de prevenire și combatere a spălării banilor;

- aplicarea deficitară a regulilor de cunoaștere a clientului, colectarea limitată a informațiilor de identificare a clienților, fără a exista o clasificare a acestora potrivit riscurilor asociate;

- lipsa unei evaluări interne a riscurilor per entitate, ajustată naturii și complexității activității companiei;

- deficitul de instrumente cu efect de „descurajare” a OCN în caz de încălcare a actelor legislative și normative aferente speței.

Având în vedere modul de desfășurare a activității, serviciile și produsele oferite de către OCN, clientela (rezidenți, preponderent persoane fizice), cadrul normativ aplicabil și alți factori implicați, au condus la determinarea unui risc mediu-înalt de spălare a banilor și finanțare a terorismului aferent sectorului organizațiilor de creditare nebancară.

6.4.5. Prestatorii de servicii de plată nebancari

Activitatea prestatorilor de servicii de plată nebancari, și în special a societăților de plată, societăților emitente de monedă electronică și furnizorilor de servicii poștale este reglementată prin Legea nr. 114/2012⁹⁷ cu privire la serviciile de plată și moneda electronică, Legea nr. 36/2016⁹⁸ comunicațiilor poștale și alte acte normative.

Cerințele de supraveghere și reglementare a prestatorilor de servicii de plată nebancari cu referire la domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului au fost revizuite și modificate, ca urmare a aprobării Legii nr. 308/2017. În același timp, toate activitățile desfășurate în scopul determinării riscurilor de spălare de bani și finanțare a terorismului, la care sunt supuse serviciile și produsele oferite de către instituțiile date, nu au întâmpinat limitări cantitative de date. Totuși, în unele cazuri, nu toată informația prezentată a fost de calitate, fapt ce a influențat analiza efectuată. Cu toate acestea, modul de desfășurare a activității instituțiilor date, serviciile și produsele oferite, mediul de activitate, baza de clienți, cadrul normativ aplicabil și alți factori implicați, precum și practicile de supraveghere utilizate, au condus la determinarea în general a unei vulnerabilități medii de spălare a banilor și finanțare a terorismului asociate activității prestatorilor de servicii de plată nebancari.

Menționăm, că la situația din 2020, licența BNM dețineau 7 prestatori de servicii de plată nebancari, dintre care:

⁹⁷ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110338&lang=ro

⁹⁸ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121211&lang=ro

- 5 societăți emitente de monedă electronică (4 fiind active),
- 1 societate de plată,
- 1 furnizor de servicii poștale.

Serviciile de plată oferite de prestatorii de servicii de plată nebancari sunt:

- Depunerea/retragerea dintr-un cont de plăți precum și toate operațiunile necesare pentru funcționarea unui cont de plăți;
- Remiterile de bani prin sistemele de remiteri de bani internaționale și prin mandatele electronice poștale;
- Efectuarea plăților pentru servicii: comunale, necomunale, utilități publice, diverse servicii prin intermediul terminalelor de plată în numerar (cash-in), alte dispozitive sau de pe portalurile prestatorilor nebancari (paginile web oficiale).

Utilizarea frecventă și pe larg a numerarului în economia Republicii Moldova contribuie esențial la majorarea plăților prin intermediul prestatorilor de servicii de plată nebancari, care în perioada analizată (2017 - 2020), în mediu, a constituit cumulativ circa 18,9 mlrd MDL sau circa 9,4% din PIB (o descreștere considerabilă comparativ cu datele evaluării din 2017 cu 7,1 puncte procentuale).

Menționăm că, ținând cont de datele statistice, 84,7% din volumul tranzacțiilor efectuate revin unui singur prestator, și anume, Poștei Moldovei. Această cifră denotă o influență medie a acestui produs în activitățile de spălare a banilor și finanțare a terorismului asociată sectorului dat. De asemenea, influența dată poate fi dedusă și din profilul de risc al clientului, care de fapt este constituit în cea mai mare parte de persoanele fizice rezidente.

De asemenea, este de subliniat, că produsele/serviciile expuse într-o măsură ridicată riscului de spălare a banilor și finanțare a terorismului identificate în cadrul analizei sunt: serviciile betting și/sau gambling; serviciile bazate pe moneda electronică anonimă; servicii asociate tranzacțiilor cu valute virtuale; alimentarea unui portofel electronic de persoane terțe a căror identitate nu este cunoscută prestatorului.

Prestatorii de servicii de plată nebancari din Republica Moldova dispun de cadru legal în vigoare într-o măsură suficientă pentru a aplica măsurile cuvenite de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului, însă există unele lacune ce necesită a fi înlăturate, și anume:

- Existența excepțiilor de aplicare a cerințelor de precauție față de clienți, contrar standardelor și practicilor internaționale;
- Lipsa recomandărilor specifice conform cărora prestatorii de servicii de plată nebancari se vor conduce la elaborarea și aprobarea programelor proprii pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului (abordarea bazată pe risc, monitorizarea plăților, etc.);
- Lipsa mecanismelor și practicilor de aplicare a abordării bazate pe risc;
- Lipsa politicilor adecvate pentru prevenirea utilizării abuzive a tehnologiilor noi;

- Lipsa „semnalelor de avertisment” referitoare la spălarea banilor și finanțarea terorismului, etc.

În aceste condiții, se evidențiază un șir de neajunsuri în activitatea prestatorilor de servicii de plată nebancari în scopul implementării eficiente a măsurilor de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului, și anume: eficiență scăzută asupra aplicării cerințelor de identificare și raportare a tranzacțiilor suspecte; lipsa resurselor alocate necesităților domeniului dat; eficiența scăzută aferentă aplicării cerințelor de identificare a clienților; lipsa unui sistem de monitorizare adecvată a plăților; lipsa identificării persoanelor expuse politic și altor persoane cu grad de risc sporit, precum și a persoanelor asupra cărora a fost stabilite sancțiuni și alte restricții, lipsa instruirilor specializate efectuate angajaților instituțiilor date, etc.

Neajunsurile menționate, au fost constatate inclusiv în cadrul controalelor pe teren efectuate conform competențelor de către BNM, cum ar fi: lipsa politicilor și procedurilor adecvate pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului; lipsa sau existența unui număr scăzut a tranzacțiilor raportate către organul competent; lipsa identificării persoanelor cu grad de risc sporit, neverificarea beneficiarilor efectivi la unii clienți, etc.

De asemenea, cu referire la organul de supraveghere a prestatorilor de servicii de plată nebancari grupul de lucru a evidențiat necesitatea dezvoltării practicilor și metodelor de supraveghere bazate pe risc și a abilităților și cunoștințelor angajaților, inclusiv aferente tipologiilor de spălare a banilor și finanțare a terorismului.

Conform Raportului de Evaluare a Comitetului MONEYVAL s-au identificat unele lacune aferente cadrului legal aferent activității prestatorilor serviciilor de plată nebancari. Totodată, experții au constatat și un șir de neajunsuri cum ar fi:

- conștientizarea limitată a riscului de finanțare a terorismului cu care se confruntă sectorul;

- identificarea utilizării abuzive a serviciilor acordate de prestatorii de servicii de plată nebancari pentru comerțul cu droguri a fost determinată ca fiind cu cel mai mare risc de spălare a banilor;

- lipsa înțelegerii pe deplin a obligațiilor prestatorilor de servicii de plată nebancari în cadrul regimului de sancțiuni;

- insuficiența instruirilor personalizate pentru a îmbunătăți gradul de conștientizare în rândul angajaților responsabili de domeniu.

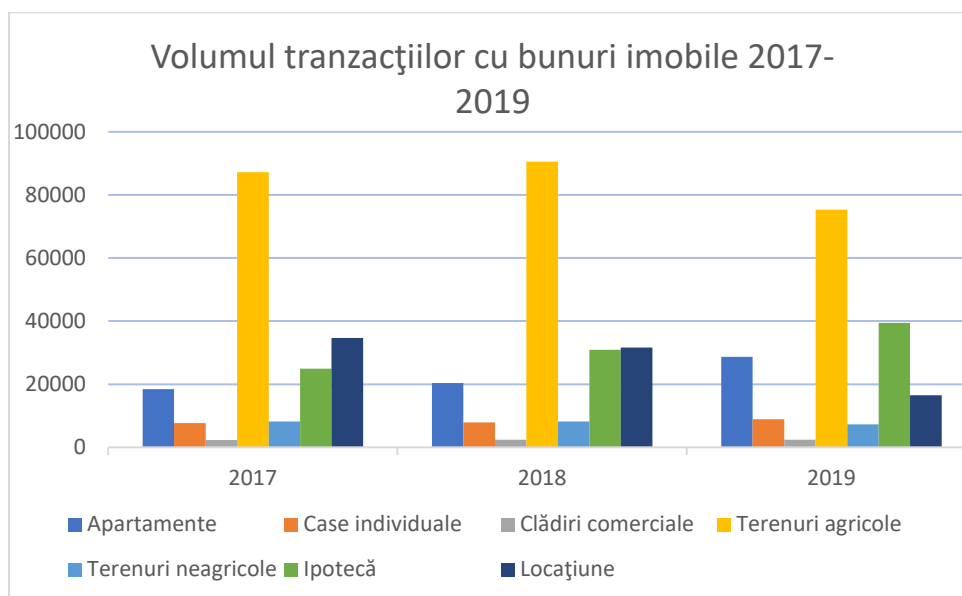
Corespunzător, în baza analizei efectuate a factorilor de risc, se determină un risc mediu a sectorului respectiv.

6.4.6. Agenții imobiliari

Urmare a analizei efectuate pentru perioada 2017-2020, în domeniul pieței imobiliare s-a stabilit că tendința sectorului este în creștere fiind înregistrate în jur de 125 agenții imobiliare pe întreg teritoriu al Republicii Moldova.

Astfel, volumul tranzacțiilor imobiliare în perioada 2017-2019 a atins un record absolut pentru Republica Moldova, fiind reprezentat după cum urmează:

- apartamente în număr de - 67 503;
- case de locuit individuale în număr de – 24 420;
- terenuri agricole în număr de – 253 034;
- terenuri neagricole în număr de – 23 647;
- ipotecă în număr de – 95 339;
- locațiune în număr de – 82 781;

De menționat că în perioada vizată, 95 339 de bunuri imobile au fost procurate în baza creditelor ipotecare acordate de către băncile comerciale din Republica Moldova, care în ultimii doi - trei ani s-au axat pe creditarea persoanelor fizice, în special prin oferirea creditelor imobiliare.

În rezultat, portofoliul de credite bancare a crescut în doi ani cu peste 100% - de la 3,2 mlrd MDL în 2017 la aproximativ 7 mlrd MDL în 2019.

Cu referință la cadrul normativ, se constată lipsa legislației speciale ce ar reglementa și supraveghea domeniul imobiliar.

Prin prisma Legii nr. 308/2017, conform prevederilor art. 4 alin. 1 lit. e), agenții imobiliari sunt supravegheați doar de către SPCSB.

Procedura de activitate a agenților imobiliari și anume: înregistrarea și efectuarea tranzacțiilor de cumpărare – vânzare a bunurilor imobile și intermedierea

operațiunilor de locațiune, modul de primire a arvunei este prevăzută de legislația civilă a Republicii Moldova.

Supunem atenției că, conform procedurii de înregistrare a proprietății în urma contractului de vânzare-cumpărare efectuate cu bunurile imobile este necesar autentificarea notarială obligatorie. În lipsa autentificării notariale nu este posibilă înregistrarea dreptului de proprietate asupra imobilului, astfel orice tranzacție imobiliară fie efectuată la direct de către persoana fizică sau juridică rezidentă sau nerezidentă cu compania de construcție sau autoritatea publică locală sau prin intermediul agenției imobiliare este efectuată cu notificarea notarială, fiind raportată SPCSB.

Este de menționat că, conform prevederilor art. 22 al Legii nr. 81/2004⁹⁹ cu privire la investițiile în activitatea de întreprinzător terenurile agricole nu pot fi înstrăinate nerezidenților astfel amenințarea externă fiind una scăzută.

Numărul impunător al agențiilor imobiliare și volumul în creștere a tranzacțiilor de vânzare-cumpărare efectuate în majoritatea cazurilor în numerar, plasează sectorul într-o categorie de risc mediu.

Din punct de vedere al prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului, agenții imobiliari au obținut statutul de entități raportoare o data cu intrarea în vigoarea a Legii nr. 190/2007¹⁰⁰ cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului care în perioada respectivă (2007-2017) reprezenta cadrul legal și instituțional general în domeniu. Cu toate acestea, documentul menționat nu stabilea expres care este instituția responsabilă de supravegherea acestui sector și respectiv prevederile acestei legi și a cadrului normativ secundar aferent nu erau aplicate și implementate de către agenții imobiliari, aceștia de facto nefiind o parte componentă a regimului național de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului. Situația dată a fost corectată o dată cu aprobarea Legii nr. 308/2017 care prevede expres că autoritatea responsabilă de reglementarea și supravegherea sectorului agențiilor imobiliari din punct de vedere al prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului este SPCSB. Ținând cont de faptul că Legea nr. 308/2017 prevedea o perioadă de grație pentru entități de 6 luni pentru adoptarea actelor, regulamentelor, ghidurilor necesare pentru executarea acestei legi, de facto agenții imobiliari au devenit subiecți ai regimului de raportare a tranzacțiilor doar începând cu 24.08.2018.

În comparație cu perioada anterioară (2013-2015), SPCSB conform Legii nr. 308/2017 a devenit autoritate de supraveghere pentru agenții imobiliari. De facto, agenții imobiliari au început să raporteze tranzacțiile către SPCSB începând cu anul 2018 după intrarea în vigoare a Regulamentului cu privire la aplicarea cerințelor privind prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului de către agenții imobiliari.

⁹⁹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=27421&lang=ro

¹⁰⁰ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=24268&lang=ro#

Urmare a analizei implementării de către agenții imobiliari a prevederilor legale ce țin de domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului, au fost identificate un șir de lacune:

- lipsa cadrului normativ și instituțional specializat care ar reglementa și supraveghea activitatea agenților imobiliari;
- neidentificarea și neraportarea tranzacțiilor de către anumiți agenți imobiliari;
- lipsa cadrelor calificate în vederea executării prevederilor legale privind aplicarea măsurilor de precauție față de clienți;
- nerespectarea programelor proprii de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului;
- lipsa evaluărilor riscurilor interne și neaplicarea abordării bazate pe risc;
- neidentificarea sursei mijloacelor financiare aferente tranzacțiilor intermediare;

Suplimentar, de menționat că, un factor important ce determină nivelul de vulnerabilitate este facilitarea de către agenții imobiliari a fenomenului spălării banilor în raport cu unii clienți, prin consultarea cumpărătorilor cu privire la prezentarea unei informații neveridice aferentă mijloacelor financiare și a beneficiului efectiv.

Modul de desfășurare a activității agenților imobiliari, serviciile și produsele oferite, mediul de activitate, baza clientelei, cadrul normativ aplicabil, atractivitatea agenților imobiliari de a fi folosiți pentru spălarea banilor și/sau finanțarea terorismului și alți factori implicați cum ar fi volumul și valoarea tranzacțiilor cât și ponderea sectorului dat în raport cu economia națională, au condus la determinarea în general a unui risc mediu de spălare a banilor și finanțare a terorismului asociate activității agenților imobiliari.

6.4.7. Auditori

Domeniul de auditor este încadrat juridic în prevederile Legii nr. 61/2007¹⁰¹ privind activitatea de audit, codul de conduită a profesiei de auditor, alte legi care reglementează activitatea de auditor, precum și din tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte.

La 01.01.2017, în țară activau 297 de auditori. Nemijlocit practică activitatea de audit în cadrul societăților de audit, auditorilor întreprinzători individuali, 259 de auditori.

În conformitate cu art. 4 alin. (1) lit. k) din Legea nr. 308/2017, entitățile de audit, persoanele juridice și întreprinderile individuale care prestează servicii de contabilitate sunt entități raportoare care cad sub incidența legii menționate.

Totodată, art. 15 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 308/2017 stabilește Ministerul Finanțelor ca organ de supraveghere al entităților de audit, fapt ce contravine cu

¹⁰¹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=95233&lang=ro

prevederile art. 36 alin. (1) din Legea nr. 271/2017¹⁰² privind auditul situațiilor financiare, care stipulează că organul de supraveghere a auditului este Consiliul de supraveghere publică a auditului.

În prezent activitatea de supraveghere este asigurată de Consiliul de supraveghere publică a auditului, modificările respective fiind incluse în proiectul de modificare a legii nr. 308/2017.

Asociațiile de profil în domeniu sunt ACAP (Asociația Contabililor și Auditorilor Profesioniști) și AFAM (Asociația Auditorilor și Societăților de Audit din Moldova).

În vederea implementării prevederilor legislației cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului a fost aprobat Ordinul Ministerului Finanțelor nr. 63/2009¹⁰³ cu privire la aprobarea Indicațiilor metodice privind aplicarea de către societățile de audit, auditorii întreprinzători individuali a măsurilor de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului (cu completările și modificările ulterioare).

Activitatea de audit nu este una licențiată. Consiliul de supraveghere publică a auditului este abilitat cu actualizarea și înregistrarea listei în Registrul Public al entităților de audit.

La situația din 01.01.2020, erau înregistrate 107 entități de audit.

În conformitate cu art. 32 din Legea contabilității și raportării financiare nr. 287/2017¹⁰⁴, există situații financiare obligate de a fi supuse auditului după cum urmează:

- a) situațiile financiare individuale ale entităților mijlocii și entităților mari, ale entităților de interes public și ale altor entități, conform legislației în vigoare;
- b) situațiile financiare consolidate ale grupurilor.

Pentru anul 2019, doar 56 din 101 de entități de audit au avut contracte și au efectuat audit la societăți. Restul au prestat servicii conexe: contabilitate, fiscalitate, analiză, expertiză și prognoza etc.

Pentru perioada 01.01.2017 – 01.01.2020 de către auditori au fost raportate în adresa SPCSB 3 activități cu indici de suspiciune în conformitate cu art. 11 din Legea nr. 308/2017 manifestate prin:

- a fost identificată tendința prin care persoane fizice nerezidente în special din Ucraina, înregistrează companii în Republica Moldova cu deschiderea conturilor bancare la instituțiile financiare din țară și efectuează tranzacții prin împuternicire, către parteneri străini din zonele off-shore. Prin urmare, SPCSB a sesizat instituția financiară privind posibilitatea aplicării prevederilor art. 5 alin. (3) al Legii nr. 308/2017, inclusiv să nu efectueze nici o activitate sau tranzacție, să nu stabilească nici o relație de afaceri ori să termine o relație de afaceri existentă și să transmită informația SPCSB în conformitate cu prevederile legale.

¹⁰² https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110387&lang=ro

¹⁰³ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=112344&lang=ro

¹⁰⁴ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120938&lang=ro

- a fost identificată tranzitarea mijloacelor financiare prin intermediul unei fundații (cu drept de primire a donațiilor) create în Republica Moldova, banii fiind recepționați din conturile unui Trust pentru cooperarea regională (declarat indezirabil de către autoritățile Federației Ruse) și redirecționate în adresa asociațiilor non-profit, inclusiv din Federația Rusă (Cecenia, Daghestan, Ingușetia). Materialele acumulate au fost remise în adresa Serviciului Informații și Securitate.
- au fost identificate tranzacții cu indici înalți de suspiciune la o companie a cărei gen de activitate este comercializarea cu produse petroliere. Astfel factorii de decizie, încheind contracte de locațiune, leasing financiar și de împrumut au prejudiciat Bugetul de Stat în proporții deosebit de mari.

Conform informațiilor prezentate de Consiliul de supraveghere publică a auditului, procedurile de evaluare a riscului aferent tranzacțiilor de spălare a banilor și finanțare a terorismului sunt aplicate, concomitent, cu procedurile profesionale standarde stabilite de Standardele Internaționale de Audit. Tipul riscului evaluat aferent tranzacțiilor de spălare a banilor și finanțare a terorismului este evaluat în dependență de mărimea entității de audit și entitatea auditată, ca fiind normal sau ridicat.

Conform prevederilor Regulamentului privind controlul extern al calității auditului, aprobat prin Decizia nr. 17/2019 a Comitetului de supraveghere a auditului, se efectuează controlul extern la entitățile de audit, în vederea constatării existenței politicilor și procedurilor de control al calității auditului aplicate la nivel de entitate societate de audit, aplicate la nivel de misiune de audit, precum și verifică în limita competențelor sale, modul în care entitățile de audit, respectă prevederile Legea nr. 271/2017 privind auditul situațiilor financiare, Standardelor Internaționale de Audit, Codului etic al profesioniștilor contabili și a altor acte normative aferente auditului.

Conform art.5 al Legii nr. 271/2017 privind auditul situațiilor financiare și Capitolului VII al Regulamentului cu privire la certificarea auditorilor, aprobat prin Decizia nr. 14/2019 a Comitetului de supraveghere publică a auditului, auditorii efectuează anual instruirea profesională continuă.

Cerințele de prudență a auditorilor cu referire la domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului este format din cadrul normativ aprobat, în special, Legea nr. 308/2017 și reglementările aferente.

Urmare a analizei implementării de către auditori a prevederilor legale ce țin de domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului, au fost identificate următoarele lacune:

- nivelul redus de identificare/raportare a tranzacțiilor suspecte;
- imposibilitatea accesării informației referitoare la beneficiarul real al persoanelor juridice nerezidente;
- lipsa resurselor auditorilor în vederea executării prevederilor legale privind identificarea persoanelor expuse politic și a beneficiarului efectiv;

- lipsa instruirilor necesare în vederea executării prevederilor legale privind aplicarea măsurilor de precauție față de clienți.

Modul de desfășurare a activității de către entitățile raportoare care practică activitate de audit, serviciile și produsele oferite, mediul de activitate, baza clientelei, cadrul normativ aplicabil și alți factori implicați, au condus la determinarea în general a unui risc mediu de spălare a banilor și finanțare a terorismului asociate activității sectorului dat.

6.4.8. Avocați

Baza legală a activității avocatului rezumă din Constituția Republicii Moldova, Legea nr. 1260/2002¹⁰⁵ cu privire la avocatură, alte legi care reglementează activitatea de avocat, precum și din tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte.

Licența pentru exercitarea profesiei de avocat, eliberată de Ministerul Justiției în condițiile Legii cu privire la avocatură, este unicul act care atestă admiterea în profesia de avocat și confirmă statutul avocatului.

Avocații activează în cadrul unor barouri regionale. Numărul de barouri în Republica Moldova corespunde numărului curților de apel. Astfel, cele 4 barouri sunt cele de Chișinău, Bălți, Cahul și Comrat. Cel mai numeros barou este Baroul Chișinău. Membrii barourilor din Republica Moldova formează Uniunea Avocaților din Republica Moldova.

Organele de conducere ale Uniunii Avocaților sînt:

- a) Congresul;
- b) Consiliul Uniunii Avocaților;
- c) Președintele Uniunii Avocaților;
- d) Secretarul general al Uniunii Avocaților.

În cadrul Uniunii Avocaților se constituie și funcționează:

- a) Comisia de licențiere a profesiei de avocat;
- b) Comisia pentru etică și disciplină;
- c) Comisia de cenzori;
- d) Secretariatul.

Condițiile în care activează avocatul, formele de organizare a profesiei de avocat, genurile de asistență juridică calificată, garanțiile pentru activitatea de acordare a asistenței juridice calificate și modul de accedere în profesie sînt reglementate de Legea nr. 1260/2002 cu privire la avocatură și Statutul profesiei de avocat nr. 302/2011¹⁰⁶, aprobat de Uniunea Avocaților.

Pregătirea profesională continuă se realizează în cadrul Uniunii Avocaților, barourilor și al formelor de exercitare a profesiei și are drept scop îndeplinirea de către avocați a obligației profesionale de pregătire continuă bazate pe cultura

¹⁰⁵ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122745&lang=ru

¹⁰⁶ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=86850&lang=ro

juridică de calitate și pregătirea temeinică pentru îndeplinirea corespunzătoare a activităților de interes public privind apărarea drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor.

Comisia pentru etică și disciplină este unicul organ disciplinar al Uniunii Avocaților din Republica Moldova, care examinează abaterile disciplinare privind neexercitarea obligațiilor profesionale ale avocatului.

Astfel, de către Comisia pentru etică și disciplină au fost aplicate sancțiuni disciplinare în 2017 – 21, în 2018 – 16 și 2019 – 13. De menționat că, pentru perioada evaluată, sancțiunile disciplinare nu au fost aplicate pentru nerespectarea prevederilor legislației în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului.

Comisia de licențiere a profesiei de avocat:

1. adoptă hotărâri privind admiterea la examene;
2. organizează examenele de admitere la stagiu și de calificare;
3. aprobă rezultatele examenelor de admitere la stagiu și adoptă hotărâri privind admiterea la stagiul profesional;
4. aprobă rezultatele examenelor de calificare și adoptă hotărâri privind admiterea în profesie. Comisia de licențiere emite hotărâri de înscriere a avocaților stagieri pentru susținerea examenului de calificare în baza evaluării activității de pregătire profesională a acestora. Deciziile Comisiei de licențiere a profesiei de avocat pot fi contestate în contencios administrativ.

Pe parcursul perioadei 2017-2019 de către Comisia de Licențiere au fost admiși în profesia de avocat 410 persoane (în 2017 – 126, în 2018 – 133 și 2019 – 151).

Avocații acordă persoanelor fizice și juridice asistență juridică calificată prin oferirea de consultații și explicații, întocmirea documentelor cu caracter juridic, reprezentarea intereselor în instanțele de judecată, precum și în fața altor autorități publice și persoane fizice și juridice. În perioada evaluată au activat în mediu 2000 avocați anual, conform datelor oficiale numărul anual variază în dependență de numărul solicitărilor de suspendare a activității, în 2017 fiind 2003 avocați, 2018 – 2016 și 2019 – 1934 avocați.

Asigurarea de răspundere profesională a avocaților în Republica Moldova, spre deosebire de alte state europene, nu este obligatorie. Acest lucru însă nu înseamnă că avocații autohtoni nu sunt în drept să asigure facultativ riscurile clienților lor de survenire a unor erori profesionale.

Cerințele de prudență a avocaților cu referire la domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului este format din cadrul normativ aprobat, în special Legea nr. 308/2017 și reglementările aferente, aprobate de către Uniunea Avocaților.

Cu toate acestea, anumite lacune au fost identificate, și anume:

- lipsa unei abordări adaptate domeniului avocaturii în vederea reglementării și controlului executării prevederilor legale privind identificarea persoanelor expuse

politic, beneficiarilor efectivi, implementarea programelor proprii de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului;

- neidentificarea și neraportarea tranzacțiilor suspecte;
- dificultăți în vederea identificării sursei mijloacelor financiare aferente tranzacțiilor.

Modul de desfășurare a activității avocaților, serviciile și produsele oferite, mediul de activitate, baza clientelei, cadrul normativ aplicabil și alți factori implicați, au condus la determinarea în general a unui risc mediu-înalt de spălare a banilor și finanțare a terorismului asociate activității sectorului dat.

6.4.9. Persoanele fizice și juridice care practică activități cu metale prețioase și pietre prețioase

Activitatea de întreprinzător în domeniul metalelor prețioase și pietrelor prețioase se desfășoară în bază de licență, eliberată în condițiile Legii nr.160/2011¹⁰⁷ privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător, precum și în condițiile Legii nr. 282/2004¹⁰⁸ privind regimul metalelor prețioase și pietrelor prețioase.

Activitățile cu metale prețioase și pietre prețioase includ:

- a) comercializarea articolelor din metale prețioase și pietre prețioase;
- b) fabricarea și repararea (restaurarea) articolelor din metale prețioase și pietre prețioase;
- c) fațetarea pietrelor prețioase;
- d) achiziționarea de la populație a metalelor prețioase și a pietrelor prețioase ce se conțin în articole și în resturi;
- e) colectarea și prelucrarea resturilor și deșeurilor ce conțin metale prețioase;
- f) funcționarea caselor de amanet cu amanetare a articolelor din metale prețioase și pietre prețioase.

Marcarea și vânzarea articolelor din metale prețioase și pietre prețioase se efectuează doar în cazul când există:

- document de plată ce confirmă achitarea accizului (prevederea valabilă până la 31.12.2017);
- documente care confirmă proveniența articolelor din metale prețioase;
- confirmarea efectuării vămuirii (declarația vamală);

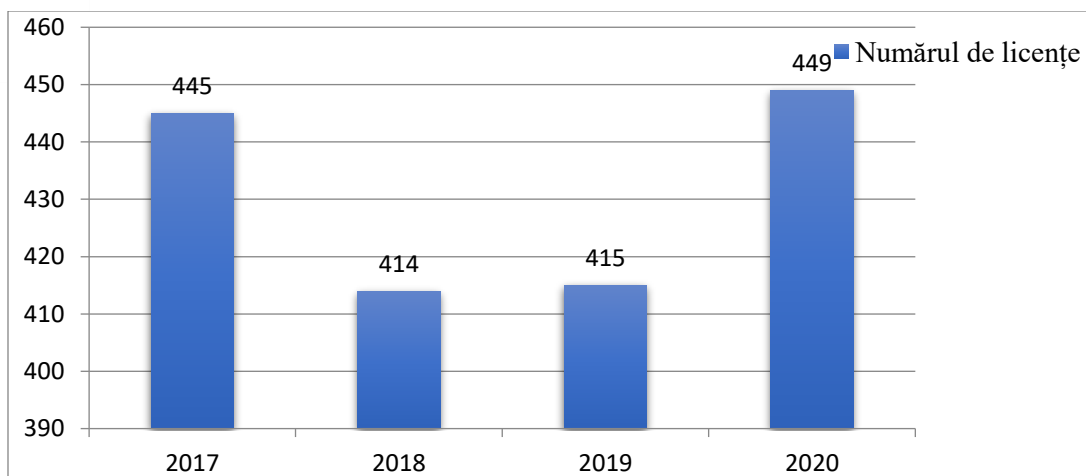
Comercializarea articolelor din metale prețioase și pietre prețioase este reglementată prin Hotărârea Guvernului nr. 261/1996¹⁰⁹ cu privire la aprobarea Regulilor comerțului cu amănuntul, recepționării, păstrării și evidenței articolelor din metale prețioase și pietre prețioase.

Dinamica numărului titularilor de licență pentru perioada anilor 2017-2020

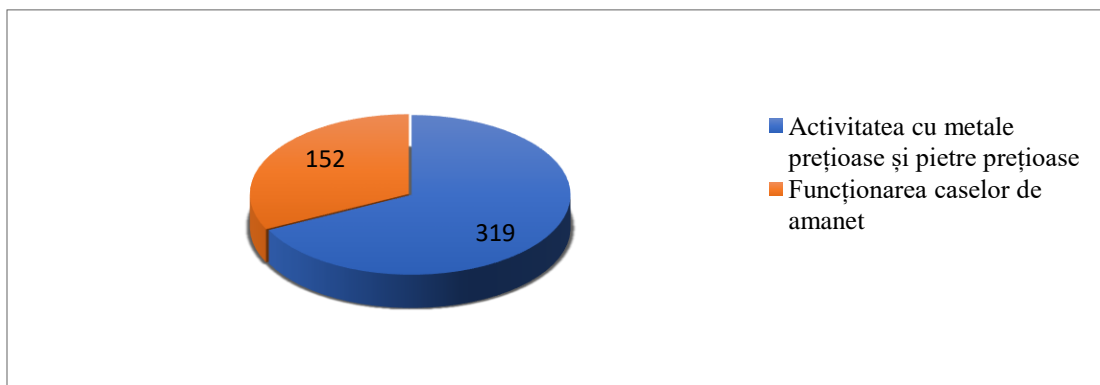
¹⁰⁷ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=117045&lang=ro

¹⁰⁸ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=27072&lang=ro

¹⁰⁹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113331&lang=ro

În perioada prenotată se atestă o creștere continuă a numărului titularilor de licență. Numărul titularilor de licență în funcție de genul de activitate practicat

Conform datelor din Registrul Agenției Servicii Publice, la situația din 31.12.2019, erau înregistrați 471 titulari de licență pentru „activitatea cu metale prețioase și pietre prețioase; funcționarea caselor de amanet”, din care 319 titulari practică activitatea cu metale prețioase și pietre prețioase, iar 152 titulari practică activitatea de amanet.

Cota sectorului în PIB constituie aproximativ 0,70 %.

Anul de raportare	Cifra de afaceri, mii MDL	Sumele încasate la BPN, mii MDL	Numărul controalelor efectuate	Amenzi calculate
2017	1 351 794,2	136 409,6	11	
2018	1 398 013,2	135 992,4	-	-
2019	1 455 044,8	137 749,1	-	-
2020	1 351 794,2	136 409,6	11	

Menționăm, că tranzacții suspecte în perioada 2017-2020 de către titularii care practică activitatea cu metale prețioase și pietre prețioase nu au fost raportate.

Clienți nerezidenți, persoane expuse politic din jurisdicții cu risc ridicat, clienți cu legături de afaceri în jurisdicții cunoscute ca fiind cu risc ridicat dețin o

pondere nesemnificativă din clienții care ar putea utiliza serviciile persoanelor juridice și fizice care practică activități cu metale și pietre prețioase.

Cu toate că există un cadru normativ aprobat în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului, se atestă dificultăți privind implementarea și asigurarea respectării acestor acte normative.

Organul de supraveghere a entităților raportoare care practică activități cu metale prețioase și pietre prețioase, nefiind abilitat cu funcție de control prin prisma Legii nr. 131/2012, verifică din oficiu respectarea actelor normative ce țin de domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului. La solicitarea Camerei de Stat pentru Supravegherea Marcării, doar 23% din entitățile raportoare au prezentat dovada conformării prevederilor legislației cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului (politici, programe proprii elaborate, persoane responsabile desemnate, riscuri identificate).

Modul de desfășurare a activității de către entitățile raportoare care practică activități cu metale și pietre prețioase, serviciile și produsele oferite, baza clientelei, cadrul normativ aplicabil și alți factori implicați, au condus la determinarea în general a unui risc mediu de spălare a banilor și finanțare a terorismului asociate activității sectorului dat.

6.4.10. Notarii

Activitatea notarială se referă la categoria profesiilor, pentru exercitarea căreia este nevoie de obținerea licenței. În Republica Moldova există un cadru legal și de reglementare complex în ce privește admiterea în profesia de notar. Aceasta este reglementată atât de Legea nr. 69/2016¹¹⁰ cu privire la organizarea activității notarilor, cât și de regulamentele aprobate de către Ministerul Justiției.

În perioada exercitării funcției, notarii, au obligația impusă prin lege, de a ridica nivelul profesional în instituții de învățământ sau la cursuri de instruire cu o durată totală de cel puțin 40 de ore academice anual.

Pe parcursul perioadei de referință, au fost eliberate 23 licențe pentru desfășurarea activității notariale. Tot în perioadă respectivă, 5 notari au suspendat și alții 11 au încetat activitatea de notar. Motivele încetării sau suspendării activității de notar nu au tangență cu nerespectarea mijloacelor de control în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor sau finanțării terorismului.

În Republica Moldova există un cadru legal complex pentru notari, care este ajustat la prevederile internaționale din domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului, precum și o gamă largă de sancțiuni administrative pentru neconformarea cu cerințele legale în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului. Cadrul legal este suplinit cu reglementări

¹¹⁰ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113127&lang=ro

elaborate de către Camera Notarială în calitatea sa de organ cu funcții de supraveghere a notarilor.

Reieșind din specificul profesiei, în cele mai multe cazuri, notarul îndeplinește și este responsabil, de sine stătător, de exercitarea atribuțiilor din domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului, cum sunt: stabilirea identității și chestionarea clienților, identificarea beneficiarilor efectivi, monitorizarea permanentă a actelor, acțiunilor și procedurilor notariale îndeplinite, evaluarea riscului de spălare a banilor și finanțare a terorismului în domeniul propriu de activitate, ținerea evidenței și păstrarea informației, identificarea și raportarea activităților și tranzacțiilor suspecte.

La angajarea personalului, notarii verifică integritatea potențialilor angajați și iau măsuri pentru a asigura integritatea acestora. În cazul în care, notarul desemnează, din rândul angajaților săi, persoana care este investită cu atribuții de executare a Legii nr. 308/2017, aceasta nu are putere de decizie care ar putea afecta activitatea notarului. Astfel, în ultimă instanță, însăși notarul este responsabil de luarea deciziilor pe segmentul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului. Persoanele investite cu atribuții de executare a Legii nr. 308/2017, pot exercita doar o parte din atribuțiile acordate de notar, exercitarea celorlalte atribuții din domeniul respectiv, fiind de responsabilitatea notarului.

În conformitate cu Legea nr. 246/2018¹¹¹ privind procedura notarială, notarii stabilesc identitatea solicitantului actului notarial și a altor participanți la procedura de întocmire a actului notarial. Identitatea se stabilește în baza actelor de identitate. În cazul în care există dubii în privința identității sau a veridicității actului de identitate, notarii stabilesc identitatea persoanei, cu acordul scris al acesteia, în baza informației din Registrul de stat al populației. Identitatea cetățenilor străini și apatrizilor se stabilește de către notari în baza documentului de călătorie valabil, recunoscut sau acceptat de Republica Moldova, sau în baza actelor de identitate eliberate în conformitate cu Legea nr. 273/1994¹¹² privind actele de identitate din sistemul național de pașapoarte.

Pentru autentificarea actului juridic cu participarea persoanei juridice, notarii verifică capacitatea juridică a acesteia, componența organelor de conducere a acesteia, actul de constituire, competența organului de conducere, actul ce confirmă împuternicirile de reprezentare și limitele mandatului reprezentantului, accesează registrul respectiv și verifică confirmarea înregistrării persoanei juridice, precum și identitatea reprezentantului și a beneficiarilor efectivi ai persoanei juridice.

În perioada de referință, notarii au utilizat diverse surse de informații independente și fiabile, care se conțin în registrele publice și pot fi accesate de către notari cu ușurință. Bazele de date utilizate de către notari sunt:

- Surse de informare deschise;
- Baza de date e-Cadastru (registrul bunurilor imobile);

¹¹¹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=112276&lang=ro

¹¹² https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115919&lang=ro

- Baza de date web SIA „ACCES-Web”, care conține registrele RSP – registrul de stat al populației, RSUD - Registrul de stat al persoanelor juridice și al întreprinzătorilor individuali, RST – registrul de stat al transporturilor;
- Informațiile deținute de Biroul Național de Statistică.

Camera Notarială este o organizație profesională, înființată în temeiul Legii nr. 69/2016, care îi include pe toți notarii care activează în Republica Moldova.

Conform prevederilor Legii nr. 308/2017, Camera Notarială în calitate de organ cu funcții de supraveghere, emite acte normative în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului, aprobă și publică ghiduri și recomandări necesare notarilor pentru implementarea legislației în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului, monitorizează și verifică aplicarea prevederilor în domeniul respectiv.

Funcțiile Camerei Notariale în calitate de organ cu funcții de supraveghere sunt detaliate în Regulamentul privind activitatea notarilor în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului, aprobat de Adunarea Generală a Notarilor din 06.10.2018, care include politici și măsuri de supraveghere, în particular la realizarea monitorizării la distanță, cât și principii de supraveghere bazată pe risc.

În cadrul Camerei Notariale activează persoana responsabilă de domeniul respectiv, de sarcina căreia ține asigurarea realizării de către Cameră a funcției de supraveghere a respectării de către notari a obligațiilor privind prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului.

Periodic sunt organizate instruirii pentru notari pe segmentul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului cu participarea persoanei responsabile din cadrul Camerei Notariale.

Pe parcursul perioadei de referință, monitorizarea respectării de către notari a obligațiilor privind prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului a fost efectuată prin intermediul controalelor off-site și anume prin completarea fișierelor privind conformarea prevederilor legale în domeniul respectiv, a rapoartelor și chestionarelor.

Nivelul actual al cunoștințelor în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor este insuficient, însă sunt necesare instruirii periodice odată cu identificarea riscurilor din sector și a dezvoltării procedurilor de implementare adecvată a cerințelor legale în domeniu.

Concomitent, de menționat că, nu au fost organizate instruirii pentru angajații notarilor antrenați în executarea prevederilor Legii nr. 308/2017. În acest fel, notarii, de sine stătător, își instruiesc angajații în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor.

O problemă semnificativă pentru notari este lipsa sistemelor informatice care permit monitorizarea continuă a relației de afaceri, inclusiv examinarea tranzacțiilor încheiate pe toată durata relației respective, iar existența registrelor notariale nu facilitează monitorizarea acestor relații. Drept consecință, notarii sunt în stare să

monitorizeze doar activitatea unor clienți, care solicită acordarea asistenței notariale pentru o perioadă mai îndelungată (de ex., în cadrul autentificării contractelor de vânzare-cumpărare a bunurilor în construcție), iar clienții cărora li se acordă asistența notarială o singură dată nu sunt supuse monitorizării.

Reieșind din specificul profesiei, notarii au posibilitatea de a controla și analiza tranzacțiile neobișnuit de mari, reieșind din numărul relativ mic de astfel de tranzacții. În acest context, nu este necesar crearea unui sistem informațional separat.

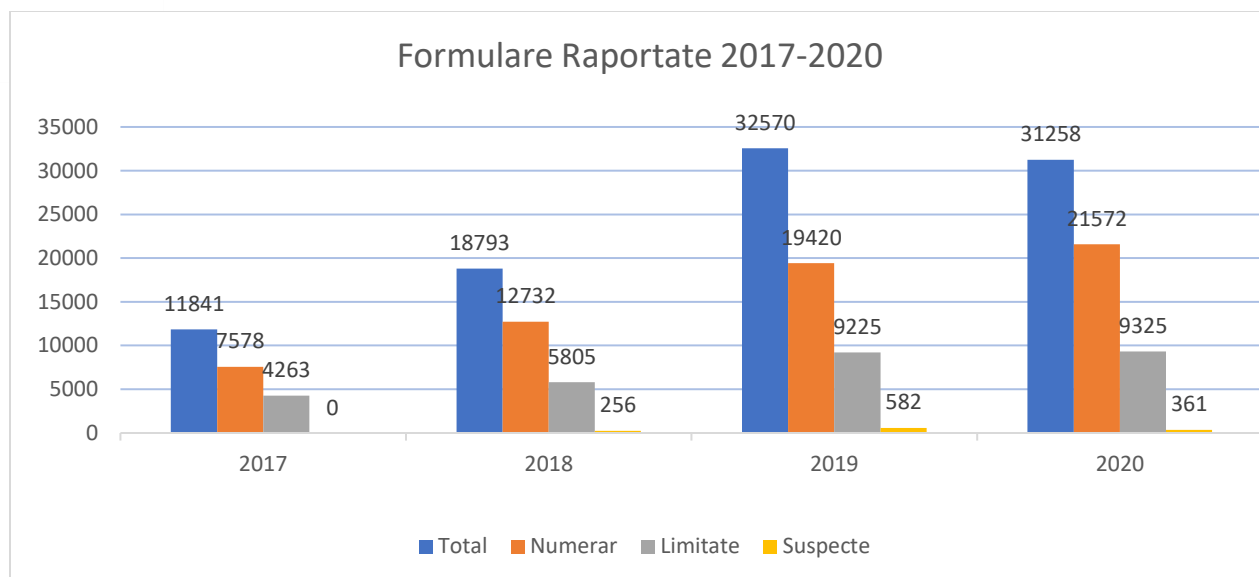
Ce privește persoanele expuse politic, acestea pot fi identificate doar utilizând informații din sursele publice și declarațiile clienților. Însă, această problemă nu este una sectorială, ci națională.

Accesul la informații veridice privind beneficiarul efectiv este una din principalele probleme la aplicarea legislației în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor, în special în cazul persoanelor nerezidente și a organizațiilor neguvernamentale. Deși în registrele de publicitate există rubrica cu privire la beneficiarul efectiv al societății, notarii nu au acces la informația respectivă din cauza costurilor suplimentare, ceea ce creează dificultăți la determinarea beneficiarului efectiv și sporește riscul de spălare de bani și finanțare a terorismului.

În cazul societăților comerciale, notarii solicită de la clienți informații cu privire la structura de proprietate a societății și verifică informația respectivă în registrele la care au acces. Însă, nu în toate cazurile informația cu privire la beneficiarul efectiv poate fi stabilită cu certitudine.

Pentru confirmarea sursei mijloacelor financiare, cetățenii recurg la prezentarea contractelor de împrumut. Pentru a evita utilizarea contractelor de împrumut fictive, în calitate de probă a provenienței surselor bănești, urmează a fi prevăzută obligația legală de autentificare notarială a contractelor de împrumut de la o anumită sumă de bani. Or, odată cu introducerea obligației notarilor de verificare a sursei fondurilor, numărul contractelor de împrumut autentificate notarial a fost diminuat. În țările europene, care au introdus obligația dată la notari (atribuind competența dată unui reprezentant al statului - notarului), a fost introdusă obligația de autentificare notarială a contractelor de împrumut și de donație a banilor de la o anumită sumă de bani (în dependență de riscurile existente în țara respectivă). Acest pas ar reduce numărul de investigații efectuate de către SPCSB, dat fiind faptul că sursa fondurilor va fi verificată de către notari.

Gradul de utilizare a numerarului în tranzacțiile autentificate notarial este înalt. Nivelul de identificare și raportare a tranzacțiilor suspecte în adresa SPCSB este redus.

Urmare a analizei implementării de către notari a prevederilor legale ce țin de domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului, au fost identificate următoarele lacune:

- calificarea necorespunzătoare/incorectă a tranzacțiilor raportate către Serviciu;
- nivelul redus de raportare a tranzacțiilor suspecte;
- lipsa evaluărilor riscurilor interne și neaplicarea abordării bazate pe risc;
- neidentificarea sursei mijloacelor financiare aferente tranzacțiilor intermediare;
- diminuarea valorii contractelor autentificate (se declară valoarea cadastrală);
- imposibilitatea accesării informației referitoare la beneficiarul real;
- lipsa resurselor notarilor în vederea executării prevederilor legale privind identificarea persoanelor expuse politic și a beneficiarului efectiv;
- lipsa instruirilor necesare în vederea executării prevederilor legale privind aplicarea măsurilor de precauție față de clienți.

Suplimentar, de menționat că, un factor important ce determină nivelul de vulnerabilitate este facilitarea de către agenții imobiliari a fenomenului spălării banilor în raport cu unii clienți, prin consultarea cumpărătorilor cu privire la prezentarea unei informații neveridice aferentă mijloacelor financiare și a beneficiarului efectiv.

Modul de desfășurare a activității notarilor, serviciile și produsele oferite, mediul de activitate, baza clientelei, cadrul normativ aplicabil, atractivitatea notarilor de a fi folosiți pentru spălarea banilor și/sau finanțarea terorismului și alți factori implicați cum ar fi volumul și valoarea tranzacțiilor cât și ponderea sectorului dat în raport cu economia națională, au condus la determinarea în general a unui risc mediu înalt de spălare a banilor și finanțare a terorismului asociate activității notarilor.

6.4.11. Organizatorii jocurilor de noroc

Conform prevederilor Legii nr. 291/2016¹¹³ (în vigoare din 06.01.2017), organizarea și desfășurarea activității în domeniul jocurilor de noroc pe teritoriul Republicii Moldova, cu excepția întreținerii cazinourilor, constituie monopol de stat și au loc în condițiile legii respective.

De menționat că, gestionarea activității în domeniul jocurilor de noroc ce constituie monopol de stat este realizată prin intermediul SA "Loteria Națională a Moldovei" (fondator 100% - Agenția Proprietății Publice). Activitatea organizatorului jocurilor de noroc ce constituie monopol de stat – Loteria Națională a Moldovei – nu este supusă licențierii.

Potrivit datelor Agenției Servicii Public, pe parcursul perioadei 2017-2020 au fost eliberate doar 2 licențe pentru activitate de întreținere a cazinoului.

În conformitate cu prevederile legislației, reglementarea de stat, supravegherea de stat și controlul de stat al activității în domeniul jocurilor de noroc se exercită de către Agenția pentru Protecția Consumatorilor și Supravegherea Pieței.

Un aspect important ce ține de acest domeniu, este organizarea jocurilor on-line, activitate care constituie monopol de stat și nu necesită deținerea unei licențe. Astfel, SA "Loteria Națională a Moldovei" a lansat pagina 7777.md prin intermediul căreia este posibilitatea de a juca on-line.

Totodată, jucătorii din Republica Moldova își pot crea un cont la operatorii internaționali de jocuri de noroc on-line. Nu există nici o lege care să interzică asta și nici o sancțiune pentru cei care aleg să joace jocuri de cazinou pe internet. Este necesar de menționat că, Legea nr. 291/2016 stabilește că organele abilitate cu funcție de control sunt împuternicite să identifice paginile prin intermediul cărora sunt accesate jocurile de noroc care nu sunt autorizate în modul stabilit și comunicarea imediată a informațiilor cu privire la activitățile neautorizate identificate, în vederea blocării accesului către aceste pagini web și transferurile de pe conturile bancare folosite pentru alimentarea conturilor de joc ale jucătorilor sau pentru plasarea mizelor pe paginile web blocate. Astfel, după exemplul țărilor străine, paginile cu jocuri online care sunt străine (nu sunt autorizate) nu pot fi accesate pe teritoriul statului respectiv.

În perioada supusă analizei s-a constatat un interes pentru domeniul jocurilor de noroc din Republica Moldova din partea cetățenilor străini – rezidenți în țări unde activitatea este interzisă (țările arabe, cu excepția Dubai, Rusia, unele țări din UE). Astfel, agenții economici care dețin cazinouri organizează pachete turistice de tip "gambling tour" pentru cetățenii acestor țări.

Un alt aspect important, prevăzut inclusiv de Legea nr. 291/2016 este sistemul electronic unic de monitorizare de stat a jocurilor de noroc – ansamblu de echipamente și programe informatice specializat, prevăzut pentru obținerea, prin

¹¹³ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=96944&lang=ro

rețeaua internet sau prin alte rețele de comunicații electronice, procesarea, acumularea și înregistrarea informațiilor de la localul de joc de noroc respectiv (utilaje de joc, dacă aceasta prevede prezenta lege) privind mizele primite, câștigurile achitate, precum și pentru asigurarea protejării informațiilor de pierdere, furt, denaturare, falsificare, de acțiuni neautorizate de distrugere, modificare, copiere a informațiilor și de alte acțiuni similare, de accesul neautorizat, inclusiv prin rețeaua internet. Organizatorii de jocuri de noroc sunt obligați să conecteze programul informatic corespunzător la rețeaua internet și să asigure transmiterea, prin rețele de comunicații electronice, a datelor menționate din registrele jocurilor de noroc în sistemul electronic unic de monetizare de stat a jocurilor de noroc, în modul prevăzut de autoritatea competentă.

La moment, S.A. "Loteria Națională a Moldovei" este conectată la sistemul respectiv, informațiile fiind disponibile pentru autoritățile competente. Totodată, de menționat că, cazinourile nu au fost conectate la sistemul unic deoarece administratorii cazinourilor nu consideră oportun să investească în crearea unui sistem electronic, susținând faptul că statul trebuie să le asigure acest sistem gratuit, iar S.A. "Loteria Națională a Moldovei" nu vrea să ofere acces la sistemul său din cauza că ei sunt deținătorii sistemului (sistemul respectiv a fost oferit de către parteneri privați).

Nivelul de raportare a tranzacțiilor în conformitate cu prevederile Legii nr. 308/2017 în adresa SPCSB este foarte redus (pentru anul 2017 lipsesc date statistice, deoarece licențele pentru activitatea de întreținere a cazinourilor au fost eliberate la sfârșitul anului 2017), după cum este reprezentat în următorul tabel:

Numărul tranzacțiilor transmise	2018	2019	2020
Suspecte	-	-	-
Limitate	-	46	16
Numerar	7	145	111

Nu au fost transmise careva formule de către S.A. "Loteria Națională a Moldovei" cu privire la tranzacțiile efectuate pe platforma de jocuri on-line și de către cazinouri.

Conform art. 103 alin. (1) pct. 14 al Codului fiscal, serviciile legate de jocuri de noroc sunt scutite de TVA (serviciile legate de jocurile de noroc prestate de către subiecții care desfășoară activitate de întreprinzător în sfera jocurilor de noroc (inclusiv cu folosirea jocurilor automate), cu excepția serviciilor a căror valoare, în totalitate sau parțial, a fost inclusă în miza sau în plata pentru intrare și a altor servicii prestate spectatorilor sau participanților; loteriile). În acest mod, anual bugetul de stat ratează venituri, ca urmare a scutirii de plată TVA.

Urmare a celor relatate, se relevă următoarele lacune în acest domeniu:

- lipsa unor reglementări sectoriale privind prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului;
- divergențele privind prevederile legislației în partea ce ține de supravegherea și controlul domeniului jocurilor de noroc sub aspectul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului;
- lipsa conexiunii la sistemul electronic unic de monitorizare de stat a jocurilor de noroc a tuturor agenților economici care desfășoară activitatea de întreținere a cazinourilor;
- nivelul redus de raportare a tranzacțiilor către Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor;
- lipsa instruirilor destinate angajaților din domeniul jocurilor de noroc în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului.

Analiza efectuată a sectorului jocurilor de noroc au condus la determinarea în general a unui risc mediu înalt de spălare a banilor și finanțare a terorismului.

6.4.11. Alte persoane fizice și juridice care comercializează bunuri în sumă de cel puțin 200000 de lei sau echivalentul acesteia numai în cazul în care plățile sînt efectuate în numerar, indiferent dacă tranzacția este efectuată printr-o operațiune sau prin mai multe operațiuni care par a avea legătură între ele

Urmare a transpunerii prevederilor pct. 6 a Directivei (UE) 2015/849 a Parlamentului European, cu privire la utilizarea plăților mari în numerar fapt ce este un risc la fenomenul spălării banilor și al finanțării terorismului și în scopul de a spori vigilența și de a atenua riscurile generate de plățile în numerar, în redacția Legii nr. 308/2017, comparativ cu legislația precedentă s-a introdus o categorie nouă de entități stipulată de prevederile art. 4 alin. (1) lit l) și anume - alte persoane fizice și juridice care comercializează bunuri în sumă de cel puțin 200000 MDL sau echivalentul acesteia numai în cazul în care plățile sînt efectuate în numerar, indiferent dacă tranzacția este efectuată printr-o operațiune sau prin mai multe operațiuni care par a avea legătură între ele.

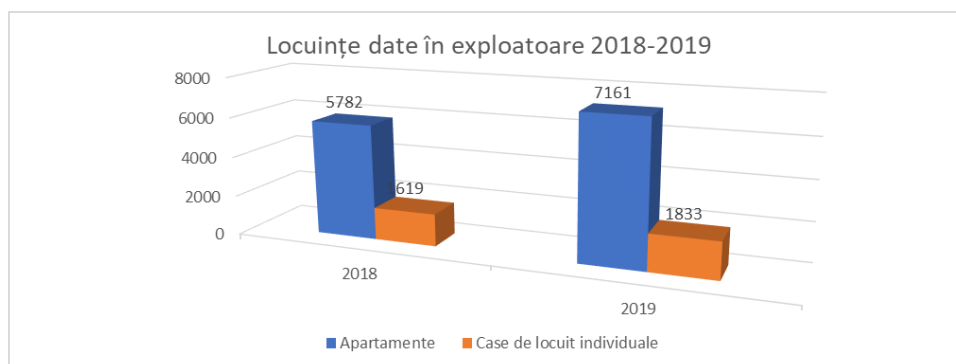
Astfel, în cadrul analizei efectuate pentru perioada 2018-2019 a entităților raportoare respective s-a stabilit o creștere dinamică de raportare a tranzacțiilor conform tabelului statistic reprezentat mai jos.

Numărul tranzacțiilor raportate

Fiind analizată structura persoanelor juridice/entități care cad sub incidența art. 4 lit 1) al Legii 308/2017, s-a stabilit că majoritatea activează în domeniul construcției imobilelor cu ulterioara dare în exploatare și vânzare a acestora.

Conform datelor Biroului Național de Statistică în perioada vizată au fost date în exploatare 16 935 locuințe dintre care apartamente – 12 943 și case de locuit individuale – 2452.

După forma juridico-organizatorică companiile de construcții din Republica Moldova se clasifică după următoarele criterii:

	2018	2019
Total	1587	1624
Publică	7	8
Mixta (publica si privata), fara participare straina	11	12
Privată	1525	1560
Străină	22	25

De asemenea o pondere semnificativă a raportărilor formează și companiile de import și vânzare – cumpărare a automobilelor astfel, în anul 2019 în Moldova au fost vândute 6843 automobile noi, în creștere cu 8.7% față de anul 2018 - 6293. Tempoul de creștere a fost mai temperat decât cel înregistrat în 2018 când vânzările crescuseră cu 12.7% față de anul 2017 – 5584.

Vinzări automobile	2017	2018	2019
Total	5584	6293	6843

Reieșind din faptul că orice persoană fizică/juridică, care comercializează bunuri în sumă de cel puțin 200 000 MDL efectuate în numerar sau echivalentul acestora pot deveni entități raportoare, obligația de supraveghere a venit SPCSB.

În această ordine de idei, conform prevederilor art. 37 al Legii nr. 308/2017, SPCSB a aprobat prin Ordinul nr. 41/2018 Instrucțiunea cu privire la aplicarea art. 4 alin. (1) lit.1) al legii menționate.

De asemenea de către SPCSB, și cu suportul altor instituții interesate au fost efectuate un șir de instruiți cu multiple entități raportoare la compartimentul elaborării programului intern de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului, aplicarea măsurilor de cunoaștere a clientului, analiza implementarea abordării bazate pe risc, criteriile indicilor de suspiciune a tranzacției și raportarea lor etc.

Urmare a analizei implementării de către entitățile menționate a prevederilor legale ce țin de domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului, au fost identificate un șir de lacune:

- neidentificarea și neraportarea tranzacțiilor de către anumite entități raportoare;
- lipsa cadrelor calificate în vederea executării prevederilor legale privind aplicarea măsurilor de precauție față de clienți;
- nerespectarea programelor proprii de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului,
- lipsa evaluărilor riscurilor interne și neaplicarea abordării bazate pe risc;
- neidentificarea sursei mijloacelor financiare aferente tranzacțiilor intermediare.

Modul de desfășurare a activității entităților indicate, serviciile și produsele oferite, mediul de activitate, baza clientelei, cadrul normativ aplicabil, atractivitatea entităților de a fi folosiți pentru spălarea banilor și/sau finanțarea terorismului și alți factori implicați cum ar fi volumul și valoarea tranzacțiilor cât și ponderea sectorului dat în raport cu economia națională, au condus la determinarea în general a unui risc mediu de spălare a banilor și finanțare a terorismului.

6.4.12. Active virtuale

În sensul prevederilor Recomandării 15 FATF/GAFI și art. 47 din Directiva UE 2018/843¹¹⁴, în scopul combaterii spălării banilor și al combaterii finanțării

¹¹⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018L0843&from=BG>

terorismului, autoritățile competente al unui stat trebuie, prin intermediul entităților obligate, să monitorizeze utilizarea monedelor virtuale. O astfel de monitorizare oferă o abordare echilibrată și proporțională, reflectând progresele tehnice și gradul ridicat de transparență atins în domeniul finanțării alternative și al antreprenoriatului social. În acest context, autoritățile Republicii Moldova ar trebui să ia în considerare adoptarea unei legislații care reglementează prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului în domeniul activelor virtuale. În scopul combaterii spălării banilor și a finanțării terorismului, autoritățile competente ar trebui să poată monitoriza sectorul monedelor virtuale. O astfel de monitorizare ar oferi o abordare echilibrată și proporțională, protejând progresele tehnice și gradul ridicat de transparență atins în domeniul finanțării alternative și al antreprenoriatului social.

Astfel, este obligatoriu ca furnizorii de servicii de schimb între monede virtuale și monede fiduciare și furnizorii de portofele digitale să fie înregistrați. Regimul de înregistrare contribuie la controlul și supravegherea acestui tip de activitate în țară, informațiile despre numărul și lista acestora fiind disponibile autorităților de supraveghere și celor de drept.

În acest sens, conform experienței internaționale, au fost introduse regimuri de licențiere pentru furnizorii de servicii de schimb între monede virtuale și monede fiduciare și furnizorii de portofele digitale. Sistemele de licențiere implementate se bazează pe legi și reglementări care se referă la cerințele pentru obținerea licenței, calitatea licențelor (de exemplu, cerințe de potrivire și adecvat, proceduri de control intern) etc.

Totodată, riscurile emergente a activelor virtuale pot depinde de tipul serviciilor, produselor, tranzacțiilor desfășurate, clienții, factori geografici etc. Acest tip de servicii permite relații de afaceri la distanță, fără posibilitatea de identificare și verificare a clientului și a beneficiarului efectiv, prin care pot fi efectuate transferuri instantanee de mijloace bănești la nivel global, în mare parte ireversibile. De asemenea, fiind un domeniu în continuă dezvoltare, instituțiile competente, din cauza lipsei unor instrumente eficiente, pot întâmpina dificultăți în supravegherea furnizorilor de portofele digitale.

Conform Raportului de evaluare a Comisiei Europene a riscurilor de spălare a banilor și finanțare a terorismului care afectează piața internă și Ghidului FATF/GAFI privind abordarea bazată pe risc a activelor virtuale, acest domeniu este considerat cu grad de risc înalt.

Corespunzător, se relevă următoarele riscuri cu privire la activele virtuale:

- lipsa reglementării domeniului în legislația națională, în special sub aspectul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului (introducerea definiției de activ virtual, includerea în lista categoriilor de entități raportoare a furnizorilor de portofele digitale etc.);

- serviciile respective sunt furnizate prin internet, iar elementul transfrontalier este cel mai evident factor de risc, deoarece permite interacțiunea cu zone cu risc ridicat sau clienți cu risc ridicat (darknet) care nu pot fi identificați;
- o lipsă de cunoștințe și înțelegere, care împiedică autoritățile naționale competente să efectueze o evaluare adecvată a impactului;
- lacune sau ambiguități în aplicarea reglementărilor existente;
- expunerea potențială a organizațiilor financiare la riscuri de spălare a banilor și finanțare a terorismului, în cazul în care acestea acționează ca intermediari sau platforme de schimb;
- posibilitate limitată de identificare și verificare a clienților, informații limitate despre originea/beneficiarul efectiv al fondurilor;
- fiind o tehnologie în curs de dezvoltare, autoritățile competente trebuie să dețină instrumente adecvate pentru a detecta și analiza blockchain-ul;

7. Dificultăți și lacune relevate în cadrul procesului de evaluare

Republica Moldova a realizat evaluarea națională a riscurilor de spălare a banilor și finanțare a terorismului pentru prima dată în 2017. Corespunzător, acest raport reflectă o actualizare a riscurilor de spălare a banilor și finanțare a terorismului.

Evaluarea respectivă este un proces complex, de lungă durată și necesită resurse și eforturi considerabile din partea instituțiilor antrenate la nivel național. Dat fiind gradul de complexitate, s-au relevat multiple dificultăți.

Astfel, ulterior instituirii grupului de lucru format din reprezentanții instituțiilor în domeniu, în procesul implementării au apărut dificultăți de colaborare, responsabilizare și alocare neproportională de resurse din partea principalelor instituții implicate.

Fluxul de cadre la nivelul executorilor participanți la proces a marcat negativ obținerea rezultatelor eficiente la toate etapele evaluării, în final fiind stabilite responsabile persoane neinstruite, cu capacități profesionale inadecvate domeniului.

Reforme administrative, ale instituțiilor vizate, care au avut loc în timpul evaluării naționale a riscurilor, la fel, au marcat negativ desfășurarea procesului. Măsurile elaborate nu au fost redresate procedural eficient pe intern, astfel, nefiind alocate suficiente resurse la nivelul fiecărei instituții, prin formarea de grupuri de lucru, care să includă cel puțin câțiva reprezentanți din cadrul instituției vizate. Persoanele responsabile la nivelul executorilor, nu dispuneau de acces la date și informații necesare, astfel fiind tergiversat procesul pe fiecare grup în parte. Nu a fost posibilă comunicarea la direct cu membrii grupurilor de lucru, motiv pentru care s-a optat pentru metoda clasică de interpelare interinstituțională care, la fel, a complicat procesul de acumulare de date.

Cea mai importantă problemă a fost colectarea datelor de la autoritățile responsabile. Lipsa de date statistice și de informații necesare, eterogenitatea datelor prezentate a făcut dificil procesul de analiză și, corespunzător, a recomandărilor pentru fiecare sector vizat. Totodată, s-a relevat problema prezentării formale a datelor solicitate și/sau erau furnizate unele informații irelevante scopului propus.

8. Măsurile de redresare a procesului de acumulare a datelor statistice la nivel național

Întru implementarea Recomandării 1 FATF/GAFI privind realizarea evaluării naționale a riscurilor în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului, a fost efectuat un studiu al metodologiilor existente în domeniu la nivel național, și anume a metodologiei elaborată de Fondul Monetar Internațional și Banca Mondială, care dispun de proceduri și politici eficiente în domeniu.

Metodologia Băncii Mondiale constă din 2 Module de bază: „amenințarea națională” și „vulnerabilitatea națională”, care conțin 8 submodule și reprezintă un program de colectare a datelor și unul de evaluare. Întru identificarea amenințărilor naționale în domeniul spălării banilor și finanțării terorismului, grupurile de lucru au acumulat un spectru larg de date privind cauzele de spălare a banilor și finanțare a terorismului, rezultatele obținute, mărimea și ponderea sectoarelor afectate, regiunile ce indică o amenințare geografică, analiza sectoarelor etc. Astfel, în acest sens au fost stabilit lacune în colectarea, menținerea și actualizarea datelor statistice, informațiile existente fiind insuficiente, neomogene, inclusiv în cadrul aceleiași instituții. Astfel, procesul integral a relevat multiple probleme din cauza lipsei unei baze de date unificate pe domeniile de competență de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului.

Menținerea datelor statistice cu privire la blocările mijloacelor financiare, sechestrelor aplicate și confiscărilor efectuate, aferente cazurilor de spălare a banilor și finanțării terorismului, este extrem de importantă. Dat fiind faptul că, datele colectate conțin erori și lacune, suprapuneri, imprecizii, dublări, ceea ce, în final, creează un tablou distorsionat, se propune crearea unui mecanism în vederea stabilirii unor indicatori de evidență, cu referire la raportarea datelor cu privire la investigații, urmăriri penale, sentințe, sechestre, confiscări etc.